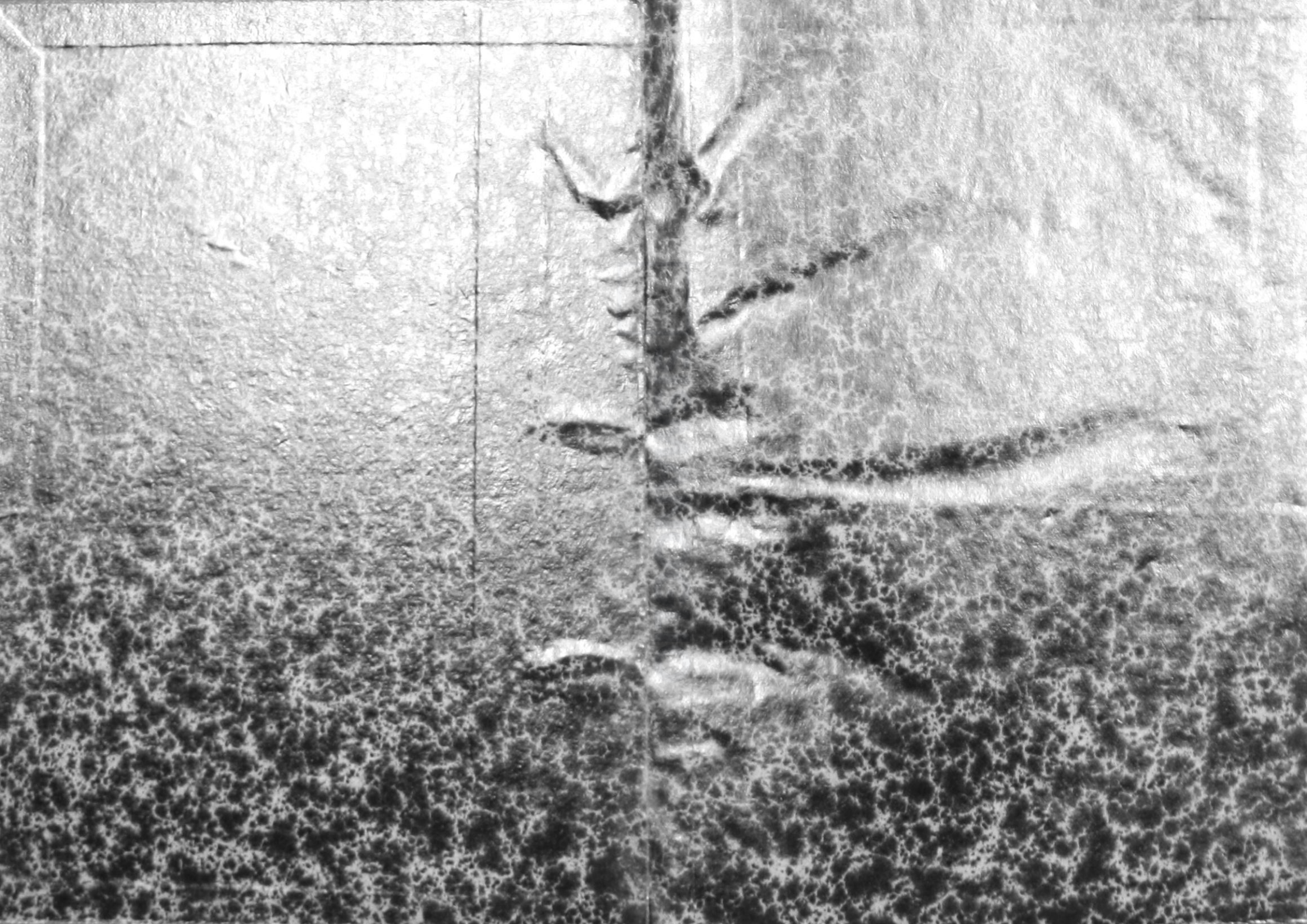
ΗΘΙΚΑ
ΔΙΔΑΓ
ΜΑΤΑ

Μ. Δ. Σ.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

Α΄.

Ο ΑΓΓΕΛΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη,
ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία!»
(Λουκ. β΄, 14)

Ἂν ὑπάρχει ᾆσμα, τὸ ὁποῖον βαθύτερον νὰ συγκινῇ τὰς ἴνας τῶν καρδιῶν μας καὶ νὰ ἀνταπαντᾷ μελωδικώτερον εἰς τοὺς μυχαιτέρους πόθους μας, τὸ ᾆσμα αὐτὸ εἶνε ὁ ὕμνος ὁ ἀγγελικός. Ὁσάκις τὸν ἀκούωμεν νὰ προαναφωνῇ τὸ μέγα δράμα τῆς Φρικώδους Θυσίας, νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι μελώδημα τῆς γῆς, ἀλλ' ἀπήχησις ἄλλων σφαιρῶν. «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη!» Ἀλλ' ἀληθῶς, ὁ ὕμνος οὗτος δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἔχῃ γηΐνην τινὰ προέλευσιν καὶ στόματα ἀνθρώπινα δὲν δικαιοῦνται νὰ τὸν μελῳδήσουν.

«Ἐπὶ γῆς εἰρήνη!» Ἀλλὰ ποῦ τῆς γῆς νὰ εὕρωμεν τὴν εἰρήνην; Μήπως εἰς τὰ ἔθνη, τῶν ὁποίων αἱ χεῖρες ἀπὸ τὸ λύθρον τῆς χθὲς ἀκόμη δὲν ἐξεβάφησαν; Μήπως εἰς τὰς Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι καταδιῃρημέναι ἀδυνατοῦν νὰ ἐκτελέσουν τὸ πρόγραμμα τοῦ Ἀρχιποίμενός των; Μήπως εἰς τὰς κοινωνικὰς τάξεις, αἱ ὁποῖαι λυσσώδη ἀγῶνα

διεξάγουν κατ' ἀλλήλων; Μήπως εἰς τὰς οἰκογενείας, ὅπου ἀδελφοὶ ἐξεγείρονται κατὰ ἀδελφῶν καὶ σύζυγοι κατὰ συζύγων καὶ πατέρες κατὰ τέκνων; Δὲν εἶχε κλεισθῆ ἀκόμη ἡ πύλη τῆς Ἐδὲμ καὶ ἡ ἀδελφοκτονία ἐκηλίδωσε τὸ παρθενικὸν χῶμα. Ἡ πρώτη μεγάλη ἐπιχείρησις κατέληξεν εἰς Βαβέλ. Ἀβραὰμ καὶ Λὼτ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰσμαὴλ, Ἰακὼβ καὶ Ἡσαῦ, Ἰωσὴφ καὶ οἱ ἕνδεκα ἀδελφοί του εἶνε τόσα παραδείγματα στενωτάτων κατὰ τὴν φύσιν ὑπάρξεων, τὰς ὁποίας ἐν τούτοις διεχώρισεν ἡ ἔρις. Οὕτως ἤρχισε καὶ οὕτω φεῦ! ἀκόμη προχωρεῖ ὁ παραπαίων πλανήτης μας!

Ὁ ἀγγελικὸς ὕμνος δὲν παραγνωρίζει τὸ θλιβερὸν αὐτὸ γεγονός. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ χαρακτήρ του δὲν εἶναι ἱστορικὸς καὶ ἐπιβεβαιωτικός, ἀλλὰ ὑμνολογικὸς καὶ προσευκτήριος. Βάσις του δὲν εἶνε τὸ «ἐστὶ», ἀλλὰ τὸ «ἔστω.» Ἔστω δόξα τῷ Θεῷ, τῷ ἐν ὑψίστοις! Ἔστω ἐπὶ γῆς εἰρήνη! Ἔστω εὐδοκία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων! Οἱ ἀσώματοι ἄγγελοι μὲ ἄλλας λέξεις, οἱ ἀπὸ τῶν ἀοράτων κόσμων εἰς τὴν γῆν μας προσπετάξαντες διὰ τὴν ἐξ οὐρανῶν κατάβασιν τοῦ Σωτῆρος, τὸν ὁποῖον συνοδεύουν καθὼς τὰ χρυσᾶ νέφη συνοδεύουν τὴν ἀθόρυβον ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, προκύπτουν τρόπον τινὰ ἀπὸ τῶν οὐρανίων θυρίδων καὶ ρίπτουν τὰ βλέμματά των ἐπὶ τῆς ἐφημέρου κατοικίας μας. Βλέποντες δὲ τὰς διαιρέσεις μας, τοὺς συγλονισμούς μας, τὰς ἀναστατώσεις μας, τὰς ἀλληλοκτονίας μας, τὴν διάστασιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἑαυτὸν, τὴν διάστασιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν πλησίον, τὴν διάστασιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν του, θερμὴν εὐχὴν πρὸς τὸν Κύριον τῶν καταιγίδων ἀναπέμπουν, ἵνα χαλιναγωγήσῃ τὰ πάθη μας καὶ καταπραΰνῃ τὰς τρικυμίας μας, διὰ νὰ καταστῇ καὶ ἡ γῆ ἀντίγραφον τοῦ οὐρανοῦ.

Ἀλλ' ἡ ἀγγελικὴ δέησις προσλαμβάνει ἐξαίφνης καὶ προφητικὸν χαρακτῆρα. Ὅ,τι εὔχονται, αὐτὸ καὶ μίαν ἡμέραν ἀνυπερθέτως θὰ γείνῃ. Τί λέγω; αὐτὸ ἤρχισεν ἤδη γινόμενον, διότι κατέβη εἰς τὴν γῆν ὁ Οὐράνιος Σπορεὺς ὑπὸ τὴν μορφὴν Ἀγνοῦ Νηπίου καὶ τὰ πρῶτα σπέρματα ἐκ τῶν μικύλλων χειρῶν του ἀπὸ τοῦδε σκορπίζονται, μέχρις οὗ ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως θὰ καταστῇ δένδρον μέγα καὶ ὑπ' αὐτὸ ὅλα τὰ πτηνὰ θὰ κατασκηνώσουν. Εἶνε μακρυνὴ βεβαίως αὐτὴ ἡ ἡμέρα, ἡ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ συμβοσκηθῇ ὁ λέων μετὰ τοῦ ἀρνίου, ἡ ἡμέρα τῆς ὁριστικῆς τῶν ζωϊκῶν λειψάνων ἀποτινάξεως, ἡ ἡμέρα τοῦ τελείου ἐξανθρωπισμοῦ τοὺ ἀνθρώπου καὶ οἱ ἀγγελικοὶ ὀφθαλμοὶ μόλις καὶ αὐτοὶ ἀκόμη εἰς τὸν ὁρίζοντα τὴν διακρίνουν. Ἀλλ' ἐπὶ τελους εἶνε βεβαία καὶ θὰ ἔλθῃ, ναὶ, θὰ ἔλθῃ ποτέ.

Ἂς λάβωμεν ὅμως τὸν ὕμνον ἐν τῇ ὁλοκληρίᾳ του. Ἡ εἰρήνη τοῦ Μεγάλου Εἰρηνοποιοῦ, τὴν ὁποίαν ἡ οὐράνιος στρατιὰ εὔχεται καὶ προφητεύει συγχρόνως, δὲν θὰ μᾶς παρασχεθῇ ἄνευ ὅρων. Θὰ δεήσῃ νὰ προηγηθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, θὰ δεήσῃ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ σύμπνοια, ἡ συμπάθεια, καὶ ἡ εὐδοκία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ καὶ ἡ εἰρήνη τὴν ἱλαρὰν ὄψιν της. Βλέπε πῶς εἰς τὰ λόγια τοῦ ὕμνου στέκεται αὐτὴ μεταξὺ τοῦ ἑνὸς ὅρου καὶ τοῦ ἄλλου, ὡσὰν αὐτοκράτειρα ἐπακομβοῦσα εἰς τοὺς βραχίονας ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν θεραπαινίδων της. «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ΕΠΙ ΓΗΣ ΕΙΡΗΝΗ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία!» Ἡ ἀληθὴς καὶ ἀξία τοῦ ὀνόματός της εἰρήνη, ἡ σκορπίζουσα τὰ γλυκύθυμα μύρα της ἐπὶ τῶν κουρασμένων ψυχῶν καὶ εὐκοσμίαν ἁπλόνουσα εἰς τὸ χάος, θὰ εἶνε τελειωτικὸς καρπὸς ἀναγνωρίσεως τοῦ Κοινοῦ Πατρὸς, τοῦ διευθύνοντος τὰς τύχας μας ἀπὸ τὰ ἀπροσπέλαστά του ὕψη καὶ ἀπαιτοῦντος γενικὴν καὶ ὁλόθερμον τὴν συνταύτισιν τοῦ βίου μας πρὸς τὸν νόμον Του. Θὰ εἶνε δὲ συγχρόνως καὶ φυσικὸν ἀποτέλεσμα ὁλοσχεροῦς ἐκριζώσεως τῆς μισαδελφίας, τῆς μισαλλοδοξίας, τοῦ φθόνου, τῆς κακεντρεχείας, τῆς ἀλαζονείας, ὅλων τούτων τῶν ἀκανθῶν, αἱ ὁποῖαι εἰς ἀληθῆ ἀκανθόχοιρον ἔχουν μεταποιήσει τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλως, διαρκῶς θ' ἀναβάλλεται, ἀπωθουμένη ἀπὸ τὴν ἀθεΐαν μας καὶ ἀπὸ τὴν ἐμπάθειάν μας· καὶ πλάνητες θ' ἀργήσωμεν τὴν Χαναὰν νὰ ἴδωμεν.

Δὲν ἤμην παρὼν ὅταν οἱ ἀρχαῖοί μας πρόγονοι, κατά τινα ἱστορικὴν ὑπερβολὴν, ἀπαλλαγέντες μισητοῦ ἐχθροῦ, ἐδόνουν τὸν ἀέρα μὲ τόσον δυνατὰ καὶ μυριόστομα καὶ ἐνθουσιώδη «Σωτὴρ, Σωτήρ!» ὥστε τὰ πτηνὰ ἔπιπτον κάτω νεκρά. Παρευρέθην ὅμως εἰς πρωτεύουσαν συγχρόνου μεγάλης δυνάμεως, καθ' ἣν ὥραν τὰ παραρτήματα διελάλουν τὴν ἀπὸ τόσων ἐτῶν προσδοκωμένην ἐπωδύνως εἰρήνην. Τὸ τί ἐγειναν τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν περιγράφεται. Οἱ ἀπὸ ἐτῶν ἐσβεσμένοι φανοὶ ἐν τῷ ἅμα ἐλαμψαν καὶ ἡ πόλις ὅλη εἰς πελάγη φωτὸς ἐκολύμβησε. Ὑμνολογίαι καὶ θούρεια ἀντήχουν ἀπὸ τῶν πύργων. Πολῖται, στρατιῶται, ναῦται ἐνηγκαλίζοντο ἀλλήλους εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἐχόρευον ἕως τὸ πρωΐ. Ἄγνωστοι ἀντήλλασσον φιλήματα μὲ ἀγνώ-

στους. Μία γενικὴ συναδέλφωσις ἐδέσποσεν ἐπὶ ὅλων. Οὕτω πως ὑπεδέχθη τὴν παμπόθητον εἰρήνην ὁ ἀπηυδημένος μας τελευταῖος πόλεμος. Καὶ ποία γλῶσσα θὰ ἠμπορέσῃ νὰ παραστήσῃ τὴν ἔξαρσιν τῶν ψυχῶν, ὅταν τοῦ Θεοῦ ἡ εἰρήνη ἐπὶ γῆς παγκοσμίως θὰ κατέρχεται καὶ τὰ ἔθνη ὅλα ὡς τέκνα ὁμοπάτρια καὶ ὁμομήτρια θὰ θάπτουν ἐσαεὶ τὰ μίση των ὑπὸ τὰς δοξολογίας τῶν οὐρανίων στρατιῶν;

Οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι εἶχον κάμει ἀρχὴν τοῦ ἔτους τὸν Μάρτιον, τιμῶντες τὸν θεὸν τοῦ πολέμου· ὁ δὲ Πομπίλιος, εἰρηνικώτερον σκεπτόμενος, τὴν μετέθηκεν εἰς τὸν Ἰανουάριον, ἀποδίδων τὰ πρωτεῖα τῶν τιμῶν εἰς τὸν Θεὸν τῆς εἰρήνης Ἰανόν. Ἀλλ' ἡ σύγχρονος ἀνθρωπότης καλὰ θὰ κάμῃ ἂν μεταθέσῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους εἰς τὴν 25ην Δεκεμβρίου. Διότι μόνον ἐκκινοῦσα ἀπὸ τὴν φάτνην τοῦ ἁγίου Νηπίου, μόνον ὡς πρόγραμμά της θέτουσα μίαν ἀποτίναξιν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῶν συμφυῶν παλαιῶν του μεθόδων, μόνον τὴν ταπείνωσιν, τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν παιδικὴν ἀφέλειαν μετερχομένη, θὰ ἀξιωθῇ, ὄχι πλέον ὡς εὐχὴν καὶ προφητείαν, ἀλλ' ὡς ἁπτὴν πραγματικότητα νὰ ἐνωτισθῇ τὸν ὕμνον τοῦ οὐρανοῦ.

— **Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία!**

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Α-ΙΣ-ΛΓ-Λ
ΛΣ
82

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

Β΄.

ΕΩΣ ΗΜΕΡΑ ΕΣΤΙΝ

«Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν. Ἔρχεται νὺξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι.»

(Ἰω. 6΄, 4)

Ὁ χρόνος εἶνε ἡ χρυσαλὶς τῆς αἰωνιότητος. Σταγὼν δρόσου εἶνε κάθε στιγμή του πίπτουσα καὶ ἐξατμιζομένη ἐν τῷ ἄμα. Ἀλλ' ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐξατμιζομένην σταγόνα πλάττεται ὁ ὠκεανὸς ὁ ἄνευ ὀχθῶν καὶ ἄνευ τέλους, εἰς τὸν ὁποῖον εἰς το διηνεκὲς ἡ ὕπαρξίς μας αὔριον θὰ καταποντισθῇ.

Οὐδὲν πολυτιμότερον τοῦ χρόνου, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς συνέφανεν ἀδιασπάστως τὴν ζωήν μας, κέντημα μυριόχρουν, τὸ ὁποῖον κεντᾶται ἐπάνω εἰς τὸ δαπανηρότερον ἀτλάζιον. Πλούτη, ἀδάμαντες, ὑπερστατικά, δόξαι, ἀνάκτορα, στέμματα δὲν εἶνε ἄξια νὰ ἐξαγοράσουν οὐδὲ μίαν ἡμέραν του. Καὶ τοῦτο κάλλιστα τὸ ἀντιλαμβάνονται ἐκεῖνοι πρὸ πάντων, ὅσοι ἤρχισαν νὰ ἐννοοῦν τρεμοσβύνοντα τὸν λύχνον των καὶ

τὴν κλεψύδραν των ἀναδίδουσαν τὰς τελευταίας ἐκπνοάς: οἱ λευκόμαλλοι γέροντες, οἱ ἀναστενάζοντες ἐκ βαθέων, ὅταν βλέπουν τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν σπαργῶσαν νὰ περνᾷ ἀπ' ἐμπρός των μὲ τὸ πτερωτὸν μειδίαμα εἰς τὰ χείλη· οἱ ἄρρωστοι, οἱ ἐπὶ κλίνης κατακείμενοι καὶ ἁπλόνοντες ἀποσκελετωμένους βραχίονας διὰ νὰ συλλάβουν τὴν σκιὰν τῆς ἀφιπταμένης ὑπάρξεώς των· τὰ ὄντα ἐκεῖνα τὰ δύοντα καὶ σβύνοντα ἐν τῷ μέσῳ στεναγμῶν, διότι ἤθελαν ἀκόμη νὰ ζήσουν καὶ ἀώρως ἀποσπῶνται ἀπὸ τὸ δένδρον τοῦ βίου· ναί, αὐτοὶ εἶνε εἰς θέσιν νὰ εἴπουν ποῖον ἀνεκτίμητον δῶρον εἶνε ὁ χρόνος, τὸ μικρὸν αὐτὸ ἄκαρι, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ αἰωνία εὐδαιμονία μας ἢ καὶ κακοδαιμονία μας.

Πόσα ἔτη ἔχουν εἰς τὸν καθένα μας προσμετρηθῆ, μετὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἡμέρα τοῦ βίου μας παύει καὶ νὺξ ἔρχεται, ἡ νὺξ τοῦ θανάτου, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐμγάζεσθαι; Πενῆντα, ἑξῆντα, ἑβδομῆντα. Ἐκ τῶν ἑβδομῆντα αὐτῶν ἐτῶν τὰ ἡμίση καταναλίσκομεν εἰς ὕπνον, φαγητὸν καὶ ἀνάπαυσιν, λειτουργίας φυσικὰς ἀλλ' ἀναγκαίας πρὸς συντήρησιν τῆς σωματικῆς μηχανῆς μας. Μένουν τὰ ἄλλα ἡμίση. Καὶ πῶς τὰ παραγεμίζομεν κατὰ τὸ πλεῖστον; Μὲ ὄνειρα χαμένα, μὲ πόθους ἀκατορθώτους, μὲ σχέδια οὐδέποτε ἐκτελούμενα, μὲ στήλας ἡμιθραύστους ὡς ἐκείνας τὰς ὁποίας θέτουν ἐπὶ τῶν τάφων διὰ νὰ συμβολίσουν τὸ ἀσυμπλήρωτον καὶ μάταιον τῶν ἀνθρωπίνων προσδοκιῶν. Τὰ δολοφονοῦμεν δὲ ἐπὶ πλέον, προσθέτοντες εἰς τὴν ἀδράνειάν μας καὶ τὰς ρυπαρίας μας, τοὺς μετὰ τῶν γειτόνων διαπληκτισμούς, διὰ τοὺς ὁποίους μετανοοῦμεν. τὰς κατὰ τῶν φίλων μας κακολογίας, τὰς ὁποίας ὡς τὸ ἀθῶότερον πρᾶγμα ἐξεστομίσαμεν, τὰ μίση μας, τὰ πάθη μας, τὰς ἀταξίας μας. Καὶ μεταποιοῦμεν οὕτως εἰς ἄχαρι καὶ βορβορῶδες ρεῦμα ὅ,τι ὤφειλε νὰ φέρεται πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Ὑψίστου ὡς κρυστάλλινος ποταμός.

Καὶ ὅμως κατ' ἀνακολουθίαν ἀξιοθρήνητον παραπονούμεθα συνήθως διὰ τὴν βραχύτητα καὶ ἀθλιότητα τῆς ζωῆς μας! Περιεφρονήσαμεν τὰς στιγμάς της, ἠσεβήσαμεν πρὸς τὰ συνθετικά της μέρη, κατεσχίσαμεν ἀνηλεῶς μίαν πρὸς μίαν τὰς ἡμέρας της, μετεποιήσαμεν εἰς ἐνύπνιον ὅ,τι τὴν μεγαλυτέραν ἐγρήγορσιν ἀπήτει, χωρὶς σκοπὸν καὶ χωρὶς πρόγραμμα διεσπαθίσαμεν καὶ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρόν μας καὶ τώρα μεμψιμοιροῦμεν καὶ ταραττόμεθα, διότι ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ ὁ Νυμφίος ἐπεφάνη καὶ αἱ λαμπάδες μας σβύνουν μὴ ἔχουσαι ἔλαιον! Λησμονοῦμεν ὅτι ὡς ἡ ψηφιδωτὴ εἰκών, τὴν ὁποίαν εἰς τὰ προγονικά μας τεμένη ἀποθαυμάζομεν, εἶνε τὸ σύνολον τῶν λαμπρῶν ψηφίδων της, οὕτω καὶ ἡ ζωή μας εἶνε τὸ ὁλικὸν ἐξαγόμενον τοῦ ἀθροίσματος τῶν στιγμῶν της.

Ἂς φεισθῶμεν τῶν στιγμῶν, ὡς οἱ χρυσοχόοι φείδονται τῶν ψηγμάτων τοῦ χρυσοῦ καὶ κάμνουν ἀπὸ τὸ ἄθροισμά των ὄγκους ὄχι εὐκαταφρονήτους. Ἂς ἠθικοποιήσωμεν δὲ καὶ ἑκάστην στιγμὴν οὕτως, ὥστε, καθὼς γνωρίζομεν τὸν τόπον ὅπου κάθε πρᾶγμα βάλλομεν, νὰ γνωρίζωμεν καὶ τὸν χρόνον τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖ κάθε πρᾶξις μας καὶ μὴ ἐπέρχεται σύγκρουσις εἰς τὰ καθήκοντά μας. Εἶνε κακὸν ἀπόφθεγμα τὸ «ἐς αὔριον τὰ σπουδαῖα». Διότι ἡ αὔριον θὰ ἔχῃ τὸ φορτίον της καὶ εἶνε περιττὸν νὰ ἐπιβαρύνεται μὲ πρόσθετα τοιαῦτα. Ἂς ἐγκολπωθῶμεν πρὸ πάντων τὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν τόσον πολὺ ὑστεροῦμεν ἡμεῖς οἱ ἐν Ἀνατολῇ. Τὴν τάξιν μᾶς διδάσκουν τὰ οὐράνια σώματα, ἡ περιφορὰ τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον, ἡ διαδοχὴ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους καὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὅλοι οἱ τὴν φύσιν διέποντες νόμοι. Οὐδέποτε ἡ γῆ ἐσταμάτησεν. Οὐδέποτε ὁ ἥλιος εἶπεν: «αὔριον δὲν θὰ ἀνατείλω.» Μόνος ὁ ἄνθρωπος ἐκστομίζει τὸ «ἐς αὔριον τὰ σπουδαῖα» καὶ ἀναβάλλει εἰς τὸ ἄγνωστον τὰ ἐπὶ μέρους καθήκοντά του.

«Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με, ἕως ἡμέρα ἐστιν· ἔρχεται νὺξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι» εἶπεν ὁ Σωτὴρ, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον εἰδικῶς ἐνηνθρώπησε. Δυστυχῶς ἡμεῖς σύνθημα δὲν ἔσχομεν τοιοῦτον. Καὶ μεταμέλεια σπαράσσει τὰ σπλάγχνα μας τώρα, ὁπότε ἀντιλαμβανόμεθα νὰ κλίνῃ ἡ ἡμέρα μας πρὸς τὴν δύσιν καὶ νὰ συρίζῃ διὰ τῶν γυμνῶν κλάδων ὁ βορρᾶς καὶ αἱ χιόνες νὰ πίπτουν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μας καὶ οἱ φίλοι μας νὰ μᾶς ἀφίνουν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον φεύγοντες ὅπου καὶ ἡμεῖς συντόμως θὰ τοὺς ἀκολουθήσωμεν, διὰ νὰ δώσωμεν λόγον πρὸ τοῦ Ἅδεκάστου Κριτοῦ. Ὤ, καὶ ἂν κἄποια μαγικὴ ράβδος μᾶς μετεποίει καὶ πάλιν εἰς παῖδας καὶ ἤρχιζεν ὁ βίος μας ἐκ νέου! Μὲ πόσον πλειοτέραν φρόνησιν θὰ ἐξετιμῶμεν τὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ!

Δυστυχῶς τοῦτο εἶνε ἀδύνατον. Ὅ,τι πλέον μᾶς μένει, εἶνε ἡ συμμόρφωσίς μας πρὸς τὴν συμβουλὴν τοῦ ἀποστόλου, ἵνα ἐξαγοράσωμεν τὸν ἀφρόνως κατασωτευθέντα καιρόν. (Ἐφ. ε, 16). Πῶς; ποιούμενοι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἐπωφελεστέραν χρῆσιν τῶν ἡμερῶν, αἱ ὁ-

ποῖαι μᾶς ἔμειναν· συγκεντρόνοντες ἐντατικῶς τὰς ὑπολειφθείσας δυνάμεις μας· ἀποζημιούμενοι κατὰ ποιότητα ὅ,τι ἐζημιώθημεν εἰς ποσόν. Χάσας ὁ ἔμπορος τὸ περισσότερον μέρος τῶν ἐμπορευμάτων του εἰς τὴν τρικυμίαν, ἀναβιβάζει τώρα τὰς τιμὰς τῶν διασωθέντων, ἵνα τὸ ἐνεργητικὸν καλύψῃ τὸ παθητικόν. Πενιχρὰν δὲ λαβών καὶ ὁ γεωργὸς τὴν συγκομιδήν, προστρέχει εἰς ἐπιστημονικωτέρας μεθόδους καὶ αὐξάνει τῶν γαιῶν του τὴν παραγωγικότητα. Παρομοίως καὶ ὁ χριστιανὸς βλέπων πῶς καθυστέρησεν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ βίου, ἀλλάσσει μέθοδον, ἐκτιμᾷ τῶν ἡμερῶν του τὰ ἀπομεινάρια, προσπαθεῖ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ νὰ τὰ στολίσῃ μὲ κοινωφέλειαν καὶ καλωσύνην καὶ ἀπολυτρόνει κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὸ ἐλεεινόν του παρελθόν, τὸ ὁποῖον ἡ ἀδράνεια καὶ ἀβελτηρία του εἰς τὴν ἁμαρτίαν εἶχε παραδώσει αἰχμάλωτον.

Μὲ τὰς σκέψεις καὶ ἀποφάσεις ταύτας ἂς εἰσέλθωμεν ἀπὸ σήμερον εἰς τὸ νέον ἔτος, τὸ ὁποῖον ἡ μεγαλοδωρία τοῦ Βασιλέως τῶν αἰώνων προσθέτει εἰς τὰ παρελθόντα ἔτη μας. Ἐργασία, καλωσύνη, λάμψις ἔστω τὸ σύνθημά μας, ὡς ἐργασία, καλωσύνη, λάμψις ὑπῆρξε τοῦ Χριστοῦ τὸ σύνθημα. Ἕως ἡμέρα ἐστὶν ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντος ἡμᾶς. Ἔρχεται νὺξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

Γ΄.

ΠΛΟΥΣΙΟΙ καὶ ΠΤΩΧΟΙ

«Πλούσιος καὶ πτωχὸς συνήντησαν ἀλλήλοις· ἀμφοτέρους δὲ ὁ Κύριος ἐποίησεν».

(Παροιμ. κβ΄ 2).

Διερχόμεθα ἐποχὴν ἀναστατώσεων καὶ συγκλονισμῶν κοινωνικῶν. Μόλις παρῆλθεν ἡ φρικαλέα καὶ βροτολοιγὸς σύγκρουσις τῶν ἐθνῶν, ἐμπρὸς εἰς τὴν ὁποίαν πᾶσα θεομηνία λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ καὶ καταποντισμοῦ ἀπεδείχθη ἄθυρμα, καὶ ἰδοὺ νέος πόλεμος ἀπὸ τῶν σπλάγχνων τῶν κοινωνιῶν ἐκπορευόμενος καὶ νέας πυρὰς ἀνάπτων. Κοινοὶ δεσμοὶ ἱστορίας, γλώσσης, ἐθίμων, παραδόσεων ἀπειλοῦνται νὰ ἀποδειχθοῦν φροῦδοι. Ὄχι πλέον ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, ἀλλὰ συμπολῖται ἐπὶ συμπολίτας ἐξεγείρονται: οἱ πλούσιοι ἐπιδιώκοντες τὴν καταδυνάστευσιν τῶν ἀπορωτέρων, οἱ ἀπορώτεροι ἀπαιτοῦντες τὴν κοινωνικὴν ἰσοπέδωσιν.

Ἐπὶ μακρὸν οἱ πτωχοὶ ἔφερον τὸν σταυρόν των ἐπ' ὤμων μὲ σχετικήν τινα καρτερίαν. Οἱ γογγυσμοί των ὑπόκωφοι δὲν ἔφθανον μέχρι τῶν μεγάρων. Ἡ ὀξύτης ἄλλως τε πενίας καὶ πλούτου, ἡ μετὰ ταῦτα δημιουργηθεῖσα καὶ λόγῳ τῆς προαχθείσης βιομηχανίας καὶ λόγῳ τῶν νεωτέρων πλουτολογικῶν μεθόδων καὶ λόγῳ τῶν ἐξαίφνης ἀπὸ τοῦ πολέμου ἀποκτηθεισῶν μεγάλων περιουσιῶν, δὲν ἦτο ἀκόμη τότε ἐμφανής. Καὶ ὁ πτωχὸς ἀδαὴς ἔτι τῶν περὶ αὐτὸν συμβαινόντων, ἀπεσύρετο τὸ πολὺ-πολὺ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ γειτονικοῦ του καπηλείου, ἔπεινε τὴν ρακήν του καὶ εἰς τὰς ἀναθυμιάσεις της ἐλησμόνει τὴν πενίαν του.

Τελευταίως ὅμως τὰ πράγματα ἤλλαξαν. Ἡ παιδεία κατέστη κτῆμα κοινόν. Ἡ ἐφημερὶς κάμνουσα τὸν γύρον της ἀπὸ καλύβης εἰς καλύβην διήνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἁπλουστέρων. Οἱ ἀναγκαστικοὶ ἐκπατρισμοὶ τοῦ ἐργάτου εἰς χώρας ξένας πρὸς ἐξεύρεσιν ἐργασίας τοῦ παρουσίασαν ζωὴν διαφορετικὴν ἀπὸ ἐκείνην μὲ τὴν ὁποίαν ἦτο συνηθισμένος. Καὶ ἤρχισε λοιπὸν ὁ πτωχὸς νὰ σκέπτεται: «Δὲν εἶμαι ἀρά γε ἄνθρωπος καὶ ἐγώ; Δὲν φθείρω τὴν ρωμαλέαν ζωήν μου διὰ νὰ παραχθοῦν ὅλα αὐτὰ τὰ πλούτη, τὰ ὁποῖα οἱ ὀλίγοι εὐνοούμενοι τῆς μοίρας ἀπολαμβάνουν; Διατί νὰ μὴ ἔχω καὶ ἐγὼ τὸ μερίδιόν μου, ἀλλὰ ὡς παρίας νὰ σύρω τὴν ἀθλίαν ὕπαρξίν μου;»

Καὶ τότε ἐνόησεν ὅτι ἔχει δύναμιν καὶ αὐτός. Ἔδωκε τὴν χεῖρά του εἰς τοὺς ὁμόφρονάς του, συνέπηξε μετ' αὐτῶν πολυμελέστατα συνεργατικὰ σωματεῖα καὶ ἐν τῷ ἀριθμητικῷ του ὄγκῳ ἐπαρθείς, ὥμοσε μῖσος κατὰ τῶν πλουτοκρατῶν. Ἀπώλεσε πρὸς στιγμὴν τὸ αἴσθημα τῆς τάξεως, ἔχασε τὸν σεβασμὸν πρὸς οἱανδήποτε ἀρχήν, μηδ' αὐτοῦ ἐξαιρουμένου τοῦ Παντάνακτος Θεοῦ. Εἶδε τοὺς ὀλίγους πλουσίους νὰ παρέρχωνται ὡς θριαμβευταὶ ἀπ' ἐμπρός του ἐπὶ τῶν αὐτοκινήτων των ἀκτινοβολοῦντες εἰς ἀδάμαντας καὶ σκορπίζοντες τὰς χιλιάδας των διὰ τὰς παραφορωτέρας φρενοτροπίας. Ἤκουσε δὲ ἐκ τοῦ ἄλλου τοὺς λαϊκοὺς ἐκμεταλλευτὰς ὠθοῦντας αὐτὸν δημαγωγικῶς πρὸς τὴν καταστροφήν. Καὶ ἐν τῇ ἁπλότητί του, πιστεύσας ὅτι τὰ πέριξ του τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε παρὰ ναὸς Φιλισταίων, ἐντὸς τοῦ ὁποίου λατρεύεται εἰς Δαγών, ἠναγκαλίσθη μὲ τοὺς χαλυβδίνους του βραχίονας τοὺς στύλους τοῦ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος καὶ ἐκραξεν ὡς ὁ Σαμψὼν ἐν τῇ ἀποτυφλώσει του:

— Θὰ ἀνατρέψω τὸ πᾶν καὶ γαῖα μιχθήτω πυρί.

Ἀλλ' ὦ παράφρων καὶ τυφλὲ πτωχέ! Ὦ ἐργάτα, ὦ ὑπάλληλε, ὦ

βιοπαλαιστά, ὦ ἀποχειροβίωτε! Ποῖος πηνηρὸς δαίμων σοὶ εἶπεν ὅτι, ἂν ἀνατρέψῃς τὸ οἰκοδόμημα τῆς κοινωνίας, δὲν θὰ ταφῇς καὶ σὺ ὑπὸ τὰ ἐρείπιά της, συνθάπτων πᾶν ὅ,τι φίλτατον; Ὁμολογουμένως ἡ θέσις σου ὑπῆρξέ ποτε δεινή. Ὁ πλούσιος, σκληροτραχήλως φερόμενος, μόνον τὸ ἐγώ του ὑπελόγιζεν, ἐνδυόμενος πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς καὶ παραβλέπων σε γυμνὸν εἰς τὸν πυλῶνά του κατακείμενον. Ἀλλ' ἡ μέθοδος τοῦ ἐξεγείρεσθαι κατὰ τῆς φυσικῆς καὶ αἰωνίου διατάξεως τῶν πραγμάτων δὲν εἶνε ἡ συμφέρουσα οὔτε διὰ σὲ τὴν μονάδα, οὔτε διὰ τὸ κοινωνικὸν σύνολον. Μὲ τὸ κακὸν δὲν ἐπιτυγχάνεται τὸ καλόν. Ὁ πλούσιος εἶνε ἀνάγκη χάριν σοῦ νὰ ὑπάρχῃ. Τὸ κεφάλαιον εἶνε πρέπον νὰ ὑφίσταται καὶ διὰ σὲ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ κεφάλαιον. Διότι ἂν ἐκλείψῃ αὐτό, πόθεν σὺ θὰ πληρωθῇς; Πῶς δὲ θὰ δημιουργηθοῦν πηγαὶ ἐργασιῶν; Πῶς δὲ θὰ ἔλθουν ὁ νοῦς καὶ ἡ ἐπιχειρηματικότης νὰ πλάσουν ἐξ αὐτοῦ τὰ κοινωφελῆ των ἱδρύματα; Ὁ πλούσιος εἶνε ἀπαραίτητος διὰ σέ, καθὼς σὺ εἶσαι ἀπαραίτητος διὰ τὸν πλούσιον. «Πλούσιος καὶ πτωχὸς συνήντησαν ἀλλήλοις· ἀμφοτέρους δὲ ὁ Κύριος ἐποίησε». Ὀργανώσου εἰς συνδικάτα, πεῖσον διὰ νομίμων τρόπων, ζήτησον τὸ δίκαιόν σου, ἀπαίτησον ἀπὸ τὴν πολιτικὴν νομοθεσίαν τὴν προστασίαν σου. Πλὴν μὴ ἀδικεῖς τὴν ἀλήθειαν φρεναπατῶν σεαυτὸν ὅτι τὸ κοινωνικὸν οἰκοδόμημα στηρίζεται ἐπὶ βραχιόνων μόνον, ὄχι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς εὐφυΐας καὶ ἐπὶ τῆς αὐτοθυσίας καὶ ἐπὶ τῆς ποικιλίας τῶν ταλάντων, τὰ ὁποῖα τὴν χρησιμότητά των εὑρίσκουν ἐν τῇ ἀνισότητι.

Σοῦ εἶπαν ὅτι ὁ Παράδεισος εἶνε εἰς τὴν γῆν. Καὶ σὺ τὸ ἐπίστευσας, πτωχέ! Φεῦ! πικρῶς σε ἀπεπλάνησαν. Διότι, ἂν τῷ ὄντι ὁ Παράδεισος εἶνε εἰς τὴν γῆν καὶ ἡ εὐτυχία συνίσταται εἰς τὴν ἀφθονωτέραν κατανομὴν τοῦ πλούτου, διατί τότε αὐτοὶ οἱ ἀεννάως θησαυρίζοντες πλούσιοι καὶ ἀεννάως βασανίζονται; Διατί ἀνάπαυσιν δὲν εὑρίσκουν μὲ ὅλα τὰ καλά των; Διατί σὺ ὁ ἴδιος, ὁ ὁποῖος πληρόνεσαι σήμερον μισθὸν δεκαπλάσιον παρὰ ἄλλοτε καὶ βλέπεις τὴν γυναῖκά σου μὲ μεταξωτὰς περικνημῖδας, δὲν εἶσαι ἐν τούτοις ἱκανοποιημένος; Βλέπεις ὅτι ὁ Παράδεισος δὲν φυτρόνει εἰς τὴν γῆν. Κατίσχυσεν εἰς τὴν Ρωσίαν ὁ Σοβιετισμὸς, ἀλλὰ ποία ὑπῆρξεν ἡ προκοπή του; Ἐξέλιπον βεβαίως οἱ πλούσιοι, ἀλλὰ μήπως μὲ τὰ ἁρπαγέντα ἐξ ἐκείνων πλούτη ηὐδοκίμησαν τοὐλάχιστον οἱ πτωχοί; «Ὁ Σοβιετισμὸς, ἀπεφάνθη ὁ πολιτικοφιλόσοφος Μπάλφουρ, ἀπεδειχθη ἱκανώτατος εἰς τὸ νὰ κάμνῃ τοὺς πλουσίους

πτωχούς· ὄχι ὅμως καὶ εἰς τὸ νὰ μετατρέπῃ τοὺς πτωχοὺς εἰς πλουσίους».

«Πλούσιος καὶ πτωχὸς συνήντησαν ἀλλήλοις· ἀμφοτέρους δὲ ὁ Κύριος ἐποίησεν». Αἱ κοινωνικαὶ διαφοραὶ θὰ ὑφίστανται, ἐφόσον θὰ ὑφίστανται ὄρη καὶ κοιλάδες, πλάτανοι καὶ θάμνοι, κάμηλοι καὶ μύρμηκες. Οὕτως ἀνέκαθεν ἐπλάσθη ὁ κόσμος καὶ οὕτω θὰ μένῃ. Ἀλλ' ἂν ὁ Θεὸς καὶ τοὺς πλουσίους ἐποίησε καὶ τοὺς πένητας, ἂς μὴ λησμονοῦν ὅμως καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πένητες ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶνε πλασμένοι διὰ τὸν Θεόν. Οὔτε ἡ ἐγωπάθεια καὶ ἡ ὑλικὴ φρενῖτις τῶν πρώτων, οὔτε ὁ φθόνος καὶ τὸ μῖσος τῶν δευτέρων εἶνε σύμφωνα πρὸς τὴν ἠθικὴν τάξιν, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ τὸ θεῖον θέλημα. Ἂς παράσχουν τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως ἀφθονώτερα οἱ πλούσιοι πρὸς τοὺς πτωχοτέρους ἀδελφούς των· ἂς ἐκδιώξουν τὸ κατὰ τῶν πλουσίων μῖσος ἀπὸ τῶν καρδιῶν των καὶ οἱ πτωχοί. Καὶ τότε θὰ ἴδουν καὶ οἱ δύο τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

Δ΄.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ

«Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα·
«καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.»
(Ρωμ. ια΄, 16)

Δὲν ὑπάρχει ζήτημα, τὸ ὁποῖον νὰ κινῇ τὸ ἐνδιαφέρον μας τόσον ὅσον τὸ περὶ τοῦ οἴκου. Θέματα πολλάκις φιλοσοφικώτατα καὶ μετάρσια ἐπροκάλεσαν τὸν νυσταγμὸν μας. Ἀλλὰ μόλις ἠκούσαμεν τὴν λέξιν «οἶκος» καὶ ἐστάθημεν εἰς προσοχήν. Τόσην σημασίαν ἔχει δι' ὅλους μας τὸ ἵδρυμα αὐτό.

Ἀλλὰ διατί;

Διότι αὐτὸς πρώτιστα καὶ μάλιστα εἶνε ἡ χοάνη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἁγνὴ καὶ ἀνόθευτος προέρχεται ἡ ζωὴ μας. Ἂν δὲν ὑπῆρχεν οἶκος, ἡ κτηνώδης κατάστασις ἡ χαρακτηρίζουσα τὰ ζῶα, θὰ ἐχαρακτήριζε καὶ τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον. Κοινογαμία καὶ κυνογαμία θὰ ἦτο καὶ δι' αὐτὸ ὁ τρόπος τῆς τοῦ εἴδους μεταδόσεως. Τὸ ἀνθρώπινον νεογνόν, τὸ ὁποῖον

ἔχει ἀνάγκην μακροχρονιωτέρων φροντίδων ἀπὸ οἱουδήποτε ἄλλου ζώου νεογνὸν, θὰ ἦτο τὸ κυριώτερον καὶ καιριώτερον θῦμα τῆς τοιαύτης παραλύσεως. Αἱ ἐλεύθεραι καὶ τυφλοὶ ἑνώσεις, ἀσύμφοροι πρὸς τὸν εὐγενῆ καὶ λεπτὸν ὀργανισμόν μας, θὰ ἐδημιούργουν ἀσθενείας, ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῶν ὁποίων θὰ ἀπεσαθροῦτο τὸ γένος. Ἀλλ' ὁ οἶκος ἐθεμελιώθη καὶ προελήφθησαν οἱ ἄνω κίνδυνοι. Κάτω ἀπὸ τὴν ἱεράν του στέγην ἀγνοὶ γονεῖς ἀντήλλαξαν ἁγνὰ στέφανα. Ἁγνὴ ἐντεῦθεν ἐπηκολούθησεν ἡ σύλληψις, ἁγνὴ ἡ ἐγκυμοσύνη καὶ διὰ καθαρᾶς ὁδοῦ προῆλθεν εἰς τὸ φῶς ὁ καρπὸς. Διότι « εἰ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ ἡ εἰ ρίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι».

Ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην καὶ ἀναπτύξεως ὁ καρπὸς. Τὰ λοιπά ζῶα εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των εἶνε ἱκανὰ νὰ εὑρίσκουν τὴν τροφήν των καὶ νὰ ζοῦν ἀνεξαρτήτως τῶν γονέων των. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος χρειάζεται μακροτάτην προπαιδείαν διὰ ν' ἀποκτήσῃ σχετικὴν αὐθυπαρξίαν καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Τόση ἡ διαφορὰ τῆς εἰκόνος τοῦ Πλάστου πρὸς τὰ τετράποδα ζῶα! Καὶ ποῖος λοιπὸν, ἂν δὲν ὑπάρχει τὸ φυτώριον καὶ φροντιστήριον τοῦ οἴκου, ποῖος θὰ φροντίσῃ διὰ τὸν ἀνήλικον ἄνθρωπον; Τίς θὰ προσθέσῃ σάρκας εἰς τὰς σάρκας του, ἀνάστημα εἰς τὸ ἀνάστημά του, ἰσχὺν εἰς τὴν ἰσχύν του, μυελὸν εἰς τὸν μυελόν του; Τίς θὰ τὸν χειραγωγήσῃ εἰς τὰ πρῶτά του βήματα, μέχρις ὅτου στερεωθοῦν καὶ δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκην ξένης βακτηρίας; Τίς ἄλλος παρὰ οἱ τὸ πῦρ τῆς ἑστίας συνδαυλίζοντες γονεῖς;

Αἱ ἀνάγκαι ἐν τούτοις τῆς ἀναπτυσσομένης ἡλικίας δὲν εἶνε τόσον ἁπλαῖ. Ὁ ἀετὸς λαμβάνει ἐπὶ τῶν μεταφρένων τοὺς χθεσινούς του ἀετιδεῖς, τοὺς ἀναβιβάζει εἰς κἄποιον ὕψος, τοὺς τινάσσει εἰς τὸ κενὸν καὶ ἰδοὺ εἷς ἢ δύο μαθήματα οἱ νεοσσοὶ ἐδιδάχθησαν τὴν τέχνην τοῦ πετᾶν, τὴν τέχνην τοῦ ζῆν κατὰ τὸν τῶν ἀετῶν τρόπον. Τὸ ἴδιον ὅμως δὲν συμβαίνει καὶ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τῆς ὁποίας πολαπλαῖ αἱ λειτουργίαι καὶ ποκίλον τὸ περιεχόμενον. Αἱ ἠθικαὶ πρὸ πάντων ἀνάγκαι τοῦ παιδίου, ἡ στίλβωσις τοῦ ἐμφύτου λύχνου τῆς συνειδήσεως, ὁ προσανατολισμός του πρὸς τὸν θεὸν, ἡ καλλιέργεια τῆς ἀγάπης τῆς ἀληθείας καὶ φιλαλληλίας, ἡ αἰδὼς ἡ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, ἡ φιλοτιμία ἡ ἀπὸ τῆς θείας καταγωγῆς του ἀπορρέουσα, αὐταὶ πρὸ πάντων πρέπει ὑπ' ὄψιν νὰ ληφθοῦν, ἄλλως μαύρη καὶ ἀμφίβολος ἡ αὔριόν των θὰ προβάλῃ. Διότι «εἰ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ρίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.»

Κληρονομικότης ὑγιὴς καὶ ὑγιὲς περιβάλλον εἶνε οἱ μετὰ τὴν θείαν χάριν κυριώτεροι τῆς ἀρετῆς παράγοντες. Ἀλλὰ ποῦ καὶ ἡ κληρονομικότης καὶ τὸ περιβάλλον συναντῶνται παρὰ εἰς τὸν οἶκον κυρίως; Ἐκ τῶν στατιστικῶν διαπιστοῦται ὅτι ἐπὶ ὡρισμένου ἀριθμοῦ ἐγκαθείρκτων 42 0]0 ἦσαν ἀνέστιοι ὅταν συνελήφθησαν· 38 0]0 ἦσαν γεννήματα γονέων πανθομολογουμένως φαυλοβίων· 14 0]0 ἦσαν γέννήματα γονέων ἀμφιβόλων ἠθῶν· καὶ μόνον 6 0]0 προήρχοντο ἀπὸ καλὰς οἰκογενείας. Οἱ εὔγλωττοι οὗτοι ἀριθμοὶ ἂς μαρτυρήσουν ποίαν σωτήριον ἐπιρροὴν ἐξασκεῖ ὁ οἶκος ἐπὶ τῆς ἠθικῆς καὶ πῶς ἀρκεῖ νὰ ἀνατραπῇ ὁ βωμὸς τῆς ἑστίας, διὰ νὰ γεμίσῃ ἀπὸ φυλακὰς ὁ κόσμος.

Ἐξήτασα τὴν σημασίαν τοῦ οἴκου ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ἀσθενέστερά του μέλη. Ἀλλ' ἡ εὐεργετικὴ ἀκτίς του δὲν φθάνει μόνον μέχρις αὐτῶν. Ὁ οἶκος, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀναμφιβόλως ἀπαραίτητος διὰ τὸ ἄωρον νήπιον, εἶνε ἐξ ἴσου ἀπαραίτητος καὶ διὰ τοὺς ὡρίμους. Εἰς αὐτὸν ὁ σύζυγος, ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν ἁλμην καὶ τὴν παλαίστραν τῆς ἐργασίας, ἔρχεται ὡς εἰς λιμένα νὰ ἀναπαυθῇ. Εἰς αὐτὸν ἡ γυνὴ εὑρίσκει τὸ στήριγμα καὶ τὴν ἀσφάλειάν της, ἐπιστηρίζουσα ἐπὶ ἰσχυροῦ βραχίονος τὴν ἀδυναμίαν της. Εἰς αὐτὸν ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ σπουδάζουν τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς κοινωνικῆς ἀλληλοβοηθείας καὶ ἀλληλεγγύης καὶ ἐξασκοῦνται εἰς τὴν δύσκολον ἐπιστήμην τῆς ἀμοιβαίας αὐτοθυσίας καὶ ὑποχωρητικότητος. Εἰς αὐτὸν διάφορα τάλαντα ποιοῦν τὴν πρώτην ἐμφάνισίν των καὶ τὰ πλεονεκτήματα τῶν μὲν ἀναπληροῦν τὰ ὑστερήματα τῶν δέ. Εἰς αὐτὸν πρὸ πάντων ἡ πατρὶς καὶ ἡ πίστις στηρίζουν ὡς ἐπὶ τοῦ ἀκρογωνιαίου των λίθου τὰς χρηστοτέρας των ἐλπίδας: Ἡ πατρὶς, διότι ἀπὸ τὸν οἶκον ἀπεκδέχεται τοὺς τιμίους καὶ κοινωφελεῖς πολίτας, δι' ὧν ἡ τιμή της θὰ προαχθῇ. Ἡ πίστις, διότι ἐκ τοῦ οἴκου περιμένει τοὺς ἁγίους, οἱ ὁποῖοι θὰ συμπυκνώσουν τὰς φάλλαγγας τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων. Διότι «εἰ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ρίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι».

Ὑπάρχουν ἀλήθειαι, αἱ ὁποῖαι προκύπτουν αὐτόδηλοι. Καὶ μία ἐξ αὐτῶν εἶνε ὅτι σπουδαιοτάτη τυγχάνει ἡ σημασία τοῦ οἴκου. Τοῦτο τὸ ἐννοοῦμεν, τὸ διαισθανόμεθα, τὸ ψηλαφᾷ ὁ νοῦς μας ὡς ἀξίωμα· Ἀλλ' ἂν ἐχρειάζετο πλειότερον φῶς νὰ χυθῇ ἐπὶ τοῦ φωτὸς, ἰδοὺ ἡ ἁγία φάτνη μὲ τὸ ἱερὸν Νήπιον ἐν αὐτῷ, τὴν Ὑπεραγίαν Παρθένον δεξιόθεν καὶ τὸν δίκαιον Ἰωσὴφ ἀριστερόθεν, τὸν φυσικὸν προστάτην ἀμφοτέρων καὶ

φροντιστὴν, καὶ ἂς διασαλπίσῃ καὶ αὐτη ἐν ὅλῃ τῇ φαινομενικῇ ἀφανείᾳ ποίαν θέσιν κατέχει ὁ οἶκος εἰς τὰ ὄμματα καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ὑπερούσιος Λόγος τοῦ Πατρὸς, ὁ Μονογενὴς καὶ Αἰώνιος Υἱός Του θέλων νὰ ἐπιτελέσῃ τὴν σωτηρίαν μας, διῆλθε δι' ὅλων τῶν σταδίων τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου: ἐτέχθη ἐγαλουχήθη, ἐσπαργανώθη ἐξηπλώθη εἰς τὰ γόνατα τῆς Παναχράντου, τὴν προσηγόρευσε πλειστάκις μὲ τὸ γλυκύτατον ὄνομα. «Μητέρα!» ὑπέταξε τὸ θεῖον θέλημά του καὶ ὑπ' αὐτὸ ἀκόμη τοῦ θετοῦ πατρός του τὸ θέλημα, ἔκαμε τέλος πάντων τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν ὑπόβαθρον καὶ κρηπῖδα τῆς δράσεώς του τῆς κοινωνικῆς. Καὶ πῶς ἡμεῖς θὰ σωθῶμεν, ὦ καλὲ Θεὲ, πῶς θὰ πλάσωμεν γρανίτας τοῦ ἐθνικοῦ μας μεγάρου, πῶς θὰ δημιουργήσωμεν ἁγίους τοῦ Παραδείσου, πῶς θὰ καλλιτερεύσωμεν τὴν ἀμφίβολόν μας αὔριον, ἂν ἀφήσωμεν τὸ ἱερὸν ἵδρυμα τοῦ οἴκου, τὸ ὑπὸ Σοῦ συσταθὲν, νὰ τὸ ὑπονομεύσουν ἀχαλίνωτοι ἡ κτηνωδία, ἡ ἔκλυσις καὶ ἡ ἀσέλγεια;

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

Ε΄.

Ο ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΡΧΗΣ

«Ἀβραὰμ δὲ γενόμενος, ἔσται εἰς ἔθνος μέγα καὶ πολύ· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς· ᾔδειν γὰρ ὅτι συντάξει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ».

(Γεν. ιη, 18—19)

Ὅλοι μὲν οἱ πατριάρχαι τῆς Παλ. Διαθήκης θὰ παραμένουν πάντοτε θαυμάσια καὶ ζηλευτὰ ὑποδείγματα εὐλογημένων οἰκογενειαρχῶν, περιτριγυρισμένων ἀπὸ πληθὺν υἱῶν καὶ θυγατέρων καθὼς ἡ κατάκαρπος ἐλαία εἶνε περιτριγυρισμένη ἀπὸ τὰ νεόφυτά της καὶ ἡ εὐκληματοῦσα ἄμπελος κατέστολισμένη μὲ τοὺς βότρυς της, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ, ἐκ τῆς ὀσφύος τοῦ ὁποίου ἐξεπορεύθησαν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν πατριαρχῶν. Πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἐξεμυστηρεύθη ὁ Θεὸς πορευόμενος πρὸς τιμωρίαν τῶν Σοδόμων, ὅτι θὰ τὸν καθίστα ἔθνος μέγα μίαν ἡμέραν πρὸς ἀνταμοιβὴν τῆς καλῆς ἀνατροφῆς, τὴν ὁποίαν ἔδιδεν εἰς τοὺς υἱούς του καὶ τῆς σοφῆς διακυβερνήσεως τοῦ οἴκου του. Τοσαύτη

ἡ στενὴ σχέσις ἡ μεταξὺ οἴκου καὶ ἔθνους, ἀφοῦ μία μὲν ἐξεστραμμένη Πεντάπολις ἀφανίζεται διὰ τὴν ἔκλυσιν τῶν οἰκογενειακῶν της ἠθῶν, εἷς δὲ Ἀβραὰμ εἰς γενάρχην τοῦ σπουδαιοτέρου ἔθνους μεταποιεῖται ὡς συντάσσων καὶ καταρτίζων τὴν οἰκογένειάν του!

Ἀλλὰ τί λοιπὸν τὸ ἐξαιρετικὸν εἶχεν ὡς οἰκογενειάρχης ὁ Ἀβραὰμ διὰ νὰ πλατύνῃ τὸν οἶκόν του εἰς ὁλόκληρον ἔθνος ὁ Θεὸς;

Ἐν πρώτοις ὁ Ἀβραὰμ ἐγνώριζε νὰ ἄρχῃ. Δὲν ἦτο αὐτὸς ἡ ἀβούλητος ἐκείνη πλαγγὼν τοῦ ἀρχιερέως Ἠλεὶ, τὸν ὁποῖον ἐπαιζον ὅπως ἤθελον τὰ ἄθλια τέκνα του. Ἀλλ' ἐκράτει σκῆπτρον κατεσκευασμένον ἐξ ἀλυγίστου χρυσοῦ, ἐμπρὸς εἰς τὸ ὁποῖον ὤφειλε νὰ κλίνῃ ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλανόδιον κρατίδιον, τὸ ἐκ 318 ψυχῶν καὶ πλέον ἀποτελούμενον. Καὶ τὴν ἐξουσίαν του αὐτὴν πρώτη ἡ Σάρρα συνήθιζε νὰ ἀναγνωρίζῃ, «κύριον» αὐτὸν προσαγορεύουσα (Α΄ Πέτ. γ΄, 6) καίτοι ἄλλως σύζυγος ὁμότιμός του, διὰ νὰ διδάσκωνται καὶ τὰ ἄλλα μέλη νὰ τῷ ἀπονέμουν τὴν πρέπουσαν τιμὴν καὶ διασώζεται οὕτως ἡ πειθαρχία καὶ ἡ ἑνότης.

Αὐτὴ ἦτο ἡ πρώτη ἀρετὴ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ αὐτὴν ἕκαστος οἰκογενειάρχης πρέπει νὰ περισώζῃ, ἂν θέλῃ ἀνταξίως νὰ φέρῃ τὸν τίτλον του. Τὰ δικαιώματα τοῦ ἀτόμου ἐτονίσθησαν ὑπερβολικὰ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Ἀνάγκη νὰ ἐξαρθοῦν καὶ τὰ δικαιώματα τῆς ἐξουσίας διὰ νὰ μὴ διασπῶνται οἱ θεῖοι θεσμοί. Ἂν ὁ οἶκος εἶνε ἠθικὴ μονὰς, πολὺ κάλλιον νὰ τὸν διέπῃ μία θέλησις πρὸς τὴν ὁποίαν νὰ προσαρμονίζωνται αἱ ἄλλαι, διὰ νὰ προλαμβάνωνται αἱ συγκρούσεις. Ἐχρίσθη ὁ οἰκογενειάρχης ἄρχων; Ἂς ἀσκῇ λοιπὸν τὸ προνόμιόν του καὶ ἂς ἄρχῃ. Ἂς ἄρχῃ καὶ ἂς μὴ ἄρχεται. Ἂς κυβερνᾷ καὶ ἂς μὴ κυβερνᾶται. Ἂς βασιλεύῃ καὶ ἂς μὴ βασιλεύεται. Ἂς κρατοῦν αἱ χεῖρές του στιβαρῶς τὰ ἡνία τῆς οἰκογενείας καὶ τὸ ἅρμα ἂς ὁδηγῆται κατὰ τὰς συνετὰς ὑποδείξεις του. Βεβαίως δὲν ἔπεται ἐντεῦθεν ὅτι θὰ καταχρασθῇ τὴν ἀρχὴν του καὶ εἰς λέοντα ὠρυόμενον θὰ μεταβληθῇ. Οὐδ' ἔπεται ὅτι θὰ παρατάξῃ τοὺς πάντας εἰς γραμμὴν ἴσων: ὑπηρέτας, ἀνήλικα τέκνα, ἐνηλίκους θυγατέρας, ἐνηλίκους υἱοὺς, ὁμότιμον σύζυγον, ἥτις μετ' αὐτοῦ ἐστεφανώθη διὰ νὰ τοῦ εἶνε ὑποστράτηγος καὶ ἀντιβασιλεύς. Ἔπεται ὅμως ὅτι ὁ οἰκογενειάρχης ὀφείλει νὰ δικαιολογῇ τὸν τίτλον του μὲ σύνεσιν, δικαιοσύνην καὶ ἀγάπην.

Ἡ διακυβέρνησις ἐν τούτοις δὲν ἦτο τὸ μόνον γνώρισμα τοῦ Ἀβραάμ. Τὸ πρότυπόν μας ἦτο καὶ ὁ γενικὸς φροντιστὴς τῶν ὑπ' αὐτὸν τε-

ταγμένων. Ὅλα αὐτὰ τὰ στόματα παρ' αὐτοῦ περιέμενον τὴν τροφήν. Τῶν ποιμνίων του τὴν βοσκὴν αὐτὸς ὤφειλε νὰ ἐξεύρῃ. Κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀγρίων θηρίων τῆς ἐρήμου αὐτὸς κυρίως ὤφειλε νὰ προτάξῃ τὰ στήθη καὶ νὰ ἀμυνθῇ. Ἡσωτηρία τῶν 318 οἰκογενῶν του ἀπὸ τὸν ἴδιόν του λαιμὸν ἐξηρτᾶτο. Ἦτο ἀρχηγὸς, ἀλλ' ἦτο καὶ πατὴρ ὁ Ἀβραάμ.

Ἐξ οὗ δεύτερον καθῆκον τοῦ οἰκογενειάρχου ἕπεται, ἡ προστασία καὶ μέριμνα τῶν ἐν τῷ οἴκῳ του ψυχῶν, ἄνευ τῆς ὁποίας καταχρηστικῶς κρατεῖ τὴν ἐξουσίαν. Ἀνὴρ, μὴ ἔχων τὸ σθένος νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν φιλτάτων, ἀνὴρ περιμένων νὰ τραφῇ ἀπὸ τὸν ἱδρῶτα τῆς γυναικός του καὶ ἀπὸ τὴν προῖκά της, ἀνὴρ ἐκμεταλλευόμενος ὡς ἀνδράποδα τὰ τέκνα του διὰ νὰ κοιμᾶται ἢ χαρτοπαικτῇ αὐτὸς, ἀνὴρ ἀφίνων τοὺς ἀνθρώπους του νὰ παραλύουν εἰς τοὺς δρόμους ἐνῷ μὲ ὀλίγην αὐτοθυσίαν θὰ ἠδύνατο νὰ τοῖς ἑτοιμάσῃ καλλιτέραν τύχην, τοιοῦτος ἀνὴρ δὲν εἶνε ἀνήρ. Καλλίτερον θὰ τοῦ ἤρμοζε νὰ φορέσῃ ἐσθῆτα γυναικείαν καὶ νὰ μαστιγόνεται μὲ γυναικεῖον σανδάλιον.

Ὁ Ἀβραὰμ δὲν ἐλησμόνει ὅτι ἄνωθεν τῶν πατέρων ὅλων ὑπάρχει εἷς Οὐράνιος Πατήρ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου καὶ κυβερνῶντες καὶ κυβερνώμενοι κλίνουν τὸ γόνυ. Διὰ τοῦτο καί ὅπου καὶ ἂν μετεκόμιζε τὸν φορητόν του οἶκον ὁ σκηνίτης, δὲν παρέλειπε παραπλεύρως αὐτοῦ νὰ ἐγείρῃ ἑκάστοτε καὶ ἓν θυσιαστήριον (Γεν. ιβ΄, 8), ἅπτον μαρτύριον τοῦ ὑπὲρ πάντων προνοοῦντος Θεοῦ. Ἐγνώριζεν ἄλλως τε ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐξουσία ἐπιβλητικωτέρα τῆς ἐμβαπτιζομένης εἰς τὸ θεῖον κῦρος καὶ ὅτι διὰ νὰ ὑπακούεται εἷς πατὴρ, πρέπει πρῶτος αὐτὸς νὰ παρέχῃ ἐμπειρικῶς τὸ παράδειγμα, ὑπακούων εἰς τὸν, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ὀνομάζεται, Θεόν. Διὰ τοῦτο καὶ λησμονῶν πρὸς στιγμὴν ὁ Ἀβραὰμ τὸ ὑπούργημα τοῦ Βασιλέως καὶ Προστάτου, περιεβάλλετο τὸ ὑπούργημα τοῦ ἄκρου ἐν τῷ οἴκῳ του Ἀρχιερέως. Καὶ συγκαλῶν περὶ ἑαυτὸν τὸ οἰκογενειακὸν του ὅλον ἐκκλησίασμα, τὴν Σάρραν δεξιόθεν, τὸν Ἰσαὰκ ἀριστερόθεν, τὸν Ἐλιέζερ πλησίον του, ὅλας ἐκείνας τὰς 318 ψυχὰς ἀνέφερε θερμοτάτας εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς προσευχάς του ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ προκοπῆς τῶν οἰκείων, ὑπὲρ ὧν ἐπεκαλεῖτο τὴν θείαν βοήθειαν.

Τοῦτον καὶ σὺ, Χριστιανὲ οἰκογενειάρχα, μιμήθητι. Καὶ λαμβάνων μετὰ σοῦ τὴν Σάρραν σου, τὸν Ἰσαὰκ σου, τὸν Ἐλιέζερ σου, πᾶν ὅ,τι οἰκεῖον καὶ φίλτατον, ὕψωνε ὡς ἀρχιθύτης τὴν οἰκογενειακήν σου προσευχὴν πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Ὑψίστου. Ἀσφάλτωνε δι' ἀεννάων θείων βοη-

θειῶν τὴν κιβωτόν σου καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἵνα μὴ τὴν διαπεράσουν τῆς γενικῆς ἐκλύσεως τὰ κύματα. Χάλκευε τοὺς δεσμούς σου ἀδιαρρηκτοτέρους ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς θρησκείας. Διαιώνιζε τὴν συζυγικήν σου ἕνωσιν, μνημονεύων τῆς ἀφθάρτου καὶ αἰωνίας ἀγάπης τοῦ Σωτῆρος, τοῦ παραδώσαντος ἑαυτὸν εἰς θάνατον χάριν τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ. Κατάρτιζε τοὺς υἱούς σου καὶ τὰς θυγατέρας σου εἰς τὴν ἀρετήν, ἥτις ἄνευ τῆς θείας χάριτος δὲν ἠμπορεῖ νὰ κατορθωθῇ. Ἔχουν οἱ οἶκοι οὐρεῖον, ἀλλ' ἔχουν πολλάκις καὶ ἐναντίον τὸν ἄνεμον. Ἂν σήμερον ἐκρήγνυνται εἰς ζωηροὺς γέλωτας γύρω τριγύρω εἰς μίαν πλουσίαν τράπεζαν, ἀλλ' αὔριον κλαίουν γύρω εἰς ἕνα μονάκριβον τάφον. Καὶ εἴθε νὰ ἦσαν μόνον τὰ πένθη των αὐτά! Ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ πένθη θλιβερώτερα: διαφοραὶ ἀντιλήψεων, συζυγικαὶ παρεξηγήσεις, ἠθικαὶ ἀπώλειαι. Ποῖος θὰ τὰς προλάβῃ ἢ ἐπελθούσας θὰ τὰς ἀναστείλῃ παρὰ εἷς Δυνατὸς Θεὸς, οὗτινος μεγάλη ἡ ἰσχὺς, μεγάλη ἡ σύνεσις καὶ μεγάλη ἡ ἀντίληψις διὰ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα Αὐτοῦ;

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΣΤ'.

Ο ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΚΑΘΡΕΠΤΗΣ

« Χαῖρε Κεχαριτωμένη! Ὁ Κύριος μετά σοῦ! »
(Λουκ. α, 28)

Ὁ ἱδρυτὴς τοῦ θετικισμοῦ Κόμτε, ἀνυψώσας εἰς θρησκείαν τὸ φιλοσοφικόν του σύστημα ἐθέσπισεν ἐν αὐτῷ λατρείαν θείαν εἰς τὴν γυναῖκα. Ἡ γυνὴ, εἶπε, μᾶς συνδέει μὲ τὸ παρελθὸν μὲν ὡς μήτηρ, μὲ τὸ παρὸν δὲ ὡς σύζυγος καὶ μὲ τὸ μέλλον ὡς θυγάτηρ. Ἐναγκαλίζεται ἐν ἑαυτῇ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ χρόνου καὶ εἶνε ὁ διαιωνιστὴς τῆς ἀνθρωπότητος. Δίκαιον ἄρα νὰ ἀπονεμηθῇ εἰς αὐτὴν ἡ ὑπερτάτη λατρεία μας, ἀφοῦ τόσον πλατέως συμβολίζει τὴν ἰδέαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν συμμερίζεται τὰς παραδοξολογίας ταύτας, ἐπιφυλάσσων τὴν ὑπερτάτην του λατρείαν εἰς τὸν Ποιητὴν τοῦ παντός. Κατέχει ἐν τούτοις εἰς τὴν Πινακοθήκην του Γυναῖκα, ἥτις, χωρὶς ν' ἀξιοῖ θείας προσκυνήσεις καὶ χωρὶς νὰ οἰκειοποιῆται ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὸν Θεὸν, εἶνε ἀληθῶς τὸ ἀφρόγαλα τοῦ γυναικείου κόσμου καὶ τὸ ἐξιδανίκευμα,

ἱστορικὴν μὲν λαβοῦσα ὑπόστασιν ὡς ὅλαι αἱ ὅμοιαί της, ὑπερεξακοντίσασα ὅμως πάσας τὰς ἀπογόνους τῆς ἀρχαίας Εὔας εἰς εὔνοιαν θείαν καὶ τιμήν. Ἡ Γυνὴ αὕτη, ἡ ἰδεώδης ἀλλὰ καὶ ἱστορικὴ συγχρόνως, εἶνε ἡ ἐν γυναιξὶν εὐλογημένη, τὸ ἐκλεκτὸν Δοχεῖον τοῦ Ἀχωρήτου, ἡ Θεοτόκος, ἡ Ἀειπάρθενος. Κεχαριτωμένην τὴν προσηγόρευσεν ὁ ἄγγελος καὶ Κεχαριτωμένη τῷ ὄντι ἀνεδείχθη. Τύπος κόρης, τύπος μητρὸς, ἀνθὼν χαρίτων παντοδαπῶν, εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν Γυνὴ, πρὸς τὴν ὁποίαν εὐλαβῶς κόραι καὶ μητέρες ὡς πρὸς γυναικεῖον θαῦμα προσβλέπουν.

Παλαιόθεν ἡ Ἱερογραφία τὴν παρίστα γονυπετῆ ἐνώπιον θρονίου μὲ τὴν ἁγ. Βίβλον ἀνοικτὴν πρὸ τῶν χαμηλωμένων ὀφθαλμῶν της, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Ἀρχάγγελος τῇ προσεκόμισε τὰ εὐαγγέλια τῆς Ἐνσαρκώσεως. Ἔτι δὲ παλαιότεραι παραδόσεις μᾶς τὴν παρουσιάζουν ὡς κρατοῦσαν κρόκην καὶ νήθουσαν τὸ πορφυροῦν ἐκεῖνο νῆμα, μὲ τὸ ὁποῖον θὰ ὕφαινε τὸ τῶν ἁγιωτάτων ἁγίων παραπέτασμα. Ἀλλ' εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως, μία ἔννοια ἀμφοτέρωθεν προκύπτει: ὅτι ἡ ἁγία Παρθένος δὲν παρήρχετο τὰς ὥρας της ἀκάρπους, ὡς μερικαὶ ἐκ τῶν συγχρόνων μας ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου πράττουν, ἀλλ' ἔτρεφε μὲν νοερῶς τὸ πνεῦμά της μελετῶσα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐκίνει δὲ ἐργατικὰς τὰς χεῖράς της, καταγινομένη περὶ τὴν οἰκοκυρωσύνην καὶ ὑφαντουργίαν.

Ὁ ἄγγελος σταλεὶς οὐρανόθεν νὰ εὐαγγελισθῇ τὴν Μαρίαν, δὲν τὴν συνήντησε χάσκουσαν εἰς τὰς προθήκας τῶν νεωτερισμῶν, δὲν τὴν εὗρεν εἰς αἴθουσαν κομψευομένων ὁμηλίκων της, ἐπιδεικνυουσῶν τοὺς μαργαρίτας των καὶ τὸ φιλοσκῶμμόν των πνεῦμα. Τὴν εὗρεν εἰς τὸν οἶκον, ὅστις εἶνε τὸ ἱερὸν τῆς γυναικὸς σκήνωμα. Φεμινιστικαὶ ἰδέαι δὲν εἶχον θίξει τὰς ἁγνὰς φρένας τῆς Παρθένου. Ἐγνώριζεν αὕτη ὅτι ὁ οἶκος εἶνε ὁ θεμέλιος τῶν κοινωνιῶν καὶ τὸ ἐργαστήριον τῆς ἁγιωσύνης καὶ ὅτι ἐκ τοῦ οἴκου ὡς ἀπὸ πρώτου ὁρμητηρίου θὰ ἐξεχύνετο ἡ σωτηρία ἐπὶ τῆς γῆς. Διὸ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ διέμενεν, ἐν τῷ οἴκῳ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προορισμοῦ της ἐπεζήτει, τὸν οἶκον βασίλειόν της ἐθεώρει ἡ μέλλουσα τῶν οὐρανῶν Βασίλισσα.

«Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη». Μερικαὶ κόραι (μερικαὶ λέγω, ὄχι ὅλαι) ἔχουν χάσει τὴν ἔμφυτον εἰστὰς θηλείας αἰδημοσύνην, καὶ καμμία ἐντροπὴ δὲν πορφυρόνει τὰς παρειάς των. Ἀπώλεσαν τὴν συνήθειαν τοῦ ἐρυθήματος, τὸ φυσικὸν αὐτὸ προτείχισμα τῆς τιμῆς τῶν παρ-

θένων. Ἐντεῦθεν ἡ ἀναισχυντία καὶ οἱ ἄσεμνοι τρόποι, τοὺς ὁποίους ὄχι σπανίως πληρόνουν μὲ τὰ δάκρυα καὶ τὴν μεταμέλειάν των. Ἀλλ' ἡ Παναγία μόλις ἀντελήφθη τὸν οὐράνιον αὐτὸν ἐπισκέπτην της καὶ ἀμέσως «διεταράχθη», συνεστάλη καὶ ρόδα ὁλοπόρφυρα ἐχρωμάτισαν τὴν παρθενικὴν μορφήν της. Καὶ ὅταν αἱ ὑψηλαὶ βουλαὶ τῇ ἀνεκοινώθησαν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, ἡ ὀρφανὴ Μαρία δὲν ἐκράτησεν ὅλα αὐτὰ τὰ μυστικὰ σφιγκτομανδαλωμένα εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας της, ἀλλ' ἀνέβη ἐν σπουδῇ εἰς τὴν ὀρεινὴν χώραν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μόνης στενωτάτης συγγενοῦς της Ἐλισάβετ, τὴν ὁποίαν ἴσα μὲ προσφιλῆ μητέρα ἠγάπα καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν μυστικὴν μοναξίαν ἐξεμυστηρεύθη ἡ νεαρὰ Κόρη τὰ ἱερώτατά της καὶ ἐπεζήτησε στηριγμὸν εἰς τὰς ὑπερφυεῖς συγκινήσεις της. Οὕτως ἔπραξεν ἡ Παναγία, ἡ καὶ τῶν Χερουβεὶμ λευκοτέρα. Καὶ πῶς ἀσθενεῖς κόραι τῆς εἰς πειρασμοὺς γονιμοτάτης ἐποχῆς μας θὰ διέρχωνται ἠθικὰς κρίσεις, ἐξ ὧν ὅλον τὸ μέλλον των ἐξαρτᾶται καὶ δὲν θὰ σπεύδουν εἰς τὰς μητέρας των νὰ ἀντλοῦν φωτισμὸν ἀπὸ τὴν στοργὴν καὶ πολυπειρίαν των;

Ὅ,τι κεχαριτωμένον εἶνε ἡ Παναγία ὡς Κόρη. Ἀλλὰ τίς λόγος θὰ περιγράψῃ τὴν Παναγίαν ὡς Μητέρα καὶ μάλιστα Μητέρα Θεοῦ; Ὅλαι αἱ μητέρες ὑποφέρουν διὰ τὰ τέκνα των. Ἀλλὰ καμμία δὲν ὑπέφερε τόσον, ὅσον ἡ Μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ. Ἐγέννησαν καὶ ἄλλαι, ἀλλὰ ὄχι εἰς φάτνην καὶ εἰς σπήλαιον. Ἐχαροπάλαισαν καὶ ἄλλαι, πρὸς διάσωσιν τοῦ τρυφεροῦ βλαστοῦ των, ἀλλὰ ὄχι καὶ καταδιωκόμεναι ἀπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ Ἡρώδου, ἥτις ἔκαμνε τὴν Ραχὴλ νὰ ἐκβάλλῃ γοερὰς κραυγάς. Εἶδον καὶ ἄλλαι ἴσως παραγνωριζόμενα ὑπὸ τῆς δημοσίας γνώμης τὰ μεγαλόκαρδα τέκνα των. ὄχι ὅμως καὶ να ἀσπαίρουν ἐπὶ τοῦ ἀτιμωτικωτέρου βασανιστηρίου μετὰ τριετεῖς μοναδικὰς θαυματουργίας τοῦ εὐκαρποτέρου βίου ἐξ ὅσων ἔσχεν ὁ κόσμος. Ἡ λυπημένη Παναγία θὰ μένῃ εἰς τὸ διηνεκὲς τὸ ἰδεῶδες τῆς μάρτυρος μητρὸς, τῆς πλαττούσης ἀπὸ τὸ αἷμα τῆς ψυχῆς της τὸ ἀγγελικώτερον δημιούργημα, διὰ νὰ τὸ ἴδῃ ἐκπνέον ὑπὸ τὰ λυσσαλέα κτυπήματα τῆς στυγερωτέρας κακουργίας.

Δὲν παραφέρεται ἐν τούτοις, δὲν ἀπελπίζεται ἡ λυπημένη Παναγία. Πονεῖ, ἀλλ ἐγκαρτερεῖ. Πονεῖ, ἀλλὰ πιστεύει. Δίστομος ρομφαία, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Συμεὼν, τῆς σχίζει τὰ στήθη ἐσωτερικῶς, ἀλλὰ γαλήνιος καὶ ἀκλόνητος παρὰ τὸν Σταυρὸν τοῦ Υἱοῦ της ἵσταται, κλαίουσα, ναί, ἀλλὰ καὶ μὴ χάνουσα τὴν ἀξιοπρέπειάν της. Εἶνε πεπεισμένη

αὐτὴ ὅτι ὁ θρίαμβος τοῦ κακοῦ εἶνε προσωρινὸς καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ πραγματοποιηθοῦν ὅσα Ἐκεῖνος πλειστάκις τῇ προεῖπε. Ἀναπολεῖ τὰ θαύματά του, ἀναπολεῖ τὴν ὑπερφυᾶ ἁγιωσύνην του. Καὶ βλέπει ἤδη τὸ σέλας τῆς Ἀναστάσεως περιχρυσίζον τὸν αἱματοβαμμένον Σταυρόν.

Ὦ χριστιαναὶ γυναῖκες ὅσαι κόσμημα πολύτιμον φέρετε τὴν ἱεράν μας πίστιν! Παρθένοι, τῶν ὁποίων ἡ σεμνότης ἀρωματίζει τὴν γενεάν μας! Μητέρες παραστάται θεοδώρητοι τῶν τέκνων σας! Καθὼς ἔχετε εἰς τὸ κομμωτήριόν σας ἀνηρτημένον καθρέπτην καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ὑποδείξεις του ἐπιμελεῖσθε τὴν σωματικήν περιβολήν σας καὶ καθαρότητα, οὕτως ἀναρτήσατε καὶ παραπλεύρως τοῦ καθρέπτου σας ὡς ψυχικὸν καθρέπτην τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου. Συγκρίνουσαι τὰς πράξεις σας πρὸς αὐτήν, κανονίζουσαι τὰς σκέψεις σας πρὸς τὸν ἄμωμόν της βίον, αὐτὴν ἔχουσαι μίμημα καὶ πρότυπον, θὰ ἐξευγενίσετε ἐπὶ μᾶλλον ἑαυτάς, θὰ ἐξευγενίσετε δὲ ἐπὶ μᾶλλον καὶ τὴν πατρίδα, της ὁποίας τὸ μεγαλείτερον εἶσθε στήριγμα.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

Ζ΄.

ΤΑ ΤΥΧΗΡΑ ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ

«Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτά, τίς τί ἄρῃ».
(Μάρκ. ε΄, 24)

Σήμερον θὰ εἴπωμεν ὀλίγα λόγια καὶ διὰ τὰ τυχηρὰ παιγνίδια λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι γυμνώσαντες τὸνΧριστὸν ἔβαζαν λαχνοὺς ἐπάνω εἰς τὰ φορέματά Του,διὰ νὰ ἴδουν ποῖον φόρεμα θὰ πέσῃ τοῦ καθενός. Τὸ Εὐαγγέλιον ἀντικρύζει τὸν χαρτοπαίκτην μὲ τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ· καὶ μὲ τὴν ἀντίθεσιν ποῦ κάμνει τῶν πόνων τοῦ Ἑνὸς καὶ τῆς ἀναισθησίας τῶν ἄλλων χρωματίζει πολὺ ζωηρὰ τὴν ἐλεεινὴν αὐτὴν κοινωνικήν μας πληγήν, ποῦ περνᾷ διὰ τοὺς πολλοὺς ὡς ἀθῶα διασκέδασις.

Τὰ τυχηρὰ παιγνίδια εἶνε παμπάλαια· τόσον παμπάλαια ὅσον καὶ ἡ φυσικὴ τάσις τοῦ ἀνθρώπου διὰ νὰ ἐξάπτεται καὶ νὰ κυνηγᾷ τὰς συγκινήσεις. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει πῶς ὁ Πάτροκλος, ὅταν ἦτο ἀκόμη παιδί, ἐθύμωσε τὴν ὥραν ποῦ ἔπαιζε ἀστραγάλους μὲ ἕνα συνομίληκόν του καὶ τὸν ἐσκότωσε. Ὁ Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος ἠσθάνθη ἀηδίαν μὲ τὰ σωστά

του, ὅταν εἰς μίαν ἐπίσκεψίν του ποῦ ἔκαμεν εἰς τὴν Κόρινθον, εἶδε γυναῖκας, ἄνδρας, στρατηγοὺς καὶ δικαστὰς νὰ καταγίνωνται μὲ τὴν κυβείαν. Ὁ Γιουβενάλης διηγεῖται πῶς οἱ Ρωμαῖοι τοῦ καιροῦ του ἐπήγαιναν εἰς τὰ καταγώγια τῆς τύχης φορτωμένοι μὲ τὰ χρηματοκιβώτιά των, μὲ σκοπὸν ἢ νὰ κερδίσουν ἢ νὰ τὰ χάσουν ὁλότελα. Ὁ Τάκιτος λέγει διὰ τοὺς ἀρχαίους Γερμανούς, ὅτι τόση τρέλλα τοὺς εἶχε πιάσει, ὥστε ἀφοῦ ἔπαιζαν τὰς περιουσίας των, ἔπαιζαν ὕστερα καὶ τοὺς ἑαυτούς των, γινόμενοι ἰσόβιοι σκλάβοι τοῦ ἄλλου. Μερικοὶ λαοὶ μάλιστα καὶ τὰς γυναῖκάς των καὶ τὰ παιδιά των ἔπαιζαν· τόση ἦτο ἡ μανία των!

Ἡ ἐποχή μας, ἀντὶ νὰ ξερριζώσῃ τὸ ἄγριον αὐτὸ πάθος, ἀπ' ἐναντίας τὸ ἐκαλλιέργησε πλατύτερα. Οἱ παλαιοὶ ἀστράγαλοι καὶ οἱ κύβοι δὲν εἶνε πλέον τίποτε ἐμπρὸς εἰς τὰ σημερινά μας τυχηρὰ παιγνίδια ποῦ δαιμονίζουν τὸν σημερινὸν παίκτην, ἐμπρὸς εἰς τὸ πόκκερ, τὴν πρέφαν, τὴν πασσέταν, τὸ σκαμπίλι, τὸ μπιζίκι, τὸ κοντσίνι, τὸ κουμάρι, τὸν μπακαρᾶν, τὴν ρουλέτταν τοῦ Μόντε Κάρλο καὶ τῶν ἄλλων ἐξακουστῶν Εὐρωπαϊκῶν κέντρων, ποῦ σὰν ἀληθιναὶ ρουφῆχτραι ἑκατομμύρια λιρῶν κάθε ὥραν ρουφοῦν. Ἂς μὴ ξεχάσωμεν καὶ τὰ στοιχήματα τῶν ἱπποδρομίων καὶ τὰ λαχεῖα ἰδιωτῶν καὶ κυβερνήσεων· ἀκόμα δὲ καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ περιοδικά μας, τὰ ὁποῖα διὰ νὰ πολλαπλασιάσουν τοὺς συνδρομητάς των, προστρέχουν εἰς αὐτὸ τὸ μέσον καὶ συνηθίζουν τὴν ἀθῶαν ἡλικίαν εἰς τὴν κερδοσκοπίαν τὴν εὔκολην εἰς τὴν κερδοσκοπίαν ποῦ δὲν ἐξαγνίζει ὁ ἱδρὼς τοῦ προσώπου.

Ὑλικὴ κατάστασις καὶ κοινωνικὴ θέσις δὲν κάμνουν διαφορὰν εἰς τὸ ζήτημά μας. Ἂν παίζει ὁ πτωχὸς καὶ σκορπίζει εἰς τοὺς ἀνέμους ὅλα τὰ ἡμεροκάματά του ἀφίνων καὶ γυναῖκα καὶ παιδιὰ νὰ ψοφοῦν ἀπὸ τὴν πεῖναν, ἀλλὰ παίζει καὶ ὁ πλούσιος εἰς τὰ ἀστραφτερά του σαλόνια, περικυκλωμένος ἀπὸ τοὺς εὐμορφοστολισμένους ἀρσενικοὺς καὶ θηλυκοὺς συντρόφους του καὶ παίζει μάλιστα ἀφάνταστα ποσά, διὰ νὰ χοροπηδήσῃ ἡ δύστροπη ψυχή του μέσα εἰς πελάγη συγκινήσεως. Δι' ἕνα τέτοιον πλούσιον ἰδικόν μας εἶχα διαβάσει εἰς ἀγγλικὴν ἐφημερίδα πῶς ἐκέρδησε μέσα εἰς τέσσαρας ὥρας 72,000 λίρας στερλίνας τὸν περασμένον Σεπτέμβριον εἰς τὸ Δωβίλ! Μερικὰ πρόστυχα καφφενεῖα εἰς κάποιας ἀποκέντρους πτωχικὰς συνοικίας εἶνε φρικαλέα. Ἀλλὰ καὶ πόσον φρικαλεώτερα καὶ προστυχότερα εἶνε μερικὰ παλάτια μὲ τοὺς πολυελαίους των καὶ μὲ τοὺς χρυσοφορρεμένους ὑπηρέτας, ὅπου ἐράσμιαι ματρῶναι σᾶς προσκα-

λοῦν νὰ περάσετε τὴν νύκτα καὶ σᾶς γδύνουν κυριολεκτικῶς κάτω ἀπὸ τὸ ἔντιμον πρόσχημα τῆς φιλοξενίας!

Ἡ δίψα τοῦ παρᾶ, ἡ ἐλπὶς τοῦ εὐκόλου κέρδους, ἡ τεμπελιὰ καὶ ὁ πόθος νὰ ξετιναχθῇ ὀλίγον ἡ σάπια ψυχή, αὐτὰ εἶνε τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῶν τυχηρῶν παιγνιδίων· θὰ ἐπεθυμοῦσα παραπολὺ νὰ τραβήξω μίαν γραμμὴν, διὰ νὰ ξεχωρίσω τὸ «παιγνίδι πρὸς ἄνεσιν» ὡς ἀθωώτερον ἀπὸ τὸ «παιγνίδι διὰ τὸ παιγνίδι» ὡς ἠθικῶς βαρύτερον καὶ εὗρω κἄποιαν δικαιολογίαν διὰ τὸ πρῶτον. Δυστυχῶς τὰ δύο αὐτὰ πράγματα εἶνε τόσον πλεγμένα, ποῦ εὐκολώτερον θὰ ἦτο νὰ χωρίσῃ κανεὶς τὸ ποτάμι ἀπὸ τὴν πηγὴν παρὰ τὸν μανιώδη χαρτοπαίκτην ἀπὸ τὸν παίζοντα δι' ἁπλῆν διασκέδασιν. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔπαιξε διὰ νὰ σκοτώσῃ μὲ τὸ χαρτοπαίγνιον τὴν ὥραν ἐφύτευσε τὸν πρῶτον σπόρον τοῦ πάθους, τὸ ὁποῖον δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ξεφυτρώσῃ δένδρον πελώριον. Τὸ πρῶτον παίξιμον θὰ ἀκολουθήσῃ δεύτερον, τὸ δεύτερον τρίτον, τὸ τρίτον τέταρτον καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Φεῖδι θὰ γείνῃ ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ περιέργειά μας· καὶ μέσα εἰς τὸ λεπιδωτὸν σφίγξιμόν του ἡ ἠθική μας αἴσθησις θὰ σβύσῃ καὶ θὰ πάρωμεν τὸν κατήφορον, ἀσυνείδητα εἰς τὸ πάθος αὐτόματα.

Κανεὶς ἕως τώρα δὲν κατηγόρησε τὰ τυχηρὰ παιγνίδια ὡς κλεψιὰν καὶ ὡς ψωμοζητείαν· καὶ ὅμως, ἂν ἐξετάσῃς κατὰ βάθος θὰ εὕρῃς ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς δὲν θὰ ἦτο πολὺ ἄδικος, ἀφοῦ ὡσὰν τὸν κλέπτην καὶ τὸν ψωμοζήτην ὁ χαρτοπαίκτης παίρνει τὰ χρήματα τοῦ πλησίον του χωρὶς νὰ τοῦ προσφέρῃ τίποτε ἰσότιμον. Εἰς κάθε τιμίαν ἐπιχείρησιν ὑπάρχει ἓν δοῦναι καὶ λαβεῖν, ἓν ἀντίτιμον πληρονόμενον ἀπέναντι τοῦ λαμβανομένου· Δίδει τὰ γεννήματά του ὁ γεωργὸς καὶ λαμβάνει ἀνάλογον ἀργύριον. Προσφέρει τὴν πεῖράν του ὁ μηχανικὸς, τὰς γνώσεις του ὁ δικηγόρος, τὴν ἐπιστήμην του ὁ ἰατρὸς, τὰ φῶτά του ὁ διδάσκαλος, καὶ πληρόνεται ὁ καθένας των κατὰ τὴν ἀξίαν του. Παντοῦ τὸ χρῆμα εἶνε τὸ βραβεῖον τοῦ κόπου, τῆς ἐργασίας, τῆς κοινωφελείας, ποῦ ἔρχεται νὰ κάμῃ τὸν εὐεργετικὸν γύρον του καὶ νὰ ἰατρεύσῃ μίαν πραγματικὴν ἀνάγκην τῶν κοινωνιῶν. Ἀλλὰ ὁ χαρτοπαίκτης ἀδειάζει τὴν σακκούλαν τοῦ ἄλλου εἰς τὴν ἰδικήν του, χωρὶς καθόλου νὰ προσφέρῃ καμμίαν ὠφέλειαν εἴτε διὰ τὴν μονάδα εἴτε διὰ τὸ ὅλον. Τὸ χρῆμα εἰς τὰ χέρια του εἶνε ὡσὰν ἕνας ὁρμητικὸς καταρράκτης ποῦ περνᾷ καὶ ζερριζόνει πίπτων ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ, διὰ νὰ γεμίσῃ ἕνα βαθούλωμα καὶ λιμνάσῃ ἐκεῖ καὶ σαπίσῃ ὡσὰν τὴν Νεκρὰν θάλασσαν. Εἶνε λοιπὸν ὁ χαρτοπαίκτης κλέπτης ἢ δὲν εἶνε; Καὶ εἶνε ψωμοζήτης ζῶν εἰς βάρος τῶν ἄλλων ἢ δὲν εἶνε;

Καὶ ἰδιαιτέρως ἂν ἐξετασθοῦν τὰ τυχηρὰ παιγνίδια, θὰ ἀποδειχθοῦν μεγάλον κακὸν, ἀφοῦ καὶ τὸν πολύτιμον καιρόν μας καταστρέφουν καὶ τὸν πλησίον μας κάμνουν ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως. Ἀλλ' ὅταν ἐξετασθοῦν καὶ ἀναφορικῶς μὲ τὰ ἐπακόλουθά των καὶ μελετηθῇ ἡ μαύρη καὶ πένθιμος ἀκολουθία ποῦ τὰ συνοδεύει, τότε δὰ θὰ καταλάβῃ ὁ καθένας μας ποῖον κρυφὸν δράκοντα κρύπτει εἰς τὰ στήθη ἡ κοινωνία, ὁ ὁποῖος πιπιλίζει τὸ αἷμά της. Ὁ χαρτοπαίκτης εἶνε ἀπάνθρωπος πρὸς τοὺς οἰκειακούς του, τοὺς ὁποίους χάριν τοῦ χαρτιοῦ ξεχνᾷ· εἶνε μέθυσος, διότι τὸν καιρόν του τὸν περνᾷ εἰς τὴν ταβέρναν, ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι τῆς ὁποίας ποτήρια καὶ τράπουλες ἀνακατεύονται· εἶνε βλάσφημος, διότι ἂν καὶ δείχνων στωϊκὴν ἀπάθειαν ἀπ' ἔξω, ἔχει ὅμως τὴν ψυχὴν γεμάτην ἀπὸ τρικυμίας καὶ ἀνησυχίας· εἶνε δεισιδαίμων καὶ ἂν ἔχει κἄποιον φόβον, τὸν χρεωστεῖ εἰς τὸν διάβολον. Ὄχι σπανίως ἡ χαρτοπαιξία περιπατεῖ συντροφευμένη ἀπὸ τὴν τοκογλυφίαν καὶ ἀπὸ τὴν αὐτοκτονίαν: ἀπὸ τὴν τοκογλυφίαν, εἰς τὴν ὁποίαν πολλοὶ χαρτοπαῖκται προστρέχουν διὰ νὰ δανεισθοῦν ὅσα καὶ ὅσα καὶ ἐξακολουθήσουν τὰς παννυχίδας των. καὶ ἀπὸ τὴν αὐτοκτονίαν, εἰς τὴν ὁποίαν καταντοῦν τόσα ἠθικὰ ναυάγια τοῦ ἐλεεινοῦ αὐτοῦ πάθους. Πολὺ σωστὰ λοιπὸν κἄποιος φρόνιμος εἶχε γράψει ἐπάνω ἀπὸ τὴν θύραν ἑνὸς χαρτοπαικτείου τὴν ἀκόλουθον τετράστιχον ἐπιγραφήν:

Βλέπεις τὸ σπήλαιον αὐτό; Εἰσόδους δύο ἔχει.
Ἡ πρώτη βλέπει γελαστὴ πρὸς τὴν χρυσῆν ἐλπίδα.
Ἡ δεύτερη στὸν θάνατον, στὴν ἀτιμίαν φέρει.
Ἐμβαίνεις διὰ τῆς μιᾶς, ἐξέρχεσ' ἐκ τῆς ἄλλης.

Τὰ τυχηρὰ παιγνίδια εἶνε τόσον ριζωμένα μὲ τὰ ἐθιμά μας, ὥστε τὸ ξερρίζωμά των εἶνε σχεδὸν ἀδύνατον. Διὰ νὰ κατορθωθῇ κἄτι, δὲν φθάνει μόνη ἡ Ἐκκλησία νὰ ξεφωνίζῃ· Πρέπει ὅλοι νὰ δώσωμεν τὰ χέρια μας· Οἱ διδάσκαλοι πρέπει ἀπὸ τὰ θρανία νὰ παρασταίνουν εἰς τοὺς μαθητάς των τὰ ἀμέτρητα τοῦ χαρτοπαιγνίου κακά· Οἱ γονεῖς πρέπει νὰ μὴ δίδουν εἰς τὰ παιδιά των τὸ κακὸν παράδειγμα. Ἡ ἀστυνομία πρέπει ὡσὰν Κέρβερος νὰ καταδιώκῃ τοὺς πταίστας. Ἡ πολιτεία πρέπει νὰ μὴ ἐνθαρρύνῃ τὴν χαρτοπαιξίαν μὲ τὰς λαχειοφόρους ὁμολογίας της καὶ ἄλλα τέτοια μέσα ποῦ νομιμοποιοῦν τὸν εὔκολον χρηματισμόν. Οἱ πλούσιοι πρέπει νὰ καταλάβουν ὅτι τὸ χρῆμα ἔχει ἅγιον σκοπὸν καὶ δὲν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ τὸ πετοῦν ὅπως τοὺς καταβῇ.Οἱ παῖκται τέλος πρέπει νὰ στρέψουν τὸ μυαλόν των εἰς ἠθικωτέρας ἀσχολίας καὶ νὰ μὴ ἐξακολουθοῦν διαμοιραζόμενοι τὰ ἱμάτια τοῦ Ἐσταυρωμένου, παίζοντες μὲ τὸν πόνον Του, καθὼς οἱ Ρωμαῖοι σταυρωταί Του οἱ σκληροὶ καὶ ἀπάνθρωποι.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

Η'.

ΤΑΞΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ

«Τί οὖν ἔστιν, ἀδελφοί; Ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν... πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω».
(Α΄ Κορ. ιδ΄, 26. 40)

Δὲν ἦσαν μόνον τὰ μαλώματα καὶ αἱ φιλονεικίαι ποῦ ἀσχήμιζαν τὴν νεοφυτευμένην Χριστιανικὴν κοινότητα τῆς Κορίνθου, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀταξίαι της αἱ λατρευτικαί. Οἱ παράδοξοι αὐτοὶ πολῖται τῆς κοσμοεξακουσμένης Ἑλλάδος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη ἡ θεὰ Ἁρμονία—ἡ Ἁρμονία ποῦ ἔβαλεν ἀθάνατην καὶ ἄφθαρτην τὴν σφραγίδα της ἐπάνω εἰς τὴν ποίησιν, εἰς τὸν πεζὸν λόγον, εἰς τὴν γλυπτικὴν, εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, εἰς κάθε εἶδος ἐπιστήμης καὶ τέχνης—εἶχαν ὡς φαίνεται, ξεχάσει τὴν τάξιν καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμα τὰς ἱερὰς ὥρας τῆς δημοσίας προσευχῆς των. Γυναῖκες μέσα εἰς τὴν λειτουργίαν ἐφλυαροῦσαν ἢ παρουσιάζοντο μὲ τὰ μαλλιά των προκλητικὰ καὶ ἀξεσκέπαστα. Πλούσιοι ἤρχοντο εἰς τὸ Κυριακὸν Δεῖπνον μὲ γεμάτον τὸν στόμαχον. Καὶ μερικὰ χαρίσματα πνευματικά, τὰ ὁποῖα ἐκτάκτως τότε τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς πιστοὺς ἐχάριζε, διὰ νὰ βαλθοῦν τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς Ἐκκλησίας, ἕως ῥτου στερεώσῃ, αὐτοὶ τὰ ἐμεταχειρίζοντο δι' ἐπίδειξιν καὶ

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος συμβουλεύει ὡσὰν πατέρας τὰ νεογέννητα καὶ φρέσκα ἀκόμα ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν παιδιά του. Τοὺς δείχνει ὅτι, ἂν ὑπάρχουν πολλοὶ ἄρρωστοι καὶ κατάκοιτοι μεταξύ των, τοῦτο τὸ χρεωστοῦν εἰς τὴν ἀνευλάβειαν, μὲ τὴν ὁποίαν τὰ Ἅγια Μυστήρια κοινωνοῦν. Τοὺς ἐξηγεῖ μὲ παράδειγμα πῶς ἡ Ἐκκλησία εἶνε τὸ εὔτακτον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ποῦ πολλὰ μέλη ὑπάρχουν, ἀλλὰ τὸ καθὲν ἐνεργεῖ μὲ συμφωνίαν πρὸς τὸ ἄλλο. Τοὺς ὑπενθυμίζει πῶς ὁ Θεὸς, τὸν ὁποῖον λατρεύουν, δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἀκαταστασίαν, ἀλλὰ τὴν εἰρήνην, καθὼς ταιριάζει εἰς ἁγίους. Συνιστᾷ εἰς τὰς γυναῖκας νὰ κλείουν τὸ στόμα, ὅταν εὑρίσκωνται εἰς τὴν δημοσίαν προσευχὴν καὶ ἂν ἔχουν διὰ τίποτε ἀπορίαν, ἂς ἐρωτοῦν εἰς τὸ σπίτι τοὺς ἄνδρας των. Καὶ ἀνακεφαλαιόνει ὅλα τὰ παραγγέλματά του εἰς μίαν καὶ μόνην, ἀλλὰ βαθυστόχαστην λέξιν, τὴν λέξιν ΤΑΞΙΣ.

Ἀλλὰ τί εἶνε ἡ τάξις:

Ἡ τάξις—διὰ νὰ δανεισθῶμεν καὶ πάλιν τὰς ἐκφράσεις μας ἀπὸ τὸ λεξικὸν τοῦ ἀποστόλου Παύλου — εἶνε ἡ εὐσχημοσύνη, ἂν τὴν κυττάξῃς ἀπὸ τὴν ἐξωτερικήν της ὄψιν· ἡ θετικὴ καὶ στερεὰ οἰκοδομὴ, ἂν τὴν παρατηρήσῃς εἰς τὸν σκοπόν.

Θέλετε νὰ πάρετε μίαν ἰδέαν τῆς τάξεως; Παραβάλετε ἕνα ἐρείπιον μὲ ἕνα παλάτι· ἢ μίαν μουντζούραν μὲ μίαν εἰκόνα· ἢ τὰ παλαβὰ κινήματα ἑνὸς μεθυσμένου μὲ τὸν χορὸν μιᾶς τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου μας, ποῦ ἁρμονικὰ κινεῖται γύρω τριγύρω εἰς τὴν θυμέλην ὅπως ὁ κορυφαῖός του τὸν σύρει. Παραβάλετε τὸ πρωτόγονον χάος μὲ τὴν καταστόλιστην πλάσιν ποῦ ἐπρόβαλε ἀπ' αὐτὸ εἰς ἕνα τοῦ Δημιουργοῦ διάταγμα: πρὸς τὰ ἄστρα δηλαδὴ ποῦ κάμνουν τὸν τακτικὸν δρόμον των εἰς τοὺς κήπους τοῦ οὐρανοῦ καὶ πρὸς τὸν ἥλιον ποῦ ἀκολουθεῖ ἀλάνθαστα τὸ δρομολόγιόν του καὶ πρὸς τὰς τέσσαρας ἐποχὰς τοῦ ἔτους ποῦ ἠξεύρει ἡ καθεμία νὰ δώσῃ τὸν τόπον της εἰς τὴν ἄλλην καὶ πρὸς τὰ θαλάσσια κύματα ποῦ ξεύρουν ἕως ποῖον ὅριον νὰ φθάσουν καὶ ὕστερον νὰ ἀποτραβηχθοῦν καὶ πρὸς μυρίας ἄλλας ἁρμονίας, τὰς ὁποίας παντοῦ τῆς φύσεως βλέπει ἀναριθμήτους ὁ παρατηρητής. Καὶ τότε ἀληθινὰ θὰ αἰσθανθῆτε ποία εὐσχημοσύνη εἶνε ἡ τάξις καὶ ποῖα τραγούδια μαγευτικὰ σκορπίζονται ἀπὸ τὰ πλῆκτρα τοῦ μουσικοῦ ὀργάνου της.

Ἀλλὰ ἡ τάξις δὲν εἶνε μόνον ἐξωτερικὴ εὐμορφία καὶ χάρις· ἀλλὰ εἶνε καὶ κτίσιμον ψυχῶν καὶ μόρφωσις χαρακτῆρος καὶ καρποφορία πραγματικὴ καὶ ὠφέλεια τοῦ πνεύματος. Καὶ εἶνε πρὸ πάντων αὐτὴ ἡ κυριωτέρα της ἀντίθεσις πρὸς τὴν ἀταξίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἡ μὲν πρώτη παρίζας του καὶ κορμὸς, κλάδοι, κλωνία, φύλλα, καρποὶ εἶνε ὅλα ἡνωμένα καὶ κατέχει τὸ καθένα τὴν πρέπουσάν του θέσιν, ἡ δὲ δεύτερη εἶνε ὡσὰν τὸ ξερριζωμένον δένδρον ποῦ κατακόπηκε ἀπὸ τὸν ξυλοκόπον καὶ ἀλλοῦ εἶνε πεταμένα τὰ κλαδιά του, ἀλλοῦ τὰ κομμάτια τῆς ρίζας του. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομισθῶ πῶς λέγω λόγια χαμένα καὶ ὄχι πράγματα, ἂς ἐφαρμόσω τὴν εἰκόνα μου εἰς τὸ προκείμενον.

Ὑποθέσατε ὅτι ἐμβαίνετε εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ βλέπετε τὸ χριστιανικὸν ἐκκλησίασμα ὡσὰν ἕνα ἄνθρωπον «ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ» νὰ ἀνυψόνῃ εἰς τὸν Ποιητὴν τοῦ παντὸς τὰ θυμιάματα τῶν ψυχῶν του. κανεὶς δὲν συνομιλεῖ μὲ τὸν ἀποδιπλανόν· κανεὶς δὲν ψιθυρίζει· κανεὶς δὲν κουνεῖ τὸ κεφάλι δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ· κανεὶς δὲν μετατοπίζεται, κανεὶς δὲν γυρίζει ὀπίσω του νὰ ἰδῇ τί συμβαίνει· κανεὶς δὲν ἔρχεται μετὰ τὸ ἀρχίνισμα τῆς ἱερουργίας, διὰ νὰ ταράξῃ τὴν ἁγίαν σύναξιν, ἂς εἶνε καὶ κατ' ἐλάχιστον· ἀλλὰ ὅλοι βλέπουν πρὸς ἀνατολὰς, ὁπόθεν θὰ ἀστράψῃ ὁ φωτισμὸς τῶν ψυχῶν, ὅλοι εἶνε ἀπορροφημένοι ἀπὸ τὴν θείαν παρουσίαν· ὅλων αἱ καρδίαι εἶνε μετάρσιαι εἰς τὰ οὐράνια· ὅλοι πίνουν ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἁγίαν Κύλικα τῆς θεϊκῆς χάριτος καὶ θεϊκῆς παρηγορίας. Δὲν εἶνε ἀλήθεια ὅτι τὸ ἐκκλησίασμα αὐτὸ εἶνε ὁλόκληρος στρατὸς, φάλαγξ ἀληθινὴ ποῦ τὴν ἐμπνέει τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ φεύγει ἀπ' ἐμπρός της ὁ διάβολος κατεντροπιασμένος; Δεκαπλῆ γίνεται ἡ δύναμις τοῦ καθενὸς ὅταν νοιώθῃ πλησίον του τὸν καλλίτερόν του. Ἡ τρέμουσα ψυχή του γίνεται τώρα βράχος ἀκλόνητος. Ἂν εἶνε κανεὶς μεταξύ των μικρόψυχος καὶ δειλὸς, παίρνει καὶ αὐτὸς θάρρος. Καὶ ἕνας ἄπιστος ἂν τύχῃ νὰ ἔμβῃ καὶ παρατηρήσῃ θέαμα τέτοιον, ἡ σεμνότης ἐκείνη, ἡ εὐλάβεια, ἡ μεταρσίωσις, ἡ κατάνυξις, θὰ αἰχμαλωτίσουν τὴν ἄθεον καρδίαν. «Ἀληθινά! θὰ ἀνακράξῃ, ἐδῶ μέσα κατοικεῖ ἡ θεότης. Τὴν ψηλαφῶ, τὴν βλέπω». Καὶ θὰ πέσῃ εἰς τὰ γόνατα νὰ λατρεύσῃ τὸν Ἄγνωστον Θεόν του.

Ἀλλὰ ἂς ὑποτεθῇ ὅτι ἡ τάξις ἔλειψεν ἀπὸ τὸν ναόν· ὅτι ὁ ἕνας ἔρχεται εἰς τὰ μισὰ τῆς θείας ἱερουργίας, ὁ ἄλλος φεύγει πρὶν νὰ γείνῃ ἀπόλυσις, ὁ τρίτος ζητεῖ νὰ μεταλάβῃ ἀπὸ τὸν ὄρθρον, ὁ τέταρτος γυρίζει τὸ κεφάλι του ὡσὰν ἀνεμόστροφον, ὁ πέμπτος δείχνει τὴν ράχιν του εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, ὁ ἕκτος βήχει καὶ φτερνίζεται σὰν νὰ βροντᾷ εἰς τὸν οὐρανὸν, ὁ ἕβδομος γελᾷ καὶ συνομιλεῖ μὲ τὸν διπλανόν του, ὁ ὄγδοος ἀφίνει τὰ μωρά του νὰ παίζουν κυνηγητὸν καὶ τὰ λοιπά. Τί θὰ εἶνε τότε τὸ ὄφελος; Πῶς θὰ κτισθῇ τὸ κτίριον τῆς ψυχῆς; Πῶς μία τέτοια ἀκα-

μα ποῦ ἤλθαν μὲ διάθεσιν ἀληθινὰ νὰ προσευχηθοῦν, δὲν θὰ χάσουν τὰ νερά των καὶ θὰ γείνου νκαράβια δίχως πηδάλιον; Βάλετε ὀλίγους δειλοὺς στρατιώτας μέσα εἰς ἕνα στράτευμα εἰς καιρὸν μάχης, νὰ μεταδώσουν τὴν δειλίαν των εἰς ὅλον τὸ στράτευμα καὶ νὰ τὸ ἀναστατώσουν εἰς μίαν στιγμήν. Κατὰ παρόμοιον τρόπον καὶ ὀλίγοι ἀνευλαβεῖς Χριστιανοὶ χωρὶς συναίσθησιν καὶ χωρὶς Θεοῦ φόβον εἶνε ἱκανοὶ νὰ ἐξευτελίσουν τὴν θείαν Παρουσίαν, νὰ μεταβάλουν τὸν οἶκον τῆς λατρείας εἰς τόπον πρόστυχον καὶ κοινὸν καὶ νὰ γείνουν ἀφορμὴ νὰ σκανδαλισθοῦν καὶ κατακρημνισθοῦν καὶ πέσουν καὶ αἱ πλέον ἀσάλευτοι συνειδήσεις. Καὶ ὅταν μίαν φορὰν τὰ μέσα τῆς ἠθικοποιήσεώς μας χάσουν τὴν δύναμίν των, που πλέον θὰ ὑπάγωμεν νὰ ζητήσωμεν ἠθικοποίησιν;

Ὦ ἀδελφοί μου! Ἂς ἀκούσωμεν τὴν συμβουλὴν τοῦ ἀποστόλου καὶ ἂς βάλωμεν τάξιν εἰς τὴν θείαν λατρείαν μας, ἡ ὁποία καὶ στολισμὸς καὶ οἰκοδομὴ εἶνε: «Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν, πάντα εὐσχημόνως καὶ τάξιν γινέσθω». Πῶς θὰ εἴπωμεν ὅτι πιστεύομεν εἰς τὴν θείαν Μεγαλωσύνην, πῶς θὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ προσευχὴ εἶνε Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου συνδιάλεξις, πῶς θὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ δημοσία λατρεία μας εἶνε σκάλα ποῦ ἑνόνει τὴν γῆν μὲ τὸν οὐρανὸν, ὅταν ἡ διαγωγή μας ἀντιφάσκῃ μὲ τὴν πίστιν μας; Καὶ πῶς, καθὼς φερόμεθα, δὲν γελωτοποιοῦμεν τὴν θρησκείαν μας καὶ δὲν θεατρίζομεν ὡς ὑπόκρισιν τὰ δόγματά μας; Ἀλλ' ἂς κάμωμεν ὅ,τι ἠμποροῦμεν, διὰ νὰ ἀποκτήσουν καὶ αἱ ἐκκλησίαι μας τὴν τάξιν τοῦ Θεοῦ. Ἂς συντομεύσωμεν τὰς ἀκολουθίας μας ψαλλιδίζοντες ὄχι τὰ ἅγια λόγια των, ἀλλὰ τὰ ψαλτικὰ μακρολογήματα καὶ νανατίσματά των. Ἂς πηγαίνωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἂς στεκώμεθα ἕως εἰς τὴν ἀπόλυσιν. Ἂς βάλωμεν εἰς χρῆσιν καὶ τὰ καθίσματα, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀρχαία συνήθεια καὶ ξεκουράζεται κάπου πάπου τὸ σῶμα διὰ νὰ πετᾷ εὐκολώτερα ὁ νοῦς. Ἂς ἀντικαταστήσωμεν τοὺς δίσκους μὲ εἰσπράξεις μηνιαίας ἢ ἐτησίας. Ἂς ξαναστήσωμεν τοὺς παλαιοὺς βαθμοὺς τοῦ ὑποδιακόνου διὰ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἀνδρῶν καὶ τῆς διακονίσσης διὰ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν γυναικῶν. Ἂς ἐκκλησιαζώμεθα σεμνὰ ἐνδεδυμένοι καὶ ὄχι μὲ τὰς φανταχτερὰς μόδας ποῦ σκανδαλίζουν τοὺς ἀδεφούς μας καὶ κάμνουν θέατρον τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ. Καὶ διὰ νὰ κάμωμεν τὴν ἱερὰν λατρείαν μας πλέον καρποφόρον καὶ ἐλκυστικὴν, ἂς δώσωμεν τὸ δικαίωμα κάπου κάπου νὰ συμψάλλῃ τὰ ἁπλούστερα μέλη καὶ ὁ λαὸς, διὰ νὰ εὑρίσκεται ὁ νοῦς του εἰς κίνησιν καὶ μὴ μένῃ βωβὸν πρόσωπον. Τὸ δικαίωμα αὐτὸ τὸ εἶχε ἐπὶ 1500 τοὐλάχιστον χρόνια, καθὼς μαρτυροῦν τὰ Εὐχολόγια μας.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

Θ'.

Η ΦΘΟΡΑ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΝΑΟΥ

«Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς τοῦ Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός. Ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς».
(Α' Κορ. γ'. 17)

Ὑπάρχει ναὸς ἁγιώτερος καὶ θεοπρεπέστερος ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας ποῦ ἀπὸ ξύλα καὶ μάρμαρα καὶ πέτρας εἶνε καμωμέναι· καὶ ὁ ναὸς αὐτὸς ὁ ἁγιώτερος καὶ θεοπρεπέστερος εἶνε τὸ σῶμά μας. Ἀρχιτέκτων του πάνσοφος ἐστάθη ὁ Θεὸς, ὁ ὁποῖος τὸν ἔπλασε μὲ τὰ δάκτυλά Του· ἁγία του Τράπεζα εἶνε τὰ εὐλαβῆ στήθη· καὶ δήλα του ἡ συνείδησις ποῦ τὴν φωτίζει ἡ ἰδέα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ· εἰκόνες του τὰ ἅγια αἰσθήματα· καὶ μέγας Ἀρχιερεὺς καὶ Μυσταγωγός του ποῦ λειτουργεῖ μέσα ἐκεῖ μυστικὰ καὶ ἄφωνα ἀπὸ τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν ποῦ ἐτελέσθησαν τοῦ ναοῦ αὐτοῦ τὰ ἐγκαίνια εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆς ἱερᾶς ἀναγεννήσεως, εἶνε ὄχι συνήθης ἀρχιερεὺς καὶ δεσπότης, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πανθαύμαστον ἅγιον Πνεῦμα, κάτω ἀπὸ τὴν δημιουργικὴν καὶ ἀνακαινιστικὴν πνοὴν τοῦ ὁποίου ἀστράπτει καὶ λαμποκοπᾷ λαμπρότερα ἀπὸ τὸ καλλιτέχνημα τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὸ ζωντανὸν αὐτὸ τοῦ σωματικοῦ ναοῦ ἄδυτον.

Μὲ πόσην λοιπὸν προσοχὴν καὶ μὲ πόσον καρδιοκτύπι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ προσέχωμεν τὸ ἔμψυχον αὐτὸ σωματικόν μας θυσιαστήριον, τὸ ὁποῖον ἕνας Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔπλυνε μὲ τὸ τιμιώτατον Αἷμά Του καὶ ὅλη ἡ ἁγία Τριὰς εἰργάσθηκε διὰ νὰ τὸ ἀναδείξῃ κατοικητήριόν της! Καὶ ὅμως θά με πιστεύσετε νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι ὑπάρχουν πάμπολλοι ἄνθρωποι (ἂχ, πολὺ περισσότεροι παρὰ ὅσον συνήθως νομίζετε) ἄνθρωποι ἀρσενικοὶ καὶ ἄνθρωποι θηλυκοί, οἱ ὁποῖοι παρὰν δὲν δίδουν ἂν βεβηλόνεται καὶ φθείρεται καὶ κατακρημνίζεται αὐτὸς ὁ ἅγιος ναὸς; Δὲν θὰ ἐτολμοῦσαν οἱ τοιοῦτοι νὰ φερθοῦν πρὸς ἕνα χειροποίητον ναὸν κατὰ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐφέρθησαν κάποτε κάποιοι πρὸς τὸ ποθεινότερον καὶ σεβαστότερον τέμενος τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας μας. Δὲν θὰ ἔμβαζαν εἰς τὴν πέτρινην αὐτὴν Ἐκκλησίαν τετράποδα, ὄχι· δὲν θὰ κατέκλεπταν τὰ πολυκάνδηλα καὶ τὰ Δισκοπότηρα· δὲν θὰ ἔχυναν τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν· δὲν θὰ ἐχοροπηδοῦσαν ἐπάνω εἰς τὸ ἅγιον Σύνθρονον· δὲν θὰ κατεκομμάτιαζαν τὴν ἁγίαν Τράπεζαν μὲ παλτάδες· δὲν θὰ ἤνοιγαν καὶ αὐτὰ ἀκόμα τὰ μνήματα, διὰ νὰ σκαλίσουν καὶ γδύσουν τοὺς ἀποθαμμένους. Καὶ ὅμως αὐτοὶ ποῦ θὰ ἔτρεμαν νὰ κάμουν τὴν παραμικρὰν βεβήλωσιν εἰς ἕνα ὑλικὸν ναόν, δὲν τρέμουν καὶ δὲν φρίττουν βεβηλόνοντες πολὺ πλέον σικχαμερώτερα καὶ ἁγιδέστερα τὸ σῶμά των, τὸ ὁποῖον εἶνε πνευματικὸς ναὸς καὶ συγγενεύει στενώτερα κατὰ τὴν φύσιν πρὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ! Τί ἀνακολουθία! Τί παραλογισμὸς! Τί ἀνευλάβεια φρικτή! Τοὺς κυρίους αὐτοὺς ἔχει εἰς τὸν νοῦν ὁ μακάριος Παῦλος, ὅταν μὲ τὸ φραγγέλιον τῆς θεοπνεύστου πέννας του τοὺς κτυπᾷ ὡς βανδάλους βρωμεροὺς καὶ ἀκαλλαισθήτους, ὡς φθορεῖς ποῦ φθείρουν τὸν ἀχειροποίητον ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς, φοβερίζει ὅτι θὰ θὰ ἔλθῃ γρήγορα μία ἡμέρα διὰ νὰ φθαροῦν καὶ σαπίσουν ὡς ψώφια ἄλογα καὶ αὐτοί. **«Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς τοῦ Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴτις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός.»**

Ὁ φοβερισμὸς τοῦ ἀποστόλου φαίνεται ὡσὰν νὰ ἀποβλέπῃ πρὸς τὸ μέλλον. Καὶ ὅμως δὲν ὑπάρχει ἁμαρτία ποῦ νὰ πληρόνεται εἰς τὴν στιγμὴν καὶ τοῖς μετρητοῖς, ὅσον ἡ ἁμαρτία αὐτή. Κάθε ἄλλη ἁμαρτία, καθὼς σωστότατα παρατηρεῖ εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολήν του ὁ ἅγιος ἀπόστολος, διαπράττεται ἐξω ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμὸν καὶ ξεχωρίζει ὅπως δίποτε ἀπὸ τὸν κατασκευαστήν της. Ἂν κλέψῃς, ἂν σκοτώσῃς, ἂν ψευδομαρτυρήσῃς, ἂν ὑβρίσῃς, τὸν ἄλλον γυρεύεις νὰ βλάψῃς, ὄχι τὸν ἑαυτόν σου.

Ἀλλὰ ἐκεῖνος ποῦ φθείρει τὸν ἑαυτόν του, χαλᾷ τὸν ἑαυτόν του, ἁμαρτάνει ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του, γίνεται ὁ ἴδιος κακοῦργος καὶ ὁ ἴδιος κακουργούμενος. Πόσην κοσμοχαλᾶσιὰν καὶ ποῖον ἄγριον σκοτάδι δὲν φέρνουν τὰ σαρκικὰ πάθη εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ! Πῶς σβύνουν τὰ μάτια τοῦ λογικοῦ καὶ δὲν βλέπει πλέον τὸν Ὕψιστον! Πῶς μαυρίζουν τὴν μαγνητικὴν βελόνην τῆς συνειδήσεως καὶ δὲν ξεχωρίζει πλέον μέσα εἰς τὰ σκοτεινὰ τὸ πρέπον ἀπὸ τὸ μὴ πρέπον! Καὶ ποίαν ἀπελπισίαν δὲν χύνουν εἰς τὰ ἁμαρτωλὰ στήθη, ὅταν ὅλα γύρω τριγύρω μας ξεσηκόνονται κατ' ἐπάνω μας καὶ μᾶς ἀπωθοῦν καὶ μᾶς πτύουν καὶ δὲν θέλουν νὰ μᾶς ἰδοῦν, διότι εἰς τὰ γουρούνια καὶ εἰς τοὺς σκύλους ἐρρίψαμεν τὰ τίμια μαργαριτάρια τοῦ Θεοῦ!

Αἱ σαρκικαὶ συμφοραὶ εἶνε χειρότεραι, διότι εἶνε εἰς τὰ μάτια καὶ τῶν τυφλῶν ἀκόμα φανερώτερα. Ὄχι ἄδικα ἡ τωρινὴ ἐπιστήμη τῆς Κοινωνιολογίας ἐβάπτισε τὸ κρήμνισμα τοῦ ἀψύχου ναοῦ τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ὀνομασίαν «κοινωνικὸν κακὸν.» ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ δείξῃ πῶς δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν γῆν τὴν οἰκουμένην κακὸν ποῦ νὰ στοχάζεται τόσον ριζικὴν τὴν καταστροφὴν τῆς κοινωνίας καὶ τόσον ἀληθινὰ νὰ τὴν βλάπτῃ καὶ νὰ τῆς φαρμακεύῃ τὰ ζωϊκὰ κύτταρα, ὅσον ἡ σαρκικὴ ἁμαρτία. **«Οὐδεὶς ἑαυτῷ ζῇ καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει.»** Κανεὶς δὲν ζῇ διὰ τὸν ἑαυτόν του μόνον κανεὶς δὲν ἀποθνήσκει διὰ τὸν ἑαυτόν του μόνον· εἶπε καὶ πάλιν τοῦ θεοῦ ὁ ἀπόστολος. Καὶ τὸ βαθυστόχαστον αὐτὸ ρητὸν, ἐδῶ πρὸ πάντων ἐφαρμόζεται. Εἴμεθα ὁ ἕνας δεμένος μὲ τὸν ἄλλον· καὶ τοῦ ἑνὸς ἡ προκοπὴ ἢ τὸ πέσιμον στέλλει τὸν ἀντίκτυπόν του καὶ εἰς τοὺς ἄλλους καθὼς ἡ ἠχὼ· θὰ ἦτο καλὰ αἱ σωματικαὶ καταχρήσεις νὰ περιώριζαν τὴν βλάβην των ἕως εἰς τὴν ἀρχικὴν πηγήν των· Δυστυχῶς δὲν στέκεται τὸ κακὸν ἐκεῖ. Γίνεται πληγὴ μολυσματικὴ ποῦ μεταδίδεται καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς καὶ πολλαπλασιάζει τὰ θύματά της.

Τὸν 15ον αἰῶνα ἀνεκάλυψεν ἡ φιλάνθρωπος ἐπιστήμη τῆς Ἰατρικῆς δύο τρομερὰς ἀσθενείας ποῦ, ὡσὰν νὰ ἦσαν ἀδελφαί, ἀπὸ τὴν ἰδίαν πηγὴν τῶν σωματικῶν καταχρήσεων γεννῶνται καὶ τὴν ἰδίαν θραῦσιν εἰς τὸν βεβηλωμένον ὀργανισμὸν προξενοῦν, Εἰς τὰς ἑλληνικάς μας ἐφημερίδας παίρνει καὶ δίδει τὸ ὄνομά των, ὡσὰν νὰ ἐπρόκειτο, ἀλλοίμονον! διὰ τὸ ἁπλούστερον πρᾶγμα. «Ὠχρὰ σπιροχαίτη» ὀνομάζεται τὸ μικρόβιόν των, ἀπαίσιον ποῦ χύνει τὸ φαρμάκι του ἐπάνω εἰς τὸ νευρικὸν, ἀναπνευστικὸν, κυκλοφορικὸν, ἡπατικὸν, ὀστεϊκὸν, νεφρικὸν καὶ δερματικὸν σύστημα καὶ χώνεται ἕως εἰς τὰ βάθη τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὰ κατα-

τρώγει· Εἶνε σωσιὴ φυλλοξήρα ἡ ὁποία μαραίνει καὶ νεκρόνει τὸν αὐτουργόν της καὶ ἐξαπλόνεται ὕστερον εἰς τοὺς πλησιεστάτους μας μὲ κάθε σωματικὸν ἔγγιγμα, μὲ τὰ ροῦχα, μὲ τὸ φίλημα, μὲ τὴν ἀναπνοήν.

Ποῖος ἄγριος καὶ ἀπάνθρωπος πόλεμος ἀριθμεῖ τόσας καταστροφὰς ὅσας αὐτὴ ἡ κρυφὴ διπλῆ ἀρρώστεια; Εἰς τὸ ἄτιμον καὶ πρόστυχον αὐτὸ νόσημα χρεωστοῦνται, κατὰ τὸν Δόκτορα Γεώργιον Κόμπερ, 60 ο]ο ἀπὸ τοὺς θανάτους τῶν νεογεννήτων παιδιῶν ἢ τῶν ἐμβρύων, διότι σκουλῆκι εἶνε τὸ νόσημα τοῦτο καὶ μὲ τὰ τρυφερά τῆς ζωῆς μπουμπούκια προτιμᾷ νὰ τρέφεται. Καὶ ἄμποτε νὰ τὰ ἔτρωγε καλὰ καλά· θὰ ἐτελείοναν μίαν διὰ παντὸς τὰ βάσανά των. Ἀλλὰ πολλὰς φορὰς τὰ ἀφίνει μισοκατεστραμμένα καὶ ἀνίκανα νὰ προχωρήσουν εἰς τὸν βίον. Αἱ ὀφθαλμίαι τῶν νεογεννήτων, αἱ τυφλώσεις, αἱ κωφώσεις, ἡ παραλυσία, ἡ βλακεία, ἡ φρενοπάθεια εἶνε τῆς ὠχρᾶς σπιροχαίτης ἀποτελέσματα κατὰ τὸ πλεῖστον. Ὁ Δόκτωρ Μακκένζη, διευθυντὴς τοῦ Σκωτικοῦ διὰ τοὺς φρενοβλαβεῖς Ἰνστιτούτου, ἐξήτασε 786 περιπτώσεις φρενοπαθῶν καὶ εὑρῆκεν ὅτι οἱ 347 εἶχαν ὑποπέσει προηγουμένως εἰς σαρκικὰς ἀρρωστείας.

Μᾶς κοπανίζουν κάθε φορὰν καὶ μᾶς λέγουν: Δὲν εἴμεθα ἐλεύθεροι νὰ κάμνωμεν ὅ,τι θέλομεν; Καὶ τὸ κάτω κάτω, τί κάμνομεν; Μήπως κλέπτομεν ἢ μήπως σκοτόνομεν;... Ἀλλά, ὦ ἀδιάντροποι, ποῦ ἐχάσατε κάθε αἴσθησιν ἠθικήν! Χιλίας φορὰς θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ἐκλέπτετε καὶ νὰ ἐσκοτόνετε παρὰ ὅ,τι διαπράττετε. Κλοπὴ καὶ φόνος θὰ ἐκτυποῦσαν ἕνα περιωρισμένον κύκλον, ἐνῷ ἡ φθορὰ ποῦ γίνεται ἀπὸ τὰ χέρια σας πέφτει ὡσὰν πέτρα εἰς τὴν λίμνην καὶ τὴν ἀνακατόνει ὅλην ἀπὸ τὸ κέντρον ἕως εἰς τὰς ὄχθας. Σηκόνετε τὴν σημαίαν τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ ξεχνᾶτε τὸ ἀποστολικὸν «Οὐκ ἐστε ἑαυτῶν», τὸ σῶμά σας δὲν ἀνήκει εἰς τὸν ἑαυτόν σας, διότι εἶσθε κτίσματα καὶ κτήματα τοῦ Θεοῦ. Μεταδίδετε τὸ μόλυσμά σας εἰς μίαν ἀθῶαν κόρην ποῦ παρελάβετε κατάλευκον ἀπὸ τὴν ἀγκάλην τῆς οἰκογενείας της, ξερνᾶτε τὸ δηλητήριόν σας ἐπάνω εἰς τὰ πλέον εὐέλπιστα καὶ χαριτωμένα ρόδα τῆς ζωῆς, γεμίζετε τὸν κόσμον ἀπὸ σακάτηδες καὶ δυστυχισμένους καὶ ἐκφύλους, εἶσθει ὑπεύθυνο διὰ τὸν μεγαλείτερον ἀριθμὸν τῶν τρελλῶν εἰς τὰ φρενοκομεῖά μας, στοιχίζετε ἑκατομμύρια καὶ ἑκατομμύρια εἰς τὸ κράτος πρὸς περίθαλψιν τῶν παντοειδῶν σας θυμάτων, μεταβάλλετε εἰς βλασφημίαν καὶ κατάραν τὴν ὑψιπετεστέραν τῆς γεννήσεως μελῳδίαν, λερώνετε τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπειτα ἔχετε τὴν ἀφέλειαν νὰ λέγετε: δὲν κλέπτομεν, δὲν σκοτόνομεν!

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

Ι΄.

ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΙΣ

«Εὐφραίνου, νεανίσκε, ἐν νεότητί σου καὶ ἀγαθυνάτω σε ἡ καρδία σου ἐν ἡμέραις νεότητός σου· καὶ περιπάτει ἐν ὁδοῖς καρδίας σου ἄμωμος καὶ μὴ ἐν ὁράσει ὀφθαλμῶν σου· καὶ γνῶθι ὅτι ἐν πᾶσι τούτοις ἄξει σε ὁ Θεὸς ἐν κρίσει».

(Ἐκκλησιαστ. α΄, 9)

Δύο εἶνε οἱ νόμοι, εἰς τοὺς ὁποίους δουλεύει ἡ γηΐνη ὕπαρξίς μας: ὁ νόμος τῆς ἐργασίας καὶ ὁ νόμος τῆς διασκεδάσεως· Ὁ ἄνθρωπος ὑπακούει εἰς τὸν πρῶτον νόμον καὶ βάζει εἰς ἐνέργειαν τὰ ὄργανά του καὶ δὲν τἀφίνει νὰ παραλύσουν καὶ τονόνει τὸ νευρικὸν, ἀναπνευστικὸν, ἐγκεφαλικόν του σύστημα καὶ ἐξευγενίζει τὴν πλάσιν ποῦ τὸν περικυκλόνει καὶ γίνεται ὑλικῶς, ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς ἀνεξάρτητος. Ὑπακούων δὲ καὶ εἰς τὸν δεύτερον νόμον, σταματᾷ δι' ὀλίγον τὴν κίνησιν τοῦ ὀργανισμοῦ του καὶ διασκορπίζων τὸν συγκεντρωμένον νοῦν εἰς πράγματα πλέον ἀναπαυτικὰ καὶ τερπνά, ἑτοιμάζεται νὰ ξαναρχίσῃ δροσερώτερος τὸ ἔργον του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἐπετύγχανεν ἐὰν ἐξακολουθητικῶς ἐκοπίαζε ἢ καὶ ἐξακολουθητικῶς ἐκοιμᾶτο.

Αἱ διασκεδάσεις μὲ ἄλλον τρόπον ὀνομάζονται «ἀναψυχαί». Καὶ ἡ εὔμορφη αὐτὴ λέξις ζωγραφίζει, θαρρεῖς, μὲ θαυμαστὴν ἐπιτυχίαν τὸν

σκοπόν των. Διότι δείχνει πῶς κάθε διασκέδασις εἶνε καὶ μία ἀνανέωσις, μία ἀναζωογόνησις ἔνα λουστράρισμα τῆς ψυχῆς ποῦ εἶχεν ἐξαντληθῆ ἡ καϊμένη εἰς τὸ τρέξιμον τοῦ σταδίου της. Διότι τὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς, τί ἄλλο εἶνε ὁ ἄνθρωπος, ὡς φθαρτὸς καὶ πήλινος ὀργανισμὸς ἐξεταζόμενος, παρὰ ἓν ὡρολόγιον, μία ἀτμομηχανή, ἓν αὐτοκίνητον ἓν ὅ,τι δήποτε μηχανικὸν κατασκεύασμα; Ἀλλὰ, καθὼς χόρδισμα χρειάζεται τὸ ὡρολόγιον διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ δουλεύῃ, καὶ λάδωμα ἡ ἀτμομηχανή, καὶ βενζίναν τὸ αὐτοκίνητον καὶ προσεκτικὴν φροντίδα κάθε ὅποιον δήποτε μηχάνημά μας ἢ ἐργαλεῖον καὶ σύνεργον, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον χόρδισμα, λάδωμα, βενζίναν γυρεύει καὶ ἡ σωματική μας μηχανή. Ἀκόμα καὶ τὰ φορτηγὰ κτήνη δὲν βασανίζονται ἀδιάκοπα εἰς τὴν δουλείαν, ἀλλ' ἀφίνονται χωρὶς σαμάρι καὶ χαλινάρια νὰ βοσκήσουν, νὰ πηδήσουν, νὰ χλιμιντρήσουν μέσα εἰς τοὺς ἀγρούς. Πόσῳ μᾶλλον ὁ ἄνθρωπος ποῦ τὸ σαρκίον τουεῖνε τὸ λεπτοφυέστερον ἀνάμεσα εἰς ὅλα τὰ σώματα τῆς κτίσεως;

Αἱ διασκεδάσεις λοιπὸν εἶνε μία ἀνάγκη τῆς φύσεώς μας καὶ ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἤθελε νὰ τὰς ἐξοστρακίσῃ, θὰ ἔκαμνε πολὺ ἄσχημα, διότι θὰ ἐπολεμοῦσε ἕνα νόμον τοῦ Δημιουργοῦ. Κυττάξατε τὸ μωρὸ παιδὶ πῶς γελᾷ εἰς τὸν κόλπον τῆς μάννας του. Κυττάξατε καὶ τὴν εὔθυμον ἡλικίαν πῶς παίζει μαζὶ μὲ τοὺς συνηλίκους. Κυττάξατε καὶ τὸν νεανίσκον πῶς εὐφραίνεται «ἐν ἡμέραις νεότητος αὐτοῦ», ἀδειάζων τὸ τίμιον ποτῆρι τῆς νομίμου εὐφροσύνης. Κυττάξατε καὶ τὸν ἄνδρα τὸν μεστωμένον, πῶς καὶ αὐτὸς ξεκουράζεται κάτω ἀπὸ τὰ σταφυλοφορτωμένον κλῆμα, τὸ ὁποῖον ἐφύτευσαν καὶ ἐπότισαν τὰ χέρια του. Κυττάξατε καὶ τὸν γέροντα πῶς ροφᾷ καὶ αὐτὸς ἡδονικὰ τὸ τσιμποῦκι του καὶ ξεκαρδίζεται διηγούμενος παραμύθια εἰς τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν του. Κάθε ἡλικία ἔχει τὰς τιμημένας ἀπολαύσεις της, μὲ τὰς ὁποίας χαλαρόνει τὸ παρατεντωμένον σχοινί.

Τί λέγω; Τὰν ἀγάπην πρὸς τὴν διασκέδασιν μᾶς ἐδίδαξε μὲ τὴν βουβὴν φύσιν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς. Διότι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη διὰ νὰ δουλεύῃ ὡσὰν φυλακισμένος γυρίζων μέρα-νύχτα ἀκατάπαυστα γύρω εἰς τὸ μαγγανοπήγαδόν του καὶ ἐὰν φυλακὴ εἶνε ἡ γῆ, διατὶ λοιπὸν τότε νὰ στολίσῃ ὁ Πλάστης τὴν κατοικίαν μας μὲ τόσα στολίδια ποῦ μᾶς κεντρίζουν τὴν φαιδρότητα; Διατὶ τὰ ἄνθη νὰ ἀνοίγουν τόσον γλυκὰ καὶ παιγνιδιάρικα τὰ φύλλα των; Διατὶ τὰ ἀρνάκια νὰ σκιρτοῦν ἐπάνω εἰς τὸ χαρτάρι; Διατὶ τὰ πουλιὰ νὰ τραγουδοῦν τόσον χαρούμενα; Διατὶ αἱ φιλόκομψοι καὶ ἐπιδεικτικαὶ πεταλλοῦδαι νὰ κυνηγοῦνται εἰς τὸ δάσος; Διατὶ τὰ κύ-

ματα νὰ χορεύουν τὸν συρτὸν ἐπάνω εἰς τὴν ἀμμουδιὰν; Διατί ὁ γίγας ἥλιος νὰ σκορπᾷ πρὸς τὴν γῆν τὰς ξανθὰς ἀκτῖνάς του; Ἡ διασκέδασις, ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἶνε, νομίζει τις, ἀνάγκη καὶ τοῦ συστήματος τοῦ κόσμου.

Ὑπάρχει διὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην μία νόστιμη παράδοσις· Ἔπαιζεν ὁ ἀγαπημένος μαθητὴς μὲ μίαν πέρδικα εἰς τὸν δρόμον μίαν ἡμέραν, ὅταν περνῶν ἀπὸ τὸν δρόμον ἕνας κυνηγὸς τοῦ εἶπε λόγια αὐστηρὰ, διότι γέρων αὐτὸς ἀσπρομάλλης ἔπαιζε μὲ τὸ πουλὶ σὰν νὰ ἦτο παιδί. Καὶ ὁ ἅγιος ἀπόστολος βλέπων ἥμερα τὸν ἄνθρωπον, «καὶ διατὶ, τὸν λέγει, δὲν ἔχεις καὶ σὺ τὴν χορδὴν τοῦ τόξου σου πάντοτε τεντωμένην;» «Διότι, ἀπεκρίθη ὁ κυνηγὸς, ἂν τὴν ἔχω πάντοτε τεντωμένην, θὰ σπάσῃ.» «Ἀλλὰ τὸ ἴδιον, εἶπεν ὁ ἀπόστολος, κάμνω καὶ ἐγὼ αὐτὴν τὴν στιγμὴν· παίζω, διὰ νὰ χαλαρώσω κομμάτι τὴν χορδὴν τοῦ σαρκίου καὶ μὴ τὸ ξεκάμω πρὶν τῆς ὥρας». Ἡ ἁπλῆ αὐτὴ ἱστορία εἶνε πολὺ διδακτικὴ, διότι συμβουλεύει μὲ πράγματα ὅ,τι μὲ ἁπλᾶ λόγια ἐσυμβούλευεν ὁ Ἐκκλησιαστὴς τὸν νεανίσκον του: **«Εὐφραίνου, νεανίσκε, ἐν νεότητί σου καὶ ἀγαθυνάτω σε ἡ καρδία σου ἐν ἡμέραις νεότητός σου».**

Ἂς στρέψωμεν ὅμως τὸ φύλλον. Ἡ συμβουλὴ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ δὲν σταματᾷ ἔως ἐδῶ, ἀλλὰ προσθέτει καὶ τὰ ἀκόλουθα καὶ οὐσιωδέστατα: **«Καὶ περιπάτει ἐν ὁδοῖς καρδίας σου ἄμωμος καὶ μὴ ἐν ὁράσει ὀφθαλμῶν σου καὶ γνῶθι ὅτι ἐν πᾶσι τούτοις ἄξει σε ὁ Θεὸς ἐν κρίσει».** Αἱ διασκεδάσεις λοιπὸν ἐπιτρέπονται· τοῦτο εἶνε ἀξίωμα. ἀλλ' ἐπιτρέπονται μὲ τὸν ρητὸν ὅρον νὰ ἀπολαμβάνωνται ἀγνὰ καὶ τίμια καὶ ἡ ἀξία των νὰ μετρῆται μὲ τὸν πῆχυν τῆς μελλούσης κρίσεως, ἐμπρὸς εἰς τὴν ὁποίαν θὰ δώσωμεν λόγον διὰ κάθε κίνημα καὶ κάθε λόγον μας. Διότι, καθὼς παντοῦ ὑπάρχει χρῆσις καὶ κατάχρησις, τοιουτοτρόπως καὶ αἱ διασκεδάσεις πολὺ εὔκολα ἠμποροῦν νὰ χάσουν τὸν δρόμον των καὶ νὰ γείνουν παραίτιοι τῆς ψυχικῆς καταστροφῆς μας. Καὶ πότε συμβαίνει τοῦτο; Ὅταν αἱ διασκεδάσεις ἀπὸ μέσα καὶ τρόπους ἀναψυχῆς γίνονται βιωτικὸς σκοπός. Καὶ ὅταν παραγεμίζωνται μὲ τὴν «**ὅρασιν τῶν ὀφθαλμῶν**», μὲ τοὺς πόθους τοῦ ἀχόρταγου ματιοῦ, μὲ τοὺς γαργαλισμοὺς τῆς ἐπιθυμίας, μὲ τὴν ἁμαρτίαν.

Παραστρατίζουν αἱ διασκεδάσεις μας πρῶτον, ὅταν γίνωνται μὲ θυσίαν τῆς καθ' αὐτὸ ἐργασίας μας· ὅταν ἀντὶ νὰ χορδίζουν τὸ σῶμα, ἀπ' ἐναντίας τὸ κατακουράζουν, ὅταν γίνωνται ἀπὸ ὑπηρέτας τύραννοί μας ἄγριοι καὶ ἀτίθασσοι· ὅταν ὁ οἰκογενειακὸς ἐκεῖνος χορὸς ποῦ ἤμεθα

προσκεκλημένοι, ἀντὶ νὰ διαλυθῇ εἰς τὴν πρέπουσαν ὥραν, ἐβάσταξε ἕως τὰς 7 τὸ πρωῒ καὶ πρέπει τώρα νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ κρεββάτι μας καὶ νὰ κάμωμεν τὴν ἡμέραν νύκτα· ὅταν ἡ φιλικὴ ἐκείνη συναναστροφὴ μᾶς ἀπερρόφησε τόσον, ὥστε ἐλησμονήσαμεν πῶς μᾶς περιμένουν τὰ παιδιά μας καὶ ἡ γυναῖκά μας εἰς τὸ σπίτι· ὅταν ἡ ἐλαφρὰ ἐκείνη φιλολογία τόσον πολὺ μᾶς ὑπεδούλωσεν, ὥστε ἀφήκαμεν καὶ ὑπηρετρίας καὶ νοικοκυριὸ νὰ κάμνουν ὅ,τι θέλουν, καὶ ἡμεῖς μὲ τὰ μυθιστορήματα περνοῦμεν ὅλον τὸν καιρόν μας ὡσὰν νὰ ἦτο μυθιστόρημα καὶ φάντασμα ἡ ζωή· ὅταν τὸ ἀθῶον ἐκεῖνο ποτηράκι τοῦ εὐφραντικοῦ κρασιοῦ ἔγεινε βαρελάκι ἀποκτηνωτικοῦ ρουμίου· ὅταν τέλος ἐβγήκαμεν ἀπὸ τὰ ὅρια.

Χαλνοῦν δὲ αἱ διασκεδάσεις μας δεύτερον καὶ μᾶς γίνονται ἀλυσσίδα, ὅταν δὲν τρέφωνται πλέον μὲ τὰς ἀθώας οἰκογενειακὰς καὶ φιλικὰς ἀπολαύσεις ἢ μὲ τὰ ἀνεκμετάλλευτα καὶ ἀτελείωτα κάλλη τῆς φύσεως τῆς ὁποίας αἱ ἐκδρομαὶ εἶνε τὸ καλλίτερον τονωτικὸν τοῦ σώματος, τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦ, ἢ μὲ τὰ διδακτικώτατα ταξείδια, ἢ μὲ τὰς γλυκείας μουσικὰς ἁρμονίας ἢ μὲ κάθε εἶδος ἀναψυχῆς ἀθώας, ἀλλ' ὅταν τρέφωνται μὲ τὰ πάθη καὶ μὲ τὴν ἁμαρτίαν καὶ μὲ τὴν λησμονησιὰν τῆς μελλούσης κρίσεως τοῦ Θεοῦ. Τέτοιαι ἦσαν αἱ διασκεδάσεις τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων ποῦ ἐπήγαιναν εἰς τὸ Κολοσσαῖον διὰ νὰ βάζουν τὰ θηρία νὰ παλαίουν μὲ ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς κατασχίζουν κάτω ἀπὸ τὰ χειροκροτήματά των, ἢ παλαιστὰς νὰ καρφόνουν ἐπάνω εἰς τὸ ἔδαφος μὲ τὸ μαχαῖρί των ἄλλους παλαιστάς. Τέτοιαι ἦσαν αἱ διασκεδάσεις τῶν Ἀντιοχέων εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Χρυσοστόμου, διασκεδάσεις πρόστυχοι, εὐθυμίαι πορνικαί, κόρδακες γυμνῆς ἀσελγείας. Τέτοιαι ἦσαν αἱ διασκεδάσεις τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Στιούαρτ, σωστὴ ἀδιαντροπία καὶ ξετσιπωσιὰ καὶ παντοειδὴς ἔκλυσις. Τέτοιαι εἶνε, — ἀλλοίμονον! — καὶ αἱ περισσότεραι τῶν σημερινῶν μας διασκεδάσεων ἀντίχριστοι καὶ κορινθιάζουσαι: θέατρα ποῦ ἡ ἀνάλατη βωμολοχία περνᾷ διὰ ἐξυπνάδα· παραστάσεις ποῦ ἡ εἴσοδος εἰς τὰς νεάνιδας θεωρεῖται ἀκατάλληλος, διὰ νὰ χυθῇ λάδι εἰς τῆς φιλοπεριεργείας τὴν πυρὰν καὶ γεμίσουν τὰ θεωρεῖα.

Ἀπὸ τέτοιας καταχρήσεις ἐγεννήθη ὡς διαμαρτυρία ὁ Πουριτανισμὸς καὶ Ἀσκητισμός, ὁ πρῶτος κατὰ τοὺς τελευταίους καὶ ὁ δεύτερος κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ Χριστιανισμοῦ χρόνους, οἱ ὁποῖοι καὶ οἱδύο ἐσήκωσαν τὴν σημαίαν των ἐναντίον κάθε διασκεδάσεως ἀθεμίτου ἢ θεμιτῆς καὶ κατήντησαν νὰ ἀπαγορεύσουν καὶ αὐτὴν ἀκόμα τὴν μυρωδιὰν τῶν λουλουδιῶι! Ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν ἐπήδησαν εἰς τὴν ἄλλην. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τοὺς ἀκολουθήσωμεν.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΙΑ΄.

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

«Εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον... Σὺ ἐποίησας Ἀδὰμ καὶ ἔδωκας αὐτῷ βοηθὸν Εὔαν, στήριγμα τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Ἐκ τούτων ἐγεννήθη τὸ ἀνθρώπων σπέρμα».
(Τωβὶτ η΄, 5—6)

Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι θαρροῦν ὅτι σκοπὸς τοῦ γάμου εἶνε νὰ συμπεθερεύσῃ κανεὶς μὲ μεγάλο σπιτικὸ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ κουδουνιστὸν ὄνομα· ἄλλοι πάλιν θαρροῦν ὅτι σκοπὸς τοῦ γάμου εἶνε νὰ πωλήσουν τὸ σαρκίον των εἰς τὴν νύμφην ποὺ θὰ τοὺς φέρῃ τὴν μεγαλειτέραν προῖκα ὡσὰν νὰ βγαίνουν εἰς πλειοδοσίαν· ἄλλοι πάλιν θαρροῦν ὅτι σκοπὸς τοῦ γάμου εἶνε νὰ γηροκομήσουν καὶ νὰ νοσηλεύσουν τὰ χρεωκοπημένα γηρατειά των ἀπὸ παρθένον νεανικὴν καὶ τρυφερὰν. Τῆς ἰδίας ὅμως ἰδέας δὲν ἦσαν καὶ οἱ δύο νεόνυμφοι ποὺ μᾶς παρουσιάζει σήμερον ἡ Ἁγία Γραφή, καθόλου. Ὁ Τωβίας καὶ ἡ Σάρρα δοξολογοῦν τὸν Θεὸν ποὺ ἐλάτρευσαν οἱ πατέρες των, τὸν Θεὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖον κάθε πατριὰ ἔχει τὴν ὀνομασίαν καὶ προέλευσίν της, διότι ὅταν εἶχε τὴν ἀμέτρητην καλωσύνην νὰ πλάσῃ τὸν προπάτορα Ἀδὰμ, δὲν τὸν ἀφῆκε ἔρημον εἰς τὴν εὐτυχίαν ἐκείνην τοῦ Παραδείσου (καὶ ποία εὐτυχία εἶνε σωστὴ εὐ-

τυχία, ὅταν κανεὶς τὴν ἀπολαμβάνῃ μονάχος;) ἀλλὰ κατεσκεύασε ἀπὸ τὴν πλευράν του τὴν Εὔαν διὰ νὰ τοῦ γείνῃ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος σύντροφος εἰς τὴν μοναξίαν του καὶ γεννᾷ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος παιδία μὲ τὰ ὁποῖα εἰς αἰῶνας αἰώνων ἡ ἀνθρωπίνη ὕπαρξις θὰ ἐσυνεχίζετο. Καὶ μᾶς δίδουν λοιπὸν νὰ καταλάβωμεν οἱ δύο αὐτοὶ ἥρωες, ὅτι κατὰ τὴν ἀντίληψίν των, ἡ ὁποία εἶνε καὶ ἀντίληψις τῆς Γραφῆς, τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἀλληλοβοήθεια καὶ ἡ παιδοποιΐα εἶνε ὁ διπλοῦς τοῦ γάμου σκοπός.

Καὶ ἔχουν πολὺ δίκαιον. Ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα, ὅσον καὶ ἂν θέλουν μερικοὶ ἀνόητοι φεμινισταὶ νὰ μὴ τοὺς ξεχωρίζουν εἰς τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἀξίαν, εἶνε δύο πολὺ διαφορετικὰ πράγματα. Δὲν προχωρῶ βέβαια μέχρι τοῦ νὰ εἴπω ὅτι, ἄλλο εἶνε τὸ ἠθικὸν βάρος τοῦ ἑνὸς καὶ ἄλλο τοῦ ἄλλου, ἀφοῦ καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν κας ἐξ ἴσου ζυγίζομεν καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν κολυμβήθραν ἐβγήκαμεν καὶ εἰς τὸν ἴδιον οὐρανὸν ταξειδεύομεν· λέγω ὅμως ὅτι ὡς σώματα καὶ ὡς ψυχικαὶ διαθέσεις ὁ ἕνας δὲν εἶνε πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ ἄλλου, ἀλλ' ἀλλοιώτικη εἶνε ἡ ἀνατομία τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἀλλοιώτικη εἶνε ἡ ἀνατομία τῆς γυναικὸς, καὶ δι' αὐτὸ ἄλλος εἶνε ὁ ἀνδρικὸς καὶ ἄλλος εἶνε ὁ γυναικεῖος ἐσωτερικὸς κόσμος ἕνεκα τοῦ ὁποίου καὶ ἐξωτερικῶς αἱ σφαῖραι τῶν ἐνεργειῶν των ξεχωρίζουν καὶ δὲν συνταυτίζονται.

Ὁ ἄνδρας σωματικῶς εἶνε νευρώδης καὶ σφιχτοκτισμένος· ἡ γυναῖκα εἶνε εὐμορφότερη ἀλλὰ πλέον λεπτοκαμωμένη. Ὁ ἄνδρας εἶνε πλασμένος διὰ νὰ κυβερνᾷ καὶ νὰ ἐπιβάλλεται· ἡ γυναῖκα διὰ νὰ ὑπομένῃ, νὰ ἀφοσιόνεται καὶ νὰ ἀκολουθῇ. Ὁ ἄνδρας γυρίζει εἰς τὰ ἔξω καὶ κάμνει στάδιον τῆς ἐνεργείας του τὴν ἀγοράν, τὰ χωράφια, τὰ βουνά, τὰ πελάγη· ἡ γυναῖκα προτιμᾷ τὸ σπήτι, ὅπου προφυλάττει τὴν ἀδυναμίαν της καὶ περιμένει νὰ ξεκουράσῃ τὸν ἄνδρα της. Ὅταν ἐνεργῇ ὁ ἄνδρας, ὁ ψυχρὸς ὑπολογισμὸς τὸν σπρώχνει· ἡ συμπάθεια καὶ ἡ τρυφερότης τῆς καρδίας εἶνε ὅ,τι κινεῖ τὰς πράξεις τῆς γυναικός. Τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνδρὸς προχωρεῖ καὶ δουλεύει συνθετικῶς· κυττάζει τὸ δάσος καὶ παραβλέπει τὰ φύλλα· τὸ μυαλὸ τῆς γυναικὸς λεπτολογεῖ, σκαλίζει, ἐμβαθύνει, ἐργάζεται ἀναλυτικῶς· ἀλλὰ μέσα εἰς τὸ ψιλοσκάλισμα τῶν φύλλων ξεχνᾷ καμμίαν φορὰν τὸ δάσος. Ἡ αὐστηρὰ καὶ ἄκαρδη δικαιοσύνη εἶνε ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρὸς· ἡ φιλανθρωπία, ὁ πόνος διὰ τοὺς ἀδυνάτους, ἡ μαρτυρικὴ ἀγάπη εἶνε ἡ ἀρετὴ τῆς γυναικὸς καὶ αὐτὴ γίνεται ἡ πηγὴ τῆς χαρᾶς της καὶ τῶν δακρύων της.

Ἰδοὺ εἰς ὀλίγα λόγια αἱ σωματικαὶ, ψυχολογικαὶ καὶ κοινωνικαὶ διαφοραὶ τῶν δύο φύλων, ὅπως τὰ ἔπλασεν ὁ Πλάστης. Ποῦ αὐταὶ αἱ διαφοραὶ θὰ δώσουν τὰ χέρια καὶ τῆς μιᾶς τὸ περίσσευμα θὰ συμπληρώσῃ τῆς ἄλλης τὸ ὑστέρημα; Ποῦ τὰ δύο αὐτὰ σπασμένα κομμάτια ἑνὸς καὶ τοῦ ἰδίου κρίκου θὰ συγκολληθοῦν καὶ ὁ κρίκος θὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀκεραιότητά του καὶ θὰ παρουσιασθῇ ὁλοστρόγγυλος; Ποῦ δύναμις καὶ χάρις, ἐνέργεια καὶ πάθος, κατάκτησις καὶ ἀφοσίωσις, πρωτοβουλία καὶ γλυκύτης, σιδερένια νεῦρα καὶ λεπτοφυὴς ἁπαλότης θὰ στεφανωθοῦν εἰς ἐνιαῖον σύμπλεγμα καὶ θὰ προστατεύσῃ ὁ ἄνδρας τὴν γυναικείαν ἀδυναμίαν καὶ θὰ καλοδεχθῇ ἡ γυναῖκα τὸν ἀνεμοδαρμένον ἄνδρα, καὶ θὰ φέρῃ ὁ ἄνδρας τοὺς καρποὺς τῶν μόχθων του καὶ θὰ τοὺς φυλάξῃ διὰ νὰ τοὺς μοιράσῃ προνοητικὰ ἡ οἰκοκυρὰ καὶ θὰ λαλήσῃ ὁ ἕνας καὶ θὰ ἀνταπαντήσῃ ὁ ἄλλος καὶ θὰ ἀνταμωθοῦν συντροφικὰ γέλοια καὶ λύπαι;

Ποῦ ἀλλοῦ παρὰ εἰς τὸν γάμον;

Ἀλλ' ὁ γάμος δὲν ἔχει σκοπὸν μονάχα τὴν ἀλληλοβοήθειαν τῶν δύο γενῶν, τοῦ ἀνδρὸς δηλ. καὶ τῆς γυναικὸς· ἀλλ' ἔχει σκοπὸν καὶ τὴν παιδοποιΐαν, μὲ τὴν ὁποίαν τὸ εἶδός μας ἐξακολουθεῖ ὡσὰν ζωντανὴ πηγὴ νὰ χύνῃ τὸ ρεῦμα του ἀστείρευτον. «Παίδων ἐπ' ἀρότῳ γνησίων δίδωμί σοί γε τὴν ἐμαυτοῦ θυγατέρα»: σοῦ δίδω τὴν κόρην μου, διὰ νὰ τεκνογυνήσῃς νόμιμα καὶ ὄχι κλεψίγαμα παιδία· αὐτὰ ἦσαν τὰ τελετουργικὰ λόγια, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς παλαιὰς καὶ εἰδωλολατρικὰς Ἀθήνας ὁ πενθερὸς ἔλεγεν εἰς τὸν γαμβρὸν, τὴν νύκτα ἐκείνην ποὺ τοῦ ἐνεχείριζεν ἐπισήμως τὴν κόρην του. Καὶ τὰ λόγια αὐτὰ φαίνονται ὡσὰν μία μακρυνὴ ἀπήχησις ἐκείνου τοῦ ἁγιογραφικοῦ «**αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε**», τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς γενάρχας μας, ὅταν τοὺς εὐλογοῦσε καὶ τοὺς ἐστεφάνονε Τρισμέγιστος Νυμφαγωγὸς τῆς Ἐδὲμ: Διότι, καθὼς ὁ Θεὸς δὲν εἶνε στεῖρος καὶ ἄγονος ἀλλ' εἶνε Τριαδικὸς καὶ ἡ ζωὴ κοχλάζει προαιωνίως μέσα Του, τοιουτοτρόπως κατὰ τὴν εἰκόνα του ἔπλασε καὶ τὸν οἶκον καρπογόνον καὶ τριαδικὸν, ὄχι ἁπλῶς ἀπὸ ἕνα ἄγαμον ἄνδρα ἀποτελούμενον, οὐδὲ ἁπλῶς ἀπὸ ἄνδρα καὶ γυναῖκα, στείρους ὅμως καὶ ἀγόνους, ἀλλ' ἀπὸ τί; ἀπὸ ἄνδρα, ἀπὸ γυναῖκα καὶ ἀπὸ παιδιά. «Ὁ γάμος», ἔγραψε κάπου ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ, εἶνε «ἡ χοάνη, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται ἡ συγχώνευσις τοῦ ἀνδρὸς μὲ τὴν γυναῖκα· ἀπ' αὐτὴν τὴν χοάνην ἐξέρχεται ἡ τριὰς ἡ ἀνθρωπίνη, τὸ ἓν ὄν, τὸ τριπλοῦν ὄν, τὸ τελικὸν ὄν».

Εἰς τὰ ἀλησμόνητα χρόνια τῆς ἀθανάτου προγονικῆς μας δόξης

ἐτελοῦντο ἀγῶνες λαμπαδοδρομιῶν. λαμπαδοφόροι, κρατοῦντες εἰς τὰ χέρια πυρσοὺς ἀναμμένους ἔτρεχαν ἕνα ὡρισμένον διάστημα· ἀλλὰ πρὶν νὰ ἐξαντληθοῦν καὶ πέσουν κάτω, ἄλλοι παρέκει παρεφύλαγαν, ἥρπαζαν τὸν πυρσὸν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ κουρασμένου καὶ ἐσυνέχιζαν τὸν δρόμον, διὰ νὰ καταπέσουν πάρα πέρα καὶ αὐτοὶ καὶ ἔλθουν ἄλλοι νὰ τοὺς ἀντικαταστήσουν. Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ μὲν ἀγωνισταὶ ἔπεφταν ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον καὶ ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὸ στάδιον, ὁ πυρσὸς ὅμως ἔμενεν ἄσβεστος καὶ ἡ φλόγα του, τρεφομένη κάθε φορὰν μὲ νέον ὑλικόν. ἐξακολουθοῦσε νὰ λάμπῃ. Ἦτο τοῦτο ἕνας ποιητικώτατος συμβολισμὸς διὰ τὴν μεταλαμπάδευσιν τῆς ζωῆς. Τὰ ἄτομα γηράσκουν εἰς τὴν κονίστραν τοῦ βίου, ἐξαντλοῦνται, πέφτουν, σβύνουν, χάνονται. Ἡ φλόγα ὅμως τῆς ζωῆς μεταδίδεται ἀδιάκοπα ἀπὸ τὸν πατέρα εἰς τὸν υἱὸν καὶ ἀπὸ τὸ πρόγονον εἰς τὸν ἀπόγονον. Ἂν δουλεύει ὁ χάρος, δουλεύῃ ὅμως καὶ ἡ Εἰλείθυια. Ἂν παραχώνει ὁ νεκροθάπτης, φασκιόνει ὅμως καὶ ἡ μαμμή. Καὶ ἂν εἰς τοὺς δρόμους περνοῦν κηδεῖαι καὶ φέρετρα, ἀλλ' ἀπὸ τὸ δοκάνι τοῦ πτωχικοῦ σπιτιοῦ κρέμεται ἡ κούνια, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὡσὰν ἀνατολὴ ροδίζει τῆς ζωῆς τὸ χαμόγελον.

Πόσα πράγματα δὲν λείπουν ἀπὸ ἕνα σπίτι ὅταν λείπουν τὰ παιδιά; Ὁ εὔφορος γαμος εἶνε ἐκεῖνος ὅπου ἑνόνει τοὺς συζύγους σφιγκτότερα καὶ κάμνει τὴν ἕνωσίν των πλέον δυσκολοδιάλυτον, ἐργατικωτέρους, σοβαρωτέρους, ἀλτρουϊστικωτέρους. Ὁ εὔφορος γάμος εἶνε ποὺ διασκεδάζει τὴν μονοτονίαν καὶ προσθέτει εἰς τὸ βιβλίον τῆς συζυγικῆς ζωῆς μας κάθε φορὰν καὶ ἀπὸ ἕνα καινούργιον κεφάλαιον: κεφάλαιον μὲ νέον ἐνδιαφέρον, νέα προτερήματα, νέας ὁρμὰς, νέας συγκινήσεις. Ὁ εὔφορος γάμος στολίζει τὰ γηρατειά μας μὲ θυγατέρας, υἱοὺς καὶ ἀπογόνους, ὅπως ἡ παχεῖα τῆς ἐλαίας ρίζα στολίζεται εἰς τὰ γηράματά της μὲ τὰ τρυφερά της νεόφυτα. Τέτοιοι εὔφοροι γονεῖς δὲν φοβοῦνται νὰ κλείσουν τὰ μάτια των ἔρημοι καὶ δυστυχεῖς. Ἂν ὁ Θεὸς τοὺς δώσῃ ἀκόμη ζωὴν, ἔχουν ραβδὶ, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον νὰ ἀκουμβήσοόν τὸ κλονισμένον βῆμά των. Ἂν ἀποθάνουν, κἄποια σὰρξ ἀπὸ τὴν σάρκα των μένει ζωντανὴ ἀκόμη, ἡ ὁποία θὰ ἔλθῃ νὰ τοὺς ρίψῃ ἕνα—δύο λουλούδια, νὰ τοὺς ψάλῃ τρισάγιον, νὰ μυρώσῃ μὲ ὀλίγον νεκρολίβανον τὸν τάφον των καὶ νὰ συνεχίσῃ ἀνανεωμένην τὴν ζωήν των, ὡσὰν τὸν μυθικὸν φοίνικα ποῦ ἐπρόβαλε μὲ πτερὰ πελώρια μέσα ἀπὸ τὸ τίποτε τῆς νεκρώσεως καὶ τῆς στάκτης.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΙΒ'.

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΗΘΩΝ

«Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἐχθροὶ τῆς φυλῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν ἦλθοσαν ἐπιγνῶναι τίς ἡ φωνὴ τῶν σαλπίγγων καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἰκοδομοῦσι τὸν ναὸν τῷ Κυρίῳ».

(Α' Ἔσδρα ε', 63—64)

Ὁ χαρακτηρισμὸς, τὸν ὁποῖον κάμνει διὰ τοὺς ἐκδότους εἰς τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν τοὺς βαπτίζῃ μὲ τὸ ὄνομα τῶν φθορέων, βεβηλωτῶν καὶ καταστροφέων τοῦ ἀχειροποιήτου ναοῦ τοῦ θεοῦ, ἐπιτρέπει νὰ χαρακτηρίσω καὶ ἐγὼ ἀντιθέτως ὡς οἰκοδομὴν καὶ ὡς κτίσιμον τοῦ ναοῦ τοῦ θεοῦ κάθε ἀγνὴν προσπάθειαν διὰ τὴν καλλιτέρευσιν καὶ ἐξύψωσιν τῶν ἠθῶν, διὰ τὴν ὁποίαν κάθε πολίτης ποῦ πονεῖ βαθειὰ τὴν πατρίδα του πρέπει νὰ ἐργάζεται. Ὅταν ἐγύρισαν ὀπίσω εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπὸ τὴν Βαβυλώνιον αἰχμαλωσίαν οἱ Ἑβραῖοι μαζὶ μὲ τὸ Ζορομβάβελ καὶ ἤρχισαν νὰ ξανακτίζουν τὸν κατεστραμμένον καὶ ἀποσταχτωμένον μοναδικόν των ναὸν, ἀντίκρυσαν πολλοὺς ἐχθροὺς, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἔφερναν ἀναρίθμητα ἐμπόδια· αὐτὸ ὅμως καθόλου δὲν τοὺς ἐπείραξε· ἐξηκολούθησαν ἐκεῖνοι τὸ ἔργον των, ἕως ὅτου μὲ κλαύματα, μὲ ξεφωνητὰ καὶ μὲ ὑπερήφανα σαλπίσματα ἀπετελείωσαν τὸ θεάρεστον καὶ πατριωτικώτατον ἔργον των, σύμβολον τῆς ποθητῆς των ἐθνικῆς ἑνότητος, σημεῖον τῆς ποδοπατημένης σκλαβιᾶς των. Κατ' αὐτὸν

τὸν τρόπον καὶ ὅσοι θὰ ἀναλάβουν νὰ καθαρίσουν ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν τὸν σωματικὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἐμπρὸς εἰς τὸν ὁποῖον σκιὰ μονάχη ἦτο ὁ ἰσραηλιτικὸς ἐκεῖνος ναὸς τῶν Ἱεροσολύμων, θὰ δυσκολευθοῦν, θὰ περιπαιχθοῦν, πολλὰς φορὰς μάλιστα καὶ θὰ ἀπελπισθοῦν, θὰ κατορθώσουν ὅμως ἡρωϊκώτατον ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Ἀδέκαστος Κριτὴς φυλάττει δι' αὐτοὺς τὸν εὐωδέστερον στέφανον.

Ἡ διαφθορὰ τῶν δημοσίων ἠθῶν πρώτην μυστικὴν πηγὴν καὶ αἰτίαν ἔχει τὴν ξεπεσμένην μας ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ἂς μὴ τὸ λησμονοῦμεν· ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε βλαμμένη καὶ δι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν νεότητά μας κλίνει ἡ διάνοιά μας εἰς τὰ πονηρὰ καὶ ροφοῦμεν χωρὶς πολλὴν ἀντίστασιν τῆς ἁμαρτίας τὸ μικρόβιον. Ἀλλ' ἔρχονται ἐν τῷ μεταξὺ καὶ κάποιαι ἐξωτερικαὶ ἀφορμαί, κάποια σκουντήματα, τὰ ὁποῖα ρίπτουν λάδι εἰς τὴν ψυχικὴν φωτιὰν καὶ τὴν τρέφουν καὶ τὴν θεριεύουν. Καὶ ποῖαι εἶνε αὐταὶ αἱ ἐξωτερικαὶ ἀφορμαί; Μοῦ φαίνεται πῶς εἶνε αἱ ἑξῆς: Ἔλλειψις ἀρκετῆς ἐπιβλέψεως τῆς νεαρᾶς ἡλικίας ποῦ νὰ διευθύνῃ τὴν φυσικὴν της ἐνεργητικότητα εἰς ἁγνὰ καὶ τίμια στάδια. Περισσοτέρα καὶ καθ' ἡμέραν περισσοτέρα ἀνεξαρτησία τῆς γυναικὸς, ποῦ ἀφίνει τὴν σκέπην της καὶ περιφέρεται ἐδῶ ἢ ἐκεῖ. Συγχρωτισμὸς καὶ ἀνακάτωμα ἐργατῶν καὶ ἐργατριῶν εἰς τὰ μεγάλα πρὸ πάντων βιομηχανικὰ κέντρα. Ἀπομάκρυνσις τῶν ἐγωϊστῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τὸν νόμιμον γάμον ἢ στεφάνωμά των, ἀλλ' ὅταν εἶνε πλέον γέροι καὶ ἔχουν μαρανθῇ τὰ λουλούδια τοῦ στεφάνου των. Αἱ κακαὶ συναναστροφαὶ καὶ ὁ μολυσμένος ἠθικὸς ἀέρας ποῦ μας περικυκλόνει, διὰ νὰ ἐκφρασθῶ εἰκονικῶς. Ὁ ἐκφυλισμὸς, ἡ προστυχιά, τὸ ξετσίπωμα τοῦ σημερινοῦ μας θεάτρου, ποῦ ἀντὶ νὰ εἶνε σχολεῖον ἀρετῶν καθὼς εἰς τὰ χρόνια τοῦ Αἰσχύλου, ἐξέπεσε φοβερά. Κινηματογράφοι ποῦ ξετυλίσσουν ἐμπρὸς εἰς τὰ ἀνίδεα παιδιὰ ἀμφίβολα καὶ ἀδιάλεκτα ζωγραφήματα. Φιλολογία μυθιστορηματικὴ ποῦ γαργαλίζει τὰς κτηνώδεις μας καὶ χαμηλὰς ὁρμὰς, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ γεμίσῃ τὰ θυλάκιά του ὁ ἀσυνείδητος ρυπαρογράφος. Γελοιογραφίαι εἰς τὰς ἐφημερίδας μας καὶ εἰκονογραφικὰ δελτάρια εἰς τὰς βιτρίνας, ποῦ δὲν ἀφῆκαν πλέον τίποτε σκεπασμένον οὐδὲ μὲ τὰ φύλλα τῆς συκῆς.

Εἰς τὰ ἄνω θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω καὶ τὴν χαλασμένην συνείδησιν τοῦ δημοσίου, τὴν ἔλλειψιν φωτισμένης γνώμης καὶ τὴν στραβὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ἠθικὴ εἶνε δύο λογιῶν: μία, ἡ αὐστηρὰ, διὰ τὰς γυναῖκας· καὶ ἄλλη, ἡ εὔκολη, διὰ τοὺς ἄνδρας· καὶ ὅτι, ἐὰν μὲν ἡ γυναῖκα ἐγλύστρησεν,

ἔπταισε βαρύτατα. ἐὰν δὲ ὁ ἄνδρας, αὐτὸ δὲν βλάπτει καθόλου τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψίν του· καὶ ὅτι διὰ τὰς κτηνωδίας τοῦ ἀνδρὸς πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μία ξεχωριστὴ τάξις δυστυχισμένων γυναικῶν, τὰς ὁποίας νὰ τσαλαπατᾷ αὐτός.

Τέτοιαι, διὰ νὰ μὴ τὰ πολυλογοῦμεν, εἶνε αἱ ἐξωτερικαὶ ἀφορμαὶ ποῦ συνδαυλίζουν τὴν κάμινον τῶν παθῶν καὶ ρυπαίνουν τὸν ἀχειροποίητον ναὸν τοῦ Θεοῦ. Διὰ νὰ ἀνακαινισθῇ καὶ ἐγκαινιασθῇ ἐκ νέου, χρειάζεται ἐξ ἄπαντος ἡ θεία χάρις, χωρὶς τὴν βοήθειαν τῆς ὁποίας καὶ αἱ ἡρωϊκώτεραι ἀποφάσεις σβύνουν καὶ νεκρόνονται, καθὼς λέγει καὶ ὁ ψαλμὸς: **«ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες»**. Ὕστερον δὲ ἀπὸ τὴν θείαν χάριν, εἰς τὴν ὁποίαν πρῶτα κρεμοῦμεν τὰ θάρρη μας, πρέπει νὰ τεθοῦν εἰς ἐνέργειαν καὶ μερικὰ ἀνθρώπινα μέτρα, τὰ ὁποῖα ἴσως νὰ περιορίσουν κάπως τὸ ρεῦμα τοῦ ἀκαταγωνίστου τούτου κοινωνικοῦ κακοῦ· θὰ ἐτόνιζα ἐν πρώτοις τὴν ἐξύψωσιν τῆς κοινῆς γνώμης, πρᾶγμα ποῦ θὰ ἐπετυγχάνετο μὲ τὴν συνεργασίαν φρονίμων διδασκάλων, εὐσυνειδήτων καὶ ἀληθινὰ ἰατροφιλοσόφων θεραπευτῶν, ψυχοπόνων καὶ γνωστικῶν ἐξομολόγων καὶ φιλοστόργων γονέων. Οἱ γονεῖς πρὸ πάντων ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ παίρνουν τὰ παιδιά των ἰδιαιτέρως, ὅταν φθάσουν εἰς τὴν κρίσιμον ἡλικίαν καὶ μὲ μεγάλην σοβαρότητα, ὡσὰν νὰ ἐκτελοῦν παραγγελίαν θεϊκὴν, νὰ τὰ προειδοποιοῦν διὰ τοὺς κινδύνους τῶν καταχρήσεων, χωρὶς νὰ ἀναπαύωνται μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ τοὺς ταράξουν τὴν ἀθωότητα. Εἶνε πολὺ προτιμότερον στόμα πατρικὸν ἢ μητρικὸν νὰ μιλήσῃ εἰς τὰ ἀγόριά μας καὶ εἰς τὰ κοράσιά μας παρὰ ἄθλιοι σύντροφοι καὶ φιληνάδες ποῦ θὰ τοὺς διδάξουν τὴν κατάχρησιν καὶ τὴν διαστροφὴν, τῆς ὁποίας τὸν δρόμον ἐπρωτοπῆραν αὐτοί.

Μὲ τέτοιον τρόπον φωτιζομένη καὶ μὴ μένουσα εἰς τὰ σκοτεινὰ ἡ νεότης καὶ διακρίνουσα τὸ ἄσπρον ἀπὸ τὸ μαῦρον καὶ τὸ γλυκὺ ἀπὸ τὸ πικρὸν, ἂς ἀγωνισθῇ ἀκολούθως νὰ στολισθῇ μὲ τὴν κρινόλευκον καὶ κατάσεμνον ἀρετὴν τῆς ἁγνείας, ἡ ὁποία ἐξ ἴσου ταιριάζει καὶ εἰς τοὺς νέους καὶ εἰς τὰ νέας ὡς τὸ γνησιώτερον στολίδι των. Ἂς ἀγαπήσουν τὰ παλληκάρια μας τὸν ἱπποτισμὸν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ ψυχικὴ ἀνδρεία καὶ σεβασμὸς τῆς τιμῆς τῆς γυναικὸς, ὅσον ἐγκαταλελειμμένη καὶ ἔρημη καὶ ἀπροστάτευτη καὶ ἂν εἶνε. Ἂς φέρωνται πρὸς κάθε ἀνεξαιρέτως ξένην κόρην ἢ ὑπανδρευμένην, ὅπως θὰ ἐφέροντο πρὸς τὴν ἀδελφήν των, καὶ μητέρα των. Ἂς καταλάβουν ὅτι δὲν τοὺς ἁρμόζει νὰ ὀνομάζωνται ἄνδρες, ἐφόσον δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ νικήσουν τὸν πειρασμόν. Καὶ ὅταν ὁ

μαῦρος Σατανᾶς ἔρχεται νὰ τοὺς ἐλκύσῃ μετεμφιεσμένος ὡσὰν φωτεινὸς καὶ μελίστακτος ἄγγελος, αὐτοὶ ἂς ἀναπλάττουν μὲ τὸν νοῦν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ποῦ μὲ ἁγνὸν σύντροφον θὰ βάλουν γερὰ τὰ θεμέλια τοῦ γάμου, διὰ νὰ γεννήσουν γερὰ καὶ ὄχι ἀρρωστιάρικα παιδιά. Καὶ παρακαλῶ: ἡ ἡμέρα αὐτὴ τοῦ γάμου ἂς μὴν ἀργῇ πολύ.

Θέατρα, κινηματόγραφοι, ἐλαφρὰ φιλολογία, εἰκονογραφημένα δελτάρια καὶ γελοιογραφίαι ἠμποροῦσαν πολὺ καλὰ νὰ περνοῦν ἀπὸ τὴν ἔγκρισιν κάποιας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, ὄχι ὑπερμέτρως πουριτανικῆς, πονούσης ὅμως διὰτὴν καλλιτέρευσιν τῶν ἠθῶν. Ἄλλοῦ τέτοιαι ἐξελεγκτικαὶ ἐπιτροπαὶ ὑπάρχουν, ἀποτελούμεναι ἀπὸ ἄτομα σεβαστὰ καὶ φωτισμένα τῆς κοινότητος· καὶ καμμία κινηματογραφικὴ κορδέλλα, καμμία γελοιογραφία, κανὲν δελτάριον δὲν εἰμπορεῖ νὰ δείξῃ τὰ μοῦτρα, ἂν δὲν φέρῃ τὴν ἐπικύρωσίν της. Δὲν λέγω βέβαια πῶς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ φυτὸν ξερριζόνεται· κουτσουρεύεται ὅμως καὶ δὲν ἁπλόνει. Δὲν θὰ εἰμπορούσαμεν ἆρά γε καὶ ἡμεῖς, ποῦ ὅλα τὰ ξένα ἀντιγράψαμεν, νὰ τοὺς μιμηθοῦμεν καὶ εἰς τοῦτο τὸ σωτήριόν των μέτρον διὰ τὰ δημόσια ἤθη;

Αἱ προσπάθειαί μας διὰ τὸ κτίσιμον τοῦ χαλασμένου ναοῦ τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ προχωρήσουν βαθύτερα. Κατὰ τὸν Γάλλον ἰατρὸν Ἐρνέστον Γκωσὲρ, ὁ ὁποῖος ἰδιαιτέρως ἐμελέτησε τὸ ζήτημα, εἰς κάθε δέκα ξεπεσμένας γυναῖκας τοῦ Παρισιοῦ, μόνον αἱ δύο ἐξώκειλαν ἀπὸ ὀκνηρίαν καὶ ψυχικὴν ἀνισορροπίαν. αἱ ἄλλαι ὀκτὼ ἐπῆραν τὸν κακὸν δρόμον, διότι ἀποπλανήθηκαν καὶ ἐγκαταλείφθησαν καὶ ἀπὸ τὸν ἀγαπητικόν των καὶ ἀπὸ τὸ σπιτικόν των. Δὲν ἔχει λοιπὸν δικαίωμα ἡ κοινωνία κάθε γυναῖκα ποῦ ἄποξ πέσῃ νὰ τὴν στιγματίζῃ ὡς ἄτιμην καὶ νὰ τὴν πετᾷ εἰς τὰ σκουπίδια ὡς παληοσάνδαλον· διότι καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἐκλώτσησε μὲ τὸ πόδι του τὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ συλληφθεῖσαν, ἀλλὰ μόνον τῆς σύστησε τὸ οὐσιωδέστατον: νὰ μὴν ἁμαρτάνῃ. Τὰ ἄσυλα λοιπὸν τῶν ξεπεσμένων γυναικῶν θὰ ἦσαν πολὺ πλέον πρακτικά, φιλάνθρωπα καὶ κοινωφελῆ παρὰ τὰ καταγώγια τῆς ψευδοπολιτισμένης μας ἐποχῆς· Ἐὰν μάλιστα εἰς αὐτὰ ἐπέβλεπαν μονάστριαι καὶ ἅγιαι ἀδελφαί, ὡς ἐκείναι ποῦ ἐπεσκέφθημεν ἡμεῖς εἰς Λονδῖνον καὶ τὰς ἐδίδασκαν ραπτικὴν, πλυντικὴν οἰκοκυρωσύνην διὰ νὰ ἀποδοθοῦν ὀπίσω εἰς τὴν κοινωνίαν μέλη τῆς ρωμαλέα καὶ χρήσιμα, δύο καλὰ συγχρόνως θὰ ἐκατορθόνοντο: θὰ ἐσώζοντο πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ δυστυχισμένα ὄντα καὶ θὰ ἀπεδείχνετο ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΙΓ'.

ΚΑΥΧΗΣΙΣ ΕΠΙ ΠΑΤΡΑΓΑΘΙΑ

«Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς: πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ».
(Ματθ. Γ', 8—9)

Ἓν ἀπὸ τὰ μεγαλείτερα ἐλαττώματα τῶν παλαιῶν Φαρισαίων ἦτο καὶ ἡ ἀδιάκοπος καυχησιολογία των διὰ τὴν ξεχωριστὴν καταγωγὴν τοῦ ἔθνους των. Ἡμεῖς—ἐγλωσσοκοπάνιζαν ἀκαταπαύστως οἱ φουσκωμένοι καὶ ἄδειοι αὐτοὶ ἀσκοὶ—εἴμεθα ἀπόγονοι τοῦ μυναδικοῦ Ἀβραὰμ, πού ὑπῆρξεν ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ πατέρας τῶν πιστευόντων, ὁ πατριάρχης τῶν πατριαρχῶν. Κι' μᾶς φθάνει αὐτὴ καὶ μόνη ἡ καταγωγή μας, διὰ νὰ περνοῦμεν εἰς τὰ μάτια τοῦ Θεοῦ ὡς οἱ μεγαλείτεροι ἅγιοι.. Ἂς παιδεύωνται ἄλλοι, διὰ νὰ κάμουν ἀτομικὰ ἔργα καὶ ἀποκτήσουν εἰσιτήριον, μὲ τὸ ὁποῖον θὰ τοὺς ἀνοιχθῇ τοῦ Παραδείσου ἡ θύρα. Ἡμεῖς τὴν θέσιν μας τὴν ἔχομεν πρὸ πολλοῦ ἐξασφαλισμένην καὶ προπληρωμένην, ἂς εἶνε καλὰ ἡ ἀξιομισθία τοῦ Ἀβραὰμ.

Αὐτὰ τὰ ὑπερήφανα λόγια ἤκουεν ὁ ἀσκητὴς τῆς ἐρήμου Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος νὰ ψιθυρίζουν ἀναμεταξύ των οἱ Φαρρισαῖοι. Καὶ στρέφων τὸ αὐστηρόν του κήρυγμα πρὸς αὐτοὺς συνιστᾷ ν' ἀρχίσουν

σοβαρὰ νὰ καλλιεργοῦν τὰ δένδρα των καὶ νὰ παύσουν νὰ σκεπάζωνται ὀπίσω ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ προγόνου των Ἀβραὰμ· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἔχει τὴν ἱκανότητα, ἂν δὲν καρπογονοῦν τὰ δένδρα, νὰ πλάττῃ ἀπὸ τὰς πέτρας, δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας ποὺ λατρεύουν καὶ προσκυνοῦν τὰς πέτρας, ἀληθινὰ παιδιὰ τοῦ Ἀβραὰμ ὁμοιάζοντα μὲ αὐτὸν καὶ εἰς τὴν πίστιν των καὶ εἰς τὰ ἔργα των. **«Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς: πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ».**

Καὶ ἐν πρώτοις ἂς ὁμολογηθῇ καθαρὰ, ὅτι ὁ ἅγιος Βαπτιστὴς τῆς ἐρήμου δὲν λέγει ἀπολύτως τίποτε ἐναντίον τοῦ ὑψηλοῦ γένους καὶ τῶν μεγάλων τίτλων, λογαριαζομένων ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοὺς καταχραστάς των. Ἡ ἀριστοκρατικὴ καὶ σπουδαία καταγωγὴ ὄχι μόνον δὲν εἶνε κακὸν, ἀλλ' εἶνε καὶ μεγάλον καλόν. Διότι δένει τὴν γέννησίν μας μὲ παρελθὸν δοξασμένον καὶ μᾶς δείχνει ἕνα πατέρα, ἕνα πάππον ἕνα πρόπαππον, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔζησαν μόνον διὰ τὸν κύκλον τοῦ ἑαυτοῦ των, ἀλλ' ἀπεδείχθησαν ὄργανα προόδου καὶ φιλανθρωπίας καὶ εἰς κύκλον τοπικῶς καὶ χρονικῶς πλατύτερον. Ἐὰν δὲ κάθε ἄλλη εὐμορφογραμμένη ἱστορικὴ σελὶς ἐλκύῃ τὸν θαυμασμόν μας καὶ κεντᾷ τὴν φιλοτιμίαν μας νὰ τὴν ἀντιγράψωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν ἰδικόν μας βίον, πολὺ περισσότερον ἑλκύει τὸν θαυμασμόν μας καὶ γίνεται δι' ἡμᾶς σχολεῖον φιλοτίμου μιμήσεως ἕνας μεγάλος καὶ ξεχωριστὸς πρόγονός μας, τοῦ ὁποίου τὸ αἷμα κυκλοφορεῖ εἰς τὰς φλέβας μας, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εἶνε καὶ ἰδικόν μας ὄνομα καὶ ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ νεκρὸς, φαίνεται ὡσὰν νὰ μᾶς παρακολουθῇ καὶ νὰ μᾶς λέγῃ κάθε ὥραν: «κύτταξε, μὴ μ' ἐντροπιάσῃς». Ὁ ἴδιος ὁ φιλόσοφος Πλάτων δὲν ἐπαυε νὰ καυχᾶται διὰ τὴν καταγωγήν του καὶ νὰ δοξάζῃ τὸν Θεὸν πρῶτον μὲν, καθὼς ἔλεγε, διότι ἐγεννήθη ἄνθρωπος καὶ ὄχι ζῶον, καὶ δεύτερον διότι ἐγεννήθη Ἕλλην καὶ ὄχι βάρβαρος. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος, διὰ νὰ φιλοτιμήσῃ τὸν μαθητήν του Τιμόθεον, τοῦ ἔγραφε νὰ μὴ ξεχνᾷ ὅτι μητέρα τοῦ ἦτο ἡ Εὐνείκη καὶ μάμμη του ἡ Λωΐς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐκληρονόμησε ὡσὰν μοναδικὸν θησαυρὸν τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ γνησίαν καὶ ἀνυπόκριτον

Ἀλλ' ἐνῷ λόγια ἐπαινετικὰ ἁρμόζουν διὰ τὴν μεγάλην καὶ ἐνδοξον καταγωγὴν, δὲν πρέπει ὅμως καὶ ἐξ ἄλλου νὰ λησμονοῦμεν ὅτι καταγωγὴ, πατραγαθία, τίτλοι, οἰκόσημα, μεγάλοι πρόγονοι, γαλάζιον αἷμα δὲν σώζουν τοὺς ἀπογόνους, ἐὰν καὶ οἱ ἀπόγονοι δὲν ἀκολουθοῦν τὰ ἴχνη τῶν προγόνων. Ἁπλῆ ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ καταγωγὴ, ποὺ δὲν συντροφεύεται καὶ

μὲ τὰ τίμια ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ δὲν θὰ σώσῃ τοὺς φουσκοκεφάλους Φαρισαίους, καθὼς δὲν ἔσωσε τὸν ἀσεβῆ Χὰμ ἡ καταγωγή του ἀπὸ τοῦ δικαίου Νῶε, καθὼς δὲν ἔσωσε τὸν χυδαῖον Ἡσαῦ ἡ καταγωγή του ἀπὸ τοῦ εὐλογημένου Ἰσαὰκ, καθὼς δὲν ἔσωσε τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀαρὼν ἡ καταγωγή των ἀπὸ τοῦ Ἀαρὼν, καθὼς δὲν ἔσωσε τὸν Ἀβεσαλὼμ ἡ καταγωγή του ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ, καθὼς δὲν ἔσωσε τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰωσία ἡ καταγωγή των ἀπὸ τοῦ Ἰωσία. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα· ἡ πατραγαθία εἶνε βαρύτατον στεφάνι, τὸ ὁποῖον μᾶς φορτόνει μὲ σοβαρὰς ὑποχρεώσεις. Ἂν ἕνας κοινὸς πολίτης ἀποτύχῃ εἰς τὸν ἀνθρώπινον προορισμόν του, θὰ τὸν τιμωρήσῃ βέβαια ὁ Θεὸς, ἀλλὰ μὲ κάποιαν ἐπιείκειαν. Ἂν ὅμως ἀποτύχῃ ἕνας εὐγενὴς, ὁ Θεὸς θὰ τὸν κολάσῃ ἀλύπητα. Ἐπειδὴ ὁ μὲν πρῶτος ἐξεκίνησε διὰ τὴν πρόοδον, ἀναγκασμένος νὰ ἀνοίξῃ μόνος τὸν δρόμον του καὶ χωρὶς ἄλλοι νὰ τοῦ προηγηθοῦν καὶ νὰ τοῦ δώσουν θάρρος· ἐνῷ ὁ ἄλλος ἐξώκειλε καὶ μὲ ὅλην τὴν εὔνοιαν τῆς θείας Προνοίας καὶ μὲ ὅλην τὴν φυσικὴν προδιάθεσιν εἰς τὸ καλὸν, τὴν ὁποίαν μεγαλουργοὶ προπάτορες τοῦ μετέδωκαν.

Ὑπάρχει εὐγένεια γαλάζιου αἵματος καὶ εὐγένεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἡ πρώτη δὲν φαίνεται νὰ ἐπιτυγχάνῃ πάντα, διότι οἱ Φωκίονες δὲν γεννοῦν Φωκίονας, καὶ οἱ Ἀλέξανδροι δὲν γεννοῦν Ἀλεξάνδρους. Ἀλλὰ ἡ δευτέρα εἶνε ἄσβυστη, ἀδαπάνητη καὶ ὅποιος τὴν ἔχει δὲν ἠμπορεῖ νὰ ξεπέσῃ καὶ νὰ ἐκφυλισθῇ. Γαλαζόαιμοι πολλὰς φορὰς ἔπεσαν βαθύτερα καὶ ἀπὸ τὰ ἀνδράποδα καὶ ἐλέρωσαν τὸ πατρογονικὸν ὄνομά των, τὸ ὁποῖον εἶχαν μονοπώλιον. Ἀλλ' ἡ εὐγένεια τῆς χάριτος, ὡσὰν τὸν ἀέρα ἐλευθέρα, διαλέγει τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, ἀπὸ τοὺς δρόμους καμμία φορὰν, ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια, ἀνάμεσα εἰς τοὺς βοσκοὺς, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ὀνηλάτας, σκαλίζουσα εἰς τὰ σκουπίδια καὶ ἀνακαλύπτουσα ἐκεῖ τὰ διαμάντιά της. Κάτω ἀπὸ τὴν γλυκεῖα πνοήν της ἡ ἄνυδρος, ὅπως εἶπεν ὁ προφήτης Ἡσαΐας, μεταβάλλεται εἰς λειβάδιον, καὶ ἡ διψασμένη γῆ εἰς εὐφροσύνην καὶ ἀπόλαυσιν τῶν πουλιῶν, ἡ ἄκανθα γίνεται τρανὴ κυπάρισσος καὶ ἡ κνίδα πράσινη μυρσίνη. Εὑρίσκει πέτρας, ναὶ, πέτρας ὡσὰν αὐτὰς ποὺ πατοῦν τὰ γυμνὰ καὶ ἡλιοκαμμένα πόδια τοῦ Βαπτιστοῦ, πέτρας ἀψύχους, πέτρας χωρὶς κίνησιν καὶ παλμὸν καὶ τὰς μεταπλάττει εἰς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ θαυμασίους, οἱ ὁποῖοι ἀποκτοῦν ἰδανικὰ καὶ ἀκολουθοῦν τὸν ἀστέρα τῶν Μάγων καὶ ταξειδεύουν τὸ μεγάλον ταξεῖδι ποὺ θὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὸ Μέγα Δεῖπνον, συνδαιτυμόνας τοῦ Χριστοῦ, ὁμοτραπέζους τῶν Πατριαρχῶν.

Ἂς παύσουν λοιπὸν οἱ Φαρισαῖοι τὰς καυχησιολογίας των. Μόνον ὅσοι δὲν ἔχουν ἀτομικὴν ἀξίαν ζητοῦν νὰ σκεπάσουν τὴν γυμνότητά των

κάτω ἀπὸ τὰ μνημεῖα τῶν προγόνων των. Ἀλλὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος οἱ ἀριστοκράται καὶ εὐγενεῖς εἶνε τόσον πολὺ ἀπορροφημένοι ἀπὸ τὴν δουλειάν των, ὥστε καιρὸν δὲν ἔχουν νὰ βγάζουν κάθε στιγμὴν τὸ καθρεπτάκι ἀπὸ τὸ θυλάκιον των καὶ νὰ ἀποθαυμάζουν τὰ μοῦτρά των. Τὰ πολλὰ λόγια εἶνε ἀπόδειξις κούφιας ψυχῆς. Ξεύρετε ποῖοι εἶνε ἐκεῖνοι, οἱὸ ποῖοι διαλαλοῦν τὰ ἐμπορεύματά των εἰς τοὺς δρόμους καὶ ξεκουφαίνουν τοὺς διαβάτας; Οἱ ἐφημεριδοπῶλαι, οἱ ψαράδες, οἱ μανάβηδες, οἱ μικροπωληταὶ ποὺ ἔχουν μικρὰ πράγματα μέσα εἰς τὸ πανέρι των. Ἕνας ὅμως μεγάλος ἔμπορος καὶ καταστηματάρχης καὶ τραπεζίτης δὲν βγαίνει εἰς τὴν θύραν τοῦ καταστήματός του νὰ διαλαλῇ τὰ πλούτη του. Οἱ ἠθικῶς πτωχοὶ καὶ γυμνοὶ εἶνε καυχησιάρηδες καὶ φωνακλάδες. Ἡ πραγματικὴ ἀρετὴ ἔχει κλειστὸν τὸ στόμα. Δὲν βαστῶ ἐδῶ νὰ μὴ ἐνθυμηθῶ ἕνα ὡραῖον χαρακτηρισμὸν ποὺ κάμνει ὁ μεγάλος κωμικός μας Ἀριστοφάνηςδιὰτοὺς πατέρας εἰς ἕνα θαυμάσιον δι' αὐτοὺς ὕμνον του. Ἂς εἶνε εὐλομημένοι οἱ πατέρες μας (λέγει) οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἄνδρες ταιριαχτοὶ διὰ τὸν τόπον μας καὶ ἄξιοι νὰ κεντηθῇ τὸ ὄνομά των ἐπάνω εἰς τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς· οἱ ὁποῖοι, νικῶντες παντοῦ τὸν ἐχθρὸν, καὶ εἰς τὰς πεζομαχίας των καὶ εἰς τὰ πολεμικά των καράβια, ἀπὸ τότε ἕως σήμερον ἔγειναν τῆς πόλεώς μας ὁ ἀθάνατος στολισμός. Κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς, τὴν ὥραν ποὺ ἐπρόκειτο νὰ πολεμήσῃ, δὲν ἐμετροῦσε πόσοι εἶνε οἱ ἀπέναντί του. Καὶ ἂν συνέβαινε νὰ πέσῃ κατὰ γῆς καὶ νὰ σκονισθῇ ἐσηκόνετο εἰς τὰ πόδια του ἀμέσως καὶ ἐτίναζε τὴν σκόνιν ἀπ' ἐπάνω του καὶ ἐξακολουθοῦσε νὰ παλαίῃ. Αὐτὸ τὸ τελευταῖον μὲ ἀρέσκει παρὰ πολύ. Τί θὰ ἔκαμνεν ἄλλος; θὰ ἐκρατοῦσε τὴν σκόνιν, τὸ αἷμα, τὸ λύθρον ἐπάνω εἰς τὰ φορέματα, διὰ νὰ κορδόνεται πόσον ἐβασανίσθη διὰ τὴν πατρίδα του. Ἀλλ' ὁ γνήσιος πατριωτισμὸς καὶ ἡ ἀληθινὴ ἀρετὴ κάμνει τὴν ἐργασίαν της καὶ ὕστερον πλύνεται καὶ κτενίζεται καὶ κάθεται κοντά σας, ὡσὰν νὰ μὴ ἱδρωσε ποτέ της.

Ὦ Ὀρθόδοξε Ἑλληνικὲ λαέ! Καὶ σὺκἄποτε εἶπες λόγια μεγάλα διὰ τὴν καταγωγήν σου καὶ σὺ ἐκαυχήθης ὅτι τέκνον εἶσαι τοῦ Ἀβραὰμ. Βαθειὰ εἶπες χώνεται ἡ ρίζα μου καὶ ἐπάνω εἰς τὸν κορμὸν τοῦ γενεαλογικοῦ μου δένδρου χαραγμένα εἶνε τὰ ὀνόματα τῶν μεγαλειτέρων τῆς ἀνθρωπότητος ἐπιστημόνων, ποιητῶν, καλλιτεχνῶν ἀποστόλων, πατέρων, ἁγίων καὶ ἡρώων. Καλά. Ἀλλὰ ἤκουσες τὴν φοβέραν τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ εἶδες **«τὴν ἀξίνην παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ δένδρου;»** Εἶδες πῶς ὁ λαὸς ὁ περισσότερον ἀγαπημένος καὶ αὐστηρότερα ἐτιμωρήθη. **«Μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ»**. Κλεῖσε τὸ στόμα καὶ δούλευε. Πτερὰ κίμνουν τὰ μεγάλα στεφάνια καὶ ἀφίνουν τὰ κεφάλια τὰ ἀνάξια.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΙΔ.

ΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΧΡΕΗ

«Ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου, Ἰερουσαλὴμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου· Κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μή σου μνησθῶ».

(Ψαλμ. ρλστ', 5—6)

Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν Θεὸν κοινωνικός. Ἡ μοναξία καὶ ἐρημία κολοβόνει τὴν φύσιν του, ἡ ὁποία καλλιτερεύει καὶ τελειοποιεῖται μόνον μὲ τὴν συναναστροφὴν τῶν ἄλλων. Πρῶτος κύκλος, ποὺ συναντᾷ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπον καὶ συναναστρέφεται ἡ ψυχὴ τοὺς ὁμοίους της εἶνε τὸ σπίτι. Ἀλλὰ τοῦ σπιτιοῦ ὁ κύκλος εἶνε στενός· πρέπει νὰ ἁπλωθῇ μεγαλείτερος, πρέπει νὰ ἀγκαλιάσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους διὰ νὰ γεννηθοῦν μεγαλείτεραι ποικιλίαι εἰς τοὺς χαρακτῆρας καὶ γυμνασθῇ ἡ ψυχὴ εἰς κάμπον πλατύτερον. Ἐκτὸς τούτου, τὸ σπίτι θεμελιόνεται ἐπάνω εἰς τὸν νόμον τῆς ἀγάπης, ποὺ κλείει τὰ μάτια του καὶ χαρίζεται κἄποτε. Μετὰ τὸ σπίτι πρέπει νὰ ζήσῃ ἡ ψυχὴ κἄπου ἀλλοῦ, εἰς κύκλον αὐστηρότερον, εἰς κύκλον ὅπου βάσις εἶνε ἡ δικαιοσύνη ὅπου ἡ θέλησις διδάσκεται τὴν πειθαρχίαν· Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον παρουσιάζεται ἡ πατρὶς, ὁ μεγάλος αὐτὸς κύκλος τῆς κοινωνικότητός μας, ὁ ὁποῖος προῆλθεν ἀπὸ τὸ μεγάλωμα τοῦ σπιτιοῦ. Διότι πρῶτον σπέρμα τῆς πατρίδος ἐστάθη ὁ πατριαρχικὸς οἶκος, ὅπου βασιλεὺς ἦτο ὁ ἀρχηγὸς

τῆς οἰκογενείας καὶ ὑπήκοοι τὰ τέκνα, ἔγγονοι καὶ δισέγγονοι του. ὕστερον ὁ πατριαρχικὸς οἶκος ἐνώθη μὲ ἄλλους καὶ ἐγεινε πατριά. ὕστερον ἡ πατριὰ ἐνώθη μὲ ἄλλας πατριὰς καὶ ἔγεινε φυλή· καὶ τέλος ἡ φυλὴ μεγαλωμένη καὶ πολλαπλασιασμένη ἐσχημάτισε τὴν πατρίδα.

Ἡ πατρὶς λοιπὸν ἔχει ὄχι ὀλίγην ὁμοιότητα μὲ τὴν οἰκογένειαν καὶ μάλιστα μὲ τὸν πατέρα καὶ μὲ τὴν μητέρα, τὰ δύο αὐτὰ ἀπαραίτητα θεμέλια τοῦ σπιτιοῦ· διὰ τοῦτο ἡ ρίζα της συγγενεύει μὲ τὸν πρῶτον καὶ τὸ γένος μὲ τὴν δευτέραν. Ἔχει ὅμως καὶ πολλὰς διαφορὰς, μεταξὺ τῶν ὁποίων μία εἶνε τὸ πλάτος της. Ἐνῷ δηλαδὴ ἕνα κομματάκι γῆ μὲ τέσσαρας τοίχους καὶ μερικὰ ἔπιπλα εἶνε ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν οἰκογένειαν, ἀλλὰ βουνὰ καὶ λίμναι καὶ παραλίαι καὶ πελάγη καὶ δάση καὶ πόλεις καὶ χωρία καὶ κτήνη καὶ πτηνὰ καὶ σύννεφα καὶ κρυσταλλέναι βρύσεις καὶ χαλάσματα παλαιῶν μεγαλείων καὶ κρημνισμένα ἱερὰ καὶ τάφοι τῶν προγόνων εἶνε τὸ μεγάλο σπίτι, τὸ ὁποῖον πατρὶς ὀνομάζεται. Τί λέγω; Ἡ πατρὶς εἶνε κάτι πλατύτερον. Πατρὶς εἶνε καὶ ἡ ἐθνική μας γλῶσσα, πατρὶς εἶνε καὶ τὰ ἐθνικά μας ἔθιμα, πατρὶς εἶνε καὶ τὰ ἐθνικά μας παραμύθια, πατρὶς εἶνε καὶ τὰ ἐθνικά μας τραγούδια, πατρὶς εἶνε καὶ τὰ ἐθνικά μας παιγνίδια, πατρὶς εἶνε καὶ οἱ ἐθνικοί μας χοροὶ, πατρὶς εἶνε καὶ ἡ ἐθνική μας στολή. Καὶ ὅπου κυματίζει ἡ ἐθνικὴ σημαία, ἡ τιμημένη αὐτὴ καλύπτρα τῆς πατρίδος, ἂν εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐγεννήθημεν, ἂν εἰς τὰ πικρὰ ξένα, ἂν εἰς τὴν στερεὰν, ἂν εἰς τὴν θάλασσαν, ἂν ἐπάνω εἰς ἐπίσημον κτίριον, ἂν εἰς τὸν ἱστὸν πλοίου, ἂν τὰ μάτια τῶν ζωντανῶν γλυκαίνουσα, ἂν τριγύρω εἰς νεκρικὸν σῶμα θρηνολογοῦσα, καὶ ἐκεῖ, ναὶ καὶ ἐκεῖ ἡ πατρὶς εἶνε καὶ λαλεῖ.

Τρία εἶνε τὰ κυριώτερα χρέη ἑνὸς καλοῦ πατριώτου πρὸς τὴν πατρίδα του: ἀφοσίωσις, ὑπακοὴ καὶ συνεργασία. Τὴν ἀφοσίωσιν μᾶς τὴν διδάσκει ἡ φύσις. Εἶνε τὸ αἴσθημα κάθε λαοῦ εὐρώστου καὶ ὑγιοῦς, ὅπως ὁ Θεὸς τὸν ἔπλασε. Ἂν εὑρίσκωνται κάπου κάπου καὶ μετρημένοι εἰς τὰ δάκτυλα ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀγαποῦν τὴν πατρίδα των καὶ προσποιοῦνται τὸν κοσμοπολίτην, αὐτοὶ εἶνε ἡ ἐξαίρεσις τοῦ γενικοῦ κανόνος, ὅπως οἱ τυφλοὶ καὶ οἱ κουλλοί. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν πταίει δι' αὐτὸ, διότι ἐβάπτισεν ὅλας τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος, ὅπως ἔδωκεν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους φῶς καὶ κίνησιν. Δὲν ὑπάρχει διαφορὰ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς μάννας. Καθὼς ἀγαπᾷ τὴν μάνναν του τὸ πλουσιόπαιδον, μὲ τὴν ἰδίαν δύναμιν ἀγαπᾷ τὴν μάνναν του καὶ τὸ πτωχόν. Παρομοίως δὲν ὑπάρχει διαφορὰ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος. Οἱ μικροὶ λαοὶ ἀγαποῦν τὸν τόπον των μὲ τὸ ἴδιον πάθος, μὲ τὸ ὁποῖον ἀγαποῦν τὸ πλούσιον

καὶ ἀπέραντον ἔθνός των λαοὶ ὑπερήφανοι καὶ μεγάλοι. Ἂν θελετέ μάλιστα, ὁ πατριωτισμὸς εἰς τοὺς μικροὺς εἶνε πλέον βαθὺς, καὶ ἀτίθασσος· καὶ ἕνας Τζαβέλλας εἰμπορεῖ νὰ σᾶς εἴπῃ ὅτι μία πέτρα τοῦ Σουλιοῦ εἶνε πολυτιμοτέρα ἀπὸ τὰ πουγγία καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ. Καὶ ἂν συνέπεσε κατὰ θείαν παραχώρησιν νὰ χάσῃ ἕνας λαὸς τὴν πατρίδα καὶ νὰ συρθῇ σκλάβος **ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος,** χωρὶς νὰ πατοῦν πλέον τὰ πόδια του τὸ ἅγιον ἔδαφος τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ χωρὶς νὰ καμαρόνουν πλέον τὰ μάτια του τὸν ἅγιον ναὸν τοῦ Θεοῦ τῶν πατέρων, αἴ, τότε δὰ κρεμμᾷ τὰ ὄργανά του ἐπάνω εἰς τὰς πενθίμους ἰτέας, ὅπως ἐκαμναν οἱ αἰχμάλωτοι Ἰουδαῖοι, ἀφίνει νὰ κυλισθοῦν κατάπικρα τὰ **δάκρυά του εἰς τὰ γοργὰ κύματα** τοῦ ποταμοῦ καὶ στρέφων ὅλην τὴν σκέψιν του, καὶ ὅλον τὸν πόνον του καὶ ὅλον τὸν ἔρωτά του πρὸς τὴν μυστικὴν Σιὼν, ψιθυρίζει κινῶν ἐλεεινὰ τὸ κεφάλι: **«Ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου, Ἱερουσαλὴμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου! Κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου ἐὰν μή σου μνησθῶ!»**

Καθὼς τὸ σπιτικὸν δὲν εἶνε ἀκέφαλον, ἀλλ' ἔχει κεφαλὴν τὸν πατέρα, μὲ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἡ πατρὶς δὲν εἶνε ἀκέφαλος, ἀλλ' ἔχει κεφαλὴν τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου καὶ τὴν κυβέρνησιν. Εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν ὁ ἀληθινὸς πατριώτης ἔχει χρέος νὰ ὑποτάσσεται εἴτε μοναρχικὴ, εἴτε δημοκρατικὴ καὶ κοινοβουλευτικὴ, εἴτε συνταγματικὴ εἶνε, παραδεχόμενος ὡς νόμον τὴν διαταγήν της καὶ τὴν θέλησιν. Οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος ἔγραφαν τὰς ἐπιστολάς των (Ρωμ. ιγ΄ 1—7. Α΄ Πέτρ. β΄, 13—17) ὅταν ἐβασίλευεν εἰς τὴν κοσμοκράτειραν Ρώμην ὁ Νέρων καὶ οἱ ὑπήκοοι λαοὶ ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸ σκῆπτρον ἑνὸς αἱμοδιψασμένου θηρίου. Καὶ ὅμως τὸ περιστατικὸν αὐτὸ καθόλου δὲν τοὺς ἠμπόδιζε ἀπὸ τοῦ νὰ συμβουλεύουν τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ καιροῦ των νὰ ὑπακούουν εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν κυβέρνησιν. διότι, ἔλεγαν, εἶνε ἀπὸ τὸν Θεὸν διωρισμένη καὶ εἶνε «λειτουργὸς» δηλαδὴ ὑπηρέτης καὶ ὑπουργὸς τοῦ Θεοῦ. καὶ δι' αὐτὸ χρεωστοῦν νὰ τῆς πληρόνουν τὸ πρέπον: φόρους, τελωνειακοὺς δασμοὺς, φόβον, τιμήν: **«Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμήν».**

Ὁ καθένας μας γνωρίζει πὼς ὁ περίφημος φιλόσοφος τῆς ἀρχαιότητος Σωκράτης ἀκόμη καὶ τὸ κώνειον ἔπιε, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ παρακούσῃ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του. Ἂν ὅμως οἱ πολῖται ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ μὴ ἀντιστέκωνται εἰς τὰ θελήματα τῆς ἐξουσίας, καὶ ἡ ἐξουσία ὅμως ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἂς μὴ

ξεχνᾷ νὰ εἶνε πατρικὴ καὶ ὄχι τυραννική. Ὁ πατὴρ δὲν μεταχειρίζεται τὸ παιδί του μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε αὐστηρότητα· ἀλλὰ ὅσον περισσότερον μεγαλόνει, τόσον περισότερον τὸ ἀφίνει ἐλεύθερον, ἕως ὅτου ἔλθῃ ἡμέρα νὰ τὸν κάμῃ μάλιστα καὶ σύντροφον εἰς τὸ κατάστημα καὶ νὰ ζητῇ καὶ τὴν γνώμην του. Τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τοὺς λαοὺς: ὅταν εἶνε ἀκόμη ἀπαίδευτοι καὶ χαμηλοὶ ὡσὰν τὰ μωρά, τὸ δεσποτικὸν εἶνε τὸ καλλίτερον πολίτευμα δι' αὐτούς. Ὅσῳ ὅμως περισσότερον προοδεύουν καὶ ἐκπολιτίζονται, τόσῳ καὶ ἡ κυβέρνησίς των πρέπει νὰ γίνεται πλέον φιλελευθέρα, ἕως ὅτου ἔρχεται ὁ ὥριμος καιρὸς καὶ ὁ τόπος κυβερνᾶται μὲ κοινοβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον κάθε πολίτης ὁ ὁποῖος ἔχει τὰ προσόντα προσκαλεῖται νὰ λάβῃ μέρος ἢ ὁ ἴδιος ἢ μὲ τὸν ἀντιπρόσωπον ποὺ ἐδιάλεξεν ἡ ψῆφός του. Θαυμάσιον πρᾶγμα αὐτοκυβερνήσεως αὐτὴ ἡ ψῆφος, ἂν εἰξεύρομεν νὰ τὴν μεταχειρισθῶμεν κατὰ τὸ ἀληθινὸν συμφέρον τῆς πατρίδος καὶ ὄχι ὅπως μᾶς σπρώξουν οἱ ἐπιτήδειοι δημαγωγοὶ καὶ λαοπλάνοι, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν θέσιν ἑνὸς τυράννου, ξεφυτρώνουν οἱ ἴδιοι ἀμέτρητοι.

Ἡ συντροφικὴ προσπάθεια διὰ τὸ κοινὸν καλὸν εἶνε τὸ τρίτον χρέος τοῦ καλοῦ πατριώτου. Προγονικὴ ἱστορία, προγονικὰ γράμματα, προγονικὴ τέχνη, προγονικὰ μνημεῖα, προγονικὴ γλῶσσα, προγονικὴ δόξα, προγονικὴ θρησκεία εἶνε τόσοι καὶ τόσοι μεγάλοι θησαυροὶ πληρονομίας ποὺ τὰ περασμένα χρόνια ἐχάρισαν εἰς τοὺς ἀπογόνους. Ἀλλὰ διὰ νὰ φυλαχθοῦν αὐτοὶ οἱ θησαυροὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιβούλους καὶ διὰ νὰ πολλαπλασιασθοῦν μὲ νέας προσθήκας, εἶνε ἀνάγκη νὰ δουλεύσουν καὶ νὰ δώσουν τὸ χέρι ὅλοι οἱ πατριῶται καὶ ὅσοι στέκονται ὑψηλὰ καὶ ὅσοι στέκονται χαμηλά. Κανεὶς δὲν εἰμπορεῖ νὰ εἰπῇ εἰς τὸν ἄλλον: Ἐγὼ θὰ ὑπάγω μόνος μου καὶ δὲν σ' ἔχω ἀνάγκην. Καμμία κοινωνικὴ τάξις δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σηκόνῃ κόκκινην σημαίαν πατριδοκτονίας καὶ ἀδελφοσκοτωμοῦ. Ἕνα κράτος διὰ νὰ ζήσῃ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ στηριχθῇ μόνον ἐπάνω εἰς τοὺς ἐργάτας· ἢ μόνον ἐπάνω εἰς τὸ κεφάλαιον· ἢ μόνον ἐπάνω εἰς τοὺς γραμματισμένους· ἢ μόνον ἐπάνω εἰς τοὺς καλλιτέχνας. Χέρια, μυαλά, κεφάλαια, τέχναι, κάθε τι πρέπει ὡσὰν πιστοὶ καὶ ἀχώριστοι σύντροφοι νὰ δουλεύσουν ἡνωμένα, διὰ νὰ εὕρουν τὴν προκοπήν των εἰς τὴν προκοπὴν τῆς μεγάλης πατρίδος. Οὕτω πως καὶ πέτραι, κολλημέναι καὶ κτισμέναι μαζὶ εἰς κτίριον, ἀποκτοῦν ἀξίαν περισσοτέραν. Καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος γίνονται εὐρωστότερα, ὅταν ἡ γενικὴ ὑγεία τοῦ σώματος ἐξασφαλίζεται.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΙΕ΄

ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΣ

«Παντὸς δυνατωρέρα ἐστὶν εὐσέβεια
(Σοφ. Σολ. ι΄, 12)

Ὅ,τι εἶνε ὁ μυαλὸς μέσα εἰς τὰ κόκκαλα τοῦ ἀνθρωπίνου σκελετοῦ, αὐτὸ εἶνε καὶ ἡ πίστις διὰ τὴν πατρίδα. Τὴν τρέφει μὲ τὰς αἰθεριωτέρας ἰδέας, τὴν κρατεῖ ἀκμαίαν καὶ εὐλύγιστην καὶ ζωηρὰν μὲ τὴν ἀμβροσίαν τοῦ οὐρανοῦ. «Ἡ πίστις θεῖον δώρημα εἶν' ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ· δεσμὸς συνέχων μυστικῶς παντοῦ τὰς κοινωνίας· τῆς ἱερᾶς ἰσότητος ὁ ἀκρογωνιαῖος· τοῦ κακουργοῦντος χαλινός· ἐλπὶς τοῦ ἐναρέτου· καὶ ἂν ποτ' ὑπετίθετο ἀνύπαρκτον τὸ θεῖον, τὰ ἔθνη πάλιν ὤφειλον νὰ τὸ ἐπινοήσουν»· Αὐτοὺς τοὺς στίχους ἔψαλλε ὄχι κανεὶς θρησκευτικὸς ὑμνῳδὸς, ἀλλ' ὁ περιβόητος Βολταῖρος ὁ ὁποῖος δὲν ἀφῆκε τίποτε ἀπερίπαικτον· Στρατοί, στόλοι, βιομηχανία, ἐμπόριον, τέχνη, γράμματα εἶνε βέβαια ὅλα χρήσιμα καὶ ἀπαραίτητα διὰ νὰ προκόψῃ καὶ ἀσφαλισθῇ ἕνας τόπος· ἀλλὰ κανὲν ἀπ' αὐτὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν θέσιν τῆς θρησκείας, κανὲν δὲν ἠμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ τόσον βαθειὰ, ὥστε νὰ γείνῃ ὁ μοχλὸς καὶ τὸ κίνητρον τῆς ψυχῆς. Ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι, φλογισμένον ἀπὸ τὴν πίστιν ἕνα ἔθνος, καὶ ἀπὸ τὰ βάθη ἀκόμα τῶν Ἀραβικῶν ἐρήμων ἂν ἐξεκίνησε, ἔγειναν εἰς ὀλίγον διάστημα τοῦ κόσμου κατακτητὴς, ἐνῷ μεγάλοι λαοὶ εἰς τὴν ἄβυσσον κατεκρημνίσθησαν ὅταν

ἡ δροσιὰ τῆς πίστεως ἔφυγε ἀπὸ τὰ κατάξερα καὶ ὑλιστικά των στήθη.

Ἡ ἀσφάλεια τοῦ κράτους, ἡ εὐσυνείδητος ἐκτέλεσις τοῦ καθήκοντος, ἡ συγκράτησις τῶν χαμηλῶν τοῦ ἀνθρώπου ὁρμῶν, ποῦ εἶνε πάντοτε ἕτοιμοι νὰ ἐξαπολυθοῦν καὶ νὰ ὀργιάσουν εἰς βάρος τῆς πολιτείας, ὅλα αὐτὰ εἶνε τῆς πίστεως ἀποτελέσματα. Καὶ ναὶ μὲν ἔχει ἡ πατρὶς εἰς τὰ χέρια της ἀστυνόμους, δικαστὰς, φυλακὰς καὶ δημίους διὰ νὰ ὑπερασπίζῃ τὸν ἑαυτόν της ἀπὸ κάθε ἀλιτήριον ποὺ ἔρχεται νὰ τῆς ἀναποδογυρίσῃ τὴν τάξιν, ἀλλὰ τὰ μέσα αὐτὰ τὰ ὑλικὰ οὔτε ἠμποροῦν νὰ φθάσουν ἕως εἰς τὰ μυστικὰ κινήματα τῆς ψυχῆς καὶ νὰ τὰ ἐξαγνίσουν, οὔτε ἠμποροῦν νὰ ἔχουν τὴν ἀποτελεσματικότητα ποὺ ἔχει διὰ τὴν ἠθικὴν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ὡς βάσις τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πατρίδος δὲν τεθῇ ἡ πίστις, θεμέλιον διαμαντένιον, εἰς ποῖον τότε θὰ ὁρκισθοῦν βασιλεὺς, ὑπουργοὶ, κυβερνῆται καὶ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι ἢ ὁρκισθέντες ἐπισήμως, θὰ κρατήσουν τὰς ὑποσχέσεις των, τὰς ὁποίας ἔδωκαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μεγάλου Θεοῦ; Καὶ πῶς οἱ δυνατοὶ ποῦ ἔχουν τὴν ἐξουσίαν, δὲν θὰ τὴν καταχρασθοῦν εἰς βάρος τῶν μικροτέρων συμπολιτῶν των, ὅταν κινοῦνται ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι ἄλλος Δυνατώτερός των, δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' εἶνε ἄδειοι οἱ οὐρανοί; Καὶ πῶς τὸ σπίτι, τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη διὰ νὰ προσφέρῃ χέρια εἰς τὴν πολιτείαν καὶ ἀνανεόνῃ τὴν ζωὴν τὴν ὁποίαν παίρνει ὁ θάνατος, πῶς δὲν θὰ μεταβληθῇ εἰς κέντρον φιλαυτίας, ὅταν ἐγωϊστικὰ ἀνδρόγυνα θὰ ἀρνοῦνται νὰ γεννήσουν καὶ ἀναθρέψουν νέας ὑπάρξεις, διὰ νὰ καλοπερνοῦν αὐτοὶ καὶ ἀφήσουν τὴν πατρίδα νὰ χάσῃ σιγὰ-σιγὰ τὸν πληθυσμόν της καὶ νὰ τὴν φάγῃ ὁ θάνατος;

«**Παντὸς δυνατωτέρα ἐστὶν εὐσέβεια**». Ἐδοκίμασαν μερικοὶ νὰ ἀντικαταστήσουν τὴν πίστιν μὲ τὴν ἀνατροφὴν, μὲ τὸν πατριωτισμὸν, μὲ τὴν ἄθρησκον ἠθικὴν, μὲ τοὺς ξηροὺς νόμους, ἀλλὰ οἱ κόποι των ἐπῆγαν εἰς τὰ χαμένα. Ἡγῇ δὲν ἔχει τὴν ἐπιβολὴν ἐκείνην ποὺ ἔχει ὁ οὐρανός. Ἡ ἀνατροφὴ εἶνε καλὴ νὰ κάμνῃ κοῦκλες, «ἀνδριαντίσκους», καθὼς ἔλεγεν ὁ μακαρίτης Κοραῆς, ἐξωτερικῶς εἰς τὰ μάτια τοῦ κόσμου, δὲν ἔχει τὴν δύναμιν ὅμως νὰ πλάττῃ χαρακτῆρας· αὐτὸ εἶνε ἐργον της θρησκείας. Ὁ στενὸς πατριωτισμὸς φανατίζεται ὡσὰν εἰδωλολάτρης μὲ τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του, δὲν βλέπει ὅμως μέσα εἰς τὸν ὑπερβολικὸν ζῆλον του καὶ τὴν οὐράνιον βασιλείαν, ἡ ὁποία συναρμονίζει τὴν διεθνῆ πολιτικὴν καὶ μᾶς δίδει φωτισμένου πατριωτισμοῦ παράδειγμα. Ἡ ἄθρησκος ἠθικὴ ὁμοιάζει ἡλιακὸν ὡρολόγιον ποὺ ἔρχεται νὰ μᾶς δείξῃ τὰς ὥρας χω-

ρὶς τὸν ἥλιον· ἔτσι καὶ αὐτὴ ἀναλαμβάνει νὰ μᾶς ὁμιλήσῃ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας χωρὶς τὸ κριτήριόν των τὸ ὁποῖον εἶνε ὁ Θεὸς. Ἀλλὰ καὶ αἱ ξηραὶ νομοθεσίαι καμμίαν ἐπίδρασιν δὲν ἔχουν, ὅταν δὲν συμφωνοῦν μὲ τὸ φυσικὸν δίκαιον, ὅταν δὲν συνάδουν μὲ τὸν θεῖον νόμον ὅταν δὲν ἐπῆραν τὸ χρίσμα καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸ πολὺ καλὰ τὸ ἠξεύρουν ὅλοι οἱ νομοθέται, οἱ ὁποῖοι ἀνέκαθεν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ὑψίστου Ὄντος ἤρχιζαν τὴν νομοθεσίαν των.

«**Παντὸς δυνατωτέρα ἐστιν εὐσέβειαν**» καὶ διὰ αὐτὸ κανὲν, ἀπολύτως κανὲν ἄλλο πρᾶγμα εἰς τὸν κόσμον δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ. Ἀλλ' εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ποὺ ἔφθασα εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξηγηθῶ. Ὅταν ἐγκωμιάζω τὴν πίστιν ὡς τὸν μυαλὸν τῆς πατρίδος, ὡς τὸν χαλινὸν τῆς κακουργίας, ὡς τὸ χρίσμα τῆς νομοθεσίας, ὡς τὸν φύλακα τῆς συνειδήσεως, ὡς τὴν ἐξευγενιστικὴν δύναμιν τῶν ψυχῶν, πολὺ ἀπέχω ἀπὸ τοῦ νὰ ἐννοῶ μὲ τὴν λέξιν «πίστις» κάποιαν ἀφῃρημένην καὶ ἄκαρπον θεωρίαν, κάποιαν ὁμιχλώδη καὶ περαστικὴν αἰσθηματικότητα, κάποιαν τυπικὴν καὶ ἀσυνείδητον συνήθειαν σταυροκοπημάτων καὶ πράξεων ἐξωτερικῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑποβαλλόμεθα οἱ περισσότεροι δι' ὀλίγα λεπτὰ μίαν φορὰν τὴν ἑβδομάδα, ἀκριβῶς ὅπως δι' ὀλίγας ὥρας φοροῦμεν τὸ φράκον μας, κάμνομεν τὴν ἐπίσημόν μας ἐπίσκεψιν καὶ ὕστερα τὸ διπλόνομεν προσεκτικὰ καὶ τὸ κλειδόνομεν εἰς τὸ συρτάρι, διὰ νὰ τὸ βγάλωμεν ὁ Θεὸς ἠξεύρει πότε πάλιν. Καθόλου. Τέτοια δὲν εἶνε ἡ πίστις τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἐννοῶ. λέγων πίστιν, ἐννοῶ ἀδιάκοπον ὀρθοστασίαν τῆς ψυχῆς, ἀκοίμητον συναίσθησιν ὅτι, ὅπου καὶ ἂν ὑπάγωμεν, ὁ Θεὸς εἶνε παρὼν, ἐξακολουθητικὴν πνευματικὴν κατάστασιν ὁμοίαν μὲ τὴν ἐξακολουθητικὴν ἀναπνοήν μας, «**εὐσέβειαν**», ἡ ὁποία ὡσὰν ἁλάτι πρέπει ν' ἁλατίζῃ κάθε μας σκέψιν κάθε μας κίνησιν. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν πίστιν ἂν καλλιεργήσῃ κάθε πολίτης, ἐξετέλεσε τὸ πατριωτικώτερον καθῆκον.

Τί σκέπτονται διὰ τὴν θρησκείαν οἱ πολλοί; Ὅτι εἶνε ἀσχολία μιᾶς ὡρισμένης τάξεως; τῶν ἱερωμένων. Ὅτι εἶνε ὑπόθεσις μιᾶς ὡρισμένης ἡμέρας, τῆς Κυριακῆς. Ὅτι ἔχει ὡρισμένον τόπον, τὴν Ἐκκλησίαν. Μία ἄβυσσος δι' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους χωρίζει τὰ ἱερὰ ἀπὸ τὰ βέβηλα καὶ σκοπὸν κοινωνικὸν καθόλου ἡ πίστις δὲν ἐκτελεῖ. Καὶ ὅμως ὁ Ἰ. Χριστὸς **περιήρχετο τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας** καὶ ἐρράντιζε μὲ τὴν θρησκείαν κάθε φάσιν τοῦ κοινωνικοῦ βίου καὶ καθηγίαζε μὲ τὴν ὑπέρλαμπρον παρουσίαν του καὶ δρόμους καὶ ἀκρογιάλια καὶ σπίτια καὶ χωράφια καὶ τελωνεῖα καὶ ἀγορὰς καὶ πραιτώρια! Καὶ ὠνόμαζε τὸν ἑαυ-

τόν του «Ἄρτον», τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατον εἶδος τῆς τροφῆς ποὺ τὸ τρώγεις εἰς τὸ πρόγευμα, τὸ γεῦμα, τὸ τρώγεις εἰς τὸ δεῖπνον, τὸ ἔχεις ἀναπόσπαστον καὶ ἀχώριστον ἀπὸ κάθε φαγητόν, διὰ νὰ σὲ δείξῃ ὅτι ἔτσι καὶ αἱ ἰδέαι του πρέπει νά μᾶς παρακολουθοῦν καὶ εἰς τὸν ἀτομικὸν καὶ εἰς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ εἰς τὸν ἐμπορικὸν καὶ εἰς τὸν ἐργατικὸν καὶ εἰς τὸν πολιτικὸν βίον. παντοῦ καὶ πάντοτε.

Δὲν εἶνε θέατρον τῆς πίστεως μόνη ἡ ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ ἡ πατρὶς ὅλη. Δὲν εἶνε ἐργάται τῆς πίστεως μόνοι οἱ ἱερωμένοι, ἀλλὰ οἱ πολῖται ὅλοι. Καὶ ὅλαι αἱ 365 ἡμέραι τοῦ χρόνου εἶνε μία ἀδιάκοπος καὶ μεγάλη Κυριακή. Πιθανὸν βέβαια νὰ μὴ σταυροκοποῦνται ἀκατάπαυστα κυβερνῆται καὶ πολῖται, ἡ φιλαλήθεια ὅμως, ἡ τιμιότης, ἡ δικαιοσύνη, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ὁδηγοῦν τὰ βήματά των κάθε στιγμήν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Σταυρὸς λάμπει νοερῶς εἰς τὰ παλάτια, ὁ Σταυρὸς συμπολεῖ μαζὶ μὲ τοὺς στρατιώτας, ὁ Σταυρὸς δικάζει μαζὶ μὲ τοὺς δικαστούς, ὁ Σταυρὸς ἐμπορεύεται μαζὶ μὲ τοὺς ἐμπόαους, ὁ Σταυρὸς ταξειδεύει μαζὶ μὲ τοὺς ναύτας, ὁ Σταυρὸς διδάσκει εἰς τὰ σχολεῖα, ὁ Σταυρὸς φρουρεῖ τὰ σπίτια, ὁ Σταυρὸς ἐμπνέει τὴν κοινωνικὴν ζωὴν σύσσωμον. Τὰ ὑλικὰ συμφέροντά μας δὲν φοβοῦνται ἀπ' αὐτὸ νὰ χάσουν τίποτε. Ὁ κυβερνήτης ἔχει τὸ χέρι του εἰς τὸ πηδάλιον καὶ κυττάζει τὴν ἐργασίαν του· ἀλλ' αὐτὸ κατὰ θόλον δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ στρέφῃ καὶ τὰ μάτια του ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμὴν πρὸς τὸν ἀστροστόλιστον οὐρανόν. Ἔτσι καὶ ὁ καλὸς πατριώτης μαζεύει μὲ ζῆλον τὰς σωματικὰς καὶ ψυχικάς του δυνάμεις, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ εὐσυνείδητα τὸ ἔργον ποῦ τοὺ ἔλαχε, ἀλλ' ἡ ψυχή του δὲν παύει καὶ μέσα εἰς τὸ ἔργον του ἀκόμα, μέσα εἰς τὸ ζύγισμά του ἢ τὸ ράψιμον ἢ τὸ σκάψιμον ἢ τὸ γράψιμον ἢ ὅ,τι δήποτε ἄλλο, νὰ τοῦ ὑπενθυμίζῃ πῶς ὑπάρχει ἕνας Ἀκοίμητος Ὀφθαλμὸς ποὺ τὸν ἐπιβλέπει ἀπ' ἐπάνω καὶ τὸν παρακολουθεῖ.

Ὦ Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ ὁποῖος ἐνηνθρώπησες διὰ νὰ σμίξῃς τὰ οὐράνια μὲ τὰ ἐπίγεια, Ἄνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς μας, σὲ παρακαλοῦμεν, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἀληθινὸν ἐθνικὸν μεγαλεῖον δὲν κατορθόνεται παρὰ ὅπου ἡ πίστις ζωντανεύει καὶ καθαγιάζει τὴν ἐθνικὴν ζωήν. Σήκωσε τὸν τοῖχον ποὺ χωρίζει τὰ ψυχικά μας συμφέροντα ἀπὸ τὰ σωματικὰ καὶ κάμε τηνοὐράνιον βασιλείαν Σου θεμέλιον καὶ στήριγμα τῆς πατρίδος μας. Ἐξευγένισε τοὺς γηΐνους μας πόθους, καὶ βάπτισε τοὺς εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆς αἰωνιότητος. Ἄναξ ἀνάκτων! Διάσωσε τὴν πατρίδα μας, ἀφοῦ προηγουμένως διασώσῃς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν ὑλισμόν μας καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν μας.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΙΣΤ΄

Η ΑΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

«Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστι; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν; ὅτι εἷς ἄρτος ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμέν».
(Α΄ Κορ. ι΄, 16—17)

Καθὼς αἱ φιλόστοργοι μητέρες ἕνα σωρὸν ἐπιθέτων μεταχειρίζονται διὰ νὰ ὀνομάσουν χαϊδευτικὰ τὰ φίλτατά των, τὰ ὁποῖα καὶ ἀπὸ τὰ μάτια των θεωροῦν ἀκριβώτερα, κατὰ παρόμοιον τρόπον καὶ ἡ ἁγία Μήτηρ μας Ἐκκλησία μὲ ἕνα σωρὸν τίτλους ἔχει στολίσει τὸ Ὑπέρτερον Μυστήριόν της, τὸ ὁποῖον δι' αὐτὴν ὁ κεκρυμμένος θησαυρὸς τῆς παραβολῆς ποὺ ἐπώλησεν ὁ ἔμπορος ὅλα ὅσα εἶχε, διὰ νὰ τὸν ἀποκτήσῃ. Τὸ ὠνόμασε Ἱερουργίαν, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὸ εἶνε τὸ ἱερώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἱερὰ ἔργα της. Τὸ ὠνόμασε Μυσταγωγίαν, διὰ νὰ δείξῃ πῶς αὐτὸ εἶνε ἡ ἄσπαστη σφραγὶς ποὺ μυστικὰ ἑνόνει τοὺς μεμυημένους εἰς τὴν οὐρανοκαταίβατον πίστιν της. Τὸ ὠνόμασε Εὐχαριστίαν, διότι μὲ αὐτὸ μόνον ἠμπορεῖ νὰ εὐχαριστήσῃ ἀξίως τὸν Θεόν, διὰ τὸν Ὁποῖον ὅλα τὰ ἄλλα εἶνε εὐτελῆ καὶ ἀνάξια πράγματα. Τὸ ὠνόμασε Δωρεάν, διότι δὲν ἀγοράζεται μὲ ἀργύρια, ἀλλ' ἀποκτᾶται μὲ τὴν πρέπουσαν ψυχικὴν ἑτοιμασίαν. Τὸ ὠνόμασε θυσίαν, διότι ἀληθινὰ εἶνε ἐξακολούθησις τῆς μεγάλης ἐκείνης καὶ αἱματηρᾶς θυσίας τοῦ Γολγοθᾶ, ὅπου ὁ Χριστὸς μᾶς ἔλουσε μὲ τὸ Αἷμά του καὶ μᾶς ἀπελύτρωσε, ἐξακολούθησις ὅμως παντοτεινὴ καὶ μὲ τρόπον ἀναίμακτον. Τὸ ὠνόμασε Ἅγια, διότι ἀπὸ τὸν Μόνον Ἅγιον

ἱδρύθη καὶ τὸν ἁγιασμόν μας σκοπὸν ἔχει. Ἀλλὰ ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸ ρητὸν, μὲ τὸ ὁποῖον τὴν σημερινήν μου διδαχὴν ἤρχισα τὸ καλεῖ «Κοινωνίαν» καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον θέλω σήμερον νά σας εἰπῶ ὀλίγας λέξεις.

«Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστι; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν;» ἐρωτᾷ τῶν ἐθνικῶν ὁ ἀπόστολος· καὶ μᾶς ἀφίνει νὰ καταλάβωμεν ὅτι αὐτὸ τὸ θεῖον μυστήριον πρῶτα πρῶτα παρουσιάζεται ὡς κοινωνία καὶ ἕνωσις καὶ σμίξιμον τῶν πιστῶν μὲ τὸν Ἀρχηγόν των. Ὅλοι ἐνθυμούμεθα τὰ λόγια, τὰ ὁποῖα ἔλεγεν ὁ Σωτὴρ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, τὴν ἡμέραν ποὺ τοὺς ὡμίλει κατὰ πλάτος δι' αὐτὸ τὸ πρωτάκουστον μυστήριον: **«Ἐγώ εἰμι ὁ Ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς.. Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον».** Οἱ Ἑβραῖοι εἶχαν φάγει εἰς τὴν ἔρημον τὸ μάννα. Πρὶν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, εἶχαν ἀλείψει τὰ κατώφλιά των μὲ τὸ αἷμα τοῦ πασχαλίου ἀμνοῦ. Ἄρτον οὐράνιον καὶ ποτήριον ζωῆς καὶ τὸ μάννα καὶ ὁ ἀμνὸς ἐπρομήνυαν. Ἦσαν ἐκεῖνα συμβολισμοὶ μόνον καὶ προγεύσεις καὶ ἀρραβῶνες, ἐξασφαλίζοντα τὸν ἐρχομὸν τοῦ Ἀκηράτου Νυμφίου, ὁ ὁποῖος ὡς μυστικὸν μάννα θὰ κατέβαινεν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ ὡς Ἀμνὸς πασχάλιος θὰ ἔχριε τὰς ψυχάς μας μὲ τὸ Αἷμά του, διὰ νὰ μὴ μᾶς βλάψῃ ὁ ἐξολοθρευτὴς ἄγγελος. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐγίνετο μυστικὴ τροφή μας· καὶ θὰ ἐλάμβανε τὴν μορφὴν ἄρτου καὶ οἴνου, διὰ νὰ ζωογονήσῃ ὅλην τὴν ἀπεξηραμμένην ὑπόστασίν μας· θὰ ἔσμιγε τὴν θεϊκὴν σάρκά Του μὲ τὴν σάρκά μας καὶ θὰ ἀνεκάτωνε τὸ θεϊκὸν αἷμά Του μὲ τό αἷμά μας, διὰ νὰ τονώσῃ μὲ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον τὸ πνευματικὸν σύστημά μας.

Μὴ μ' ἐρωτᾷς τὸ πῶς. **«Ἐγώ εἰμι ἡ Ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα»** εἶπεν ὁ Χριστός· καὶ τὸ παράδειγμα αὐτὸ μᾶς φθάνει. Τί θὰ ἀπεγίνετο τὸ κλῆμα χώρις τὴν ἄμπελον; Μὲ αὐτὴν ἡνωμένον κρατᾷ τὴν φυτικήν του ζωὴν ροφᾷ τὴν ἰκμάδα του, γεμίζει μὲ φύλλα πράσινα, στολίζεται μὲ κόκκινα σταφύλια. Ἀλλὰ κόψε τὸ κλῆμα ἀπὸ τὴν ἄμπελον καὶ τί ζωή τοῦ ἔμεινε τότε; Εἰς τίποτε πλέον δὲν ἀξίζει παρὰ νὰ ριφθῇ εἰς τὸν φοῦρνον καὶ νὰ καῇ. Αὐτοῦ καταντοῦν καὶ οἱ ἀκοινώνητοι, ὅσοι δὲν ἕνωσαν τὸ πνεῦμά των, τὸν νοῦν των, τὴν καρδίαν των, ἀλλὰ καὶ τὰ σωματικά των μέλη ἀκόμα μὲ τὴν θεανδρικὴν φύσιν τοῦ θεανθρώπου, ἀλλ' εἶνε δένδρα ξερριζωμένα καὶ κομματιασμένα καὶ πεταμένα μακρὰν

ἀπὸ τὴν Ρίζαν των· **«ὅτι χωρὶς αὐτοῦ οὐ δυνάμεθα ποιεῖν οὐδέν».** Δὲν βλέπεις πῶς ἐμβολιάζουν τὰ ἀρρωστειάρικα καὶ ἀνίκανα δένδρα, διὰ νὰ παχύνουν καὶ καρπογονήσουν; Μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ἐμβόλιασμα καὶ δεύτερον ἐμβόλιασμα καὶ τρίτον ἐμβόλιασμα καὶ ἐξακολουθητικὸν ἐμβόλιασμα χρειάζεται ἡ ἀνίκανη φύσις μας. Κάθεται ἡ μάννα εἰς τὴν γωνίαν της καὶ σφίγγει μὲ λαχτάρα τὸ παιδί της ποὺ κρατεῖ εἰς τὰ γόνατά της. Τὸ φιλεῖ, τὸ φιλεῖ, ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ τὸ ρουφήξῃ· τόσον νοιώθει ὅτι εἶνε σμιγμένη ἡ ὕπαρξίς της μὲ τὴν ὕπαρξιν τοῦ βρέφους της. Ὕστερον ἀνοίγει τὰ στήθη καὶ τοῦ δίδει τὴν ρῶγα εἰς τὸ στόμα καὶ τὸ βυζάνει. Καὶ μὲ τί τὸ βυζάνει; Μὲ τὸ αἷμά της εἰς τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ἔδωκε χρῶμα ἄσπρον μὲ μίαν χημικὴν ζύμωσίν της, διὰ νὰ μὴ προξενῇ ἡ ὄψις τοῦ ἀηδίαν. Καὶ ἐὰν μία μάννα τόσην ἀγάπην αἰσθάνεται πρὸς τὸ γέννημά της, ὥστε σωματικῶς ἑνόνεται μαζί του καὶ τὸ κρυτᾷ κολλημένον εἰς τὴν ἀγκαλιὰν καὶ τὸ τρέφῃ ἀληθινὰ μὲ τὸν ἀνθὸν τῆς καρδίας της, θὰ ἀμφιβάλωμεν ἡμεῖς, μωρὰ καὶ ἀνίδεα παιδία πῶς ἡ πτωχικὴ ὕπαρξίς μας στηρίζεται ἐπάνω εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπ' αὐτὴν τρέφεται μεγαλόνει καὶ ἀνθεῖ;

Ἀφοῦ ὁ ἀπόστολος ὠνόμασε τὸ μυστήριον **«κοινωνίαν τοῦ Αἵματος καὶ κοινωνίαν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ»,** ἔπειτα ἐπρόσθεσεν: **«ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν Σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν».** Δὲν φθάνει λοιπὸν ποὺ ἡ ἁγία Κοινωνία μᾶς ἑνόνει μὲ τὸν Χριστόν. Μᾶς ἑνόνει καὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς μας καὶ γίνεται καὶ Κοινωνία τῶν πιστευόντων. Ὅταν εἰς τὰ ἀποστολικὰ χρόνια τὰ πράγματα ἦσαν ἀκόμα πολὺ ἁπλᾶ, καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐκκλησίαι δὲν ὑπῆρχαν, καὶ αἱ προσευχαὶ ἦσαν ἀφελέστεραι, ὁ λειτουργὸς ἱερεὺς ἔπαιρνε ἀπὸ τὸ πανέρι ἕνα μοναχὸν ἄρτον (οἱ ἄλλοι ἔπρεπε νὰ μοιρασθοῦν εἰς τοὺς πτωχοὺς μετὰ τὴν ἀπόλυσιν) καὶ προσκομίζων αὐτὸν εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν ἀπήγγελλε φωνακτὰ τὴν ἑξῆς μυσταγωγικὴν εὐχήν:

—Ὥσπερ ἦν τοῦτο τὸ κλάσμα διεσκορπισμένον ἐπάνω τῶν ὀρέων καὶ συναχθὲν ἐγένετο ἕν, οὕτω συναχθήτω Σου ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς εἰς τὴν Σὴν βασιλείαν.

Τὸ ὁποῖον σημαίνει: Καθὼς αὐτὸς δᾶ ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖον Σοῦ προσφέρομεν, Θεέ, ὡς ἀντίτυπον τοῦ Σώματος τοῦ Υἱοῦ Σου, ἦτο μίαν φορὰν στάχυα διεσκορπισμένα εἰς τὰ χωράφια καὶ εἰς τὰς ράχεις τῶν βουνῶν καὶ ἐκεῖ ἐθερίσθη, ἀλωνίσθη, ἀλέσθη εἰς τὸν μύλον, ἐζυμώθη εἰς τὴν σκάφην, ἐψήθη εἰς τὸν φοῦρνον καὶ ἔγεινεν ἄρτος ἕνας ἀχώριστος καὶ ἀδιαίρετος, εἴθε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ οἱ πιστοί Σου, ποὺ εἶνε ὡς σπειριὰ σιταριοῦ εἰς τὴν γῆν σκορπισμένοι καὶ ἀπὸ διάφορα αἴτια χωρισμένοι, νὰ ἑνωθοῦν ὅλοι μαζὶ εἰς Ἐκκλησίαν μίαν καὶ ἀδιάσπαστον, ἡ ὁποία ὡσὰν σῶμα ἓν θὰ βαδίζῃ πρὸς τὴν βασιλείαν Σου.

Δι' αὐτὸ κάθε φορὰν ποὺ γίνεται ἡ Λειτουργία, ἀκούεται καὶ ἡ συμβουλὴ τοῦ λειτουργοῦ: «Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους». Δι' αὐτὸ ὅταν πλησιάζουν τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις ἀπαγγέλλεται τὸ «Πάτερ ἡμῶν» ποὺ μᾶς ἐνθυμίζει τὴν κοινήν μας καταγωγὴν καὶ μᾶς προσκαλεῖ νὰ ἀφήσωμεν ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου τὰ ὠφειλήματα· Δι' αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν ἁγ. Κοινωνίαν, ἐφόσον δὲν ἐσυγχωρέθη μὲ τοὺς ἐχθρούς του καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἐμιμήθη τὸ παράδειγμα τοῦ Μεγάλου Ἀρχιερέως μας, ὁ ὁποῖος, προσφέρων εἰς τὸν Θεὸν τὴν μοναδικὴν **«εἰς τὸ διηνεκές»** Ἱερουργίαν τοῦ Γολγοθᾶ, δὲν τὴν ἀπετελείωσε καὶ δὲν ἔκλεισε εἰς τὸν Σταυρὸν τὰ μάτια πρὸ τοῦ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Πατέρα συγχώρησιν τῶν ἐχθρῶν του. Δι' αὐτὸ αἱ κοινωνικαὶ διαφοραὶ καὶ τάξεις ἐμπρὸς εἰς τὸ Μυστήριον ἐξαφανίζονται καὶ οἱ πλούσιοι σκύπτουν μαζὶ μὲ τοὺς πτωχοὺς διὰ νὰ μεταλάβουν μὲ ἴσην ταπείνωσιν τὴν σάρκα τοῦ Θεοῦ των. Καὶ μοῦ ἐνθυμίζει τοῦτο ἕνα μεγάλον στρατηγὸν, τὸν Οὐέλλικτων, ποὺ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ μεταλάβῃ καὶ ἀντελήφθη ὅτι ἕνας πτωχὸς στρατιώτης του ποὺ εὑρέθη κατὰ τύχην πλησίον του ἤθελε νὰ ἀποτραβηχθῇ διὰ νὰ τοῦ κάμῃ τιμὴν, τὸν ἐκράτησε ἀπὸ τὸ χέρι μυστικὰ καὶ μὲ εὐλάβειαν καὶ ἔτσι οἱ δύο μαζὶ ἐμετάλαβαν τὴν ἰδίαν στιγμὴν καὶ ὥραν, ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ τὸν εἴπῃ, ὅτι ἐμπρὸς εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν καὶ στρατηγοὶ καὶ στρατιῶται εἶνε ἰσάξια ἀδέλφια τοῦ Χριστοῦ.

«Εἷς ἄρτος ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν». Πόσοι ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς ἕως τώρα ἐπῆραν τὴν λεξιν «Κοινωνία» καὶ τὴν ἐμελέτησαν καὶ τὴν ἐζύγισαν καὶ εὑρῆκαν τὴν ἔννοιάν της καὶ τὸ βάρος της; Καὶ πόσοι ἐννοήσαντες τί ἐννοεῖ, ἐφέρθησαν καὶ ἀναλόγως; Καὶ ὅμως ἂν τὸ Εὐαγγέλιον ὁλόκληρον εἶνε θεῖα λόγια ἀπὸ τὸν πρῶτον ἕως τὸν τελευταῖον στίχον του, ἀλλὰ ἡ περὶ τῆς ἁγίας Κοινωνίας διαταγὴ τοῦ Χριστοῦ εἶνε τὸ συγκινητικώτερον, ἐπιβλητικώτερον καὶ θεϊκώτερον τοῦ Εὐαγγελίου λόγιον· διότι τὸ ἀπήγγειλεν ὁ Χριστὸς ὅταν πλέον εἰς τὰς ὑστερινάς Του στιγμὰς ἐπήγαινεν οἰκειοθελῶς εἰς τὸν θάνατον, ὡς ἕνας πατέρας ποὺ πνέει τὰ λοίσθια ἐπάνω εἰς τὸ κρεββάτι καὶ ἀφίνει τὴν τελευταίαν του θέλησιν εἰς τὰ παιδιά του **«Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν»**. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ Κοινωνία εἶνε τὸ τελευταῖον ἄρθρον τῆς διαθήκης τοῦ ἐκπνέοντος Χριστοῦ, ἐνθύμησις αἰωνία τοῦ Μαρτυρίου Του καὶ ἐνθύμησις ἀσάλευτη τῆς ἀγάπης Του, ἂς τὴν ἐκτελοῦμεν μέχρι τῆς δευτέρας Του παρουσίας **«ἕως οὗ ἂν ἔλθῃ»**. Καὶ ἂς τὴν ἐκτελοῦμεν ὅπως Ἐκεῖνος τὴν ἠθέλησε: ἕνωσιν πραγματικὴν μὲ τὸν Χριστόν· καὶ ἕνωσιν ἠθικὴν μὲ τοὺς πιστεύοντας εἰς Αὐτόν.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΙΖ΄

ΙΔΟΥ Ο ΝΥΜΦΙΟΣ ΕΡΧΕΤΑΙ

«Ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου».
(Ματθ. κε΄, 1)

Ἦτο συνήθεια εἰς τοὺς παλαιοὺς Ἑβραίους νὰ τελοῦν τοὺς γάμους των τὴν νύκτα. Ὁ γαμβρὸς, περιτριγυρισμένος ἀπὸ τοὺς φίλους του, ἐπήγαινε κατὰ τὸ δειλινὸν εἰς τὸ σπιτικὸν τῆς νύμφης, τὴν ἔπαιρνε στολισμένην καὶ ἀκολουθουμένην ἀπὸ συγγενεῖς καὶ φιληνάδες, καὶ μὲ πομπὴν καὶ παράταξιν ἀπὸ τοὺς κεντρικωτέρους δρόμους τὴν ὡδηγοῦσε εἰς τὸ ἀρχοντικόν του, ὅπου θὰ ἐγίνετο τὸ δεῖπνον, ὁ χορὸς καὶ τὸ ξεφάντωμα. Τὴν ὥραν ποὺ ἡ συνοδεία ἐπερνοῦσε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν πόλιν, πηγαίνουσα ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς νύμφης εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ, ἄλλαι φιληνάδες ἐπρόσμεναν εἰς διαφόρους γωνίας τοῦ δρόμου τὴν παράταξιν ποὺ καμαρωτὴ καμαρωτὴ ἐπρόβαλλε καὶ ἐνώνονταν καὶ αὐταὶ μαζί, ἀκολουθοῦσαι ἀπ' ὀπίσω καὶ μακραίνουσαι κάθε φορὰν περισσότερον τὴν οὐράν. Εἰς τὰ πρόσωπα αὐτὰ τοῦ τελευταίου εἴδους ἀνήκουν καὶ αἱ δέκα παρθένοι τῆς παραβολῆς, μὲ τὴν ὁποίαν παρωμοίασε τὴν Ἐκκλησίαν Του ὁ Κύριος ἡμῶν.

Αἱ παρθένοι ὑπονοοῦν τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἐκκλησίας ποὺ περιμένουν **«τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ»** καὶ πιστεύουν «εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς», καὶ ὁμολογοῦν τὸν Ἀκήρατον Νυμφίον τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ὡς ἀρραβωνια-

στικὴ πρὸς τὸ παρὸν εὑρίσκεται εἰς τὸ προπαρασκευαστικόν της στάδιον, ἕως ὅτου ἔλθῃ ἡ ἡμέρα τῶν γάμων της καὶ τελέσῃ τὴν τελειωτικὴν ἕνωσίν της μὲ τὸ Ἐσφαγμένον Ἀρνίον. Παρομοιάζονται δὲ οἱ Χριστιανοὶ μὲ παρθένους, ὄχι διότι εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ μείνουν καλόγηροι καὶ καλογραῖαι ὡσὰν νὰ ἦτο ἀκάθαρτον τὸ **«μέγα μυστήριον»** τῆς νομίμου καὶ κατὰ Θεὸν συμβιώσεως, ἀλλὰ διότι, φυλάξαντες τὴν καρδίαν των διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἐμιάνθησαν μὲ τὰ εἴδωλα καὶ δὲν παρεδόθησαν εἰς τὴν ἀθεΐαν, εἰς τὸν διάβολον καὶ εἰς τὸ ψεῦδος, τὰ ὁποῖα εἶνε οἱ ἀντερασταί Του καὶ οἱ ἀντίπαλοι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν παρθένων εἶνε δέκα: ἀριθμὸς, ὄχι περιττὸς καὶ κολοβὸς, ἀλλὰ στρογγυλὸς καὶ ἄρτιος, διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν κύκλον καὶ τὴν ὁλομέλειαν τοῦ Χριστιανικοῦ πληρώματος.

Ὁ σκοπὸς ὅλων τῶν παρθένων εἶνε ὁ ἴδιος: ἐβγῆκαν διὰ νὰ ὑποδεχθοῦν τὸν Νυμφίον, ποὺ θὰ περάσῃ τὴν νύκτα μὲ τὴν συνοδείαν του καὶ τὸν καρτεροῦν. Δὲν εἶνε ὅμως καὶ ὅλαι ἐξ ἴσου φρόνιμοι καὶ γνωστικαί· ἀλλὰ αἱ πέντε εἶνε γνωστικαὶ καὶ αἱ πέντε εἶνε ἀνόητοι. Καὶ ποῦ συνίσταται ἡ ἀνοησία τῶν πέντε; Εἰς τὸ ὅτι ἐπῆραν τὰ φανάρια των, ἀλλ' ἐξέχασαν νὰ πάρουν καὶ τὰ λαδικὰ μαζί των, διὰ νὰ ποτίσουν τὰ φυτύλιά των μὲ λάδι ὅταν θὰ ἐξηραίνοντο καὶ θὰ ἔσβυναν. Αἱ γνωστικαὶ ὅμως, προνοητικαὶ καὶ προκομμέναι ὅπως ἦσαν, ἐπῆραν τὰ φανάριά των, ἀστραφτερὰ ἀπὸ τὸ γυάλισμα καὶ τὴν καθαριότητα, ἀλλ' ἐπῆραν συγχρόνως ἡ καθεμία καὶ ἀπὸ ἕνα λαδικὸν, γεμάτον λάδι καὶ τοιουτοτρόπως εἶχαν ἐξασφαλισθῆ διὰ κάθε ἐνδεχόμενον. Τώρα: ἂν τὸ φανάρι συμβολίζει τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν κάθε Χριστιανὸς δέχεται εἰς τὸ βάπτισμά του καὶ δι' αὐτὸ βλέπομεν τὸν ἀνάδοχον νὰ κρατῇ εἰς τὰ χέρια μίαν λαμπάδα, ἀντιπροσωπευτικῶς διὰ τὸν βαπτισμένον, καὶ νὰ κυκλόνῃ τὴν κολυμβήθραν εἰς τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε», τὸ λάδι τῶν γνωστικῶν παρθένων ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος συμβολίζει τὰ καλὰ ἔργα, χωρὶς τὰ ὁποῖα ἡ πίστις, ἔρημη, εἶνε λάμπα σβυσμένη, εἶνε ὄργανον χαλασμένον, εἶνε μηχάνημα λειψὸν, εἶνε σειρὰ καὶ κομβολόγι ἐξωτερικῶν βατταρισμάτων καὶ τελετῶν, ποῦ δὲν ἔχουν νόημα, διότι δὲν τρέφονται ἀπὸ τὴν γονιμοποιὸν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τὰ καλὰ ἔργα εἶχεν εἰπεῖ Ἐκεῖνος τότε: **«Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα»**, ὀνομάσας «φῶς» καὶ «λαμψιν» ὄχι τὴν θεωρίαν, ἀλλὰ τὴν πρᾶξιν μας.

Ἡ παραβολὴ κύριον σκοπὸν ἔχει νὰ μᾶς κάμῃ ἀγρύπνους καὶ προσεκτικούς. Κτυπᾷ καταπρόσωπον τοὺς Χριστιανοὺς ἐκείνους, τῶν ὁποίων **«αἱ καρδίαι ἐβαρύνθησαν ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ βιωτικῇ»** καὶ οἱ ὁποῖοι, ὡσὰν ἄπιστοι ἀρραβωνιαστικαὶ παίζουν μὲ τὸν καθένα κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ μνηστῆρός των, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι, εὐθὺς ποῦ θὰ κούσουν

ὅτι ἐπιστρέφει ἀπὸ τὸ ταξεῖδι, θὰ λουσθοῦν, θὰ στολισθοῦν, θὰ τρέξουν νὰ τὸν καλωσορίσουν καὶ ὅλα θὰ εἶνε μέλι καὶ γάλα! Οὕτω πως καὶ αὐτοὶ νομίζουν πῶς δὲν θὰ τοὺς βλάψῃ καθόλου τί εἴδους ζωὴν θὰ περάσουν, διότι τὸ κάτω κάτω, ἂν τὰ φέρουν εἰς τὰ ὑστερνά των δύσκολα, θὰ στείλουν κἄποιον εἰς τὸν πλαγινὸν ναὸν νὰ φωνάξῃ μὲ τὰ Ἅγια τὸν παπᾶν, νὰ τοὺς μεταλάβῃ καὶ νὰ τοὺς γλυτώσῃ ὡσὰν ναυαγοὺς ἀπὸ τρίχα. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους τοὺς Χριστιανοὺς θέλει νὰ κτυπήσῃ ἡ παραβολή· καὶ δι' αὐτὸ παρομοιάζει τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου μὲ ὕπνον (καὶ τί ἄλλο εἶνε πραγματικῶς ὁ βίος μας παρὰ ὀλιγόωρος ψεύτικος ὕπνος, ἂν τὸν παραβάλωμεν μὲ τὴν αἰωνιότητα;) μὲ ὕπνον ὅμως, τὸν ὁποῖον ἀλλοιώτικα κοιμῶνται αἱ γνωστικαὶ παρθένοι καὶ ἀλλοιώτικα αἱ τρελλαί. Κοιμῶνται αἱ γνωστικαί· ἀλλὰ ἡ ἄκρα τῆς ἀλυσίδας τοῦ φαναριοῦ των καὶ ἡ κορδέλλα τοῦ γεμισμένου καὶ σφιχτοκλεισμένου λαδικοῦ των εἶνε βραχιόλι εἰς τὰ χέρια των· καὶ δὲν ἀμφιβάλλω πῶς τὰ γλυκύτερα καὶ ἀναπαυτικώτερα βλέπουν ὄνειρα· ἐνῷ αἱ τρελλαὶ ἄδεια ἔχουν τὰ φανάρια των καὶ ἄδεια τὰ λαδόσταμνά των. Αἱ πρῶται **«ἐπεχορήγησαν»**, κατὰ τὴν ἑλληνοπρεπεστάτην ἔκφρασιν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, εἰς τὴν πίστιν των τὴν ἀρετὴν, εἰς τὴν ἀρετὴν τὴν γνῶσιν, εἰς τὴν γνῶσιν τὴν ἐγκράτειαν, εἰς τὴν ἐγκράτειαν τὴν ὑπομονὴν, εἰς τὴν ὑπομονὴν τὴν εὐσέβειαν, εἰς τὴν εὐσέβειαν τὴν φιλαδελφίαν, εἰς τὴν φιλαδελφίαν τὴν ἀγάπην καὶ ἔκαμαν τὴν πίστιν των ἀρχὴν κάθε καλῆς πράξεως, καθὼς εἰς τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικόν μας θέατρον, ὁ χορηγὸς ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ἔσερνε τὸν χορὸν ὅλον. Αἱ δεύτεραι ἐκλεισαν τὰ μάτια μισοψιθυρίζουσαι: «ἂς κυλισθῶρεν τώρα εἰς τὰ πράσινα χορτάρια τῆς ζωῆς, ἂς παίξωμεν εἰς τὰ λειβάδια τῆς νεότητος μὲ τὰ πουλιὰ καὶ μὲ τὰς πεταλλούδας καὶ ἕως τὰ γηρατεῖά μας ὑπάρχει ἀκόμα καιρός»..

Σκέψεις ἀνόητοι! Διότι ποῖος γνωρίζει τὴν ὥραν καὶ τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται; Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ προείπῃ ἕως ποῦ θὰ τραβήξῃ ἡ κλωστή του καὶ ἂν ἔξαφνα τὸ δρεπάνι τοῦ θανάτου δὲν τὴν σπάσῃ; Ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς δὲν αὐτοσχεδιάζεται. Προσπάθειαι τῆς στιγμῆς δὲν κερδίζουν εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις. Ὁ πλοίαρχος πρέπει νὰ γεράσῃ εἰς τὸ πέλαγος, διὰ νὰ εἶνε ἱκανὸς νὰ πηδαλιουχήσῃ γερὰ ὅταν ἔξαφνα τὸν πλακώσῃ ἡ τρικυμία. Μία ἀνὸς νὰ πηδαλιουχήσῃ γερὰ ὅταν ἔξαφνα τὸν πλακώσῃ ἡ τρικυμία. Μία ἀπιδιὰ δὲν φυτεύεται, δὲν μεγαλόνει καὶ δὲν καρπογονεῖ εἰς τὸ λεπτόν. Διὰ νὰ μορφωθῇ ὁ χαρακτὴρ, χρειάζεται πελέκημα ἀδιάκοπον. Ὁ μηχανικὸς ποὺ θέλει νὰ κάμῃ σωστὴν τὴν δουλειάν του, πρέπει νὰ ἔχῃ ἀπὸ πρῶτα ἀκονισμένα καλὰ τὰ σύνεργά του. **«Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ»**,

ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ», εἶπεν ὁ Χριστός. Εἰξεύρεις ποῖος εἶνε ὁ ἀντίδικος; Ὁ διάβολος, σοῦ λέγει ὁ Πέτρος. Καὶ εἰξεύρεις ποία εἶνε ἡ ὁδός; Ἡ ζωή, σοῦ ἀπαντῶ. Ξέκαμε λοιπὸν μὲ τὸν διάβολον, ξεμπέρδευσε μὲ τὴν ἁμαρτίαν, προετοιμαζου διὰ τὸν νυμφῶνα, ἐφ' ὅσον ἀκόμη ζῇς. Διότι ἀλλοίμονόν σου ἂν ἀπὸ τὴν διακεκαυμένην ζώνην τῆς νεότητος ἀναβάλλεις τὴν διόρθωσιν εἰς τὴν εὔκρατον τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας καὶ ἀπὸ τὴν εὔκρατον εἰς τὴν κατεψυγμένην τοῦ γήρατος! Μὰ—μοῦ λέγεις—τὸ παράδειγμα τοῦ λῃστοῦ; Τὸ παράδειγμα τοῦ λῃστοῦ εἶνε μοναδικὸν εἰς τὰς Γραφάς, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τὴν πρώτην ἕως τὴν τελευταίαν σελίδα των ἠχολογοῦν τὸ **Γρηγορεῖτε!** Ἐβάλθη ἐκεῖ διὰ νὰ μὴ ἀπελπιζώμεθα. Ἐβάλθη ὅμως ἓν καὶ μόνον, διὰ νὰ δείξῃ πόσον σπανία καὶ δύσκολη καὶ σχεδὸν ἀδύνατη ἀνθρωπίνως εἶνε ἡ μετάνοια τῆς τελευταίας ὥρας.

«**Μέσης δὲ νυκτὸς, κραυγὴ γέγονε: Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος! ἐξέρχεθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ!**» Πότε ἐξαφνα ἀκούεται αὐτὴ ἡ κραυγή; Τὰ μεσάνυχτα, τὴν πλέον ἀπροσδόκητον ὥραν, ποὺ ὁ κόσμος ὅλος ρογχαλίζει εἰς τὸ στρῶμα. Καὶ ποῖοι εἶνε ποὺ τὴν ἀφίνουν; Οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἀρχάγγελοι, οἱ **ἐν σάλπιγγι Θεοῦ** ἀκολουθοῦντες τὸν καταβαίνοντα Κριτήν. Αἱ γνωστικαὶ σηκώνονται ἀπὸ τὸν ὕπνον εἰς τὸν ξύπνον, ἀπὸ τὴν ψευτοζωὴν εἰς τὴν ἀθανασίαν, ἁρπάζουν τὰ λαμπερὰ φανάρια των καὶ ἐμβαίνουν μὲ τὸν Νυμφίον εἰς τὸν νυμφῶνα, διὰ νὰ σταθοῦν ἐκ δεξιῶν καὶ δώσουν λόγον τῶν πράξεών των. Ἀλλ' αἱ ἀνόητοι... ἄχ! κυττάξατέ τας πῶς τὰ ἔχασαν καὶ ἀπεσβολώθησαν. Ἀνέβαλλαν καὶ ἀνέβαλλαν. Καὶ τώρα πλέον ἐσώθηκε ἡ ἀναβολή. Εἰς τὰ χαμένα ζητοῦν λάδι ἀπὸ τὰς φρονίμους. Ὑπερπερισσεύοντα ἔργα δὲν ὑπάρχουν. Ἡ ἀρετὴ τοῦ ἄλλου δὲν εἶνε ἱκανὴ νὰ σώσῃ τὸν ἄκαρπον εἰς τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Κάθε ἀρνάκι ἀπὸ τὸ ποδαράκι του κρέμμεται. Ἅγιοι, ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι θὰ στέκωνται βωβοὶ ἐμπρός μας ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ κανεὶς δὲν θά μας ἀκούσῃ, ὅταν θὰ ξεφωνοῦμεν «τρέξατε, σώσατε, βοηθήσατέ μας!»

Αἱ γνωστικαὶ ἐμβῆκαν εἰς τὸν νυμφῶνα καὶ ἡ θύρα ἔκλεισε! Ποία θύρα; Ἡ ΘΥΡΑ τῶν προβάτων. Ἡ θύρα τῆς θεϊκῆς μακροθυμίας. Ἡ θύρα, ποὺ εἶνε ὀρθάνοικτη, ὅσον καιρὸν εἰς τὴν τρέχουσαν ζωὴν εἴμεθα. Ἡ θύρα ποὺ προσκαλεῖ τοὺς ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ· Ἡ Θύρα ποὺ δέχεται, ἀρκεῖ ἐγκαίρως νὰ μετανοήσουν, καὶ τοὺς φονεῖς καὶ τοὺς μοιχοὺς ἀκόμη. Ἡ θύρα ποὺ εἶπε: «**τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω**». Ναί· αὐτὴ ἡ θύρα τώρα πλέον ἔκλεισε· καὶ τοῦ κακοῦ σκορπίζονται αἱ παρακλήσεις μας.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΙΗ΄

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

«Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο».

(Α΄ Κορ. ιε΄, 20)

Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν! ὁ Χριστὸς ἀνέστη! Ποία ἀλήθεια εἶνε φανερωτέρα καὶ φωτεινοτέρα ἀπ' αὐτήν;

Τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἀποδεικνύει ἡ πλάκα ἡ κυλισμένη ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ μνημείου· καὶ ὁ ἄδειος τάφος· καὶ τὰ σάβανα, ποὺ εὑρέθησαν μέσα εἰς αὐτὸν, μὲ τὰ ὁποῖα ἦτο τυλιγμένον τὸ Σῶμα καὶ τὸ σουδάριον, μὲ τὸ ὁποῖον ἦτο τυλιγμένη ἡ Κεφαλὴ τοῦ λυτρωτοῦ· καὶ τὰ δύο αὐτὰ εὑρέθηκαν ἀνέγγιχτα, ἀδιατάρακτα ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν των, ὅπως θὰ ἐμενε ἓν ἄσπαστον φλοῦδι, ἂν ἐγίνετο ὁ καρπός του ἀέρας καὶ ἐχάνετο μὲ θαυμαστὸν τρόπον!

Τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ φανερόνουν οἱ κατατρομαγμένοι στρατιῶται καὶ οἱ κατασυγχυσμένοι καὶ κατεντροπιασμένοι πρεσβύτεροι καὶ ὅλη ἡ σπεῖρα τῶν θεομάχων, ἡ ὁποία τρίζει τώρα ἀπὸ τὴν λύσσαν τὰ δόντια της καὶ τραβᾷ τὰ μαλλιά της διὰ τοὺς χαμένους κόπους της.

Τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ κηρύττουν αἱ σεμναὶ Μυροφόροι, ποὺ πρῶται ἠξιώθησαν νὰ ἴδουν τὸν Ἀναστάντα καὶ νὰ Τὸν εὐαγγελισθοῦν εἰς τοὺς ἀποστόλους καὶ εὐαγγελιστάς. Μαζὶ δὲ μὲ αὐτὰς τὴν κηρύττουν ὁ Πέτρος, ὁ Ἰωάννης, ὁ Ἰάκωβος, οἱ δύο ἀνώνυμοι μαθηταὶ ποὺ ἐπορεύοντο κατὰ τὸ ἡλιοβασίλευμα εἰς τὴν Ἐμμαοὺς, οἱ ἑπτὰ μα-

θηταὶ ποὺ ἐψάρευαν εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Τιβεριάδος, οἱ δέκα μαθηταὶ ποὺ ἦσαν εἰς τὸ ὑπερῶον τῆς Σιὼν μαζευμένοι, ὁ Θωμᾶς ποὺ ἔβαλε τὰ δάκτυλάτου εἰς τὰ τρυπημένα πόδια καὶ τὰ χέρια καὶ τὴν πλευρὰν,οἱ πεντακόσιοι τέλος πάντων ἀδελφοί, ποὺ εἶδαν ὀφθαλμοφανῶς τὸν Κύριον καὶ ἐπὶ σαράντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἔγερσίν Του τὸν συνανεστράφησαν καὶ ἐφαγαν καὶ ἔπιαν καὶ συνωμίλησαν κατὰ πλάτος μαζί Του καὶ προετοιμάσθησαν μὲ τὴν θαυματουργὸν πνοήν Του νὰ δεχθοῦν τὸ πύρινον τῆς Πεντηκοστῆς βάπτισμα.

«Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν». Ἀπαιτοῦσε τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἡ ἁγιότης τοῦ Ὑψίστου, ὁ Ὁποῖος ἐθεμελίωσε καὶ ἔκτισε τὸν κόσμον ἐπάνω εἰς ἠθικὰ θεμέλια. Ὁ Δίκαιος Θεὸς (καθὼς ἐξηγεῖ εἰς τοὺς συμπατριώτας του τὴν ἡμέραν τῆς καταβάσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ὁ μεγάλος διδάσκαλος τῶν Ἑβραίων)δὲν ἠμποροῦσε νὰ «ἐγκαταλείψῃ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἁγίου Αὐτοῦ εἰς τὸν Ἅδην», οὐδὲ νὰ «δώσῃ τὸν Ὅσιον Αὐτοῦ ἰδεῖν διαφθοράν». Δὲν Τοῦ τὸ ἐπέτρεπε ἡ θεϊκή, ἡ λευκή, ἡ ἄσπιλος φύσις Του. Ἦτο ὑποχρεωμένος, ἅπαξ ποὺ ἦτο Θεὸς μισῶν τὴν ἀδικίαν καὶ ποθῶν τὴν ἀρετήν, νὰ δικαιώσῃ μὲ τὸν ἐπισημότερον καὶ βροντωδέστερον τρόπον τὸν ἀδικοσκοτωμένον Ἰησοῦν, νὰ Τὸν ἀναστήσῃ ἀπὸ τοῦ τάφου καὶ νὰ τὸν ἐνθρονίσῃ ἐκ δεξιῶν Του, καθὼς ἤξιζε εἰς τὸ Μοναδικὸν Πρόσωπον ποὺ παρουσίασε ἐδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν τὴν θεότητα σαρκωμένην. Τέλος σταυρικὸν εἰς τὸν πανάχραντον βίον τοῦ Σωτῆρος θὰ ἦτο ἀπελπιστικὴ πληγὴ εἰς τὴν θείαν δικαιοσύνην καὶ δύσις μελαγχολικωτάτη ἑνὸς ἀνεσπέρου Ἡλίου, ὁ ὁποῖος ἐσκόρπισεν εἰς τὴν πτωχικήν μας γῆν τὰς γλυκυτέρας Του ἀκτῖνας καὶ ὑπάγει τώρα νὰ βυθισθῇ εἰς τὰ σκότη τὰ μαῦρα. Ἀλλ' ἀκολουθεῖ ἡ Ἀνάστασις τὸν Σταυρὸν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ ἅγιον Δράμα καὶ μὲ ἁγίαν λύσιν στεφανόνεται.

Παρεκτὸς τούτου, τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἀπαιτοῦσε καὶ ἡ Παντοδυναμία τοῦ Θεανθρώπου.Δὲν ἦτον αὐτὸς ὁ ἴδιος ποὺ εἶπε ὅτι κανεὶς δὲν Τοῦ ἀφαιρεῖ τὴν ζωήν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξ ἑαυτοῦ Του τὴν θυσιάζει διὰ τὸν κόσμον, ἐλεύθερος νὰ τὴν πάρῃ πάλιν ὀπίσω, ὅ,τι ὥραν θέλει; Δὲν ἦτον αὐτὸς ὁ ἴδιος ποὺ, ὅταν οἱ συμπατριῶταί Του ἐγύρευαν θαύματα καὶ σημεῖα διὰ νὰ πιστεύσουν εἰς τὴν ἀποστολήν Του, αὐτὸς, ἀφίνων κατὰ μέρος ὅλα τὰ ἄλλα Του τεράστεια θαύματα, τοὺς παρουσίαζε τὸ σημεῖον τοῦ Ἰωνᾶ, τὸ ὁποῖον ἐπάνω Του θὰ ἐφήρμοζε, ὡς τὴν μεγαλειτέραν μαρτυρίαν τῆς ὁμοουσιότητός Του μὲ τὸν Πατέρα, καὶ τοὺς ἔλεγε: **«ὥσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς»**; Αἴ, λοιπόν! Ἂν

ὁ Χριστὸς ἐννοοῦσε ὅ,τι ἔλεγε, ἂν εἶχε πραγματικῶς ἐξουσίαν κατὰ τοῦ θανάτου, ἔπρεπε καὶ νὰ ἀναστήθῃ διὰ νὰ «καταθριαμβεύσῃ τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας τοῦ σκότους», ἔπρεπε καὶ νὰ ἀναστηθῇ διὰ νὰ φανερώσῃ μὲ τὸν θαυμαστότερον τρόπον ὅτι δὲν εἶνε παιδὶ καὶ βλάστημα τῆς γῆς, ἀλλ' ἡ Αὐτοζωή,ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὡσὰν ἀπὸ πρώτην πηγὴνκάθεμικροζωή προέρχεται.

Καὶ ἐνῷ ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ βροντοφωνεῖ τὴν ἁγιότητα τοῦ Πατρὸς καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Υἱοῦ, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος βροντοφωνεῖ καὶ τὴν ζωτικότητα καὶ ἀφθαρσίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλα κτίρια στηρίζουν τὸ βάρος των ἐπάνω εἰς ἀναίσθητα, ἄψυχα καὶ νεκρὰ θεμέλια. Ἀργὰ ἢ γρήγορα ἔρχεται καιρὸς ποὺ τὰ θεμέλια σαπίζουν καὶ τὸ κτίριον ὁλόκληρον κλονίζεται, γέρνει, πίπτει καὶ κρημνίζεται εἰς ἐρείπια. Ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία, καθὼς εἶνε ζωντανὸς ὀργανισμός, ἔχει καὶ βάσιν ἀσάλευτον, Θεμέλιον Ζωντανόν. **«Μὴ φοβοῦ** —λέγει ὁ Χριστὸς πολλὰς φορὰς ἐνθαρρύνων τὴν Ἐκκλησίαν Του — **ἐγώ εἰμι ὁ Πρῶτος καὶ ὁ Ἔσχατός καὶ ὁ Ζῶν· καὶ ἐγενόμην νεκρὸς καὶ ἰδοὺ ΖΩΝ εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».** Καὶ αὐτὴ ἁπλόνει τὰ κλαδιά της μυριόκλωνα καὶ τεντόνει ἄφοβα τὴν κορυφήν της καὶ γίνεται πανδοχεῖον, ποὺ δέχεται κάθε περαστικὸν πουλὶ νὰ ξενυκτίσῃ μέσα εἰς τὰ φύλλα της· καὶ μία ἀφάνταστη μουσικὴ ἀναβαίνει πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τὸν τεράστειον κορμόν της·καὶ δὲν φοβεῖται ἀστροπελέκια καὶ τρικυμίας νὰ τὴν βλάψουν, διότι Ρίζα της εἶνε ὁ ἀείζωος καὶ ἀθάνατος Λόγος τοῦ Θεοῦ.

Δὲν τρομάζει ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ θάνατον. Ἐπέρασεν αὐτὴ χρόνια δίσεκτα καὶ μαῦρα. Τὸ σπαθὶ τῶν τυράννων ἦτο τότε δρεπάνι θανάτου καὶ ἔπεφταν κάτω ἀπὸ τὸ πέρασμά του τὰ μαρτυρικὰ κεφάλια ὡσὰν ὥριμα στάχυα. Ἀλλ' αὐτὴ ὡσὰν μάννα ἐμάζευε τὰ παιδιά της, κατέβαινε κάτω εἰς τὰς τρύπας τῆς γῆς καὶ ἐκεῖ ἔχυνε τὸ πύρινον ποτάμι τῶν προσευχῶν της πρὸς τὸν Καθαιρέτην τῆς ἁμαρτίας. Ἕως σήμερον ἀκόμη σώζονται ζωγραφισμέναι εἰς τὰς κατακόμβας αἱ συμβολικαὶ εἰκόνες ποὺ ἐζωγράφιζε εἰς τοὺς καιροὺς τῶν διωγμῶν ἡ Ἐκκλησία, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὰ τέκνα της: Ὁ Ἰσαὰκ, ποὺ πλησιάζει εἰς τὸ θυσιαστήριον, δεμένος ὀπισθάγκωνα, τὸν θάνατον καὶ ἔξαφνα ἀπὸ τὸν ἄγγελον ἐλευθερόνεται. Ὁ Ἰωσὴφ ποὺ ρίπτεται ἀπὸ τὰ ἀδέλφια του εἰς τὸ πηγάδι τῆς ἀπωλείας καὶ κατὰ παράδοξον τρόπον ἀνασύρεται ἀπ' ἐκεῖ καὶ ὑψόνεται σιγὰ – σιγὰ εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Δανιὴλ ποὺ φυλακίζεται ἀπὸ τοὺς φθονεροὺς ἐχθρούς του μέσα εἰς τὸ σπήλαιον τῶν λεόντων καὶ οἱ λέοντες δὲν τὸν ἐγγίζουν ὁλότελα. Ὁ Ἰωνᾶς ποὺ καταπίνεται ἀπὸ τὸ θαλάσσιον κῆτος καὶ ἰδοὺ εἰς τρεῖς ἡμέρας περιπατεῖ εἰς τὴνξηρὰν ζωντανός. Ὅλα αὐτὰ

τὰ πρόχειρα ζωγραφήματα τῶν κατακομβῶν εἶνε κρυπτογραφικὰ σημεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐνθύμιζεν εἰς τοὺς πολυβασανισμένους Χριστιανούς της ἡ Ἐκκλησία τὰ βύσανα καὶ τὸν θρίαμβον τοῦ Λυτρωτοῦ. Ὅπισω ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἐκρύπτετο ἡ Ἀνάστασις, μεγάλη παρηγορία δι' ὅσους αἱματόνονται ἐδῶ κάτω.

Διότι ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀμώμητον πίστινμας, εἶνε ἡ **ἀπαρχὴ**, τὰ ἀκροθίνια, τὰ πρωτογεννήματα τῆς ἰδικῆς μας ἀναστάσεως, ὅπως τὰ πρῶτα — πρῶτα γεννήματα εἶνε ὁ προάγγελος καὶ ὁ πρόδρομος τῶν ἄλλων ποὺ προβάλλουν κατόπιν. Ἂν ὁ Χριστὸς δὲν ἀνεσταίνετο, ἡ πλάκα τοῦ τάφου θὰ ἦτο καὶ δι' ἡμᾶς παντοτεινὰ κλειστὴ καὶ **«οἱ τάφοι ἡμῶν οἰκίαι ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα»**. Ἀλλ' αὐτὸς ἀνεστήθη, ἀπεκύλισε τὴν πλάκα, ἀνεδείχθη **Πρωτότοκος τῶν νεκρῶν**, πρῶτος ποὺ ἤνοιξε τὴν μήτραν τῆς γῆς καὶ ὁ δρόμος τώρα πλέον εἶνε ἐλεύθερος διὰ τὸν καθένα μας. **«Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο»**. Καθὼς ἀνέστη Ἐκεῖνος μὲ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς οὕτω πως καὶ ἡμεῖς θὰ ἀναστηθῶμεν, ἀρκεῖ νὰ κρατοῦμεν σφιγκτὰ τὸ χέρι Του, πιστεύοντες καὶ πράττοντες κατὰ τὰς ἐντολάς Του. Ὁ χωρισμὸς εἶνε προσωρινός. Ὁ ἐκμηδενισμός μας φαινομενικός. Ἡ ἐξαφάνισίς μας ἕνα περιστατικὸν τοῦ πολυπράκτου δράματός μας, μία αὐλαία ποὺ πίπτει διὰ νὰ ἀλλάξουν αἱ σκηνογραφίαι. Μεγάλη Παρασκευὴ διὰ τὸν Χριστιανὸν εἶνε ὁ θάνατος. ἀλλὰ μεγάλη Παρασκευή, ἡ ὁποία σύντομα ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὰ χαρμόσυνα «Χριστὸς ἀνέστη» καὶ ἀπὸ τὰς κωδωνοκρουσίας μιᾶς αἰωνίου Πασχαλιᾶς.

Χριστὸς ἀνέστη! Οἱ ἅγιοι μάρτυρες ἐγύρευαν τὰ σύμβολα τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὰς ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡμεῖς τὰ διαβάζομεν εἰς ὅλην τὴν φύσιν, ποὺ ἁπλόνεται τριγύρω μας. Νύκτα καὶ ἡμέρα, δύσις καὶ ἀνατολή, χειμὼν καὶ ἄνοιξις, σπορὰ καὶ βλάστησις, σκῶληξ καὶ χρυσαλλίς, αὐγὸν καὶ πουλὶ εἶνε τόσα καὶ τόσα μαθήματα, τὰ ὁποῖα τὴν ἀνάστασιν διδάσκουν. Κάθε ἀτομικὸς θάνατος εἶνε καὶ ἕνα σιτάρι ποὺ σπέρνεται εἰς τὴν γῆν, **ἵνα καρπὸν πολὺν φέρῃ**. Σπείρεται σῶμα σαρκικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. Σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. Σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ. Σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει. «Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο». Εἰς Αὐτὸν ἁρμόζει ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησίς μας.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΙΘ΄

ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗ

« Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία· καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά».
(Πράξ· δ΄, 32)

Ὁ πρωτάκουστος ἐνθουσιασμός, ὁ ὁποῖος ἤναψε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ Θεανθρώπου καὶ ἡ ἀγνή των ἐπιθυμία νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ εἰς τὸν βίον των ὅσα περὶ φιλαδελφίας καὶ ἀγάπης τοῦ πλησίον τοὺς ἐσυμβούλευσε ὁ Χριστὸς ἔσπρωξαν τὴν νεοφυτευμένην Χριστιανικὴν κοινότητα τῆς Ἱερουσαλήμ, τοὺς πέντε χιλιάδας ἀδελφούς, νὰ μαζεύσῃ ὅλην τὴν χρηματικὴν περιουσίαν της εἰς ἕνα γενικὸν ταμεῖον καὶ ὑλικῶς νὰ ἰσοπεδωθῇ. Ἕνα Κύριον ὅλοι ἐλάτρευαν, μίαν πίστιν ἐπίστευαν, ἕνα κοινὸν Παράδεισον ἤλπιζαν, ἀπὸ τὸ ἴδιον ἅγιον Ποτήριον μετελάμβαναν τὴν Ἀθανασίαν. Διατὶ τάχα νὰ μὴ μοιράζωνται ἀναμεταξύ των καὶ τὰ ὑλικὰ καὶ πρόσκαιρα ἀγαθά των καὶ διατὶ νὰ μὴ κάθηνται ὅλοι μαζὶ εἰς τὸ ἴδιον τραπέζι τῆς ἀγάπης καὶ νὰ ἀνταλλάσσουν τὸ φίλημα τῆς ἀδελφοσύνης πλούσιοι μαζὶ καὶ πτωχοί; θὰ ἦτο ἐντροπὴ διὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖοι σταθμὸν περαστικὸν ἐθεωροῦσαν τὴν γῆν καὶ πρὸς τὴν οὐρανίαν πόλιν ἐταξείδευαν, νὰ κολλοῦν τὰς καρδίας των εἰς τὰ φθαρτὰ πλούτη καὶ, καλοχορτασμένοι αὐτοί, νὰ παραβλέπουν τοὺς πτωχοτέρους των νὰ γυμνητεύουν καὶ νὰ πεινοῦν.

Ἡ εὐγενικὴ καὶ καλοπροαίρετος, ἀλλὰ ἀνεφάρμοστος καὶ περαστι-

κὴ αὐτὴ κίνησις ποὺ συνέβη τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν ὀλιγάριθμον κοινότητα τῶν Ἱεροσολύμων, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς μερικοὺς ἐξύπνους Σοσιαλιστὰς τῆς ἐποχῆς μας νὰ φαντασθοῦν τὸν Χριστιανισμὸν ἀρχικῶς ὡς μίαν ἑταιρείαν σοσιαλιστικὴν,ὡς ἓν ἀδελφάτον τὸ ὁποῖον ἠκολούθει κομμουνιστικοὺς κανόνας. Ὅτι ὅμως τέτοια ἰδέα εἶνε λανθασμένη, δὲν χρειάζεται, νομίζομεν, πολὺ εὐφυΐα διὰ νὰ τὸ ἀποδείξωμεν.

Διότι τί πρᾶγμα εἶνε ὁ Κομμουνισμός; Κατάλυσις τοῦ δικαιώματος τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ συγκέντρωσίς της εἰς τὰ χέρια τοῦ Κράτους νὰ τὴν μοιράσῃ ἢ νὰ τὴν ἐκμεταλλευθῇ ὅπως αὐτὸ θέλει. Ὁ Κομμουνισμὸς σοῦ ἀρνεῖται πῶς ἔχεις δικαίωμα νὰ κατέχῃς ὅ,τι δήποτε. Κάθε τι, ἀπὸ τὴν γῆν ποὺ πατεῖς καὶ τὸ σπίτι ποὺ κατοικεῖς καὶ τὸ φόρεμα ποὺ φορεῖς, ἕως εἰς τὸ φαγητὸν ποὺ τρώγεις καὶ τὸ νερὸν ποὺ πίνεις, κάθε ἰδιοκτησία παραγωγικὴ ἢ καταναλώσιμος ἀνήκει εἰς τὸ παντοδύναμον Κράτος. Αὐτὸ σοῦ τὴν δίδει, σοῦ τὴν ἀφαιρεῖ ἢ τὴν διαθέτει ὅπως,τῷ φαίνεται εὔλογον· Τώρα: ἦτο παρόμοιον καὶ τὸ σύστημα ποὺ ἔβαλαν εἰς ἐνέργειαν οἱ ὀλίγοι Χριστιανοὶ τῆς Ἱερουσαλήμ; Ὄχι, μᾶς ἀπαντοῦν αἱ Πράξεις, ἂν τὰς μελετήσωμεν προσεκτικά· Διότι πρῶτον μὲν τὸ δικαίωμα τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας οὔτε κανεὶς ἀπόστολος οὔτε κανεὶς πιστὸς ἐσκέφθη τότε νὰ προσβάλῃ. Δεύτερον δὲ τὰ χρήματα ποὺ ἐδίδοντο εἰς τὸ γενικὸν ταμεῖον ἦσαν ἐλεημοσύναι, προαιρετικὰ καὶ ὄχι ὑποχρεωτικὰ βοηθήματα. Οἱ ἅγιοι αὐτοὶ ἀδελφοὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ δὲν ἤθελαν νὰ βλέπουν εἰς τὸ ἀδελφάτον των τὴν κακομοιριὰν καὶ τὴν πτωχείαν. Νόμον ὅμως γενικὸν ἐναντίον τῶν κεφαλαιούχων δὲν εἶχε τὸ σύστημά των, οὐδὲ ἦτο ὑποχρεωμένος κάθε νεοβαπτισμένος, θέλων καὶ μὴ θέλων νὰ μοιράσῃ τὴν περιουσίαν του καὶ νὰ ξεκάμῃ ἀπὸ τὸ ἔχειν του. Ὅταν ὁ Ἀνανίας ἠθέλησε νὰ ἀπατήσῃ τὴν κοινότητα καὶ ἐπώλησε τὸ κτῆμά του καὶ ἔφερε μόνον ἕνα μέρος τοῦ ἀργυρίου εἰς τοὺς ἀποστόλους, ὁ Πέτρος τὸν εἶπε: «Τί ἦτο ἀνάγκη νὰ μᾶς γελάσῃς; Δὲν ἐκρατοῦσες, ἂν ἤθελες, τὸ κτῆμά σου; ποῖος σοῦ τὸ ἐζήτησε; Καὶ πάλιν ἂν ἤθελες, δὲν τὸ ἐπώλεις καὶ ἐκράτεις ὁλόκληρον τὸ χρῆμα διὰ τὸν ἑαυτόν σου; **Οὐχὶ μένον σοι ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχες;**» Ἀπὸ τὸ ὁποῖον φανερόνεται ὅτι ὁ ἀρχικὸς Χριστιανισμὸς οὐδὲ διὰ μίαν ὥραν δὲν ἐστάθη κομμουνιστικός.

Ἐκτὸς τούτου: ὁ Χριστιανισμὸς δὲν περιωρίσθηκε μόνον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐξεκίνησαν οἱ ἀπόστολοι εἰς ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου καὶ ἵδρυσαν ἄλλας κοινότητας εἰς τὴν Σαμάρειαν, τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν Κύπρον, τὴν Ἔφεσον, τοὺς Φιλίππους. τὴν Θεσσαλονίκην, τὰς Ἀθήνας, τὴν Κόρινθον, τὴν Κρήτην, τὴν Ρώμην. Καὶ ὅμως πουθενὰ δὲν γίνεται λόγος ὅτι τὸ στιγμιαῖον ἐκεῖνο ἐνθουσιαστικὸν κίνημα τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐδοκιμάσθηκε ἐκ νέου. Παντοῦ συναντῶμεν πτωχοὺς καὶ πλουσίους. Παντοῦ οἱ μαθηταὶ συμβουλεύουν τοὺς κεφαλαιούχους ὄχι νὰ μοιρασθοῦν μὲ τοὺς πτωχοὺς τὰ ὑπάρχοντά των, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐλεήσουν μὲ ἀγάπην καὶ ἱλαρότητα. Ἐὰν ἡ κοινοκτημοσύνη ἦτο ἡ ψυχὴ καὶ ἡ βάσις εἰς τὸ σύστημα τοῦ Χριστιανισμοῦ, δὲν ἔπρεπε νὰ εὑρίσκεται παντοῦ ὡς χαρακτηριστικὸν τῆς θρησκείας ἀχώριστον; Δὲν ἔπρεπε τὰ κοινὰ τραπέζια καὶ ταμεῖα τῶν Ἱεροσολύμων νὰ εἰσάγωνται ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους εἰς κάθε νέαν πόλιν; Καὶ δὲν ἔπρεπε ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλιά μας νὰ λείπῃ ὅλως διόλου ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ ὁποία προϋποθέτει τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἄλλου καὶ ἀποτείνεται εἰς τὴν ἐλευθέραν του θέλησιν;

Τί ὅμως συμβαίνει; Ὁ Χριστὸς φωνάζει ὅτι ἕνα πρᾶγμα μόνον Τὸν ἐνδιαφέρει: ἡ ψυχή, ἐμπρὸς εἰς τὴν ὁποίαν τὰ ἄλλα εἶνε τίποτε. **Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;** Τὰ κοινωνικὰ σκαλοπάτια καὶ αἱ ὑλικαὶ διαφοραὶ εἶνε δι' Αὐτὸν δευτερεύοντα, ἀδιάφορα, παροδικά. **Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ.** Διὰ τὸν Χριστὸν ὑπάρχουν πλούσιοι ὡσὰν τὸν Ἀβραὰμ ποῦ λάμπουν ὡσὰν ἥλιος εἰς τὸν Παράδεισον. Καὶ ὑπάρχουν πτωχοὶ καὶ κακόμοιροι, ὅπως ἐκεῖνος ποὺ εἶχε λάβει τὸ ἓν τάλαντον καὶ ἐπῆγε καὶ τὸ ἔθαψεν εἰς τὴν γῆν, ἐπειδὴ ἦτο ὀκνηρὸς καὶ ἀνωφέλευτος πτωχός, οἱ ὁποῖοι θὰ πεταχθοῦν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, διότι δὲν ἠθέλησαν καὶ αὐτοὶ νὰ δουλεύσουν καὶ νὰ κινηθοῦν εἰς τὸ μεγάλον αὐτὸ ἐμποροπανηγύριον τοῦ βίου. Ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει ἀπολύτως καμμίαν συγγένειαν μὲ τοὺς Μπολσεβίκους, ὅσον καὶ ἂν ἐπιμένουν αὐτοὶ νὰ Τὸν λογαριάζουν πρῶτον ἐξάδελφόν των. Ἡ βασιλεία Του **οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.** Εἶνε βασιλεία ψυχῆς, ὄχι σώματος. Παίρνει τὴν γῆν ὅπως εἶνε καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὴν κτίζει τὸ ἀχειροποίητον παλάτι τοῦ ἐξευγενισμοῦ τῶν πνευμάτων καὶ τῆς θεοπρεπεστέρας ζωῆς.

Τὸ κοινόβιον τῆς πρώτης Χριστιανικῆς κοινότητος τῶν Ἱεροσολύμων δὲν ἐβάσταξε πολύ. Ὡσὰν ἀστραπὴ ἐπέρασε καὶ ἔσβυσε ἡ λάμψις του. Ἐδοκιμάσθηκε τὸ σύστημα αὐτὸ δι' ὀλίγον καὶ ὅταν εὑρέθηκε πῶς εἶνε ἀνεφάρμοστον, ἐλησμονήθηκε. Καὶ πολὺ σωστά· Ὡς θεωρία ὁ Κομμουνισμὸς εἶνε πρᾶγμα εὔμορφον. Τὸν διαβάζεις εἰς τὴν Πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος, εἰς τὸν Τηλέμαχον τοῦ Φενελὼν, εἰς τὴν Οὐτοπίαν τοῦ Μόρου καὶ σ' ἑλκύει, διότι βλέπεις ἐκεῖ, εἰς τὸ βιβλίον, τὴν ψυχὴν τοῦ συγγραφέως νὰ ξεσηκόνεται ἐναντίον τῆς ἀδικίας καὶ σκληρότητος, ἡ ὁποία, ἀλλοίμονον, μὲ ὅσα καὶ ἂν κάμωμεν, θὰ ξεφυτρόνει πάντοτε ἀνάμεσα εἰς τὰ

στάχνα τοῦ κόσμου. Προσπάθησε ὅμως νὰ τὴν ἐφαρμόσῃς καὶ νὰ τὴν μεταφράσῃς ἀπὸ τὸ βιβλίον εἰς τὴν καθημερινὴν πρᾶξιν. Καὶ τότε ἀμέσως θὰ καταλάβῃς πῶς δαίρνεις ἀέρα.

Καὶ ἂν ἀκόμη ὑποτεθῇ πῶς τὸ Κράτος ἠμπόρεσε νὰ συγκεντρώσῃ εἰς τὰ χέρια του τὴν περιουσίαν ὄχι πλέον 5,000 Χριστιανῶν ὅπως εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἢ μερικῶν χιλιάδων Σπαρτιατῶν ὅπως εἰς τὴν ἀρχαίαν Σπάρτην, ἀλλὰ ἑκατομμυρίων κατοίκων, δὲν μὲ λέγετε, παρακαλῶ, μὲ τὶ μέτρον ἔπειτα θὰ δώσῃ εἰς τὸν καθένα τὸ ἀνάλογόν του μερίδιον; Μὲ τὸ μέτρον τοῦ ποσοῦ ποὺ κρατεῖ, ἢ μὲ τὸ μέτρον τῶν ἀναγκῶν τοῦ πολίτου, ἢ μὲ τὸ μέτρον τῆς ἐργασίας ποὺ ὁ καθένας θὰ προσφέρῃ εἰς τὸ Κράτος; Καὶ πῶς ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τόσα βουνὰ καὶ τόσας χαράδρας πνευματικῶν διαφορῶν καὶ φυσικῶν ἱκανοτήτων θὰ περάσῃ τὸν ὁδοστρωτῆρά του καὶ θὰ κάμῃ ὅλους ὡσὰν μηχαναὶ νὰ σκέπτωνται, νὰ ἀντέχουν, νὰ δουλεύουν ἐξ ἴσου; Πῶς τὸν βλάκα θὰ τὸν βάλῃ κοντὰ μὲ τὸν ἔξυπνον, τὸν δραστήριον κοντὰ μὲ τὸν ἀκαμάτην, τὸν σοφὸν κοντὰ μὲ τὸν ἀγράμματον; Καὶ τί εἴδους ἐλεύθερος ἄνθρωπος θὰ εἶνε πλέον αὐτὸς, ὅταν (ἂν δυνηθῇ) τὸν καταιβάσῃ εἰς αὐτόματον ἄψυχον καὶ τὸν ἀφαιρέσῃ κάθε ἐκλογὴν καὶ πρωτοβουλίαν; Ποῦ θὰ μείνῃ τότε ἄμιλλα καὶ καλλιτέρευσις, ὅταν δὲν θὰ ἔχῃ κανεὶς ἰδικόν του πρᾶγμα νὰ τὸ ἀπολαύσῃ ἢ τὸ κληροδοτήσῃ καθὼς ἐπιθυμεῖ; Καὶ πόσα ἑκατομμύρια (ἐσκεφθήκατε;) πρέπει νὰ ἐξοδευθοῦν ἐτησίως εἰς ὑπαλλήλους καὶ πόσα γραφεῖα κυβερνητικὰ πρέπει νὰ γείνουν καὶ πόσαι χιλιάδες ὑπάλληλοι θὰ χρειασθοῦν, διὰ νὰ μαζεύουν, μοιράζουν καὶ ἐπιβλέπουν τὸ κάθε τι; Κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἐπειδὴ ὠλιγόστευσαν τὰ τρόφιμα, ἀρκετὰ κράτη ἠναγκάσθησαν νὰ βάλουν εἰς κίνησιν τὸ σύστημα τῆς κυβερνητικῆς τροφοδοσίας ἀπέναντι βιβλιαρίων ποῦ ἐκράτει κάθε πολίτης. Καὶ εἶνε ἀφάνταστα τὰ χρήματα ποὺ δι' αὐτὸ καὶ μόνον τὸ μέτρον κατεξωδεύθηκαν καὶ οἱ στρατοὶ τῆς ὑπαλληλίας ποὺ ἔπρεπε νὰ δουλεύσουν.

Τὸ κράτος δὲν ἠμπορεῖ νὰ πάρῃ εἰς τὰ χέρια του ὅλα. Ἀρκετὰ εἶνε βαρεμένον μὲ τὴν φροντίδα διεθνῶν σχέσεων, ἐξοπλισμῶν, ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας καὶ λοιπῶν. Νὰ τὸ ὑποχρεώσωμεν νὰ φροντίζῃ καὶ διὰ τοῦ καθενός μας τὴν τροφὴν, τὸ ποτὸν, τὴν κατοικίαν, τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν σπουδὴν, τὴν διασκέδασιν καὶ τόσα ἄλλα, εἶνε τὸ ἴδιον ὡσὰν νὰ ζητοῦμεν τὰ ἀδύνατα. Τὸ Κράτος ἔχει τὸν μεγάλον καὶ δυσκολοβάστακτον ρόλον του. Πρέπει καὶ τὸ ἄτομον νὰ συνεργασθῇ εἰς τὸν ἰδικόν του. Κομμουνιστικοὶ τρόποι ὁδηγοῦν εἰς τὴν πτωχείαν. Καὶ τοῦτο τὸ ἀπέδειξεν ἡ κοινότης τῆς Ἱερουσαλὴμ, ποὺ θελήσασα μίαν στιγμὴν νὰ γείνῃ κοινόβιον, ἐψωμοζητοῦσε μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐκκλησίας.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

Κ΄

ΤΟ ΑΔΙΑΣΠΑΣΤΟΝ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ

«Ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω».
(Ματθ. ιθ΄, 6)

Τὸ κυριώτερον καὶ θεμελιωδέστερον χαρακτηριστικὸν τοῦ Χριστιανικοῦ γάμου συνίσταται εἰς τὸ ὅτι εἶνε ἀδιάλυτος καὶ ἀδιάσπαστος. Μερικοὶ εἰδωλολάτραι τοῦ εἰκοστοῦ μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἀγωνίζονται εἰς τὰς ἡμέρας μας νὰ τὸν γυμνώσουν ἀπὸ τὸν μεγάλον του αὐτὸν τίτλον καὶ νὰ τὸν κάμουν ἕνωσιν προσωρινὴν ἡ ὁποία δουλεύει εἰς τὰ χαμηλὰ καὶ ζωϊκὰ ἐνστικτα τῆς σαρκικῆς ἰδιοτροπίας, ἀντιθέτως πρὸς τὴν καθαρὰν καὶ σαφῆ διαταγὴν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ γάμος — μᾶς διδάσκουν οἱ ἔξυπνοι αὐτοὶ κύριοι — εἶνε συμφωνητικὸν τὸ ὁποῖον κάμνει ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα, ὅταν πρόκειται νὰ συγκατοικήσουν. Δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ ἕνα ἐμπορικὸν συνεταιρισμὸν, τὸν ὁποῖον κάμνουν δύο, ἢ τρεῖς ἢ καὶ περισσότεροι σύντροφοι, βάζοντες μαζὶ τὸ χρῆμά των καὶ ἀνοίγοντες συναιτερικῶς κατάστημα. Καὶ καθὼς εἰς τὴν τελευταίαν περίστασιν κανεὶς δὲν θὰ ἀρνηθῇ τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς ἐμπόρους συνεταίρους νὰ σπάσουν τὸν συνεταιρισμόν των καὶ νὰ διαλυθοῦν ὁπόταν θὰ τὸ ἐθεωροῦσαν εὔλογον ἢ καὶ ὅλοι μαζὶ ἢ καὶ ὁ ἕνας των, κατὰ παρόμοιον τρόπον πολὺ εὔκολα ἠμπορεῖ νὰ διαλύεται καὶ ἡ συζυγία, ὅταν ὁ ἄνδρας βαρεθῇ τὴν γυναῖκά του ἢ αὐτὴ τὸν ἄνδρα της. Διὰ νὰ κολλήσῃ μία πέτρα μὲ τὴν ἄλλην, χρειάζεται δυνατὴ λάσπη. Διὰ νὰ συ-

νενωθοῦν δύο καρδίαι, χρειάζεται ἔρως. Ἔσβυσεν ὁ ἔρως; Ἤρχισαν αἱ καρδίαι νὰ παγώνουν καὶ δὲν εὑρίσκει πλέον εὐχαρίστησιν ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον; Ἤνοιξαν τὰ μάτια τῆς ἀπλοϊκῆς νεότητος καὶ ἐνόησε τώρα ὅτι εἶνε Κόλασις ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μίαν φορὰν μὲ τὰ ἄπρακτα μυαλά της ἐφαντάζετο Ἐδέμ; Αἴ, ἰατρεία ἄλλη πλέον δὲν ὑπάρχει παρὰ τὸ διαζύγιον. Ἂς κοπῇ ὁ Γόρδιος δεσμὸς μὲ τὸ σπαθί.

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Χριστοῦ εἶνε διαφορετική· **«Ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω»**. Ἀδιάλυτος εἶνε ὁ γάμος καὶ διὰ τὴν ἱερὰν σύστασίν του καὶ διὰ τὰ μοναδικά του ἀποτελέσματα. Ἡ Χριστιανικὴ συζυγία δὲν εἶνε ἐμπορικὸς συνεταιρισμός, ὅπως τὸν χαρακτηρίζουν ὅσοι θέλουν νὰ τὸν χαμηλώσουν διὰ νὰ τὸν ποδοπατοῦν, δὲν εἶνε τυχαία ἐπιχείρησις ἡ ὁποία ἀποβλέπει ἀποκλειστικῶς τὸ θυλάκιον μας, δὲν εἶνε περαστικὴ γνωριμία ὡσὰν ἐκείνας τὰς ὁποίας κάμνομεν εἰς ἓν ξενοδοχεῖον ἢ εἰς ἓν τραῖνον μὲ τοὺς συνταξειδιώτας. Ἀλλ' εἶνε ἕνωσις ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ, ψυχικὴ καὶ σωματικὴ, ἠθικὴ καὶ ὑλική, ἕνωσις ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ὅμως τὰ χέρια ὁ Θεὸς ὡς παράνυμφος ἑνόνει: **«ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξε»**. Ἠμποροῦσε βέβαια ὅταν ἤνονε τὴν Εὔαν μὲ τὸν Ἀδὰμ ὁ Θεὸς, νὰ κάμῃ νέαν ζύμην, νὰ πάρῃ νέον χῶμα καὶ ἀπ' αὐτὸ νὰ σχηματίσῃ τὴν γυναῖκα ὡς ἔπραξε διὰ τὸν πρωτόπλαστον. Δὲν τὸ ἔκαμε. Ἐπροτίμησε νὰ κόψῃ μίαν πλευράν του καὶ ἀπ' αὐτὴν νὰ κατασκευάσῃ τὴν προμήτορα, ἀπὸ τὰ κόκκαλά του, ἀπὸ τὴν σάρκα του, ἀπὸ τὸ αἷμά του, διὰ νὰ τοῦ εἴπῃ: Τὴν βλέπεις; Αὐτὴν καὶ μόνον σοῦ πλάττω. Ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν καρδίαν σου εἶνε αὐτὴ ἡ καρδία σου. Ἀγάπησέ την ἕως εἰς τὸν τάφον σου. Δὲν σοῦ μένει ἄλλη καρδία νὰ προσφέρῃς εἰς ἄλλην.

Αὐτὴ εἶνε ἡ εὐγενικὴ ἰδέα ποὺ ἔχουν διὰ τὸν γάμον αἱ ἅγιαι Γραφαί, αἱ ὁποῖαι μάλιστα εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου καταντοῦν τόσον ὕψος νὰ βλέπουν εἰς τὸν γάμον, ὥστε νὰ τὸν ὀνομάζουν **«μέγα μυστήριον»** καὶ νὰ παραλληλίζουν τὴν ἕνωσιν τῶν Χριστιανῶν συζύγων μὲ τὴν μυστικωτάτην καὶ ἀνέκφραστον ἕνωσιν τοῦ Σταυρωμένου Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του. Ποιός ποτε θὰ χωρίσῃ Ἐκκλησίαν καὶ Χριστόν; **Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;** Ποῖος θὰ σπάσῃ μὲ διαζύγιον τὸ αἰώνιον ἐκεῖνο στεφάνωμα τοῦ Γολγοθᾶ, ὅπου κατέβη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὰ σκαλοπάτια τοῦ θρόνου Του καὶ ἐπῆρε μίαν κόρην ἀνυπόδυτην ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ τὴν ἔλουσε μὲ τὸ πανάχραντον αἷμά Του καὶ τὴν ἐστόλισε μὲ τὴν πορφύραν Του καὶ τὴν ἐστεφανώθη μέχρι συντελείας αἰώνων, βασίλισσαν τῶν παλμῶν Του καὶ τῆς ἀγάπης Του; Ἂν ἔχει ἀξίαν

ὁ ἀνθρώπινος γάμος, τὴν ἔχει διὰ τὸ ἀδιάλυτον καὶ ἰσόβιόν του. Ἀφαιρέσατέ του τὸ ἀδιάλυτον γυμνώσατέ τον ἀπὸ τὴν ἐξακολουθητικὴν συνέχειαν τῶν διαφόρων χρεῶν του. Κάμετέ τον ζήτημα ὀλίγων ἐτῶν ἢ μηνῶν ἢ ἡμερῶν ἢ ὡρῶν. Κατὰ τί τότε διαφέρει ἀπὸ τὰς ἑνώσεις τῶν ζώων; Τὸ ἀδιάλυτον εἶνε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀναιβάζειείς τὴν ὡραιοτέραν, πλατυτέραν καὶ εὐγενεστέραν πρᾶξιν μίαν ἐνέργειαν, ἡ ὁποία, ἐὰν ἰδιαιτέρως καὶ μόνη ἐξετασθῇ θὰ εὑρεθῇ ζωϊκωτάτη καὶ χαμηλή.

Ἐκτὸς τούτου. Ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα δὲν εἶνε εἰς τὸν γάμον οἱ μόνοι συνεταῖροι, διὰ νὰ χωρισθοῦν ὁπόταν θελήσουν. Συνεταῖροι εἶνε καὶ τὰ τέκνα, συνεταῖροι σπουδαῖοι μάλιστα, χάριν τῶν ὁποίων γίνεται καὶ ὁ γάμος καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπαρουσιάσθησαν ἀκόμη, θὰ παρουσιασθοῦν ὅμως μετ' ὀλίγον. Πρὸς χάριν τῶν παιδιῶν κυρίως γίνεται ὁ γάμος καὶ τῶν παιδιῶν ἀντιπρόσωποι ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Πολιτεία παρασταίνονται εἰς τὸ μυστήριον. Τώρα: πῶς δύο σύζυγοι θὰ χωρισθοῦν, μὴ λογαριάζοντες τὸν τρίτον σύντροφον, τὸν καὶ σπουδαιότερον; Ὅ,τι κτυπᾷ πρὸ πάντων τὸ διαζύγιον εἶνε τὰ παιδιά. Αὐτὰ πρὸ πάντων παθαίνουν εἰς τὸν χωρισμὸν τῶν γονέων, διότι αὐτὰ εἶνε τὰ μέλη τὰ ἀδύνατα, αὐτὰ ρίπτονται εἰς τοὺς δρόμους, αὐτὰ χάνουν τὴν στέγην των, αὐτὰ στεροῦνται τὴν στενὴν συνεργασίαν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς διὰ τὴν ἀνατροφήν των, αὐτὰ ποτίζονται μὲ μῖσος καὶ χολήν. Δὲν εἶνε ζῶα τὰ ἀνθρώπινα γεννήματα. χρειάζονται χρόνια καὶ χρόνια διὰ νὰ μορφωθοῦν. Καὶ τὸ διαζύγιον δὲν εὐνοεῖ τὴν ἀνατροφήν.

Μᾶς λέγουν ὅτι ἡ συζυγία πρέπει νὰ βαστᾷ μόνον ἐφ' ὅσον ἀπὸ τὴν φλόγα τοῦ ἔρωτος ζεσταίνονται τὰ στήθη· ἀλλ' ἅμα τὸ αἴσθημα παύσῃ, εἶνε περιττὸν πλέον οἱ σύζυγοι νὰ συζοῦν. Ὡραῖα, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐξαίρετα! Ἀλλὰ ποῖος σᾶς εἶπε, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου εἶνε ὁ ἔρως; Ὁ ἔρως εἶνε ἡ ἄνοιξις τῆς ζωῆς. Εἶνε τὰ εὔμορφα λουλούδια ποὺ στολίζουν τὴν ἀμυγδαλιὰν πρὶν νὰ μᾶς δώσῃ ἀμύγδαλα. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἔλθουν τὰ ἀμύγδαλα, τοὺς κάμνουν τόπον καὶ παραμερίζουν τὰ λευκὰ λουλούδια. Ἡ ἀλληλοβοήθεια, ἡ αὐτοθυσία, ἡ φροντὶς καὶ τὸ μεγάλωμα τῶν παιδιῶν, ὁ πόθος διὰ τὴν ἀποκατάστασίν των, ὁ τίμιος ἱδρώς, τὰ εἰρηνικὰ γηρατεῖα, τὰ ἐγγόνια καὶ τὰ δισέγγονα ποῦ κυκλόνουν τὰς τελευταίας ἡμέρας μας, νὰ, αὐτὰ εἶνε τοῦ γάμου οἱ καρποί: καρποὶ πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ τὰ τρελλοπετάματα τῆς ἐρωτικῆς πεταλούδας γύρω τριγύρω εἰς τὸ ἀμφίβολον φῶς. Δυστυχῶς αὐτὸ εἶνε τὸ μεγαλείτερον αἴτιον τῶν διαζυγίων. Ἐμβαίνομεν ὅλοι εἰς τὸν γάμον μὲ τὴν λανθασμένην ἰδέαν ὅτι ἐστεφανωθήκαμεν διὰ νὰ παίζωμεν καὶ διασκεδάζωμεν. Καὶ εὐθὺς ὡς μᾶς τσιμπήσῃ κανένα κου-

νουπάκι, εὐθὺς ὡς πατήσῃ κανένα ἀκανθάκι τὸ τρυφερὸν πόδι μας, τί ἀποτυχία! φωνάζομεν, ἂς ζητήσωμεν τὸ διαζύγιον». Δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι συζυγία σημαίνει ὑποχρέωσιν, βάρος, ζυγὸν, ὁ ὁποῖος βαρύνει τὸν τράχηλον καὶ τῶν δύο μας.

«Ἡ ἐλευθερία τοῦ διαζυγίου, ἔγραψεν ὁ μεγάλος ἱστορικὸς Γίββων, δὲν συντελεῖ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἀρετήν». Τὰ πάθη εἶνε ὡσὰν τὸν Ἅδην ἀχόρταστα. Κάμετε πρὸς χάριν των μίαν μικρὰν εὐκολίαν καὶ δὲν θ' ἀργήσουν νὰ σᾶς πνίξουν τὰ καθημερινὰ διαζύγια, ὡσὰν τὸ κῦμα ποῦ εὑρῆκε εἰς τὸ καράβι σχισμήν. Διαλαλήσατε ὅμως παντοῦ τὸ πρόσταγμα τοῦ Χριστοῦ «ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω» φωνάξατε ἀπὸ ὅλας τὰς ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ δικαστήρια ὅτι καὶ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ σκοπὸν, ὁ γάμος εἶνε ἀδιάσπαστος καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐβάλετε χαλινοὺς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ὁ νέος τότε καὶ ἡ νέα, μέλλοντες νὰ κυμοῦν τὴν ἐκλογήν των, δὲν θὰ κλείσουν τὰ μάτια των ν' ἁρπάζουν ὁ,τι τύχῃ, ἀλλὰ θὰ ἐξετάσουν, θὰ προσευχηθοῦν, θὰ σκεφθοῦν, θ' ἀφήσουν καιρὸν ν' ἀλληλογνωρισθοῦν. Ἡ γνώμη τῶν γονέων δὲν θὰ πεταχθῇ ὡσὰν ἄχρηστον πρᾶγμα, ἀλλὰ θὰ γείνῃ δεκτὴ μὲ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην εὐλάβειαν πρὸς τὴν στοργὴν καὶ πρὸς τὴν πεῖράν των, διὰ νὰ μὴ κτυποῦμεν τὸ κεφάλι κατόπιν. Καὶ ὅταν, ἅπαξ στεφανωθέντες, ἐκαταλάβαμεν τὴν διαφορὰν τῶν χαρακτήρων, δὲν θὰ χάσωμεν τὰ θάρρη μας, ὄχι! ἀλλὰ μὲ ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν θὰ σηκώσωμεν τὸν Σταυρόν μας, ἀκολουθοῦντες τὸν Χριστὸν καὶ σκεπτόμενοι ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν πρόσκαιρον κόσμον δὲν ὑπάρχει τριαντάφυλλον χωρὶς ἀκάνθι, δὲν ὑπάρχει οὐρανὸς χωρὶς σύννεφα δὲν ὑπάρχει καρδία χωρὶς μυστικὸν πόνον καὶ ἀνοικτὴν πληγήν. Ἡ ὄψις τῶν παιδιῶν θὰ μᾶς δίδῃ θάρρος νὰ ὑποφέρωμεν τὰ σφάλματα τοῦ συντρόφου. Ἡ πίστις μας εἰς τὸν Θεὸν θὰ μᾶς στηλόῃ ὅταν πίπτωμεν. Καὶ ἀπὸ τὰ ἀλάλητα δάκρυά μας θὰ πλέξῃ ὁ Θεὸς στεφάνι αἰωνίου καὶ μαρτυρικῆς μισθαποδοσίας, ὅταν θὰ μᾶς δεχθῇ εἰς τὸν οὐρανόν.

Τὸ πρᾶγμα εἶνε δύσκολον. Διὰ τοὺς ἀπολαμβάνοντας ὅμως τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε ἀδύνατον. Δέκα ἑπτὰ χρόνια τώρα βλέπω χήραν νὰ περνᾷ καθ' ἡμέραν ἀπὸ τὸν δρόμον μὲ ἕνα χειραμάξι, ὅπου ἔχει μέσα τὸν παράλυτον υἱόν της, ἕνα νέον, στερούμενον καὶ μυαλὸν καὶ κίνησιν. Γυναῖκα ὄχι πτωχὴ, ἀλλ' ἀρχοντοσυνηθισμένη, καὶ ἐγγράμματος δὲν ἠμπορεῖ νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸ ἄχρηστον παιδί της, ἀλλὰ τὸ ὑποφέρει καὶ τὸ περιποιεῖται μὲ τὴν πλέον ἡρωϊκὴν καρτερίαν ἀπὸ ὅσας εἶδα. Εἶνε ἀρά γε χειροτέρα ἡ κατάστασις μερικῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀπὸ αὐτὸν τὸν παραλυτικὸν, διὰ νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ τὴν ὑποφέρουν οἱ σύντροφοί των;.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΚΑ'

Η ΠΙΣΤΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΟΣ

«Ὑπάρχων δὲ πλήρης Πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶδε δόξαν Θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶπεν: Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ Θεοῦ».

(Πράξ. ζ', 55—56)

Ὦ, πόσον βαθὺς καὶ διαπεραστικὸς εἶνε ὁ ὀφθαλμὸς τῆς πίστεως! Μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους του εἰς τὰς χεῖρας ὁ ἅγιος ἀρχιδιάκονος Στέφανος ὀρθὸς ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου, ἀποδεικνύει εἰς τοὺς συμπατριώτας του ποίας τόσας φορὰς καλωσύνας τοὺς ἐχάρισεν ὁ Πανάγαθος Θεὸς καὶ πῶς αὐτοὶ πάντοτε ἀντεστάθηκαν εἰς τὸ ἅγιόν Του θέλημα, τυφλοὶ εἰς τὰς ἀκαταπαύστους ἐπισκέψεις Του, κωφοὶ εἰς τὰς πατρικὰς συμβουλάς Του. Ὑψώνει εἰς τὸ τέλος τῆς προφητικῆς διδαχῆς του τὸ ἀγγελικόν του πρόσωπον, κάτοπτρον ὑπέρλαμπρον τῆς πνευματοφόρου ψυχῆς του καὶ θεωρεῖ ὁράματα, τὰ ὁποῖα κανενὸς ἄλλου μάτια δὲν θὰ ἦσαν ἱκανά ποτέ των νὰ διακρίνουν. Τί δηλαδὴ θεωρεῖ; θεωρεῖ ἀνοικτοὺς τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν Κύριον ἡμῶν ποῦ ἐνηνθρώπησε δι' ἡμᾶς, νὰ στέκεται ἀπὸ τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ, στεφανωμένος μὲ τὴν θεϊκήν Του τιμὴν καὶ δόξαν. Οἱ Χριστομάχοι λυσσοῦν ἀπὸ τὸ πάθος των. Ὁρμοῦν ἐπάνω εἰς τὸν ἅγιον τὸν σύροουν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ τὸν λιθοβολοῦν καὶ τὸν θίπτουν, ἐνῷ ὁ ἅγιος, στηρίζει κατά γῆς τὰ αἱματωμένα γόνατα, σηκόνει

τὰς χεῖρας καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Διδασκάλου του ζητεῖ τὴν θεϊκὴν συγχώρησιν διὰ τοὺς φονεῖς του. Ὕστερα κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ κοιμᾶται τὸν ἥσυχον ὕπνον τοῦ δικαίου.

Φωτεινότης καὶ δύναμις ἦσαν τὰ δύο κυριώτερα χορακτηριστικὰ τῆς θαυμασίας πίστεως τοῦ Πρωτομάρτυρος, ὁ ὁποῖος εἶδε θεάματα ἀθέατα εἰς τοὺς κοινοὺς θνητοὺς καὶ παρουσίασεν ἐμπρὸς εἰς τὸν θάνατον ἀντίστασιν καὶ θάρρος ποῦ εἶνε ξένα διὰ τοὺς τυχαίους, φωτεινότης ἐπίσης καὶ δύναμις πρέπει νὰ στολίζουν καὶ τὴν πίστιν τοῦ καθενός μας, ἂν θέλωμεν νὰ ταιριάζῃ ἡλέξις μὲ τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ μὴ ὀνομάζεται πίστις ὁ περίγελως καὶ τὸ περίπαιγμα τῆς πίστεως.

«Πίστις ἐστὶν ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων» εἶπεν ὁ ἀπόστολος εἰς τὸν πασίγνωστον ὁρισμόν του. Καὶ ἤρχισεν ὕστερα νὰ φέρῃ παραδείγματα ἐπάνω εἰς παραδείγματα, διὰ νὰ ἐξηγήσῃ πῶς ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐδιδάχθησαν ἀληθινὰ εἰς τὸ σχολεῖον τῆς πίστεως εἶδιν τῷ ὄντι μακρυνὰ θεάματα, ἐτηλεσκόπησαν μὲ τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς των, ἐβεβαιώθησαν πῶς ὑπάρχει μία πατρὶς ἀόρατος πρὸς τὴν ὁποίαν ταξειδεύουν καὶ εἶδαν καὶ ἐχαιρέτησαν μὲ ἀγαλλίασιν τὰ σαπφειρένια ἀκρογιάλια της. Χωμένοι μέσα εἰς τοὺς χαμηλοὺς δρυμοὺς καὶ τὰ πυκνὰ κλαδιὰ τῆς ταπεινῆς κοιλάδος οἱ ἄπιστοι, εἰς μάτην ἀγωνίζονται νὰ ἴδουν κἄπως πλατύτερον οὐρανὸν καὶ νὰ ἁπλώσουν εἰς μεγαλειτέραν ἔκτασιν τὸ βλέμμα των. Ἀλλ' οἱ πιστοὶ ἀναβαίνουν ὅπως ὁ Μωϋσῆς ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπάνω θεωροῦν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας μὲ τὰ ὀνειρώδη βουνά της, τὰ χρυσᾶ σπαρτά της, τὰ κωδωνοφόρα βοσκήματά της καὶ τοὺς ποθεινοὺς ποταμούς της ποῦ μέλι καὶ γάλα κυλοῦν εἰς τὸ ρεῦμά των: **«ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη· ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν».**

Ἡ πίστις εἶνε τῆς ψυχικῆς θεωρίας τὸ ἔδελ βάϊς. Ἐκεῖνοι ποῦ ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἑλβετίαν παρετήρησαν πῶς τὰ φυτά της καὶ τὰ δένδρα της ἀλλάζουν ἀναλόγως τοῦ ὕψους τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὰς πεδιάδας κάτω—κάτω φυτρόνει τὸ ἀμπέλι· κἄπως ὑψηλότερα ἀπαντᾷς τὴν βαλανιδιάν· ἀκόμη ὑψηλότερα τὴν καστανέαν· ὑψηλότερα καὶ ἀπὸ τὴν καστανέαν τὰ ἔλατα· ὑψηλότερα καὶ ἀπὸ τὰ ἔλατα κρῖνα, ζεμπούλισ, λαλέδες, ροδόδενδρα, λειχῆνας, ἕνα σωρὸν φυτὰ βελούδινα. Καὶ ἔπειτα; πάγοι καὶ αἰώνιοι ὁμίχλαι παῦ σκεπάζουν τῶν Ἄλπεων τὰς κορυφὰς καὶ νομίζεις πλέον πῶς κάθε φυτικὴ ζωὴ ἐστείρευσε. Καὶ ὅμως, ἂν εἶσαι ἀνδρεῖος, περιφρό-

νησε τὰ χιόνια καὶ τὰ ὕψη καὶ ἀνέβα ἀκόμη ὑψηλότερα· καὶ θὰ εὕρῃς εἰς ὕψος 7,000 ποδῶν παραπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειον τῆς θαλάσσης ἀνόμεσα εἰς παντοτεινὴν σιγὴν καὶ νέκρωσιν, αὐτὸ τὸ εὐγενικὸν καὶ κατάλευκον ἄνθος, τὸ ἀμάραντον τῶν ἀπλησιάστων Ἄλπεων, τὸ ἔδελ—βάϊς, τὸ ὁποῖον πολὺ ὀλίγοι ἥρωες εἶνε ἱκανοὶ νὰ ἀναβοῦν ἕως ἐκεῖ ἐπάνω καὶ νὰ κόψουν, διὰ νὰ στολίσουν μὲ αὐτὸ ὑπερήφανα τὸ κάλυμμά των.

Ὁ ὀρθολογιστὴς ταξειδεύει εἰς τὰ χαμηλὰ στρώματα τῆς ἀνθρωπίνης θεωρίας. Ἀναβαίνει μερικὰ σκαλοπάτια τῆς ἐπιστήμης, σπουδάζει ὀλίγην ἱστορίαν, ἀρχαιολογίαν, βοτανικὴν, ζωολογίαν, ἀνθρωπολογίαν, ἀστρονομίαν, χημείαν καὶ ὕστερα στέκεται κουρασμένος. Νὰ προχωρήσῃ; Μά διατί; Αὐτὸς τὰ ἐξήτασεν ὅλα. Τὰ ἐπέρασεν ὅλα ἀπὸ τὸν φακόν. Δὲν ἔμεινε τίποτε ποῦ νὰ μὴ εἴλκυσε τὴν ἔρευνάν του. Καὶ ὅμως πέραν ἀπ' αὐτὴν τὴν ὁμίχλην καὶ τὰ φαινομενικὰ τῆς ἐπιστήμης ὅρια ποῦ τρέμει νὰ τὰ διασκελίσῃ ὁ νοῦς, πόσα ἀνέγγιχτα μυστήρια καὶ πόσα ἔδελ—βάϊς ἀκόμα χύνουν τὸ ἄρωμά των! Ὁ πιστὸς δὲν τρομάζει. Φτερόνεται μὲ τὴν πίστιν καὶ ὡσὰν ἀετὸς προχωρεῖ πρὸς νὴν κορυφὴν τῆς θεωρίας· καὶ ἀπ' ἐκεῖ βλέπει, μαζὶ μὲ τὸν ἅγιον Στέφανον **τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους.** Βλέπει κοντὰ τὰ μακρυνά. Βλέπει τὸ δράμα τῆς ἱστορίας νὰ χύνεται πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ σὰν ποταμὸς φειδωτός. Βλέπει τὴν ἀρχὴν τῆς καταγωγῆς του καὶ τὸ τέλος τοῦ προορισμοῦ του. Κυττάζει τὴν γῆν ἄστρον μικροσκοπικὸν μέσα εἰς μυριάδας κόσμων. Παραβάλλει τὴν ἄμμον τοῦ χρόνου μὲ τὰ πελάγη τῆς αἰωνιότητος. Θεωρεῖ κέντρον τοῦ συστήματος τὸν **Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν στῶτα τοῦ Θεοῦ,** αὐτὸν καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ ἀνακεφαλαίωσιν. Καὶ ἐνῷ οἱ ἄλλοι ζοῦν εἰς τὰς τρύπας των τρώγοντες χῶμα σὰν τοὺς ἀσπάλακας, αὐτὸς ροφᾷ τὰς αὔρας τῶν οὐρανῶν καὶ κάμνει εὔρωστον τὴν ψυχήν του.

Καὶ τώρα, ἀφοῦ εἴπαμεν ὅ,τι εἴπαμεν διὰ τὴν διαπεραστικότητα τῆς πίστεως, τί ἆρά γε νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τὸ θάρρος, τὴν δύναμιν, τὴν καρτερίαν, τὴν ἀντοχὴν ποῦ χαρίζει ἡ πίστις; Μὲ τὴν πίστιν θωρακισμένος ὁ πρωτομάρτυς ἀντίκρυσε τὸν θάνατον ὡσὰν νὰ ἦτο παιγνιδι. Ἀλλ' εἶνε αὐτὸς καὶ μόνος; Δὲν ἀναφέρει ἡ ἁγία Γραφή μας σύννεφα ἀναρίθμητα μαρτύρων, οἱ ὁποῖοι **«διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων»;** Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν

μαρτύρων καὶ ἂς ἐλθωμεν εἰς πράγματα πλησιέστερα; Ποῖος δίδει θάρρος εἰς τὸν καθημερινὸν βιοπαλαιστὴν ποῦ δουλεύει νὰ βγάλῃ τὸ ψωμί του μὲ τὸν τίμιον ἱδρῶτα τοῦ προσώπου του παρὰ ἡ πίστις; Ποῖο σκρατεῖ τὸν νέον ἀπὸ τὸν πειρασμὸν καὶ βαστᾷ τὴν πολιορκημένην παρθενίαν τῆς κόρης ποῦ σὰν ἀληθινὸς μάρτυς παλαίει κατὰ τῶν αἰσχροβίων, παρὰ ἡ πίστις; Τί χύνει βάλσαμον εἰς τὰ μητρικὰ στήθη, ὅταν χλωμὸν καὶ μιαμμένον τὸ παιδὶ κοίτεται εἰς τὸ κρεββατάκι του, παρὰ ἡ πίστις; Τί φυλάσσει ἀκηλίδωτον τὴν συνείδησιν τοῦ πτωχοῦ ὑπαλλήλου καὶ δὲν κλέπτει, ἂν καὶ ὅλον τὸ ταμεῖον τοῦ κυρίου του εἶνε εἰς τὰ χέρια του καὶ ἄνθρωπος κανεὶς δὲν τὸν βλέπει, παρὰ ἡ πίστις; Τί αὐξάνει τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ μαχητοῦ, ποῦ πολεμᾷ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος του, παρὰ ἡ πίστις; Καὶ ὅταν εἱμεθα ἐμπρὸς εἰς ἕνα νεοσκαμμένον τάφον καὶ παραδίδωμεν εἰς τὴν γῆν τὸ σκῆνος τοῦ φιλτάτου μας καὶ τὸν ἀποχαιρετοῦμεν διὰ παντὸς, ποῖος ἔρχεται κοντά μας καὶ μᾶς χαϊδεύει καὶ μᾶς λέγει λόγια γλυκὰ καὶ μᾶς στηρίζει πάλιν εἰς τὰ πόδια μας παρὰ τὸ Χερουβεὶμ τῆς πίστεως;

Ὦ ἀδελφοί μου! **Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς ὁ ὄφις**· ὁ ὁποῖος, ὅταν ἰδῇ τὸν κίνδυνον, τρέχει ἀμέσως, κάμνει μίαν τρύπαν εἰς τὴν γῆν καὶ προφυλάσσει ἐκεῖ μέσα τὴν κεφαλήν του, βέβαιος ὅτι, φθάνει νὰ μὴ πάθῃ τίποτε ἡ κεφαλὴ, καὶ τὸ ἐπίλοιπον σῶμα δὲν φοβεῖται ἀπὸ θάνατον. Καὶ γνωρίζετε τὶ συμβολίζει ἡ κεφαλὴ; Τὴν πίστιν, τὸ κεφάλαιον τῆς θρησκείας, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἑρμηνεύει. Ἂν σε προσβάλῃ ὁ διάβολος κἄπου ἀλλοῦ, θλιβερὸν μὲν, ἀλλὰ περαστικὸν θὰ εἶνε τὸ κτύπημα. Ἂν σοῦ πληγώσῃ ὅμως τὴν πίστιν, ἐχάθης, ἐτελείωσες. Ὁ ἀπόστολος, ὁ ὁποῖος, καθὼς φαίνεται, ἦτο καλὰ πληροφορημένος διὰ τὰ στρατιωτικὰ τοῦ καιροῦ του, παρομοιάζει τὴν πίστιν μὲ «θυρεὸν», δηλ. μὲ ἀσπίδα· Δὲν ὑπῆρχε ὅπλον σπουδαιότερον καὶ πολυτιμότερον τότε ἀπὸ τὴν ἀσπίδα. Ἐνόσῳ ἐπολεμοῦσε ὁ στρατιώτης, αὐτὴ τὸν ἐσκέπαζε καὶ τὰ ἐχθρικὰ βέλη ἀπέκρουε. Ὅταν ἐφονεύετο, αὐτὴ ἐγίνετο τὸ φέρετρον του· Ἂν ζωντανὸς ἐπέστρεφε ἀπὸ τὴν μάχην κρατῶν αὐτὴν ὑπερήφανα, ὅλοι τὸν ἐσυγχαίροντο. Ἂν ζωντανὸς ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὴν μάχην, ἀλλὰ χωρὶς τὴν ἀσπίδα, ὅλοι τὸν ἀπέφευγαν ὡς δειλὸν καὶ προδότην καὶ ρίψασπιν. Ἂς γείνῃ καὶ δι' ἡμᾶς ἡ πίστις ἀσπὶς καὶ θυρεός. Μὲ αὐτὴν ἂς πολεμήσωμεν, μὲ αὐτὴν ἂς νικήσωμεν καὶ αὐτὴν ἢ εἰς τὸ χέρι κρατῶντες ἢ φορεῖόν μας ἔχοντες, ἂς παρουσιασθῶμεν ἐμπρὸς εἰς τὸν **Θεόν**.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΚΒ.΄

ΤΑ ΚΑΚΑ ΤΟΥ ΑΛΚΟΟΛΙΣΜΟΥ

«Μέθυσοι... βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι».
(Α΄ Κορ. στ΄ 10)

Μία ἀπὸ τὰς τρομερωτέρας πληγὰς ποῦ δαίρνουν τὴν ἀνθρωπότητα εἶνε καὶ ὁ ἀλκοολισμὸς, ἡ κατάχρησις δηλαδὴ ποῦ κάμνουν πολλοὶ εἰς τὰ ποτὰ καὶ μάλιστα τὸ σπίρτον. Ὁ Νῶε ἦτον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πρῶτος—ὅπως μᾶς διηγεῖται ἡ ἁγία Γραφή—«**ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ ἔπιεν ἐκ τοῦ οἴνου καὶ ἐμεθύσθη καὶ ἐγυμνώθη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ**». Καὶ ἐὰν ὁ δίκαιος, χωρὶς ἀκόμη νὰ γνωρίζῃ τὰ ἄσχημα ἀποτελέσματα ποῦ φέρνει ἡ ὑπερβολικὴ χρῆσις τοῦ οἴνου, ἔπαθεν ὅ,τι ἔπαθε μίαν φορὰν καὶ ἔδειξε τὴν ἐντροπήν του κοὶ ἔγεινε ἀφορμὴ νὰ ξεκαρδισθῇ ἀπὸ τὰ γέλοια ὁ ἀχρεῖος υἱός του Χὰμ καὶ νὰ εἴπῃ λόγια ἄσχημα εἰς βάρος του, τί ἀρά γε δὲν παθαίνουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, γνωρίζοντες πολὺ καλὰ τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῆς μέθης, πίνουν καὶ πάλιν πίνουν ὡσὰν νὰ ἦσαν θάλασσα ἡ ὁποία ροφᾷ ὅλα τὰ ποτάμια καὶ δὲν χορταίνει;

«**Στρατείαν**» δηλαδὴ μάχην καὶ πόλεμον ὠνόμασεν ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος τὴν ζωήν μας ὅταν ἔγραφεν εἰς τὸν μαθητήν του Τιμόθεον, «**στρατείαν**» ὅπου ὁ καλὸς στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ κακοπαθήσῃ, νά ἱδρώσῃ, νὰβασανισθῇ, νὰ συγκεντρώσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις του, σωματικὰς καὶ πνευματικὰς, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ εἰς τὸ τέλος νὰ νικήσῃ. Ἀλλὰ ποία δύναμις, εἴτε σωματικὴ, εἴτε πνευματικὴ ἀπομέ-

νει εἰς τὸν μέθυσον, διὰ νὰ ἀντικρύσῃ ἄφοβα καὶ ἀνδρειωμένα τοῦ βίου τὸν πόλεμον; Αὐτὸς φαρμακεύει καὶ παραλύει τὸν ὀργανισμόν του ὑποσκάπτει τὴν ὑγείαν του καὶ κάμνει τὸν ἑαυτόν του μίαν γελοίαν μαριονέτταν, ἡ ὁποία χωρὶς ἰδικήν της συνείδησιν καὶ χωρὶς θέλημα, κινεῖ τὰ χέρια καὶ λαλεῖ ὅπως ἡ μέθη θὰ τὴν σύρῃ. Αὐτὸς καταντᾷ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Παροιμιαστοῦ, «ὥσπερ πόλις τὰ τείχη καταβεβλημένη καὶ ἀτείχιστος» ὡσὰν τὴν πόλιν δηλαδὴ ἐκείνην ποὺ τῆς κατέστρεψαν οἱ ἐχθροὶ τὰ κάστρα καὶ τώρα ἠμποροῦν ἐλεύθερα νὰ ἔμβουν καὶ νὰ τὴν λεηλατήσουν· οὕτω πως καὶ τὸν ἀλκοολικὸν ἐλεύθερα καὶ χωρὶς ἀντίστασιν ἐπισκέπτονται ὅλαι αἱ ἀρρώστειαι καὶ εὔκολα πλέον δὲν φεύγουν, διότι τοῦ ἔλειψε ἡ φυσικὴ ἀντίστασις. Καὶ ἠκούσαμεν ὅλοι μας πολλὰς φορὰς ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἰατρῶν νὰ μᾶς λέγουν, ὅτι τὸν τάδε ἄρρωστον θὰ ἠμποροῦσαν πολὺ καλὰ νὰ σώσουν ἀπὸ τὸν θάνατον, ἂν δὲν ἦτο τὸ σῶμά του ποτισμένον ἀπὸ τὸ ἀλκοὸλ καὶ διὰ θεραπείαν ἀνίκανον.

Καὶ ἂν κάμνῃ τόσην θραῦσιν εἰς τὸ σῶμα ἡ μέθη, φαντάζεσθε πλέον εἰς τί μεταβάλλει τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶνε ἡ ψυχή! Πῶς τῆς ἀφαιρεῖ τὴν σφραγίδα τοῦ ἁγ. Πνεύματος καὶ τὴν σφραγίζει μὲ τὴν βούλλαν τοῦ κτήνους· πῶς τῆς σβύνει τὴν φυσικὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν ἀποβλακόνει· πῶς τῆς χαλᾷ τὴν ἀποφασιστικότητα· πῶς τῆς ὀλιγοστεύει τὴν ἀντίστασιν ἐναντίον τῶν πειρασμῶν· πῶς τὰ καλλίτερά της τάλαντα τῆς τὰ χώνει μέσα εἰς τήν λάσπην· πῶς τὴν σπρώχνει ἀδιακόπως εἰς τὴν ἐγκληματικότητα. Τὰ δικαστήρια ἀφίνουν τὴν πλέον τρανὴν μαρτυρίαν ὅτι πολλὰ κακουργήματα, πληγωμοί, σκοτωμοὶ κ.τ.τ. δὲν θὰ ἐγίνοντο, ἐὰν ὁ κακοῦργος δὲν ἦτο πιωμένος καὶ δὲν ἐνεργοῦσε τυφλωμένος ἀπὸ τὴν μέθην. Πόσον δὲ ἀχώριστα περιπατοῦν τό ποτὸν καὶ τὰ καταγώγια, μᾶς τὸ φανερόνει ἡ τελευταία «ἔκθεσις της Βασιλικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀγγλίας διὰ τὰ ἀπόκρυφα νοσήματα», ἡ ὁποία κατὰ γράμμα λέγει: «Τὰ γεγονότα ὅσα ἀνεφέραμεν καταντοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἀποφασιστικώτερος τρόπος, διὰ νὰ ὀλιγοστεύσουν αὐτὰ νὰ νοσήματα, θὰ ἦτο ὁ περιορισμὸς τοῦ ἀλκοολισμοῦ».

Ἐλεεινὸν καὶ ἀξιοθρήνητον θέαμα εἶνε τὸ σπίτι τοῦ ἀλκοολικοῦ! Ὁ οἰκογενειάρχης ἐστεφανώθη ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ νὰ εἶνε ὁ βασιλεὺς τῆς οἰκογενείας του. Ἀλλὰ πῶς τὰ τέκνα θὰ ὑπακούσουν καὶ θὰ τιμήσουν τέτοιον ἕνα πατέρα; Αὐτὸς μὲ τὰ ἴδια του χέρια ἐπέταξε ἀπὸ τὸ κεφάλι τὴν κορώναν του καὶ ἔσπασε τὸ σκῆπτρόν του· αὐτὸς παραμιλεῖ, ἀφρίζει, λυσσάζει, σεληνιάζεται· αὐτὸς ἔγεινε ἀνίκανος νὰ κυττάξῃ τὴν ἐργασίαν του καὶ νὰ φέρῃ εἰς τὸ σπιτικόν του ψωμί· καὶ τώρα θὰ ἀπαιτήσῃ σεβασμὸν

ἀπὸ τοὺς οἰκιακούς του; Διὰ νὰ τιμηθῇ κανεὶς, πρέπει πρῶτα νὰ ἐκτελέσῃ τὰ χρέη του. Ἀλλὰ αὐτὸς τί τιμὴν νὰ περιμένῃ, ἀφοῦ κατέστρεψε τὴν οἰκογένειάν του; Ὁ ἰατρὸς Τ.Α. Μακνίκολ τῶν Νοσοκομείων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ τῆς Νέας Τόρκης εἶχε τὴν ὑπομονὴν νὰ σπουδάσῃ καὶ νὰ παραβάλῃ τὴν ὑγιεινὴν καὶ διανοητικὴν κατάστασιν δέκα οἰκογενειῶν ποῦ προῆλθαν ἀπὸ μεθύσους γονεῖς καὶ ἄλλων δέκα οἰκογενειῶν ποῦ προῆλθαν ἀπὸ ἐγκρατεῖς. Καὶ ἰδοὺ τὰ συμπεράσματά του.

Ἀπὸ τὴν πρώτην δεκάδα ἐγεννήθηκαν τὸ ὅλον 56 παιδιά. Ἀπ' αὐτὰ 30 ἀπέθαναν βρέφη· 3 ἀκολούθως ἀπὸ καρδιακὸν νόσημα· 4 ἐμεγάλωσαν βλάκες· 3 ἀναιμικά· 8 φθισικά· 1 μὲ διαβήτην· 3 μὲ ἀδενοΐδας· καὶ μόνον 4 ἔζησαν καλὰ καὶ εἰς φυσιολογικὴν κατάστασιν. Ὅσον διὰ τὴν προκοπὴν ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐπέζησαν ἀπὸ τὰ 56 καὶ κατώρθωσαν ὅπως—ὅπως νὰ συχνάσουν εἰς τὸ σχολεῖον, 7 ἀπεφοίτησαν μὲ τὸν βαθμὸν «κακῶς», 6 μὲ τὸν βαθμὸν «σχεδὸν καλῶς», καὶ μόνον 2 μὲ «ἄριστα». Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν ἄλλην δεκάδα τῶν οἰκογενειῶν ποῦ εἶχαν ἐγκρατεῖς γονεῖς. Ἀπ' αὐτὰς ἐγεννήθηκαν 70 παιδιά: ἀπὸ τὰ ὁποῖα 2 ἀπέθαναν βρέφη· 2 ἦσαν ἀναιμικά! 1 ἔπασχεν ἀπὸ ρευματισμούς· 1 ἀπὸ φθίσιν· καὶ 64 ἦσαν ὑγιέστατα. Εἰς τὸ σχολεῖον τὰ 56 ἀπὸ τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἐτελειοφοίτησαν μὲ «ἄριστα»· 10 μὲ «λίαν καλῶς». καὶ μόνον 2 μὲ «σχεδὸν καλῶς». Τὸ γενικὸν συμπέρασμα παρουσιάζει ὁ ἰατρὸς Μακνίκολ ὡς ἀκολούθως: 90ο]ο ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῶν ἐγκρατῶν γονέων ἦσαν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὸ μυαλὸν γερά· καὶ μόνον 7ο]ο ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῶν ἀλκοολικῶν ἠμπόρεσαν νὰ τὴν γλυτώσουν!

Ὁ προφήτης Ἡσαΐας (κή', 1—7) τὴν καταστροφὴν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ ποῦ συνέβη εἰς τὸ 722 π.χ. καὶ τὸ ξεφύλλισμα τοῦ δοξασμένου ἄνθους ποῦ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὡραίου ὄρους ἐβλάστανε, κατὰ τὸ λέγειν του, ἀποδίδει εἰς τὸ ποτόν, μὲ τὸ ὁποῖον εἶχε φαρμακευθῇ ὅλος ὁ ὀργανισμὸς τοῦ ἔθνους, ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἁπλοϊκοὺς ἕως εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ τούς ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι καὶ αὐτοὶ ἐμέθυαν: «Ἐξέστησαν διὰ τὸ σίκερα, κατεπόθησαν διὰ τὸν οἶνον ἐσείσθησαν ἀπὸ τῆς μέθης». Αἱ δὲ σημεριναὶ κυβερνήσεις μεγάλων ἐθνῶν, βεβαιωμέναι μὲ χιλιάδας παραδείγματα ποῦ ἔχουν καθ' ἡμέραν ἐμπρός των, πόσον σωστὰ εἶνε τὰ προφητικὰ λόγια καὶ πῶς τῷ ὄντι τὸ ἀλκοὸλ εἶνε πάντοτε ὁ ἀλάνθαστος πρόδρομος τῆς καταστροφῆς ἑνὸς ἔθνους, ἀγωνίζονται μὲ κάθε τρόπον νὰ πολεμήσουν τὸ κακὸν, ἐνθαρρύνουν τὰ ἐγκρατευτικὰ σωματεῖα καὶ καταντοῦν πολλὰς φορὰς νὰ φθάσουν ἕως καὶ εἰς τὸ νὰ ἐμποδίσουν ποτὸν ὁλότελα.

Δὲν πιστεύω ὅτι ἕως εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἠμποροῦμεν νὰ φθάσωμεν καὶ ἡμεῖς. Οὐΐσκι, ρούμι, κονιὰκ, μπράντι, τζινέβρα καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ φαρμακερὰ σπίρτα ποῦ εἶνε ξένης προελεύσεως καὶ ξένα εἰς τὰ ἤθη τοῦ τόπου μας, θὰ ἦτο βέβαια δυνατὸν νὰ ἐξορισθοῦν διὰ παντός. Τὸ ἀγνὸν ὅμως κρασὶ, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς οἱ ἴδιοι κατασκευάζομεν ἀπὸ τὰ σταφύλια μας, δὲν βλέπω τὴν ἀνάγκην νὰ τὸ ἀρνηθοῦμεν ὅλως διόλου, ἀφοῦ καὶ ὁ Ἰ. Χριστὸς τὸ εὐλόγησε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος τὸ συνιστᾷ εἰς τὸν μαθητήν του Τιμόθεον ὡς δυναμωτικὸν τοῦ στομάχου καὶ τῶν πυκνῶν ἀσθενειῶν του· φθάνει μόνον νὰ πίνεται μὲ τὸ μέτρον καὶ νὰ μὴ γίνεται κατάχρησις.

Ἀπὸ τὰ ἄλλα κατὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ μέτρα τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται μὲ ἐπιτυχίαν οἱ ξένοι, ἀξιομίμητον διὰ τὴν πατρίδα μου θεωρῶ τὴν προσπάθειαν τῶν διδασκάλων καὶ ἱερέων νὰ διδάσκουν ἐνωρὶς τοὺς μαθητὰς διὰ τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῆς μέθης νὰ τοὺς βάζουν ἐπισήμως νὰ ὑπόσχωνται ἐμπρὸς εἰς ὅλον τὸ σχολεῖον ὅτι δὲν θὰ πιάσουν ποτὲ εἰς τὸ χέρι μεθυστικὸν ποτὸν καὶ νὰ τοὺς κάμνουν νὰ ὑπογράφουν χαρτὶ τὸ ὁποῖον ἔχει τυπωμένην τὴν ἀπόφασίν των. Αὐτοὶ εἶνε οἱ «κύκλοι τῶν εὐελπίδων», ὅπως εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὀνομάζονται, καὶ ἕως τώρα ἔχουν κάμει πολὺ καλόν. Οἱ κύκλοι ὅμως τῶν εὐελπίδων πρέπει νὰ ἔχουν συνέχειαν καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖον, ὅταν πλέον τὸ παιδὶ θὰ γείνῃ ἔφηβος καὶ παλληκάρι καὶ θὰ ριφθῇ εἰς τὴν ἐργασίαν, ἔξω εἰς τοὺς δρόμους, ὅπου κακαὶ συναναστροφαὶ καὶ ψευδοφιλοτιμίαι ἠμποροῦν νὰ τὸν σπρώξουν νὰ παραστρατήσῃ καὶ πατήσῃ τὸν μαθητικὸν ὅρκον του. Διὰ τοῦτο ὅσαι κυβερνήσεις πονοῦν τοὺς λαούς των ἱδρύουν λαϊκὰ κέντρα ἀναψυχῆς, ὅπου μὲ εὐθηνὰς καὶ ὑγιεινὰς διασκεδάσεις καταπολεμοῦνται οἱ πειρασμοὶ τῆς μεγάλης ἡλικίας καὶ ἡ νεότης περνᾷ ὠφέλιμα τὴν ὥραν της.

Ἂς ἀναφέρω ἐδῶ καὶ τὸ σύστημα Gothenburg, ποῦ ἐφαρμόζεται εἰς τὴν Σουηδίαν διὰ νὰ προλαμβάνωνται αἱ καταχρήσεις τοῦ ποτοῦ. Κάθε Σουηδὸς ἔχει τὸ δικαίωμα, ἂν θέλῃ, νὰ πίῃ μίαν ὡρισμένην ποσότητα κρασιοῦ, ἀλλὰ εἰς ὡρισμένας δόσεις καὶ ἀπὸ ὡρισμένον οἰνοπωλεῖον. Ὁ κρασοπώλης κρατεῖ ἐπίσημον βιβλίον, ὅπου κάθε πελάτης θὰ γράψῃ τί ἐπῆρε καὶ θὰ βάλῃ τὴν ὑπογραφήν του. Ἅμα φθάσῃ τὴν ὡρισμένην ποσότητα, παραπάνω δὲν τοῦ δίδεται. Ἀπὸ ἄλλον κρασοπώλην δὲν γίνεται δεκτός. Τὰ κατάστιχα τὰ ἐξελέγχει τὸ κράτος, διὰ νὰ μὴ γίνωνται δολιότητες. Καὶ τὰ ἔξοδα τῶν ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, οἱ ὁποῖοι κάμνουν τὸν ἔλεγχον, εἶνε εἰς βάρος τῶν πελατῶν.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΚΓ΄.

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΗ ΣΥΖΥΓΟΣ

«Αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ, εἴτινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν· ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος».

(Α΄ Πέτρ. γ΄, 1—4)

Ἐρχόμενος ὁ ἀπόστολος Πέτρος νὰ παραστήσῃ εἰς τὴν Α΄ Καθολικὴν ἐπιστολήν του τὰ καθήκοντα καὶ τὰ χρέη, τὰ ὁποῖα ἔχει μία Χριστιανὴ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα της, ἀρχίζει πρῶτα πρῶτα ἀπὸ τὴν ὑποταγήν, ποὺ τὸν χρεωστεῖ. Οἱ φεμινισταὶ τοῦ καιροῦ μας καὶ αἱ φεμινίστριαι, ἀκούοντες τὰ ἀποστολικὰ λόγια, δὲν ἠμποροῦν νὰ κρατήσουν τὰ νεῦρά των καὶ φωνάζουν πῶς τέτοιοι νόμοι ἐπάλῃωσαν πλέον καὶ δὲν εἶνε σύμφωνοι μὲ τὴν προωδευμένην ἐποχήν μας. Ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ πάρῃ βέβαια ὑπὸ σημείωσιν αὐτὰ τὰ ἐξωφρενικὰ φλυαρήματα.

Εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολήν του καὶ εἰς τὸ ἴδιον ἀκριβῶς κεφάλαιον ὁ ἴδιος ἀπόστολος, ἀφοῦ ἔδειξεν εἰς τὰς γυναῖκας τὰ χρέη των στρέφεται καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας, νὰ δείξῃ καὶ εἰς αὐτοὺς τὰς ἰδικάς των ὑποχρεώσεις πρὸς τὰς γυναῖκας· καὶ τοὺς συμβουλεύει λοιπὸν ἵνα τῷ γυναικείῳ σκεύει, ὡς ἀσθενεστέρῳ τιμὴν ἀπονέμωσιν. Ὁ ἀπόστολος λοιπὸν δὲν μικραίνει τὴν γυναῖκα ἐμπρὸς εἰς τὸν ἄνδρα, διότι δὲν γυρεύει ἀπ' αὐτὴν

τίποτε περισσότερον, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπὸ τὸν ἄνδρα δὲν ζητεῖ. Ἂν ἡγυνὴ χρεωστεῖ εἰς τὸν ἄνδρα της ὑποταγὴν, ἀλλὰ ἰδοὺ ὅτι καὶ ὁ ἀνὴρ χρεωστεῖ εἰς τὴν γυναῖκα τιμήν. Νὰ φέρεται εἰς τὴν γυναῖκα ὁ ἀνὴρ (διατάσσει ὁ ἀπόστολος) ὅπως θὰ ἐφέρετο, διὰ νὰ ἐκφρασθοῦμεν εἰκονικῶς, πρὸς ἕνα λεπτοκαμωμένον καὶ πολύτιμον ἀγγεῖον, τὸ ὁποῖον κρατεῖ κανεὶς μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ εὐλάβε ανδιὰνὰ μὴ πέση ἀπὸ τὰ χέρια καὶ σπάσῃ. Καὶ ἂς μὴν ὑποτεθῇ, ὅτι χαμηλόνει ὁ Πέτρος τὴν γυναῖκα ὅταν τὴν ὀνομάζῃ «ἀγγεῖον». Ἂς μὴ νομισθῇ τὸ παράδειγμα ὡς οὐσία. Ἡ γυνὴ εἶνε ἀνωτέρα ἀπὸ τὸ ἀγγεῖον. Εἶνε ἄνθρωπος, εἶνε ψυχὴ, εἶνε τέκνον Θεοῦ, εἶνε ὅπως τὸ λέγει καθαρὰ ὁ ἀπόστολος, **συγκληρονόμος χάριτος ζωῆς**. Εἰς τὸ Χριστιανικὸν λοιπὸν ἀνδρόγυνον ὑπάρχει ἀλληλοεξάρτησις.

Καὶ ἔπειτα ἂς μὴ λησμονοῦμεν ὅτι καὶ ὑπακοὴ καὶ τιμὴ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀγάπην. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ ἀληθινὰ, ὑπακούει· ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ ἀληθινὰ, τιμᾷ. Μόνον ὅπου βασιλεύει ὁ ἐγωϊσμὸς ἀκούεται καὶ τὸ ἐγωϊστικόν του σύνθημα «γενηθήτω τὸ θέλημά μου». Ἀλλὰ ὅπου ἡ γλυκεῖα ἀγάπη ἐξουσιάζει, ἐκεῖ τὸ ἕνα ἐγὼ ὑποτάσσεται εἰς τὸ ἄλλο ἐγὼ». Ἡ ἀγάπη συγκαταβαίνει. ὑποχωρεῖ, θυσιάζει τὴν θέλησίν της εἰς τοῦ ἀγαπημένου τὴν θέλησιν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ γυναῖκα εἶνε τὸ ὄν, ποῦ ἔχει τὴν μεγαλειτέραν καρδίαν καὶ αἰσθάνεται περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο ὂν τὴν ἀγάπην, δι' αὐτὸ ἡ ἁγία Γραφὴ χαρακτηρίζει τὴν σχέσιν της πρὸς τὸν ἄνδρα ὡς ὑποταγὴν καὶ θυσίαν τῆς θελήσεώς της εἰς τὴν θέλησιν τοῦ ἀνδρός της, χωρὶς ὅμως νὰ παύῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ζητῇ καὶ ἀπὸ τὸν ἄνδρα νὰ χύνῃ τὸ αἷμά του ὑπὲρ τῆς γυναικὸς μὲ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἔχυσεν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τὸ αἷμά Του. Ποῦ εἶνε λοιπὸν ἡ δουλεία ποῦ εὑρίσκουν οἱ φεμινισταὶ εἰς τὴν Χριστιανὴν γυναῖκα; Θυσία ἐκείνη γίνεται διὰ τὸν ἄνδρα της· ἀλλὰ θυσία γίνεται δι' αὐτὴν καὶ ὁ ἄνδρας. Καὶ ἔτσι αἱ δύο θυσίαι κάμνουν τὴν μίαν ἀμοιβαίαν καὶ ἰσότιμον ἀγάπην.

Ὁ ἅγιος ἀπόστολος παρακάτω ὁμιλεῖ περὶ **ἐν φόβῳ ἁγνῆς ἀναστροφῆς** τῆς Χριστιανῆς γυναικός. Αὐτὴ ἡ ἁγνὴ ἀναστροφὴ τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε, παρὰ ἡ συζυγικὴ πίστις καὶ τιμιότης, τὴν ὁποίαν μὲ τρόμον καὶ φόβον πρέπει κάθε σύζυγος ὡς θησαυρὸν κλειστὸν καὶ σφραγισμένον νὰ φυλάττῃ, διότι εἰς αὐτὴν συνίσταται ὅλη ἡ γυναικεία ἀξία καὶ αὐτῆς τὸ χάσιμον τὴν ρίπτει χαμηλότερα καὶ ἀπὸ τοὺς χοίρους. Μὲ μίαν τέτοιαν καθαρὰν διαγωγὴν καὶ ὁλοσώματον καὶ ὁλόψυχον πρὸς τὸν ἄνδρα της ἀφοσίωσιν ἐπιτυγχάνει ὄχι σπανίως νὰ ἑλκύσῃ ἡ Χριστιανὴ εἰς τὴν ἀρετὴν τὸν σύντροφόν της καὶ χωρὶς ὁμιλίας, χωρὶς κηρύγματα, χωρὶς θρησκευτικοὺς λόγους, ἁπλῶς, μὲ τὴν πρᾶξιν καὶ μὲ τὴν διαγωγήν της νὰ τὸν σύρῃ αἰχμάλωτον εἰς τὰ πόδια τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Διότι, ὅταν βλέπῃ αὐτὴν ὁ σύζυγος τόσον σώφρονα, ὅταν τὴν βλέπῃ νὰ ζῇ μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ ὅμως νὰ νικᾷ μὲ τὴν ἐγκράτειάν της τὸν κόσμον, ὅταν τὴν βλέπῃ νὰ εἶνε πιστὴ εἰς τὸν Θεόν της καὶ πιστὴ εἰς τὸν ὅρκον της, φιλοτιμεῖται καὶ αὐτὸς καὶ τὴν ἀκολουθεῖ εὐπειθῶς εἰς τὴν ἀρετήν. Καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθινὰ συμβαίνει ἂς μαρτυρήσουν τόσα παραδείγματα ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πρὸ τοῦ γάμου των, ἄτακτοι, ἄσωτοι καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἐστεφανώθησαν ἤλλαξαν βίον, διότι ἔτυχε νὰ πέσουν εἰς καλὰ χέρια, τὰ ὁποῖα ἄνευ λόγου τοὺς ὡδήγησαν εἰς τὸν Λόγον.

Εἶνε ὅλως διόλου περιττὸν νὰ βεβαιώσωμεν ποῖον σπουδαῖον ρόλον παίζει εἰς τὸν συζυγικὸν βίον ἡ τιμιότης, ἡ ὁποία εἶνε ἡ ψυχὴ καὶ ὁ μυαλὸς τοῦ γάμου. Διὰ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς σωστὰ συνοικέσια ἀκόμα καὶ μεταξὺ τῶν εἰδωλολατρῶν, ἐκεῖνα ἐπιστεύθηκαν ὅπου μία Πηνελόπη, μία Ἀνδρομάχη, μία Ἀρήτη νοῦν καὶ καρδίαν ἔστρεφαν πρὸς ἕνα σύντροφον τοῦ βίου, ἐνῷ ἡ μεγαλειτέρα ἁμαρτωλὴ τῆς ἀρχαίας μας ἱστορίας ὑπῆρξεν ἡ ἄπιστος Ἑλένη, ἡ ὁποία ἐπρόδωκε τὴν κοίτην τοῦ ἀνδρός της. Ἡ μοιχεία εἶνε προδοσία καὶ ἀδικία κατὰ τοῦ συζύγου. Εἶνε βαρεῖα καὶ ἀθεραπεύτος πληγὴ κατὰ τῆς συζυγίας ποῦ τὴν ὁδηγεῖ εἰς τὸν θάνατον. Εἶναι καὶ ἡ μεγαλειτέρα ἀσέβεια κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἐμπρὸς εἰς τὸν ὁποῖον ὡρκίσθηκε ἡ γυναῖκα πίστιν διὰ τὸν σύντροφόν της καὶ ὅμως ὕστερα ἐπεριφρόνησε τὸν ὅρκον της. Ἡ συζυγικὴ ἀπιστία εἶνε ὁ χωρισμὸς τοῦ γάμου διότι φέρνει ἕνα τρίτον μεταξὺ τῶν δύο καὶ ἡ ἕνωσις σχίζεται, σπᾷ, καταστρέφεται. Εἶχε λοιπὸν δίκαιον ὁ ἀπόστολος Πέτρος νὰ συμβουλεύῃ τὰς γυναῖκας νὰ πολιτεύωνται μὲ «ἁγνὴν ἀναστροφὴν» καὶ μάλιστα ὄχι ἁπλῶς ἀλλὰ «ἐν φόβῳ», μὲ ψυχικὴν ἀγωνίαν, μὲ ἀδιάκοπον καρδιοκτύπι, μὲ πλήρη γνῶσιν ὅτι εἰς τὴν πολυκύμαντον τοῦ κόσμου θάλασσαν δὲν ὑπάρχει ψάρι, διὰ τὸ ὁποῖον τόσα ἀγκίστρια καὶ τόσας τριχιὰς σοφίζεται ὁ διάβολος ὅσον διὰ τὴν σωφροσύνην μιᾶς τιμίας γυναικός.

Πάθος τὸ ὁποῖον κατέχει δυνατὰ τὸ ἀσθενὲς γυναικεῖον σκεῦος εἶνε ἡ φιλαρέσκεια καὶ τὰ στολίδια. Πλέξιμον τῶν μαλλιῶν τῆς κεφαλῆς πολύτροπον καὶ πολυσχημάτιστον, ἐνδυμασίαι μακρυαὶ, κονταὶ στεναὶ, πλατειαί, ὡσὰν τὰ κύματα τοῦ ὠκεανοῦ ἐρχόμεναι καὶ χανόμεναι, καπέλλα μὲ ὅλα τὰ πουλιὰ καὶ τὰ ἄνθη, δακτυλίδια, σκουλαρίκια, περιδέραια μετάλλια, κτένες, χάνδρα καὶ ἕνας σωρὸς ἄλλα πράγματα μὲ τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται τὰ καταστήματα τῶν νεωτερισμῶν, τὰ χρυσοχοεῖα, τὰ ἀδαμαντοπωλεῖα καὶ τὰ κομμωτήρια, αὐτὰ ὅλα εἶνε διὰ τὸ γυναικεῖον φύλον πράγματα παμπόθητα. Ὁ ἅγιος ἀπόστολος δὲν ἔρχεται κατ' εὐθεῖαν νὰ κτυ-

πήσῃ ὡς ἁμάρτημα τὴν γυναικείαν ἀγάπην πρὸς τὰ στολίδια. Πλαγιαστὰ ὅμως ὁμιλῶν, τὰ χαρακτηρίζει ὡς ἐξωτερικὸν, μάταιον, φθαρτὸν στολισμόν. Καὶ κάμνει λόγον διὰ καλλωπισμὸν ἄλλον, ψυχικὸν, ἐσωτερικὸν, βέβαιον, ἀθάνατον, τὸν ὁποῖον πρέπει ἡ Χριστιανὴ γυνὴ νὰ προτιμήσῃ ὡς πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ τὸν πρῶτον.

Ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ ἀνώτερος καλλιωπισμός; « Οὐχ' ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πολυτελές». Ἂν ἡ γυναῖκα σύμβολον ἔχει τὴν χελώναν, ἡ ὁποία ὡσὰν καλὴ οἰκοκυρὰ εἶνε πάντοτε ἀχώριστη ἀπὸ τὸ σπίτι της, δὲν πρέπει ὅμως καὶ νὰ σηκόνῃ ὡσὰν τὴν χελώναν ἐπάνω της ὅλον τὸ ἔχειν του σπιτικοῦ της. Ἕνα περιδέραιον μαργαριταρένιον ἀξίας 40,000 λιρῶν δὲν εἶνε ὁ καλλίτερος τρόπος ποῦ ἐξασφαλίζει τὴν συζυγικὴν εὐτυχίαν· ἀπ' ἐναντίας· τέτοιαι ματαιοδοξίαι καὶ ὑλικαὶ ἐπιδείξεις ἀδειάζουν τοῦ ἀνδρὸς τὸ ταμεῖον καὶ γεννοῦν δυστυχίας εἰς τὰ ἀνδρόγυνα. Ἡ πραότης, ἡ γλυκύτης, ἡ οἰκονομία, ἡ καθαριότης ἡ ἀφοσίωσις, ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ παιδιὰ, ἡ εὐσέβεια, ἡ πίστις, τὰ μυστικὰ λιβανωτὰ τῆς ψυχῆς, ὁ στολισμὸς τοῦ κρυπτοῦ τῆς ψυχῆς θυσιαστηρίου, αὐτὰ πρὸ πάντων, ναί, αὐτὰ ἂς ζητῇ νὰ ἐνδυθῇ ἡ βαπτισμένη καὶ ἐνδυμένη τὸν Χριστὸν γυναῖκα. Οἱ συρμοὶ καὶ αἱ μόδαι ἀλλάζουν. Τὰ καπέλλα παληόνουν. Τὰ διαμαντικὰ καὶ τὰ γουναρικὰ κλέπτονται. Τὰ χρυσικά μας ἀφίνουν καὶ φεύγουν. Τὰ μαῦρα μαλλιὰ ἀσπρίζουν. Τὰ δόντια πέφτουν. Τὰ τριανταφυλλένια μάγουλα μαραίνονται. Τὰ μεγαλοπρεπὲς ἀνάστημα ζαρόνει καὶ κυρτόνεται. Φεύγει τὸ σχῆμα, ἡ ἐπιδερμὶς, ἡ ἐπιφάνεια. Καὶ μόνον ἡ κρυφὴ καλλονὴ τῆς ψυχῆς ἐλκύει, τοὺς θαυμαστάς της, καὶ ὅταν ἀκόμη «σκωλήκων βρῶμα» γείνῃ τὸ σῶμά μας.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΚΔ΄

ΑΓΥΙΟΠΑΙΔΕΣ

«Καὶ ἀναβαίνοντος αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ, παιδάρια μικρὰ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως καὶ κατέπαιζον αὐτοῦ καὶ ἔλεγον αὐτῷ· Ἀνάβαινε, φαλακρέ, ἀνάβαινε! Καὶ.. κατηράσατο αὐτοῖς ἐν ὀνόματι Κυρίου».

(Δ΄ Βασιλ. β΄ 23—24)

Ὑπάρχει μία τάξις παιδιῶν κακοανεθραμμένων καὶ ἐλεεινῶν, τὰ ὁποῖα εἶνε οἱ Πόντιοι Πιλάτοι καὶ τῶν χωριῶν μας καὶ τῶν πόλεων. Συρόμενα ἀπὸ τὸ πρωῒ ἕως τὰ μεσάνυκτα εἰς τοὺς δρόμους χωρὶς ἐπίβλεψιν καὶ χωρὶς κανένα σκοπὸν, διαφθείρονται ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ διαφθείρουν τοὺς συνομίληκάστων καὶ οὕτω πως σιγὰ σιγὰ προετοιμάζονται νὰ γείνουν οἱ μεγάλοι τῆς αὐριανῆς ἡμέρας κακοῦργοι. Δὲν λέγω βέβαια πῶς εἶνε ὅλως διόλου ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ μεταξύ των καὶ καμμία εὐγενικὴ ψυχὴ κανενὸς μικροῦ Γραβιᾶ, ποῦ ἀπὸ τὴν φύσιν ἦτο προωρισμένη νὰ πετάξῃ ὡσὰν κορυδαλλὸς εἰς τὰ ὕψη καὶ ἀπὸ τὴν τυφλὴν σφαῖραν ἑνὸς κυνηγοῦ ἔπεσε κατὰ γῆς αἱματωμένος. Λέγω ὅμως ὅτι, ἂν τὰ χαμίνια αὐτὰ ἢ ἀγυιόπαιδα ἔλειπαν ἀπὸ τοὺς δρόμους μας, (διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν γενικῶς) θὰ ἐξεπαστρεύοντο πολλαὶ ἀκαθαρσίαι τοῦ παρόντος καὶ θὰ ἐπρολαμβάνοντο περισσότερα ἐγκλήματα τοῦ μέλλοντος.

Καὶ τὶ δὲν κάμνουν τὰ σοκακόπαιδα αὐτὰ, τί δὲν εἶνε ἱκανὰ νὰ κάμουν! Ὁ προφήτης Ἐλισαιὲ ἀνέβαινε ἀργὰ ἀργὰ τὸν δρόμον του πρὸς

τὴν Βαθὴλ καὶ στρατὸς ὁλόκληρος ἀπὸ τὰ χαμίνια αὐτὰ, ἴσως πενῆντα, ἴσως ἑκατὸν, κατόπιν του τὸν ἐπετροβολοῦσαν μὲ τὰ περίγελα καὶ παιγματά των: «Ἀνάβαινε, φαλακρὲ, ἀνάβαινε!» Εὗρισκον εὐχαρίστησιν τὰ ἀθεόφοβα νὰ βασανίζουν ἕνα κουρασμένον ὁδοιπόρον. Τὸ προφητικὸν σχῆμά του δὲν τοὺς ἔκαμνε ἐντύπωσιν· ἡ ἡλικία του δὲν τοὺς ἐνέπνεε σέβας. Ὁ Ἐλισαιὲ δὲν φαίνεται νὰ ἦτο φαλακρός. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ τραγουδάκι, μὲ τὸ ὁποῖον τὸν ἐκυνηγοῦσαν, ἤρεσκεν εἰς τὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα περιπλέον εἶχαν μάθει νὰ ὑβρίζουν τὸν κλῆρον, διὰ νὰ παρουσιάζωνται ἀπ' αὐτὴν τὴν ἡλικίαν ὡς Σοδομῖται καὶ ἀντίθεοι. Καὶ μίαν φορὰν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην τὰ λαμπερὰ μάτια τῆς ἀγριωπῆς μορφῆς τοῦ προφήτου ἐστράφησαν ὀπίσω καὶ τὰ ἀγριοκύτταξαν· Ἀλλ' ἡ τόλμη, ἡ ἀφοβία καὶ ἡ ἀδιαντροπία εἶναι τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῶν ἀγυιοπαίδων καὶ μάλιστα ὅταν εἶνε τὰ πολλὰ μαζὺ καὶ δὲν ὑπάρχουν ἀρκετὰ δυνατὰ χέρια νὰ σπάσουν μερικὰ ραβδιὰ εἰς τὴν ράχιν των. Ἀνεστέναξεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ βάθος τόσης ἀπονιᾶς καὶ ἐκαταράσθησε τὴν ἁμαρτίαν ποῦ τόσον πλῆθος δίδει καρπῶν. Καὶ τὴν ἰδίαν στιγμὴν δύο πεινασμέναι ἄρκτοι ὥρμησαν ἀπὸ τὸ δάσος καὶ σαράντα δύο ἀγυιόπαιδα κατεσπάρξαν!

Ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Ἐλισσαιὲ, ὅπου συνέβη τὸ ἄνω περιστατικὸν, ἕως τὴν σήμερον τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν παιδιῶν καθόλου δὲν ἤλλαξε. Ἀπαράλλακτα καὶ τώρα ὅπως τότε! Καὶ τί δὲν κάμνουν καὶ τί δὲν εἶνε ἱκανὰ νὰ κάμουν; Μήπως ἀφίνουν κανένα ἥσυχον; Μήπως ἔμψυχον ἢ ἄψυχον εὑρίσκει ἔλεος εἰς τὸ πέρασμά των; Ἂν ἦν ἄλογον τρώγει ἥσυχα εἰς τὴν γωνίαν του, τρέχουν καὶ τοῦ τραβοῦν ἀπ' ὀπίσω τὰς τρίχας τῆς οὐρᾶς. Ἂν πιάσουν ἕνα σκύλον, τοῦ δένουν τενεκὲν καὶ τὸν κυνηγοῦν. Ἂν συναντήσουν ὄρνιθας, τὰς διώχνουν ἀπὸ τὸ κουμάσι. Ἂν εὕρουν ἕνα τρελλὸν, τὸν ἀποτρελλαίνουν. Ἂν ἕνας γέροντας, ἢ ἀόμματος ἢ σακάτης περάσῃ ἀπ' ἐμπρός των ἀρχίζουν τὰ κοροϊδεύματα καὶ τὰ πειράγματα. Ρημάζουν τὰ δένδρα. Κατακόπτουν τὰ ἄνθη. Ἐμβαίνουν κρυφὰ εἰς τὰ περιβόλια καὶ τρυγοῦν τοὺς ἀώρους καρπούς. Σπάνουν τὰ δημόσια φανάρια τοῦ δρόμου. Πετροβολοῦν τὰ γειτονικὰ παράθυρα. Σχηματίζονται εἰς ἐχθρικὰ στρατεύματα διαφόρων συνοικιῶν καὶ κάμνουν πετροπολέμους, ὅπου σπάζουν τὰ κεφάλια των ἡρωϊκώτατα. Διοργανόνουν μυστικὰς συνωμοσίας κατὰ τοῦ καθεστῶτος δῆθεν. Ἐπιδίδονται εἰς μικροκλοπάς. Ἀντιγράφουν ὅλους τοὺς Σίνας καὶ Περιφήτας καὶ διαρρήκτας καὶ κατεργάρηδες τοῦ κινηματογράφου. Εἶνε τέλος πάντων ἡ καλπαστικὴ ἀνάπτυξις τοῦ κακούργου ἐν ἐμβρύῳ.

Δύο εἶνε κατὰ τὴν γνώμην μας αἱ μεγαλείτεραι αἰτίαι τῆς προελεύ-

σεως αὐτῶν τῶν παιδιῶν: ἡ χαλάρωσις τῆς πειθαρχίας τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἡ ἔλλειψις καταλλήλου ἐργασίας ποῦ νὰ τὰ ἀπασχολῇ. Μερικοὶ γονεῖς ὅταν τεκνογονοῦν, νομίζουν ὅτι τὰ χρέη των ὅλα ἐτελείωσαν μὲ τὴν γέννησιν του τέκνου των. Καθὼς οἱ σκύλοι γεννοῦν τὰ μικρά των καὶ τὰ ἀφίνουν εἰς τοὺς δρόμους νὰ μεγαλώσουν ὅπως τύχοι, οὕτω πως καὶ αὐτοὶ, οἱ ἔχοντες τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ εἰς τὰ στήθη γραμμένην, πλάττουν ὁμοιά των πλάσματα καὶ δὲν τοὺς μέλει νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν φροντίδα των. Εἶνε ἐγωϊσταὶ, εἶνε ἀπάνθρωποι καὶ δὲν ζαλίζονται διὰ τὰ λογικὰ γεννήματά των. Τὰ ἀφίνουν εἰς τοὺν δρόμους ἀκάθαρτα, ἄπλυτα, κουρελιάρικα, πεινασμένα, ψειριασμένα, εἰς τὸ ἔλεός το Θεοῦ. Ἢ, καὶ ἂν τὰ δώσουν ἕνα φόρεμα καὶ μίαν σκέπην καὶ ἕνα κομμάτι ψωμὶ, ἀλλὰ βαρύνονται νὰ τὰ ἐρωτήσουν ποῦ ἦσαν καὶ πῶς ἐπέρασαν τὴν ἡμέραν. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ παιδιὰ αὐτὰ μεγαλόνουν χωρὶς τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ πατρὸς καὶ χωρὶς χαλινὸν τῆς οἰκογενείας. Κανεὶς δὲν εἶνε ἀπ' ἐπάνω των νὰ διευθύνῃ τὰ πάθη των. Ἡ θέλησις των γίνεται εἰς τὸν ἑαυτόν των νόμος· καὶ—τί νόμος!

Ἐκτὸς τούτου, τὰ παιδιὰ αὐτὰ δὲν ἔχουν ἐργασίαν· Εἰς τὸ σχολεῖον δὲν πηγαίνουν. Εἰς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα δὲν καταγίνονται. Ὅλοι γνωρίζομεν πως ἡ πλέον ἀνήσυχη καὶ ἀεικίνητη ἡλικία εἶνε ἡ παιδική. Τὰ χέρια της, τὰ πόδια της, τὸ κεφάλι της, τὸ μυαλό της, τὸ στόμα της ὅλα δουλεύουν σὰν ἕνα καλοχορδισμένο γερὸ ὡρολόγι. Τὸ αἷμα της βράζει καὶ πηδᾷ καὶ γίνεται φλόγα καὶ φωτιὰ, ὅπως ὅταν ἡ ἀξίνη κτυπήσῃ τὴν φλέβα τὴν ὑπόγειον καὶ πετιέται τὸ νερὸν ποῦ ἦτο ἐκεῖ μέσα φιλακισμένον καὶ ἔγκλειστον. Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν εὑρέθηκε ὁ κατάλληλος τεχνίτης νὰ χαλινώσῃ ὅλην αὐτὴν τὴν φυσικὴν ὁρμὴν καὶ νὰ τὴν διευθύνῃ εἰς τὸ καλόν, εἶνε παράδοξον ὅτι αὐτὰ τὰ παιδιὰ παραστρατίζουν καὶ ζητοῦν νὰ θρέψουν μὲ τοὺς παλληκαρισμοὺς καὶ μὲ τὸ ἔγκλημα τὴν φυσικὴν ἐνεργητικότητά των; Ὁ χείμαρρος θὰ τρέξῃ δὲν ἠμπορεῖ νὰ βασταχθῇ. Ἂν ξεύρεις νὰ τὸν μεταχειρισθῇς, θὰ γείνῃ αὐλάκια καὶ θὰ ποτίσῃ τὸ περιβόλι σου· Ἂν τὸν ἀφήσῃς εἰς τὴν τύχην, θὰ ὁρμήσῃ καὶ θὰ σοῦ σαρώσῃ ὅλα τὰ σπαρτά σου.

Δι' αὐτὸ ἡ καλλιτέρα μέθοδος τῆς σωτηρίας τῶν χαμινίων νομίζομεν πῶς, εἶνε νὰ εὑρεθῇ τρόπος νὰ ἀπασχολοῦνται εἰς ὠφέλιμα ἔργα ποῦ θὰ βαλθῇ εἰς κίνησιν εὐχάριστον ἡ ἀεικινησία των. Ἡ Σχολὴ τῶν ἀπόρων Παίδων τοῦ «Παρνασσοῦ», ἡ ὁποία χρεωστεῖ τὴν ἵδρυσίν της εἰς ἄνδρας φιλογενεῖς καὶ ἡ ὁποία τόσα παιδιὰ ἐμάζευσε ἀπὸ τοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὰ ἐμόρφωσε νὰ ἀγαποῦν τὰ τίμια στάδια, εἶνε δι' ἡμᾶς

παράδειγμα ποῦ ἠμποροῦσαν καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις μας νὰ μιμηθοῦν. Κ,ντὰ δὲ εἰς αὐτὸ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ γενικεύσωμεν τὸ προσκοπικὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον ἤρχισε τώρα νὰ φυτεύεται μεταξύ μας καὶ νὰ ἀγαπᾶται τόσον ἀπὸ τὰ παιδιά. Τὸ προσκοπικὸν κίνημα δὲν ἔχει ἀνάγκην συστάσεων. Εἶνε αὐτοσύστατον. Ὅ,τι θὰ ἐζήτει ἡ ψυχὴ ἑνὸς παιδιοῦ, εἰς τὸν προσκοπισμὸν τὸ εὑρίσκεις. Ἂν τὸ παιδὶ ἀγαπᾷ τὸν ρωμαντισμὸν, ἂν ἐπιθυμεῖ τὴν φύσιν καὶ τὸ ὕπαιθρον, ἂν χρειάζεται ἄσκησιν, ἂν τὰ ἑλκύει ἡ στρατιωτικὴ ζωὴ καὶ πειθαρχία, ἂν συμφέρον του εἶνε νὰ δασκαλευθῇ τὴν τιμιότητα, τὴν φιλαλήθειαν καὶ τὴν ὑπακοὴν εἰς τοὺς ἀνωτέρους, ἂν πρέπει τὸν φυσικὸν ἐγωϊσμόν του νὰ τὸν μετριάσῃ μὲ τὸ αἴσθημα του συνεταιρισμοῦ καὶ τῆς φιλαλληλίας, ὅλα αὐτὰ τὰ καλὰ εὑρίσκονται εἰς τὸν προσκοπισμὸν, ὁ ὁποῖος, καὶ μόνον ἂν ἔσωζε τὰ παιδιὰ ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τῶν δρόμων, καὶ πάλιν θὰ ἤξιζε τὴν ἐκτίμησίν μας.

Περισσότερα δικαιώματα εἰς τὴν ἀστυνομίαν νὰ πιάνῃ τοὺς ταραξίας, δικαστήρια εἰδικῶς διὰ τὰ ἐγκληματοῦντα παιδιὰ καὶ πρὸ πάντων ξεχωρισταὶ φυλακαὶ, τὰ λεγόμενα σωφρονιστήρια, διὰ νὰ [πληρόνουν τὴν ποινήν των ὅσα παρεκτρέπονται καὶ διὰ νὰ μανθάνουν συγχρόνως μίαν τέχνην, καὶ γείνουν χρηστοὶ πολῖται: αὐτὰ εἶνε μέτρα ποῦ κάθε κράτος φροντίζον διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῶν πολιτῶν του πρέπει νὰ θέσῃ εἰς χρῆσιν, ἂν θέλῃ νὰ μὴν ἐλθουν αἱ ἄρκτοι ἀπὸ τὸ δάσος καὶ τοῦ σπαράξουν τὴν τσολαίαν, ἡ ὁποία θὰ συνεχίσῃ τὴν ἐθνικήν του ὕπαρξιν. Τίς ἡ ὠφέλεια ὅμως τῆς τιμωρίας τῶν παιδιῶν, ὅταν μαζὶ μὲ αὐτὰ δὲν τιμωροῦνται καὶ οἱ ἄπονοι γονεῖς; Ὁ φιλόσοφος Πλάτων ὅταν εἶδε ἕνα νεανίαν νὰ παρεκτρέπεται, ἐπῆγε καὶ ἐτιμώρησε τὸν πατέρα του. Αὐτὸ θὰ εἰπῇ νὰ κτυπᾷς τὸ κακὸν εἰς τὴν ρίζαν. Κάμε τὸν γονέα ὑπεύθυνον διὰ τὰς ἁμαρτίας τοῦ παιδιοῦ. Βάλε του πρόστιμον, ὅταν ὁ κανακάρης του συλλαμβάνεται σπάζων τὰ γυαλιὰ της γειτονικῆς οἰκίας: Κάθησέ τον φυλακὴν, ὅταν ὁ υἱὸς του σπάζῃ κεφάλια καὶ ἀνδραγαθῇ. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἴσως ἐννοήσῃ ἐπὶ τέλους ὅτι τὸ χρέος τοῦ γονέως εἶνε καὶ νὰ ἀνατρέφῃ, ὄχι μόνον νὰ γεννᾷ.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΚΕ'.

Η ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ

«Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός».
(Πράξ. β', 1—3.)

Μία ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας ἑορτὰς τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἦτο καὶ ἡ Πεντηκοστὴ, ἡ ὁποία ἑωρτάζετο ἑπτὰ ἑβδομάδας ὕστερον ἀπὸ τὸ Πάσχα των. Ὁ πανηγυρισμός της ἐνθύμιζε εἰς τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν τὴν θεοφάνειαν τοῦ Σινᾶ, ὅταν, ἀνάμεσα εἰς τρομερὰ σύννεφα καὶ ἀστραπὰς καὶ βροντὰς καὶ παραδόξους λάμψεις κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὁ Θεός, διὰ νὰ τοῖς φανερώσῃ τὸν νόμον Του γραμμένον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκας καὶ κατεστρωμένον εἰς δέκα διατάγματα. Εἶχε καὶ ἄλλην, πλατυτέραν ἔννοιαν ἡ Πεντηκοστὴ, διότι ἐσημάδευε τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Ἑβραίων εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τὸ παύσιμον τοῦ μεγάλου των εἰς τὴν ἔρημον ταξειδίου, καὶ τὸ στρώσιμον μιᾶς τακτοποιημένης πλέον καὶ στερεοποιημένης ἐθνικῆς ζωῆς, ἐν ᾧ ἀπεναντίας τὸ Πάσχα ἐφανέρονε ἁπλῶς τὸ ἔμβασμά εἰς τὸν καινούργιον βίον. Διὰ τοῦτο ἄλλου εἴδους θυσία ἐπροσφέρετο τὸ Πάσχα καὶ ἄλλου εἴδους τὴν Πεντηκοστήν. Τὸ Πάσχα ἐπροσφέρετο ἕνα δεμάτι ἀπὸ τὰ πρῶτα στάχυα, «δράγμα ἀπαρχὴ τοῦ θερισμοῦ», διὰ νὰ φανερώσουν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ πρῶτον βλάστημα τῆς σοθητῆς ἐλευθερίας· Τὴν

Πεντηκοστὴν ἐπροσφέροντο δώδεκα σωστοὶ σεμιγδαλένιοι ἄρτοι, ὄχι ξηρὰ στάχνα πλέον, διὰ νὰ φανερώσουν ὅτι τὸ λαοσωστικὸν ἔργον ποῦ ἤρχισε νὰ φέρνῃ καρποὺς ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ ἐπέρασαν οἱ Ἰσραηλῖται τὴν Ἐρυθρὰν, τώρα εἶνε ψωμὶ τέλειον καὶ γλυκύτατον, τὸ ὁποῖον ἀπολαμβάνει κάθε εὐσεβὴς πατριώτης.

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἦλθε μὲ σκοπὸν νὰ ἀρνηθῇ καὶ σβύσῃ τὸν Ἰουδαϊσμὸν, ἀλλ' ἦλθε νὰ τὸν ἐξευγενίσῃ, νὰ τὸν ἀνυψώσῃ νὰ τὸν ἀποπνευματίσῃ ἀκόμα περισσότερον. Καὶ καθὼς παρέλαβε εἰς τὸ ἑορτολόγιον του τὸ ἑβραϊκὸν Πάσχα καὶ τὸ ἐξεχριστιάνισε καὶ τὸ ἐστόλισε μὲ ἰδεολογίαν ἀσύγκριτον, οὕτω πως παρεδέχθηκε, ἀλλὰ πλέον ἐξευγενισμένην, καὶ τὴν Πεντηκοστήν. Ἂν κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν Πεντηκοστὴν ὁ Θεὸς κατέβη εἰς τὸ Σινᾶ καὶ ἐτρόμαξαν ἀπὸ τὴν θεοφάνειαν ἐκείνην οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ κατὰ τὴν Χριστιανικὴν Πεντηκοστὴν ἐξεχύθη μέσα εἰς τὸ ὑπερῶον τῆς Σιὼν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπως ὁ προφήτης Ἰωὴλ ἐπροφήτευσε καὶ ἡ θεία παρουσία ἐσκόρπισε θάρρη, ἐλπίδας, υἱοθεσίαν, ἀγαλλίασιν. Καὶ ἂν ἡ πλήρης ἐλευθερία καὶ τελειοποίησις τοῦ Ἑραϊκοῦ κράτους ἐσημαίνετο κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν Πεντηκοστὴν καὶ δι' αὐτὸ τοὺς πρώτους καρποὺς διεδέχοντο οἱ σημιγδαλένιοι ἄρτοι, ἀλλὰ κατὰ τὴν Χριστιανικὴν Πεντηκοστὴν πανηγυρίζεται ἡ ἀκεραιότης τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ κυοφορῆται ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ ὁ Χριστὸς ἐτέθη εἰς τὸν τάφον ὡς **κόκκος σίτου**, ἕως ὅτου ὁ μυστικὸς τοκετὸς ἔγεινε καὶ ὁ Οὐράνιος Στάχυς ἐπρόβαλε χρυσοπόρφυρος μὲ ὅλα τὰ δῶρα τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Πεντηκοστὴ λοιπὸν ἦτο ἡ ἑορτὴ, ἡ ὁποία προωρίζετο ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ γείνῃ τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ βίου τὸ στεφάνωμα. Καὶ τὴν κοσμοϊστορικωτάτην αὐτὴν ἡμέραν οἱ **Ἀπόστολοι** τιμῶντες, εἶχαν μαζευθῆ «**ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό**» καὶ μὲ ἕνα νοῦν ἐμνημόνευαν τὰ περασμένα, μὲ μίαν ἀγάπην ἤνοναν τὸ παρόν των, μὲ μίαν ἀδιαίρετον ἐλπίδα ἐπρόσμεναν τὸ μέλλον των. Ὁ ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας δὲν εἶχεν ἀκόμα σπείρει τὰ ἀγκάθια τῶν διαιρέσεων εἰς τὸ νεοφυτευμένον χωράφι τοῦ Χριστοῦ. Αἱρέσεις καὶ διχοστασίαι καὶ φιλονεικίαι δὲν εἶχαν ἀκόμα ξεσχίσει τὸν χιτῶνα τοῦ Κυρίου, τὸν ἄρραφον καὶ μονοκόμματον. Δὲν ἔλεγαν ἀκόμα τότε οἱ ἄνθρωποι «**Ἐγὼ εἰμι τοῦ Παύλου, ἐγὼ τοῦ Ἀπολλὼ, ἐγὼ Κηφᾶ**». Δὲν ἦτο ἀκόμα χωρισμένη ἡ Δύσις ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν, ἀπὸ τὴν κρυσταλλένιαν αὐτὴν πηγὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀνέβρυσε τὸ ὕδωρ τῆς ἀθανασίας. Δὲν ἦτο τότε κατεσπασμένος ὁ Χριστιανικὸς κόσμος ὅπως σήμερον εἰς τόσα κομμάτια, ὥστε μονάχα εἰς τὴν Ἀγγλίαν νὰ λογαριάζωνται διακόσιαι αἱρέσεις Προτεσταντικαί! Δὲν ἔσκαπτε τότε ὁ ἕνας τὸν λάκκον

τοῦ ἄλλου. Δὲν ἔστελνεν ἡ Ρώμη τὰ τάγματά της καὶ τοὺς καλογήρους της καὶ τὰς καλογραίας της διὰ νὰ ὑποτάξουν τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐνῷ τόσοι εἰδωλολάτραι καὶ ἄγριοι λαοὶ διψοῦν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· Δὲν ἐπαρουσιάζοντο τὴν ἰδίαν ὥραν ἐμπρὸς εἰς τοὺς Ἰάπωνας καὶ τοὺς Κινέζους τριῶν λογιῶν ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστιανισμοῦ: Λατῖνοι, Προτεστάνται καὶ Ὀρθόδοξοι, προσπαθοῦντες νὰ τοὺς πείσουν ὅτι ὁ ἰδιαίτερος Χριστιανισμὸς τοῦ καθενός των ἦτο καλλιτέρας ποιότητος καὶ ἀγνότητος ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸν ποῦ ἐδίδασκε καὶ συνιστοῦσε ὁ ἄλλος. Ὄχι, ὄχι, ὄχι. Οἱ ἑκατὸν εἴκοσι ἐκεῖνοι πρῶτοι κήρυκες καὶ μάρτυρες τοῦ Λόγου, ἦσαν ἡνωμένοι ὡς μία καρδία καὶ μία οἰκογένεια εἰς τὴν Σιὼν **ὁμοθυμαδόν**. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Διδασκάλου ἀνάμεσα εἰς τόσην σύμπνοιαν εὑρῆκε ἔδαφος παχὺ καὶ ἐρριζοβόλησε· καὶ ἐπεφοίτησεν ὁ Παράκλητος ἐπάνω εἰς τὰς κεφαλάς των· τοὺς ἔδωκε δύναμιν τόσην ὥστε ὡσὰν γίγαντες νὰ σύρουν τὸν κόσμον εἰς τοὺς πόδας τοῦ Σταυροῦ, ἐνῷ αἱ σημεριναί μας Ἐκκλησίαι ἀποδεικνύονται, μὲ ὅλα τὰ ἑκατομμύρια, τὰ γράμματα καὶ τὰ πλούτη των ἀδύνατοι νὰ ἀντιπαλαίσουν τὴν ἀθεΐαν καὶ τὰ ἄλλα ψυχικὰ κακά.

Καὶ τί συνέβη λοιπὸν κατὰ τὴν εὐλογημένην αὐτὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ποῦ τὸ χρυσοῦν στόμα τῆς ἀγάπης ἐμελῳδοῦσε τὸ ἅσμα του καὶ παραφωνία δὲν ἀκούετο καμμία; **Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι.** Καινούργια δημιουργία ἔγινετο ἐκείνην τὴν ἡμέραν, παράδοξος τοκετός. Ὑψηλότερα ἀπὸ τὰς ἓξ ἡμέρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ἐπρόσθετεν ὁ Θεὸς μίαν νέαν ἡμέραν, ἕνα ἄλλον κύκλον, μίαν νέαν πλάσιν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ καθὼς εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην δημιουργίαν, καθὼς διδάσκει ἡ Γεωλογία, ἔγειναν πρῶτα μεγάλοι σεισμοὶ καὶ ἀναστατώσεις καὶ ταραχαὶ καὶ βοαὶ, ἕως ὅτου ὁ πλανήτης μας ἔπηξε καὶ ἐκατασταλάξε, οὕτω πως καὶ εἰς τὴν καινούργιαν αὐτὴν δημιουργίαν καὶ παλιγγενεσίαν ἀκούονται ἦχοι ἐξαφνικοὶ ἀπὸ τὰ οὐράνια καὶ φυσήματα δυνατὰ ἀνέμου καὶ βοαὶ πρωτοφανεῖς, ποῦ εἰσορμοῦν εἰς τὴν ἁγίαν Σιών. Σημεῖα τῆς νέας ἀναχωνεύσεως καὶ ἀναγεννήσεως που ἔρχεται νὰ δώσῃ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ἐλεύθερον νὰ πνέῃ ὅπως θέλει, καθὼς ἐλεύθερα πνέουν αἱ πνοαὶ τοῦ ἀνέμου. Αὐτὸ εἰς τὴν ἀρχικὴν πλάσιν ἐπρωτοστάτησε, ὅταν ὡσὰν κλῶσσα ἀπὸ τὸ χάος τὸν κόσμον ἔβγαζε. Αὐτὸ καὶ τώρα εἰς τὴν θεμελίωσιν τῆς Ἐκκλησίας πρωτοστατεῖ.

Ἀλλὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἂς μὴ ὑποτεθῇ ὅτι εἶνε μία ἁπλῆ θεϊκὴ

δύναμις καὶ ἐνέργεια. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καθὼς μᾶς ἐφανέρωσεν ὁ Χριστὸς, εἶνε ὁλόκληρος ὑπόστασις, εἶνε σωστόν Ἐγὼ μὲ θέλησιν καὶ αὐτοσυνειδησίαν, εἶνε τὸ τρίτον ὑπερευλογημένον Πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος· Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ παρουσιάζεται ὄχι μόνον κάτω ἀπὸ τὸ ἔμβλημα τοῦ ἀνέμου κρυμμένον ὁ ὁποῖος εἶνε ἕνα στοιχεῖον φυσικὸν, ἀλλὰ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ ἔμβλημα τῆς γλώσσης, ἡ ὁποία εἶνε ἡ ἔκφρασις τῆς προσωπικότητος, ποῦ νοιώθει τὸν ἑαυτόν της, σκέπτεται καὶ μεταδίδει εἰς τὰ ἔξω τὰς σκέψεις της μὲ τὴν γλῶσσάν της. Καὶ δὲν εἶνε μόνον τοῦτο. Ὁ προσωπικὸς Παράκλητος φανερόνεται μὲ τὸ σχῆμα πύρινων γλωσσῶν, διὰ νὰ διαλαλήσῃ φωναχτὰ ὅτι ἡ γλῶσσα μονάχη θὰ εἶνε ἀπὸ τόρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τὸ ἐργαλεῖον τῆς Ἐκκλησίας ὄχι τὸ μαχαίρι ὄχι τὸ σπαθὶ, ὄχι ἡ κρεμάλα, ὄχι ὁ γρόθος καὶ ἡ φοβέρα, ὄχι ἡ ὑλικὴ βία. ἀλλὰ ἡ γλῶσσα ποῦ προσεύχεται ἡ γλῶσσα ποῦ τελεῖ τὰ μυστήρια, ἡ γλῶσσα ποῦ κηρύττει. Ποία ὅμως γλῶσσα; Ὄχι ἡ κρύα ἡ κοιμισμένη, ποῦ δὲν τὴν κινᾷ ὁ νοῦς καὶ τὸ αἴσθημα, ἀλλὰ ἡ γλῶσσα ἡ πύρινη ποῦ τὴν καίει καὶ καὶ τὴν ἀνάφτει ὁ ζῆλος τοῦ Χριστοῦ σὰν φλόγα λαμπάδας μυστικῆς. Ἀπὸ μίαν τέτοιαν φλογισμένην γλῶσσαν κυριεύεται ὁ πνευματοφόρητος βοσκὸς τῆς Ἐκκλησίας. Παθαίνεται ὅταν λειτουργῇ, ὅταν προσεύχεται καὶ ὅταν κηρύττῃ· ἐξυψόνεται; ἐνθουσιάζεται; Ἀπόδειξις πῶς πύρινη γλῶσσα ἐπάνω εἰς τὸ κεφάλι του ἐκάθησε. Νυστάζει; κοιμᾶται; Πυρίνην γλῶσσαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δὲν ἔχει.

Οἱ Μαθηταὶ δὲν ἄκουσαν μόνον τὸν ἦχον τοῦ ὁρμητικοῦ ἀνέμου καὶ δὲν εἶδαν μόνον τὰς πυρίνας γλώσσας, ἀλλὰ **καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι.** Ὁ κόσμος ὅλος ἐπερίμενε τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ ἀπόστολοι ἦσαν ἁπλοϊκοὶ ἄνθρωποι, ψαράδες καὶ ἀμαθεῖς. Καιρὸν νὰ σπουδάσουν δὲν εἶχαν. Ἡ στιγμὴ ἦτο βιαστικὴ καὶ πολὺ κρίσιμος. Ἦτο βέβαια τότε ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα παγκόσμιος καὶ τὴν ὡμιλοῦσαν αἱ μεγάλαι τάξεις εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, ἀλλὰ πρῶτον μὲν οἱ Ἀπόστολοι ἐπήγαιναν νὰ προλυτίσουν τοὺς πολλοὺς, δεύτερον δὲ ἀλλοιώτικα ἑλκύεται ἕνας ἄνθρωπος ἂν τοῦ ὁμιλήσῃς εἰς τὴν μητρικήν του γλῶσσαν, ἀποτείνεσαι εἰς τὴν καρδίαν του κατ' εὐθεῖαν καὶ τὸν σέρνῃς σκλάβον σου. Ὁ κόσμος μίαν φορὰν ὑπερηφανεύθηκε εἰς τὴν Σεναὰρ, ὅπου ἠθέλησε νὰ κτίσῃ πύργον καὶ νὰ φθάσῃ, ὅπως ἐφαντάζετο, τὸν οὐρανόν· καὶ αἱ γλῶσσαί των ἀνεκατεύθηκαν καὶ ἐχωρίσθηκαν αἱ ψυχαί των διαφοροτρόπως. Ἀλλ' ἡ ταπείνωσις τῶν Ἀποστόλων ἔγεινε αἰτία νὰ σοφισθοῦν μὲ τὴν πολυγλωσσίαν διὰ τὰ καλέσουν καὶ πάλιν εἰς τὴν κατὰ Θεὸν ὁμοφωνίαν τοὺς χωρισμένους λαούς.

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΚΖ'.τ'.

Η ΗΘΙΚΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

«Ἄκουε, φυλὴ, καὶ τίς κοσμήσει πόλιν; μὴ πῦρ καὶ οἶκος ἀνόμου θησαυρίζων θησαυροὺς ἀνόμους καὶ μετὰ ὕβρεως ἀδικίας; οἱ δικαιωθήσεται ἐν ζυγῷ ἄνομος, καὶ ἐν μαρσίππῳ στάθμια δόλου, ἐξ ὧν τὸν πλοῦτον αὐτῶν ἀσεβείας ἔπλησαν; καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ἐλάλουν ψεῦδη, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν ὑφὼθη ἐν τῷ στόματι αὐτῶν;»

(Μιχαίας στ', 10 12)

Γενικῶς καὶ ἀορίστως ἂν ἐξετάσῃ κανεὶς τὴν ἠθικὴν τῆς ἀγορᾶς —τὸν τρόπον δηλαδὴ, μὲ τὸν ὁποῖον ἐννοοῦν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μικροὺς καὶ μεγάλους ἐμπόρους νὰ κάμνουν τὰς ληψοδοσίας των— θὰ τὴν εὕρῃ ἀπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἀντευαγγελικὴν καὶ ἀνήθικον. Ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος ποῦ οἱ ἔμποροι πάτρωνά των καὶ Θεὸν εἶχαν ἀνακηρύξει τὸν Ἑρμῆν, κλέπτην καὶ πανοῦργον πρώτης τάξεως, ἕως εἰς τὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἔπαιρνε τὰ παραδείγματά του ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τοῦ καιροῦ του καὶ ἐζωγράφιζε τὸν «οἰκονόμον τῆς ἀδικίας» νὰ πλαστογραφῇ τὰ χρεωστικὰ καὶ ὁμόλογα τοῦ κυρίου του διὰ τὴν ἀτομικήν του ὠφέλειαν καὶ εἰς βάρος τοῦ κυρίου του (Λουκ. ιστ') καὶ ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ ἕως εἰς τὴν σημερινήν μας ἐποχὴν ποῦ καταλασπωμένη μέσα εἰς τὸ ψεῦδος καὶ εἰς τὴν ἀπάτην σύρεται, ἡ ἀγορὰ μὲ μεγάλον ἀριθμὸν ἀντιπροσώπων της ἠκολούθησεν ἕνα ἰδικόν της κῶδικα ὁ ὁποῖος δὲν χαρακτη-

ρίζεται δυστυχῶς μὲ αὐστηρὰν εὐσυνειδησίαν. Δὲν ὁμιλῶ διὰ ὅλους γενικῶς τοὺς ἐμπόρους. Δὲν λησμονῶ ἐντίμους βιοπαλαιστὰς ἢ ἐπιχειρηματίας. χωρίζω τὸν δόλον καὶ αὐτὸν κάμνω σκοπὸν τῆς σημερινῆς διδαχῆς μου.

Ἀρκετὰ ἁγιογραφικὰ ῥητὰ θὰ ἠμποροῦσε νὰ μαζεύσῃ κανεὶς, διὰ τὸ προκείμενον. Ἀλλ' ἐγὼ προτιμῶ νὰ στηριχθῶ ἐπάνω εἰς τὸν προφήτην Μιχαίαν, ὁ ὁποῖος μὲ φλογερὰν γλῶσσαν ἐμάστιξε τὴν αἰσχοκέρδειαν τοῦ καιροῦ του καὶ τοῦ ὁποίου τὰ λόγια, ἀλλοίμονον, ταιριάζουν τόσον πολὺ εἰς τὴν ὑλιστικήν μας ἐποχήν!

Ἄκουε, Ἰουδαϊκὴ φυλή! (φωνάζει πρὸς τοὺς συμπατριώτας του ὁ προφήτης, τοὺς ὁποίους ἡ λατρεία τοῦ Μαμμωνᾶ πάντοτε ἐδαιμόνιζε) Ἄκουε καὶ λέγε μου: ποῖος εἶνε ὁ λαμπρότερος στολισμὸς εἰς ἕνα τόπον; Δὲν εἶνε ἡ τιμιότης του; δὲν εἶνε τὸ καλόν του ὄνομα; δὲν εἶνε αἱ παστρικαί του ληψοδοσίαι, αἱ ὁποῖαι τὸν λαμπρύνουν πολὺ περισσότερον παρὰ τὰ ἀγάλματα, οἱ ἀνδριάντες, τὰ θέατρα, τὰ μουσεῖα καὶ ὅλα τὰ ὑπερήφανα κτίριά του; Καὶ ὅμως τί ἄλλο βόσκει σήμερον εἰς τὸν τόπουν μας παρὰ ἡ φωτιὰ τοῦ ἀνόμου θησαυρισμοῦ καὶ τῆς ὑβριστικῆς ἀδικίας ποῦ γυμνὴ περιπατεῖ καὶ ἀδιάντροπη; Δὲν εἶνε πλέον τὸ ἐμπόριον διὰ τὴν πατρίδα μας ὅ,τι ἔπρεπε νὰ εἶνε: μία ἀμοιβαία ὑπηρεσία καὶ δι' ἐκεῖνον ποῦ πωλεῖ καὶ δι' ἐκεῖνον ποῦ ἀγοράζει. Δὲν εἶνε ἕνα δοῦναι καὶ λαβεῖν ποῦ στοχάζεται καὶ τοῦ ἐμπόρου καὶ τοῦ πελάτου τὸ καλόν. Δὲν εἶνε ἕνας εὐλογημένος ποταμὸς ποῦ κάμνει νὰ κυκλοφορῇ τὸ χρῆμα μὲ κέρδος κάθε κοινωνικοῦ στρώματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ περάσῃ. Ἀλλὰ εἶνε καταρράκτης ἀδικίας καὶ κλοπῆς. καὶ ἁρπαγῆς. «Ἅρπαξε νὰ φᾷς καὶ κλέψε νἄχῃς» εἶνε τὸ πρῶτον ἄρθρον εἰς τὸ ἐμπορικὸν σύμβολον. Τί σημαίνει διὰ μερικοὺς καταστηματάρχας συνειδησις; Τί νόμος τοῦ Θεοῦ καὶ τί κόλασις αἰωνία; Αὐτὰ αὐτοὶ δὲν τὰ λογιριάζουν. Κερδοσκοπία, ἐκμετάλλευσις, δόλος, ἀπομύζησις, ἄκοπος χρηματισμὸς εἶνε τὸ πρόγραμμα τοῦ βίου των. Καὶ ἐν εἶνε τὸ ὄνειρόν των: νὰ γείνουν ἑκαταμμυριοῦχοι καὶ ὀψίπλουτοι, διὰ νὰ τοὺς προσηκάνεται ὁ κόσμος, ἀδιάφορον μὲ ποῖα μέσα ἀπέκτησαν τὸ χρῆμά των.

Ἡ φιλαλήθεια, ἡ τιμιότης, τὰ σωστὰ ζύγια, τὰ παστρικὰ καταστιχα, ἡ τακτικὴ καὶ ἀνελλιπὴς πληρωμὴ τῶν χρεῶν, ὁ πρέπων μισθὸς εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς ὑπαλλήλους, αὐτὰ εἶνε τὰ μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα ἕνας εὐσυνείδητος ἔμπορος ἐργάζεται καὶ κρατεῖ ὑψηλὰ καθαρὸν τὸ μέτωπον. Σεῖς ὅμως πῶς **ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις** τὸ χρῆμα αὐτό, τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς γείνῃ, ἂν δὲν μετανοήσετε, πῦρ τῆς θείας ὀργῆς; Μὲ τὰ ἄνομα ζυγὰ καὶ τὰ σταθμὰ τοῦ δόλου, τὰ ὁποῖα φυλάσσετε εἰς τὸ δισάκκι σας. Μὲ τὴν γλῶσσαν σας, ἡ ὁποία στέκεται πάντοτε ὀρθία καὶ περιποιητική, εἰς τὸ στόμα σας, διὰ νὰ σκορπίσῃ ἕνα σωρὸν περιποιητικὰ λόγια καὶ ἀγυρτείας εἰς τοὺς ὄσους πίπτουν εἰς τὰ δίκτυά σας. Μὲ τὰς γεμάτας ἀπὸ χιλίας ὑποσχέσεις διαφημίσεις σας, τῶν ὁποίων δὲν εἶνε ἀλήθεια οὔτε τὸ ἑκατοστόν. Μὲ τὰς παραποιήσεις καὶ νοθεύσεις τῶν ἐμπορευμάτων σας, τὰ ὁποῖα παρουσιάζεται πολλὰς φορὰς ὡς τρόφιμα, ἐνῷ εἶνε δηλητήρια τῆς ὑγείας τοῦ δημοσίου. Μὲ τὰς πλαστὰς χρεωκοπίας σας, μὲ τὰς ὁποίας σύρετε εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς καταστροφῆς τόσους καὶ τόσους ἀφοῦ ὅμως πρῶτα σεῖς καλὰ ἐξασφαλισθῆτε. Μὲ τὴν ἰδρωπεριχυμένην ἐργασίαν τῶν ἐργατῶν καὶ ἐργατίδων σας, τοὺς ὁποίους ἐκμεταλλεύεσθε δι' ἕνα κομμάτι ψωμὶ χωρὶς Θεοῦ φόβον. Ἰδού, ὦ ἔμποροι τῆς ἀδικίας, πῶς **ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις καὶ ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς!** (Ἰακώβ. ε', 3—5).

Πῶς δικαιολογεῖτε τὴν παράνομον διαγωγήν σας; Ἡ ἠθική τοῦ Εὐαγγελίου, λέγετε, δὲν εἶνε ἡ κατάλληλος διὰ τὴν ἀγοράν. Ἐδῶ πρέπει νὰ ἔχῃ κανεὶς ἐλαστικὴν τὴν συνείδησίν του, πρέπει νὰ γελάσῃ, νὰ ψευσθῇ, ἂν θέλει νὰ προοδεύσῃ. Ἄλλος τρόπος δὲν ὑπάρχει. Τὸ Εὐαγγέλιον εἶνε καλὸν διὰ τοὺς παπάδες καὶ τὰ μοναστήρια, ἀλλ' εἰς τὸν κόσμον δὲν πιάνει χαρτωσιάν... Ἀλλὰ τί λέγεις, ἀδελφέ; Ἔγραψε λοιπὸν ὁ Θεὸς τὸ Εὐαγγέλιόν του διὰ τοὺς παπάδες μόνον καὶ ἀφῆκεν ὅλα τὰ ἄλλα ἑκατομμύρια τοῦ κόσμου ἀφώτιστα διὰ νὰ τρώγουν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο, ὅπως εἰς τὸ πέλαγος τὸ μεγάλο ψάρι τρώγει τὸ μικρόν; Καὶ ἐπέτρεψε νὰ εὐτυχοῦν καὶ νὰ προοδεύουν μόνοι οἱ ἐπιτήδειοι, ἐνῷ τοὺς τιμίους ἐκτελεστὰς τῶν ἐντολῶν του κατεδίκασε νὰ γυρίζουν εἰς τὸ μαγγανοπήγαδόν των χωρὶς προκοπήν; Καὶ πρέπει νὰ ξαναέλθουν τὰ χρόνια τοῦ Ἰωάθαμ, Ἄχαζ καὶ Ἐζεκίου, τὰ ὁποῖα ἐστιγμάτιζεν ὁ προφήτης καὶ νὰ χυθῇ πάλιν ἡ κλοπὴ καὶ ἡ ἁπάτη εἰς τὴν γῆν, διότι ὁ Θεὸς διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἐκλεκτῶν του καθόλου δὲν ἐνδιαφέρεται; Ἀλλὰ ποῦ τότε μένει ἡ Ἁγιότης του καὶ τί γίνεται ἡ Δικαιοσύνη του; Ὅσον καὶ ἂν ἐξέπεσεν ἠθικῶς ἡ ἀγορά μας, ἀλλ' αἱ ἐκφράσεις «ἐμπορικὸν ὄνομα» καὶ «ἐμπορικὴ πίστις» δὲν ἔπαυσαν νὰ τὴν ἠλεκτρίζουν. θανάσιμον κτύπημα θεωρεῖ κάθε ἔμπορος ἂν τὸ καταστημά του δυσφημισθῇ. Ἀνθοῦν δὲ καὶ μεγαλύνονται καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐκεῖνοι πρὸ πάντων οἱ ἐμπορικοί μας οἶκοι — καὶ ἔχομεν τέτοιους πολλοὺς, δόξα τῷ Θεῷ! — ὅσοι εἶνε εὐϋπόληπτοι καὶ καθαροὶ εἰς τὰς ληψοδοσίας των. Τί κάθεσαι λοιπὸν καὶ λέγεις ὅτι διὰ νὰ προοδεύσῃς χρειάζεται τὸ ψεῦμα; θὰ ἔλθω εἰς τὸ μαγαζεῖόν σου νὰ ψωνίσω, θὰ μὲ γελάσῃς εἰς τὴν τιμὴν, εἰς τὴν ποιότητα, εἰς τὸ ζύγισμα μίαν φορὰν, δύο,

τρίς. Ἔπειτα μὴ με παίρνεις δὰ καὶ τόσον βλάκα, ὥστε νά σου ἐπανέλθω· θὰ ὑπάγω εἰς ἄλλον τιμιώτερόν σου καὶ μ' ἐμὲ ὅλοι οἱ πελάται σου καὶ σὺ θὰ τρώγῃς ἀέρα. Διατὶ λοιπὸν τὴν προσωρινήν σου ἐπιτυχίαν τὴν ἐκλαμβάνεις διὰ σωστὴν καὶ παντοτεινὴν ἐπιτυχίαν, ἀφοῦ ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ λάβῃς τὰς ἐπίχειρα τῆς κακίας σου; Ὁ εὐσυνείδητος ἔμπορος εἶνε ὡσὰν τὸν φρόνιμον ἐκεῖνον κτίστην τῆς παραβολῆς τοῦ Χριστοῦ, ποῦ ἔκτισε καὶ ἐθεμελίωσε τὸ κτίριόν του ἐπάνω εἰς τὸν βράχον καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ αἱ βροχαὶ καὶ αἱ τρικυμίαι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸ κλονίσουν. Ἀλλ' ὁ ἀσυνείδητος καὶ κατεργάρης κτίζει ἐπάνω εἰς τὴν ἄστατον ἄμμον καὶ ἡ ἐπιχείρησίς του δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ κατακρημνισθῇ.

Δι' ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς κριτήριον τῶν ἐπιχειρήσεών μας δὲν εἶνε ἡ ἡμέρα, ἀλλ' ἡ αἰωνιότης. Μιᾶς στιγμῆς ἐπιτυχία δὲν εἶνε ἐπιτυχία παντοτεινή. «Βλέπε τὸ τέλος» ἢ «καλὰ ὑστερινὰ» εἶνε τὸ σύνθημά μας. Κερδίζει χρήματα, ἀλλὰ τί γίνεται ἡ ψυχή σου καὶ ὁ ἀνθρωπισμός σου, τὰ ὁποῖα βάζεις ἐνέχυρον εἰς τὸν Μαμμωνᾶν, καθὼς ὁ Φάουστ ἔβαλε τὴν ψυχήν του ἐνέχυρον εἰς τὸν Μεφιστοφιλῆν; Προτιμᾷς ἀπὸ τὴν βασιλικὴν ὀρθοστασίαν τῆς εἰλικρινείας τὸ σκύψιμον καὶ τὸ καμπούρισμα τοῦ ἀρπαχτικοῦ λύκου; ἀλλὰ ποῦ εἶνε τὸ κέρδος σου λοιπὸν ὅταν ἀπὸ τέκνον τοῦ Θεοῦ γίνεσαι τετράποδον καὶ σὰν φίδι μὲ τὴν κοιλίαν σου σύρεσαι; Ζῇς ἀγέρωχος εἰς αὐτὴν τὴν στενὴν γῆν· ἀλλὰ τί θὰ κάμῃς αὔριον, ὅταν θ' ἀλλάξουν αἱ σκηνογραφίαι καὶ θὰ παρουσιασθῇς κατάγυμνος ἐμπρὸς εἰς τὸν Κριτήν σου; Ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη νὰ ἐρίχνωμεν τόσον μακράν; Ὄχι πλέον μετὰ τὸν θάνατον, ἀλλὰ πρὸ τοῦ θανάτου σου, εἰς αὐτὴν ἐδῶ κάτω τὴν ζωὴν τὰ κέρδη σου δὲν θὰ τὰ χαρῇς. Διότι εἶνε κέρδη ποτισμένα μὲ τὰ δάκρυα τῶν ἄλλων καὶ θὰ γείνουν σχοινὶ καὶ βρόχος εἰς τὸν λαιμόν σου. Τὸ εἶπε καὶ τοῦτο ὁ προφήτης, τοῦ ὁποίου σήμερον ἀκούομεν τὸν λόγον: «Θὰ σπείρῃς σὺ τὸν σπόρον, ἀλλὰ δὲν θὰ θερίσῃς. Θὰ πιέσῃς τὴν ἐλαίαν, ἀλλὰ μὲ λάδι δὲν θὰ ἀλειφθῇς. Θὰ πατήσῃς τὰ σταφύλια, ἀλλὰ κρασὶ δὲν θὰ πίῃς». (στ', 15). Ὅ,τι καὶ ἂν λέγουν, ὁ κόσμος αὐτὸς εἶνε θεμελιωμένος ἐπάνω εἰς ἠθικὰ θεμέλια. Ὑπάρχει μία Νέμεσις, μία θεία Δικαιοσύνη, ἡ ὁποία ἀργὰ ἢ γρήγορα παρακολουθεῖ τὰ πάντα καὶ εἶνε ἕτοιμη πάντοτε νὰ βάλῃ τὸν καθένα εἰς τὴν θέσιν του.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΚΖ'.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

« Καὶ προσηύξατο Μανωὴ πρὸς Κύριον καὶ εἶπε: ...Τί ποιήσομεν τῷ παιδίῳ τῷ τικτομένῳ»
(Κριτ. ιγ', 8)

«Τί ποιήσομεν τῷ παιδίῳ τῷ τικτομένῳ; Ποῖα εἶνε τὰ χρέη μας ἀπέναντι τοῦ τέκνου, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐχάρισεν ἡ θεία Πρόνοια;» Αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν ἀπηύθυναν πρὸς τὸν Θεὸν ὁ Μανωὴ καὶ ἡ σύζυγός του, ὅταν ἐδέχοντο τὴν θείαν εὐλογίαν διὰ νὰ ἀξιωθοῦν νὰ γείνουν γονεῖς τοῦ θαυμασιωτάτου Σαμψών, αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν πρέπει καὶ οἱ σύζυγοι νὰ ἀπευθύνουν εἰς τὸν ἑαυτόν των, ὅταν καταλάβουν ὅτι εὐλογήθη μὲ καρποφορίαν ἡ μυστηριακή των ἕνωσις καὶ νέα ὕπαρξις εἶδε τὸ φῶς ἀπὸ τὴν διπλῆν ὕπαρξίν των, διὰ νὰ σφίγξῃ δυνατώτερα τὴν συζυγίαν των καὶ τοὺς στολίσῃ μὲ τὸ μεγάλον καὶ τιμημένον ἀξίωμα τῶν γονέων. Ὁ Μανωὴ καὶ ἡ εὐλαβὴς σύζυγός του ἐπῆραν τὴν πρέπουσαν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημά των, τὴν ὁποίαν ἄγγελος Κυρίου τοῖς ἔφερε ἀπὸ τὸν οὐρανόν· καὶ αὐτὴν ἀκολουθήσαντες, ἔπλασαν τὸν ἥρωα ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ ἀνδραγαθήματά του ἔσωσε τὴν πατρίδα του πολλὰς φορὰς ἀπὸ τοὺς Φιλισταίους. Ἀλλὰ εἰς τοὺς σημερινοὺς γονεῖς ποῖος ἄγγελος θὰ σταλῇ ἀπὸ τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ ἔλθῃ καὶ τοὺς διδάξῃ τὰ καθήκοντα ποῦ ἔχουν πρὸς τὰ παιδιά των, παιδιὰ καὶ ἀπὸ τὸν κοσμοξεκουσμένον Σαμψὼν πολυτιμώτερα, διότι εἶνε ἀδελφοί

τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ ἴδιος Θεὸς τὰ νιοθετεῖ τὴν στιγμὴν ποὺ τὰ ἀναγεννᾷ εἰς τὴν μήτραν τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας μὲ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν.

Σῶμα καὶ ψυχὴ εἶνε τὰ δύο συστατικὰ τοῦ παιδίου· καὶ ἡ ἀνατροφὴ εἶνε ὑποχρεωμένη νὰ φροντίσῃ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου. Τὸ πρὸς τὸ σῶμα τοῦ παιδίου χρέος τὸ νοιώθουν καὶ τὸ αἰσθάνονται ὅλοι οἱ γονεῖς. Ὄχι πλέον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἄγρια ζῶα βιζαίνουν ἅμα γεννήσουν τὰ νεογνά των ἕως ὅτου μεστωθοῦν καὶ γείνουν ἱκανὰ νὰ εὑρίσκουν τὴν τροφὴν μόνα των. Κυττάζει ἡ γάτα τὰ μικρά της. Φροντίζει τὰ ἄγρια πουλάκια ἡ πτερωτὴ μάνα. Ταπεραπίζει τὰ λεοντάρακια της ἡ λέαινα. Καὶ πῶς ὁ ἄνθρωπος θὰ στίξῃ τὸ φυσικὸν αἴσθημα τῆς φιλοστοργίας καὶ θὰ παραμελήσῃ τὴν ἐκδημασίαν, τὴν ὑπόδυσιν τὴν τροφήν, τὸ σωματικὸν μεγάλωμα τῶν παιδιῶν του; Δὲν λέγω. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε προικισμένος μὲ ἐλευθερίαν πολὺ ἀνωτέραν ἀπὸ τὸ ζωϊκὸν ἔνστικτον καὶ ἠμπορεῖ νὰ καταχρασθῇ καὶ τὴν φύσιν του ἀκόμα· καὶ δι' αὐτὸ ἀκούομεν κάποτε νὰ γίνεται λόγος διὰ ἔκθετα, τὰ ὁποῖα ἁμαρτωλαὶ καὶ κακοῦργοι μητέρες γεννοῦν καὶ ὕστερα ρίπτουν εἰς τοὺς δρόμους, χειρότεραι καὶ ἀπὸ τίγρεις καὶ ἀπὸ ὕαινας. Ἀλλὰ τὰ παραδείγματα αὐτὰ εἶνε στάνια· καὶ τὴν σωματικὴν ἀνατροφὴν τῶν ἀδυνάτων βρεφῶν ἐλάχιστοι, πολὺ ἐλάχιστοι γονεῖς ἀμελοῦν.

Ὅσῳ περισσότερον περιῇ τοῦ παιδιοῦ ἡ ἡλικία, τόσῳ περισσότερον καὶ αἱ φροντίδες τῶν γονέων μεγαλύνουν. Εἶν' ἕως χθὲς ἐπροσπαθοῦσαν οἱ γονεῖς νὰ στερεώσουν καὶ αὐξήσουν τὸ μικροσκοπικὸν καὶ λεπτεπίλεπτον σωματάκι του καὶ προσθέσουν κρέας εἰς τὸ κρέας του καὶ περισσότερον ἀνάστημα εἰς τὸ ἀνάστημά του, ἀλλὰ τώρα παρατηρήσατε πῶς ἐξυπνᾷ καὶ ὁ νοῦς του σιγὰ σιγὰ καὶ τὰ μάτια του ἀνακαλύπτουν κάθε στιγμὴν χιλίας ἀπορίας καὶ τὰ χείλη του ἀκατασταύστως μᾶς ἐρωτοῦν: «Τί εἶνε αὐτό; Διατί γίνεται ἐκεῖνο; Ποῖος ὁ λόγος τοῦ ἄλλου;» Εἰς τὴν πεῖναν καὶ δίψαν αὐτὴν τῆς φιλοπερίεργου ἡλικίας ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ μένωμεν ἀδιάφοροι, ἀλλὰ νὰ τὴν τρέφωμεν μὲ ἀπαντήσεις καὶ νὰ τὴν διασκεδάζωμεν ἀκούραστοι, γνωρίζοντες ὅτι αὐτὴ πρὸ πάντων ἡ ἡλικία τῶν 3 – 10 ἐτῶν εἶνε ποὺ ἀποθηκεύει τὰς περισσοτέρας διανοητικὰς προμηθείας τοῦ βίου. Καὶ ὅταν ἀπαντοῦμεν, ἂς ἀπαντοῦμεν μὲ προθυμίαν καὶ γλυκύτητα καὶ ἂς λέγωμεν τὴν ἁπλῆν καὶ ἀστόλιστην καὶ ἀπέριττην ἀλήθειαν εἰς τὰ παιδιὰ ὅσον εἰς τὸ κεφάλι των χωρεῖ· καὶ ἂς μὴ ὁμοιάζωμεν μερικούς, οἱ ὁποῖοι εἰς μὲν τὸ γάλα ποὺ πίνουν τὰ παιδιά των διὰ νὰ ἀναστυχθοῦν σωματικῶς εἶνε πολὺ προσεκτικοί, ψεύδη δὲ γεμίζοντες τὸν νοῦν των δὲν ἀνησυχοῦν καθόλου. Οἱ γονεῖς ἐν τούτοις, ὅσον καὶ ἂν εἶνε καλο-

θέλητοι, δὲν ἠμποροῦν νὰ τὰ ἐξεύρουν ὅλα καὶ θὰ φωνάζουν εἰς βοήθειαν τῶν τὸ σχολεῖον καὶ τὸν διδάσκαλον, ὅπου πλέον πλουσία καὶ στερεὰ θὰ κτισθῇ ἡ μάθησις τοῦ παιδιοῦ. Εἶνε, νομίζω, περιττὸν νὰ σημειώσωμεν πόσην προσοχὴν χρειάζεται αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ πῶς ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους θὰ παραδώσωμεν πρὸς μόρφωσιν τὸ παιδί μας, πρέπει νὰ εἶνε ὄχι ξένοι, ἀλλὰ Ὀρθόδοξοι καὶ Ἕλληνες, διὰ νὰ ἐξακολουθήσουν εἰς τὰ ἴδια θεμέλια, εἰς τὸν ἴδιον ρυθμὸν καὶ μὴ κρημνίσουν ὅ,τι ἐκτίσαμεν ἡμεῖς.

Ὁ σκοπὸς τῆς ἀνατροφῆς εἶνε νὰ κάμῃ τὸν ἄνθρωπον σωματικῶς καὶ ψυχικῶς ἀνεξάρτητον. Καθὼς δηλαδή, ὅταν πρώτην φορὰν παρουσιασθῇ τὸ μωρόν, δὲν ἔχει τὴν δύναμιν ἀφ' ἑαυτοῦ του νὰ περιπατήσῃ, ἀλλὰ τὸ κρατοῦμεν ἡμεῖς μὲ τὰ χέρια μας, ἕως ὅτου δυναμώσουν τὰ ποδαράκια του καὶ μάθῃ νὰ τρέχῃ ἐπάνω κάτω χωρὶς τῶν χεριῶν μας τὴν βοήθειαν, οὕτω πως καὶ ἡ ἀνατροφὴ ἔρχεται νὰ προικίσῃ τὸν ἄνθρωπον μὲ τὰς σωματικὰς ἐκείνας καὶ πνευματικὰς δυνάμεις, ποὺ, ὅταν τὰς ἀποκτήσῃ, θὰ ἠμπορῇ νὰ ζῇ μόνος του καὶ δὲν θὰ ἔχῃ πλέον τὴν ἀνάγκην του πατρός του καὶ τῆς μητρός. Διὰ τοῦτο καὶ ὅλαι μας αἱ φροντίδες εἰς τοῦτο πρέπει νὰ ἀποβλέπουν: πῶς οἱ υἱοί μας θὰ ἐφοδιασθοῦν μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ προσόντα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ εἶνε ἱκανοὶ νὰ πολεμήσουν μόνοι των εἰς τὸν μεγάλον πόλεμον τῆς ζωῆς. Γονεῖς ποὺ θέλουν πάντοτε νὰ ἔχουν κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τὰ παιδιά των καὶ ὅταν ἔγειναν ἄνδρες καὶ γυναῖκες, γονεῖς ποὺ θέλουν νὰ κρατοῦν πάντοτε τὰ παιδιά των ἐξηρτημένα ἀπὸ τὸν ἑαυτόν των ὡσὰν νὰ ἦσαν πάντοτε νήπια δὲν φαίνονται νὰ ἔχουν σαφῆ εἴδησιν τοῦ προορισμοῦ των. Δὲν ἐννοοῦν πῶς τὸ χθεσινὸν κλωνάρι, πρέπει νὰ γείνῃ σήμερα δένδρον μὲ ἰδικήν του ζωὴν καὶ αὐτό.

Ἡ προσπάθεια τῶν γονέων νὰ κάμουν ἀνεξαρτήτους τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας των, διὰ νὰ ζοῦν καὶ αὐτοὶ τὴν ξεχωριστήν των ζωήν, συγκεντρώνεται πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀποκατάστασίν των, εἰς τὸν «θησαυρισμὸν» τῶν γονέων διὰ τὰ τέκνα, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Β' Κορ. ιβ', 14). Αὐτὸν τὸν θησαυρὸν ἐννοοῦν οἱ περισσότεροί μας ὡς προῖκα εἰς ἀκίνητα καὶ κινητά, μὲ τὴν ὁποίαν ἐφοδιάζομεν τὰ παιδιά μας κατὰ τὴν ἡμέραν ποὺ κτίζουν τὴν ἰδικήν των φωλεὰν καὶ ἔρχονται εἰς γάμον. Εἰς τὰ ἀληθινὰ ὅμως προῖκα καὶ θησαυρισμὸς καὶ ἀποκατάστασις ὑποδηλοῦν πολὺ περισσότερα πράγματα. Διότι καὶ τὰ γράμματα ποὺ μανθάνομεν εἰς τὰ παιδιά μας, καὶ αὐτὰ προῖκα καὶ θησαυρισμὸς εἶνε· καὶ ὁ χαρακτὴρ ποὺ τοὺς δίδομεν, καὶ αὐτὸς προῖκα καὶ θησαυρισμὸς εἶνε· καὶ ἡ ὑγιεινὴ κράσις ποὺ τοὺς χαρίζομεν, καὶ αὐτὴ προῖκα καὶ θησαυρι-

σμὸς εἶνε. Ἡ δὲ μεγαλειτέρα προῖκα, κατὰ τὴν γνώμην μου ποῦ ἠμπορεῖ νὰ προσφέρῃ ἕνας γονεὺς εἰς τὸ παιδί του, εἶνε ἡ φιλεργία καὶ φιλοπονία. Μὲ αὐτὴν, καὶ χρηματικὴν προῖκα ἂν δὲν τοὺς δώσωμεν, ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ δουλεύσουν καὶ νὰ μὴ πεινάσουν. Χωρὶς αὐτὴν, καὶ τὰ πλούτη τοῦ Κροίσου ἂν τοὺς χαρίσωμεν, θὰ τὰ καταλύσουν καὶ θὰ πτωχύνουν. Κατεὶς λοιπὸν πατὴρ ἂς μὴν ἀπατᾶται μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐξησφάλισε τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν του, διότι θὰ τοὺς κληροδοτήσῃ αὔριον τὴν μεγάλην περιουσίαν του. Ἂς προσπαθήσῃ καλλίτερα νὰ διδάξῃ καὶ τοὺς υἱούς του καὶ τὰ κοράσιά του ἀπὸ μίαν τέχνην, ἡ ὁποία θὰ εἶνε τὸ καλλίτερον καὶ ἀσφαλέστερον βραχιόλι εἰς τὴν δεξιάν των.

Διὰ νὰ φθάσῃ ὅμως ἡ ἀνατροφὴ ἕως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ της καὶ νὰ πλάσῃ τὸ παιδὶ ἄνθρωπον σωστὸν καὶ τέλειον κατὰ τὸ σῶμα κατὰ τὸ μυαλὸ, κατὰ τὸ χέρι, κατὰ τὸν χαρακτῆρα, πόσα ἀκάνθια ἐν τῷ μεταξὺ πρέπει νὰ ξερριζωθοῦν, πόσαι δυσκολίαι νὰ ἀντικρυσθοῦν καὶ πόσοι ἱδρῶτες νὰ χυθοῦν! Ὑπάρχουν εὔκολα παιδιὰ, γῆ παχεῖα καὶ εὔφορος, ποῦ περνᾷ ἀπ' ἐπάνω της τὸ ἄροτρον καὶ μιὰ χαρὰ τὴν αὐλακόνει. Καὶ ὑπάρχουν ἄγρια παιδιὰ, βράχοι ἀναίσθητοι, Βουκέφαλοι ποῦ χρειάζονται τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐξυπνάδα ἑνὸς μεγάλου Ἀλεξάνδρου διὰ νὰ τοὺς σύρῃ ὅπου θέλει. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἡ Καινὴ Διαθήκη διαφέρει κάπως ἀπὸ τὴν Παλαιάν. Μᾶς συνιστᾷ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν γλυκύτητα παρὰ τὸ αἰώνιον μάλωμα καὶ τὸ ξύλον· Πατέρες, μᾶς συμβουλεύει, μὴ παροργίζετε καὶ μὴ ἐρεθίζετε τὰ παιδιά σας. (Ἐφ. στ', 21). Διότι ἀληθῶς, δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσον νὰ χειροτερεύουν οἱ κακοὶ χαρακτῆρες ἀπὸ τὴν αἰωνίαν μουρμούραν καὶ τὰ ἀδιάκοπα ραβδίσματα. Ἔχεις λοιπὸν παιδία δύστροπα; Δὲν σου λέγω νὰ κλείῃς τὰ μάτια σου ἢ καὶ νὰ χαριεντίζεσαι μαζί των. Σοῦ λέγω ὅμως: συμβούλευέ τα· φέρνε τα εἰς τὸ φιλότιμον· λογικεύου μαζί των, ἀποτείνου εἰς τὴν συνείδησίν των· ἀποδείκνυε εἰς αὐτὰ τὸ συμφέρον των διάλεγε μερικὰς καλὰς των ὥρας καὶ συνομίλει μὲ σοβαρότητα, μὲ πόνον, μὲ βαθυτάτην θλῖψιν ὡς τοῦ Θεοῦ ἀντιπρόσωπος, δίδε τὸ καλὸν παράδειγμα, ποῦ χωρὶς λόγια καὶ συβουλὰς, εἶνε τὸ ἐλκυστικώτερον σχολεῖον τῆς ἀρετῆς· προσεύχου ἀδιακόπως εἰς τὸν Παντοδύναμον νὰ στείλῃ εἰς βοήθειάν σου τὴν χάριν του. Καὶ ἂν, ὕστερα ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνάς σου, εἶδες πῶς ὁ Ἰούδας ἔμεινε πάλιν Ἰούδας, θὰ ἔχῃς τοὐλάχιστον ἡσυχον τὴν συνείδησίν σου ὅτι ἔπραξες τὸ ἰδικόν σου καθῆκον: ἔσπειρες, ἐπότισες, ἐκαλλιέργησες. Ἡ καρποφορία εἶνε τοῦ Θεοῦ.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΚΗ'.

Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΙΣ

« Διδαχοῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε ». (Ἑβρ. ιγ', 9)

Ὅσοι ἐσπούδασαν τὴν κατάστασιν τῆς γυναικὸς ἔξω ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἀπὸ τὸν Χριστιανισμόν, τὴν εὑρῆκαν ἀξιολύπητην. Παραγκωνισμένη ἀπὸ τὴν ἑταίραν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἐξαχρειωμένη μὲ τὰ εὔκολα διαζύγια εἰς τὴν Ρώμην, καιομένη ζωντανὴ μὲ τὸ πτῶμα τοῦ νεκροῦ ἀνδρός της εἰς τὴν Σκυθίαν καὶ εἰς τὴν Ἰνδίαν, ἐπαρουσίαζε τὸ πλέον θλιβερὸν θέαμα σκλάβας, ποῦ ἔζη διὰ νὰ ἐξυπηρετῇ τὰ ἀνδρικὰ ἐνστικτα καὶ ἀψύχου μηχανῆς ποῦ προορισμὸν εἶχε νὰ τρέφῃ μὲ νέας σάρκας τὸ μεγαθήριον τῆς πολιτείας· Ἡ ζήλεια τοῦ ἀνδρὸς δὲν τὴν ἐπέτρεπε νὰ ἐξέρχεται ἐλεύθερα. Τὰ γράμματα θεωροῦντο δι' αὐτὴν προστυχιὰ καὶ ἀτιμία. Ἡ ζωή της ἦτο ἰδιοκτησία τοῦ ἀνδρός της. Πολλὰς φορὰς κατεστάλαξεν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἠγοράζετο μὲ ὀλίγα χρήματα, καθὼς καὶ ἕως σήμερα ἀκόμη συμβαίνει εἰς τοὺς ἀγρίους, ὅπου οἱ μὲν Καφῖροι δίδουν πέντε ἀγελάδας καὶ παίρνουν μίαν γυναῖκα, οἱ δὲ Δαμάρας μὲ μίαν καὶ μόνην ἀγελάδα ἠμποροῦν ν' ἀγοράσουν τὴν ὡραιοτέραν κόρην τῆς χώρας των, οἱ δὲ Οὐγανδαῖοι ἀκόμα εὐθηνότερα τὴν ἀγοράζουν μὲ ἕνα ζευγάρι τσαρούχια ἢ ἐξ σακκορράφες. Καὶ αὐτὰ ἀκάμη τὰ παιδιά της ποῦ μὲ τόσον πόνον καὶ τόσην λαχτάραν ἐγεννοῦσε ἡ προχριστιανικὴ γυναῖκα δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ὀνομάσῃ ἰδικά της καὶ νὰ τὰ σφίξῃ εἰς τὴν ἀγκαλιάν της, ἀλλὰ τῆς τὰ ἔπαιρνε ἡ πολιτεία νὰ τὰ μεγαλώσῃ εἰς τοὺς στρατῶνάς της, ὅπως μᾶς παριστᾷ τῆς Σπάρτης τὸ παράδειγμα·

Ὁ Χριστιανισμὸς ἔφερε εἰς τὸν κόσμον νέον γυκαικεῖον ἰδανικόν, τὴν Παναγίαν. Πλησίον εἰς τὸν Σωτῆρα ἔστησε σεμνὰ γύναια, τὰ ὁποῖα μάλιστα καὶ πρώτας εὐαγγελιστρίας τῆς Ἀναστάσεως ἀνέδειξε. Εἵλκυσε εἰς τὴν εὐαγγελικὴν πίστιν γυναῖκας θαυμασίας, ὅπως ἦτο ἡ Λυδία, ἡ Δορκὰς, ἡ Πρίσκιλλα, ἡ Φοίβη, ἡ Λωΐς, καθεμία μὲ τὸ ἰδιαίτερόν της πνευματικὸν χάρισμα. Ἐδημιούργησε παρθένους, συζύγους, μητέρας, ἁγίας ποῦ ἄλλοτε δὲν εἶχαν εἰς τὸν κόσμον φανῇ. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπέτυχε τὴν ψυχικὴν καὶ ἠθικὴν τῶν δύο φύλων ἰσότητα, χωρὶς νὰ ἀνακατώσῃ καὶ τοὺς ἰδιαιτέρους κύκλους των. Ἀπὸ τώρα πλέον ἀποκτᾷ ἡ γυναῖκα τὸ δικαίωμα νὰ θεωρῆται συνεργάτης καὶ σύντροφος τοῦ ἀνδρὸς, νὰ εἶνε κυρία εἰς τὸ σπίτι, νὰ ἀπολαμβάνῃ τὸν ἄνδρα της ἐνόσῳ ζῇ, νὰ ἀνατρέφῃ τὰ παιδιά της ἡ ἰδία, νὰ σπουδάζῃ ἄν της ἀρέσῃ καὶ νὰ λάμπῃ εἰς κάθε εἶδος προκοπῆς. Ἦλθαν μάλιστα καὶ χρόνια, κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἄνδρας ἱπποτικώτατα καὶ λατρείαν τῆς προσέφερε. Καὶ ἡ λατρεία αὐτὴ, ποῦ χρεωστεῖται ἀληθινὰ εἰς τὴν γυναῖκα καὶ μάλιστα ἂν εἶνε σεβαστὴ μητέρα μας, μοῦ φαίνεται πῶς καὶ σήμερα καλὰ — καλὰ δὲν εἶνε ἄγνωστη.

Δυστυχῶς· μὲ ὅλην τὴν ἀνύψωσιν ποῦ ἀπήλαυσεν ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ μὲ ὅλην τὴν διαφορὰν τῆς σημερινῆς της καταστάσεως μὲ τὴν ἄλλοτε, καὶ πάλιν εὑρίσκονται μερικαὶ ποῦ δὲν μένουν εὐχαριστημέναι. **Διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις περιφερόμεναι** καθὼς περιφέρονται ἐμπρὸς εἰς τὰς βιτρίνας τῶν νεωτερισμῶν ποῦ μόλις ἔφθασαν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, κηρύττουν εἰς τὴν πτωχήν μας Ἀνατολὴν τὰ νέα εὐαγγέλια τῆς γυναικείας χειραφετήσεως· καὶ ξεφωνίζουν πῶς πρέπει νὰ δοθῇ περισσοτέρα ἐλευθερία εἰς τὴν γυναῖκα, ὡσὰν νὰ ἦτο ἀκόμη σκλαβωμένη καὶ φυλακισμένη ἡ γυναῖκα καὶ ὡσὰν νὰ μὴ ἦτο αὐτὴ κυρία καὶ τῶν λιθοστρώτων καὶ τῶν ἀπογευματινῶν καὶ τῶν χορῶν καὶ τῶν θεάτρων καὶ τῶν ὑπηρετριῶν της καὶ τῶν παιδιῶν της καὶ τοῦ ταμείου τοῦ ἀνδρός της καὶ ὅσα ἀνήκουν εἰς τὸν ἄνδρα της! Ὅπως δήποτε εἰς τὰς Βολσεβιστρίας αὐτὰς δὲν ἀρέσει ἡ σημερινὴ θέσις τῆς γυναικός. Τὴν θέλουν (λέγουν) νὰ ἐξαπλώσῃ ἀπὸ τὰ μέσα εἰς τὰ ἔξω τὴν ἐνέργειάν της· Ἐπιθυμοῦν νὰ τὴν ἰδοῦν ὅλως διόλου νὰ ἐξομοιόνεται μὲ τὸν ἄνδρα εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τὸ πανεπιστήμιον, εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὸ δικαστήριον, εἰς τὸ χωράφι, εἰς τὴν βουλὴν, εἰς τοὺς ἀέρα, εἰς τὸ πέλαγος, εἰς τὰ καπνιστήριον. Μὲ ἄλλα λόγια: ἂν ὁ ἄνδρας εἶνε γεωργὸς, ἔμπορος, καθηγητὴς, παπᾶς, δικαστὴς, βουλευτὴς, στρατιώτης, ναύτης, ἀεροναύτης, σωφὲρ, καμινοκαθαριστὴς, καρβουνιάρης. χασάπης, κάπηλος, λοῦστρος, καὶ ὅ,τι ἄλλο, αὐτὸ πρέπει ἐξ ἄπαντος νὰ γείνῃ καὶ ἡ γυναῖκα. Εἶνε ἀλήθεια ὅτι τὸ σπιτικὸν παρουσιάζεται ἐμπόδιον. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους (κηρύττουν αἱ φεμινίστριαι) δὲν εἶνε ἀνάγκη καὶ νὰ πολυσκοτιζώμεθα. Ἐὰν τὸ σπιτικὸν δυσκολεύῃ τὴν χειραφέτησιν, ἂς πάῃ τότε εἰς τὸ καλόν! Ἡ γυναῖκα ἔχει καθῆκον μὲ κάθε θυσίαν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐλευθερίαν της· Καὶ δὲν πειράζει, ἂν τοῦτο κατορθωθῇ μὲ τὸν «ἐλεύθερον ἔρωτα» ποῦ δὲν γνωρίζει τοὺς οἰκιακοὺς περιορισμοὺς, ἀλλὰ ροφᾷ λαθραίως τὴν ἡδονὴν κάτω ἀπὸ τὸ ὕπαιθρον....

Εἶμαι εὐτυχὴς νὰ σᾶς βιαβεβαιώσω, ἀδελφοί μου, ὅτι τὰς ἄνω φλυαρίας δὲν ξεστομίζει ἡ ἀνθηρὰ κόρη, ποῦ λαχταρᾷ νὰ φορέσῃ μίαν ἡμέραν τὸ τίμιον στεφάνι τοῦ γάμου· οὔτε ἡ οἰκοδέσποινα ποῦ ἐτεκνογόνησε καὶ τὴν προσοχήν της ὅλην ἔχει φιλότιμα συγκεντρωμένην εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδιῶν της· οὔτε κάθε γυναῖκα ποῦ εὑρίσκεται εἰς φυσιολογικὴν κατάστασιν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὰ μυαλόν· ἀλλὰ μερικὰ ἀνωφέλευτα γυναικάρια ποῦ μασσοῦν τὸ τσιγάρον ἀνάμεσα εἰς τὰ δόντια καὶ δὲν ἠξεύρουν πῶς νὰ σκοτώσουν τὴν πλῆξίν των. Ἐρωτήσατε ὅμως καὶ τὴν μεγάλην πλειονοψηφίαν τοῦ γυναικείου κόσμου καὶ θὰ σᾶς ἀπαντήσῃ διαφορετικά. Αἱ ἰδιοτροπίαι τῆς μόδας δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐφαρμόζωνται καὶ ἐπάνω εἰς τοὺς αἰωνίους νόμους ποῦ ἐξ ἀρχῆς καὶ διὰ πάντα ἔβαλεν ὁ Δημιουργός. Ἡ γυναικεία ἀνατομία θὰ μένῃ ἡ ἰδία εἰς αἰῶνα αἰῶνος, ἀνατομία σώματος τὸ ὁποῖον γεννᾷ, ἐξαντλεῖται, ἐκνευρίζεται καὶ κανεὶς ἀθλητισμὸς δὲν θὰ ἐπιτύχῃ νὰ ἀλλάξῃ· θέσις λοιπὸν τῆς φυσικὰ ἀσθενεστέρας γυναικὸς θὰ εἶνε ἡ σκιὰ τοῦ σπιτιοῦ. Ἡ δὲ ἰδιαιτέρα ἀξία της θὰ συνίσταται εἰς τὴν διαφορὰν τὴν ὁποίαν ἔχει πρὸς τὸν ἄνδρα της. Ὅ,τι γυρεύει ὁ ἄνδρας ἀπὸ τὴν γυναῖκα, εἶνε κάτι διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, καθὼς καὶ ὅ,τι ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἄνδρα ζητεῖ, εἶνε κάτι διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν της. Κατέγινε νὰ κόψῃ τὰ μαλλιὰ, νὰ φορέσῃ παντελόνια καὶ νὰ γείνῃ ἄνδρας ἡ γυναῖκα; Ἔγεινε τέρας, σφίγξ, βδέλυγμα, σίγχαμα.

Ἡ ἀξία τῶν δύο φύλων σύγκειται εἰς τὴν ἀλληλοσυμπλήρωσίν των, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ ἕνας κάμνει ὅ,τι δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ὁ ἄλλος καὶ οἱ δύο εὐκολύνονται. Δὲν συμφέρει εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος οὔτε μόνον ἀπὸ ἄνδρας νὰ ἀποτελῆται, οὔτε μόνον ἀπὸ γυναῖκας. Κατόρθωμα εἶνε βέβαια νὰ σκαφῇ καὶ ἕνα χωράφι· ἀλλὰ δὲν εἶνε κατόρθωμα νὰ ραφῇ καὶ μία μπλοῦζα; Ἡρωϊσμὸς εἶνε νὰ παίζῃς τὸ σπαθὶ καὶ ν' ἀποθάνῃς διὰ τὴν πατρίδα σου· ἀλλὰ δὲν εἶνε πολὺ ἀνώτερος ἡρωϊσμὸς νὰ γεννᾷς ἕνα παιδὶ καὶ περνῶντας ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ τάφου νὰ φέρνῃς θριαμβευτικὰ ὄχι τὸν σκοτωμὸν καὶ τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸ χαμόγελον μιᾶς νέας ζωῆς, μιᾶς νέας ἡμέρας; Ποῦ λοιπὸν βλέπετε τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀνδρὸς, ἀφοῦ καὶ ἡ γυναῖκα ἐξ ἴσου ἀνδραγαθεῖ εἰς τὸ σπίτι της καὶ ἀνδραγαθεῖ μάλιστα θετικὰ, ὄχι ἀρνητικά; Ναί, μᾶς λέγουν, ἀλλὰ πρέπει νὰ δείξῃ τὴν ἀξίαν της καὶ ἐξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Ποῦ

χρηματιστήριον; Ἀλλὰ τί θὰ ἀπογείνῃ τότε ὁ δεσμὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν δύο φύλων, ὅταν ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα, ἀντὶ νὰ ἔχουν τοὺς κύκλους τῆς κοινωνικῆς δράσεώς των χωρισμένους καὶ νὰ ἑλκωνται ἀπὸ τὴν ἀνάγκην ποῦ ἔχει ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου, ρίπτονται ἀπ' ἐναντίας ἀντίπαλοι μέσα εἰς τὸ ἴδιον ἐπίπεδον καὶ σπρώχνονται ποῖος θὰ πάρῃ τοῦ ἄλλου τὴν πελατείαν καὶ τὸ ψωμί; Καὶ τὸ ἐργατικὸν ζήτημα τί ἀπογίνεται; Ἂν σήμερα, ποῦ ἡ γυναῖκα καλὰ—καλὰ δὲν ἐξεμυαλίσθηκε, ἀλλὰ καταγίνεται κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ τὰ οἰκιακά της, χιλιάδες ἐργατῶν εἶνε εἰς τοὺς δρόμους χωρὶς ἐργασίαν, τί θὰ γείνῃ αὔριον ὅταν μαζὶ μὲ τοὺς ἀρσενικοὺς ἐργάτας καὶ ὑπαλλήλους, προστεθοῦν καὶ οἱ θηλυκοὶ πολιορκοῦντες μίαν θέσιν; Καὶ διὰ τὸ σπίτι ποῖος θὰ φροντίσῃ; Αἰ βέβαιο! Μία μόνον λύσις ὑπάρχει. Ἀφοῦ ἡ γυναῖκα τώρα πλέον ἔγεινε γραμματικὸς καὶ ταμίας καὶ ἀμαξᾶς, ἂς φορέσῃ γυναικεῖα καὶ ὁ ἄνδρας, ἂς σκουπίζῃ, ἂς μαγειρεύῃ καὶ ἂς βυζαίνῃ τὰ μωρά μας!

«Δίδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε». Ὅτι ὡς πείρημα καὶ ὡς δοκιμὴ ἀμφίβολη μόλις καὶ μετὰ βίας ἤρχισε νὰ γίνεται εἰς κράτη προωδευμένα ὅπου ἡ γυναικεία ἐκπαίδευσις εἶνε γενικὴ καὶ αἱ διπλωματοῦχοι γυναῖκες των πανεπιστημίων μετροῦνται κατὰ χιλιάδας, τοῦτο εἶνε φανερὰ ἀκρισία νὰ γυρεύωμεν νὰ τὸ ἐγκολπωθοῦμεν διὰ μιᾶς ἡμεῖς οἱ χθεσινοί. Ψῆφος διὰ τὴν Ἀνατολίτισσαν εἶνε ὑψηλὸν καπέλλον διὰ ξυπόλητον. Δὲν λέγω πῶς ἡ κατάστασις τῆς γυναικὸς εἰς τὴν πατρίδα μας εἶνε τελεία, ὄχι. Ἀλλ' ἀκριβῶς δι' αὐτὸν τὸν λόγον πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν νὰ καπνίζωμεν τὸ τσιγάρον μας κολλῶντες εἰς τὸ στόμα τὴν σβυσμένην, ὄχι τὴν ἀναμμένην ἄκραν του. Ἀλλὰ πρέπει νὰ προσέξωμεν ἡμεῖς. Χιλιάδες καὶ μυριάδες εἶνε εἰς ἡμᾶς αἱ ἀναλφάβητοι γυναῖκες. Ἡ ὕπαρξίς των, καὶ νέων καὶ ὑπανδρευμένων καὶ γεροντισσῶν, στηρίζεται ἀποκλευστικῶς εἰς τὸν πατέρα, τὸν σύζυγον, τὸν υἱόν, τὸν ἄνδρα δηλαδή. Ὁ ἀνδρικὸς κοτζαμπασισμός, ἀντιχριστιανικὸν ἀπομεινάριον τῆς παλαιᾶς εἰδωλολατρίας, ἀνθεῖ ἀκόμα εἰς μερικά μας μέρη, ὅπου ἐβλεπα, ὡς ἐνθυμοῦμαι, νὰ γυρνοῦν ὁ ἄνδρας καὶ ἡγυναῖκα τὸ βράδυ ἀπὸ τὸ ἀμπέλι, ἐκεῖνος ἔφιππος καὶ ἐκείνη πεζὴ καὶ φορτωμένη. Ἂς γενικεύσωμεν λοιπὸν εἰς τὴν γυναῖκα τὰ γράμματα. Ἂς τὴν τιμήσωμεν ὡς σωματικῶς **«ἀσθενέστερον σκεῦος»** καθὼς διατάσσει ὁ Χριστιανισμός. Ἂς τὴν ἐπιτρέψωμεν καὶ μερικὰ ἐπαγγέλματα, ὅσα μόνον εἶνε σύμφωνα μὲ τὸν προορισμὸν καὶ τὴν φύσιν της, καὶ δὲν πειράζουν τὸ ψωμὶ τοῦ ἀνδρὸς διὰ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ αὐτὴ κάποιαν ὑλικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ μὴ εἶνε ἰσόβιον τοῦ ἀνδρὸς βάρος. Ἀλλὰ, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, ἂς μὴ λησμονοῦμεν τὸ σπίτι, τὸ ὁποῖον κρατοῦσα ἡ γυναῖκα, κρατεῖ σὰν Ἄτλας εἰς ὤμους της τὸν κόσμον ὅλον.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΚΘ'.

ΚΥΡΙΟΙ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΤΑΙ

«Οἱ δοῦλοι ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν Θεόν... Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς».
(Κολ. γ', 22. δ', 1.)

Δὲν ἦτο εἰκοστὸς αἰὼν ὁ αἰὼν κατὰ τὸν ὁποῖαν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔγραφε τὰ ἀνωτέρω εἰς τὴν πρὸς Κολασσεῖς ἐπιστολήν του, τὰ ὁποῖα βλέπομεν νὰ ἐπαναλαμβάνῃ καὶ εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους σχεδὸν κατὰ γράμμα. Δὲν εἶχαν περάσει ἀκόμη δύο χιλιάδες χρόνια, διὰ νὰ δοθῇ καιρὸς νὰ φυτρώσῃ ὁ εὐαγγελικὸς σπόρος καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς Χριστιανικῆς ἐλευθερίας ἀναξυμώσουν τὸ ζυμάρι τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἦτο ὁ αἰὼν τῆς χειροτέρας σκλαβιᾶς, ὁπότε ὁ ἄνθρωπος, τὸ εὐγενέστερον πλάσμα τοῦ Θεοῦ, ἐπωλεῖτο εἰς τὴν ἀγορὰν ὅπως πωλοῦνται τὰ κτήνη· ἦτο ὁ αἰὼν ποῦ ὁ μεγαλείτερος φιλόσοφος ἐθεωροῦσε διάταξιν θεϊκὴν νὰ εἶνε μοιρασμένοι οἱ ἄνθρωποι εἰς ἐλευθέρους ἐκ φύσεως καὶ δούλους ἐκ φύσεως, διὰ νὰ εἶνε οἱ δεύτεροι τὰ «ζωντανὰ καὶ ἔμψυχα ἐργαλεῖα» τῶν πρώτων. ἦτο αἰὼν ποῦ οἱ κύριοι μὲ πυρωμένον σίδηρον ἔγραφον ἐπάνω εἰς τὸ κρέας τῶν δούλων των, ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν, τὸ ὀνομά των, ὅπως σήμερα μὲ τὴν πέννα γράφομεν τὸ ὄνομά μας εἰς τὸ ἐξώφυλλον τοῦ βιβλίου μας διὰ νὰ μὴ μᾶς τὸ κλέψουν· ἦτο ὁ αἰὼν ποῦ ὁ Μέγ. Ἀλέξανδρος ἐπωλοῦσε εἰς τὴν ἀγορὰν

30,000 Θηβαίους πρὸς τρεῖς λίρας τὸν καθένα· ἦτο ὁ αἰὼν ποῦ ὁ Ρωμαῖος Κάτων Πόλλιος ἔρριπτε τοὺς δούλους του εἰς τὰ ἰχθυοτροφεῖα διὰ νὰ παχύνουν τὰ ψάρια του· ἦτο ὁ αἰὼν ποῦ εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Πεδιάνου Σεκούνδου παραπάνω ἀπὸ τετρακόσιοι δοῦλοι καὶ δοῦλαι ἐθανατώθησαν χωρὶς τὴν παραμικρὰν δικαστικὴν ἐξέτασιν. Ναί· εἰς τέτοιον αἰῶνα αὐθαιρεσίας καὶ περιφρονήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας ἀντήχησαν τὰ ἀποστολικὰ λόγια, διὰ νὰ παραστήσουν ὅτι ἡ σχέσις κυρίων καὶ δούλων δὲν εἶνε σχέσις σφαγέων καὶ κτηνῶν, ἀλλὰ ἠθικὴ σχέσις, στηριζομένη εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν κυρίων πρὸς τοὺς δούλους καὶ τῶν δούλων πρὸς τοὺς κυρίους, καθὼς ἀπαιτεῖ ὁ Ὑπέρτατος Κύριος, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Θεός.

Τί συνέβη εἰς τὰς ἡμέρας μας καὶ ἡ ἀποστολικὴ σπορὰ ποῦ τόσον πλούσιον καρπὸν ἔδωκε καὶ κατήργησε τὴν ἀνθρωπεμπορίαν καὶ ἔσμιξε πλησιέστερα δούλους καὶ αὐθέντας, τί συνέβη καὶ δὲν μᾶς δίδει τὰ ἴδια ἀποτελέσματα; Διατὶ αἱ σχέσεις κυρίων καὶ ὑπηρετῶν εἶνε κάθε ἄλλο σήμερον παρὰ ρόδιναι; Πῶς τόσον δυσεύρετοι κατήντησαν οἱ πιστοὶ καὶ πρόθυμοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, ποῦ ἀπέναντι χρηματικῆς πληρωμῆς μᾶς προσφέρουν τὸ χέρι διὰ νὰ μᾶς ἐλαφρώσουν κάπως ἀπὸ τὰς ἀσχολίας τοῦ οἴκου μας; Τὸ προσωπικὸν συμφέρον κυρίου καὶ ὑπηρέτου ἥρπασε τὴν θέσιν τῆς ἠθικῆς σχέσεως, ὅπως τὴν ὥρισεν ὁ ἀπόστολος· Τὸ ὑλιστικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας ἔπαυσε νὰ λογαριάζῃ τὸν ὑπηρέτην καὶ τὴν ὑπηρέτριαν ὡς μέλη ὄχι ξένα, ἀλλὰ μέλη συμπληρωματικὰ τῆς οἰκογενείας μας. Τὸ κεφάλαιον καὶ ἐδῶ ἐπάσχισε νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν ἐργασίαν, ὡσὰν νὰ ἐπέστρεψαν οἱ παλαιοὶ εἰδωλολατρικοὶ χρόνοι. Οἱ κύριοι ἔβαλαν τὰ ἄλογά των μέσα εἰς σταύλους ἠλεκτροφωτισμένους, ἀνέπαυσαν τὰ σκυλάκια των ἐπάνω εἰς μαλακοὺς καναπέδες, ἐλάδωσαν, ἐγυάλισαν, ἐπεθεώρησαν, ἐπεσκεύασαν τακτικώτατα καὶ αὐτὰς ἀκόμα τὰς ἀναισθήτους σιδερένιας μηχανάς των· τοὺς δούλους των ὅμως καὶ τὰς ὑπηρετρίας των ἐστρύμωσαν εἰς στενὰς τρύπας, ἔθρεψαν ἀνεπαρκῶς, καθόλου δὲ δὲν ἐφρόντισαν νὰ τοὺς ἀφήσουν μερικὰς ὥρας ἐλευθέρας καὶ νὰ στολίσουν μὲ κάποιαν εὐχάριστον ποικιλίαν τὸν μονότονον, ἀνθυγιεινὸν, ἀκοινώνητον καὶ κατάκλειστον βίον των. Ἀπῄτησαν ἀπ' αὐτοὺς νὰ σηκόνωνται τὸ πρωῒ πρῶτοι καὶ νὰ κοιμοῦνται τὴν νύκτα τελευταῖοι. Τοὺς ἐπλήρωσαν μικροὺς μισθούς, τοὺς ὁποίους μάλιστα καὶ καμμίαν φορὰν τοὺς καθυστεροῦν. Καὶ λησμονήσαντες ὅτι ἂν καὶ δοῦλοι, ἔχουν ὅμως καὶ αὐτοὶ ἀνθρωπίνους πόθους, τοὺς ἐξηγρίωσαν κατὰ βάθος μὲ τὴν ἀχαλίνωτον καὶ ἐγωϊστικὴν ἀσωτείαν των.

Δὲν εἶνε ὅμως τὸ πταῖσμα ἀπὸ τὸ ἓν μέρος μόνον. Εἰς τὴν διατάραξιν τῶν σχέσεων κυρίων καὶ ὑπηρετῶν (καὶ ὅταν λέγω κυρίους καὶ ὑπηρέτας, τοὺς ἐννοῶ καὶ ἀπὸ τὰ δύο γένη) συνετέλεσαν καὶ οἱ ὑπηρέται πολὺ περισσότερον. Ὁ περίφημος Μελάγχθων εἶχεν ἕνα σπανιώτατον καὶ ἀνεκτίμητον ὑπηρέτην, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Ἰωάννης. Πολὺ ὀλίγοι εἰς τὸν κόσμον εἶχαν τὴν εὐτυχίαν νὰ ἀποκτήσουν ἕνα τόσον πιστὸν δοῦλον, ὁ ὁποῖος ὁλόκληρον τὴν ζωήν του κατέλυσε διὰ τὸ σπιτικὸν τοῦ κυρίου του, ὁ ὁποῖος τὰ χρήματα ἐκείνου ἐλογάριαζεν ὡς ἰδικά του καὶ ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν ἀγάπην τὴν πολλὴν ποῦ εἶχε εἰς τὸν κύριόν του, ὡς καὶ τὰ προκαταρκτικὰ γράμματα ἐδίδαξεν ὁ ἴδιος εἰς τὰ παιδιὰ τοῦ Μελάγχθωνος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Μελάχθων, ὅταν ὁ Ἰωάννης πλήρης ἡμερῶν ἀπέθανεν εἰς τὴν ἀγκαλιάν του, τὸν ἔκλαυσε σὰν ἀληθινὸν πατέρα, ἐπροσκάλεσε τοὺς σπουδαστὰς τοῦ Πανεπιστημίου του νὰ ἀκολουθήσουν τὸ λείψανόν τον, τοῦ ἐξεφώνησεν ἐπικήδειον λόγον καὶ ἐχάραξε ἐπάνω εἰς τὸ μνῆμά του μίαν θαυμασίαν λατινικὴν ἐπιγραφὴν ποῦ ὁ ἴδιος εἶχε συντάξει διὰ νὰ ἀπαθανατίσῃ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ ὑπηρέτου του καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἰδικήν του εὐγνωμοσύνην. Ἀλλὰ σήμερον, ὁπότε καὶ προϊστάμενοι καὶ ὑφιστάμενοι φοροῦμεν ὀμματοϋάλια κίτρινα καὶ ὅλα τὰ βλέπομεν μόνον ἀπὸ τὴν ὄψιν τοῦ παρᾶ, καὶ ἀπεξενωθήκαμεν οἱ δοῦλοι ἀπὸ τοὺς κυρίους καὶ οἱ κύριοι ἀπὸ τοὺς δούλους, σπάνιοι εἶνε οἱ ὡσὰν τὸν Μελάγχθωνα κύριοι καὶ ἑκατὸν φορὰς σπανιώτεροι οἱ ὡσὰν τὸν Ἰωάννην ὑπηρέται.

Ἡ ψευδανεξαρτησία καὶ ὁ ψευδατομισμὸς ἐφαρμάκευσε καὶ τὰς καρδίας τῶν πτωχῶν. Ἕνα ψευτοευαγγέλιον σοσιαλιστικὸν τοὺς ἔκαμε νὰ πιστεύσουν ὅτι αἱ ὑπάρχουσαι κοινωνικαὶ τάξεις καὶ διαφοραὶ δὲν προῆλθαν ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ ἀπὸ τὸν θεόν. Ἰσότητα οἱ ἄνθρωποι ὀνειρεύονται, ἰσότητα ὑλικὴν, διανοητικὴν, ἠθικὴν, κοινωνικὴν καὶ δὲν λογαριάζουν ὅτι οὔτε ὅλα τὰ μυαλὰ εἶνε τοῦ ἰδίου βάρους, οὔτε ὅλαι αἱ ἱκανότητες ἠμποροῦν νὰ ἐπωφελοῦνται τὰς περιστάσεις μὲ τὴν ἰδίαν εὐφυΐαν καὶ ἐπιτυχίαν. Τί εἶσαι σὺ καὶ τί εἶμαι ἐγώ;» αὐτὰ ἀδιάκοπα ψιθυρίζουν· καὶ δὲν ἀνασηκόνουν τὰ μάτια των εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ ἰδοὺν πῶς καὶ τὰ ἄστρα δὲν εἶνε ἴσα, ἀλλ' «**ἄλλη δόξα ἡλίου, ἄλλη δόξα σελήνης, ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ**». (Α΄ Κορ. ιε΄, 41) Τί λέγω; καὶ οἱ ἄγγελοι ἀκόμη οἱ ἀσώματοι ἔχουν τοὺς ἀνωτέρους των καὶ κατωτέρους των καὶ διαχωρίζονται εἰς διάφορα τάγματα.

Διὰ τοῦτο οἱ σημερινοὶ ὑπηρέται δὲν ἀναλαμβάνουν ὑπηρεσίαν εἰς σπίτι, παρὰ μόνον εἰς μεγάλην ἀνάγκην καὶ ὅταν δὲν εἶνε ἱκανοὶ ἄλλο τι νὰ κάμουν. Καὶ ἐνῷ ἕνας σκύλος ποῦ τρώγει τὸ ψωμὶ ἑνὸς σπιτιοῦ ἀφοσιόνεται πρὸς τὸ σπίτι ἐκεῖνο μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν, αὐτοὶ δὲν γνωρίζουν

τί εἶνε οἰκιακὴ προσκόλλησις καὶ ἀφοσίωσις. Καὶ ἂν παρουσιασθῇ παρέκει μία ἄλλη θέσις, ἀφίνουν τοὺς παλαιοὺς κυρίους των καὶ φεύγουν, κἄποτε διὰ μικρὰν τοῦ μισθοῦ των αὔξησιν, κἄποτε καὶ δι' ἁπλῆν ἀλλαγήν. Καὶ ἐφ' ὅσον δουλεύουν, κάμνουν τὴν ἐργασίαν των ὄχι «ἐν ἁπλότητι καρδίας», ἀλλ' «ἐν ὀφθαλμοδουλείαις», ἐργαζόμενοι μόνον διὰ νὰ ἀπατήσουν. Καὶ γρυνιάζουν πάντοτε κάτω ἀπὸ τὰ δόντια των, ἀντὶ νὰ κάμνουν τὸ θέλημα τοῦ κυρίου των μὲ ὑπακοήν. Καὶ τρώγονται πάντοτε ἀπὸ μέσα των καὶ φθονοῦν διὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ κυρίου των, χωρὶς νὰ σκέπτωνται ὅτι τὰ μεγαλείτερα καράβια δέρνονται καὶ ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας τρικυμίας. Καὶ μέσα εἰς τὰ ἀντιχριστιανικὰ στήθη των φαρμάκι καὶ χολὴ κατοικεῖ, τὴν ὁποίαν καὶ πετοῦν πολλὰς φορὰς μὲ τὴν κακογλωσσίαν των, ὅταν πηγαίνουν εἰς τοὺς ἔξω καὶ διαδιδουν τὰς μυστικὰς πληγὰς τοῦ σπιτιοῦ τῶν κυρίων των, ἢ καὶ πλάττουν συκοφαντίας καὶ προσβάλλουν τὴν ὑπόληψιν, τῶν κυρίων των, διὰ νὰ τοὺς ἐκδικηθοῦν.

Ὑπηρέται καὶ κύριοι οἱ ὁποῖοι καὶ οἱδύο σας ἐλησμονήσατε τὸν ἐν Χριστῷ σύνδεσμόν σας, ποῦ σᾶς ἑνόνει κάτω ἀπὸ τὴν ἰδίαν στέγην ὡς μέλη τοῦ ἰδίου σώματος καὶ κατεπέσατε εἰς τὸ χαμηλὸν ἐπίπεδον τοῦ πῶς ὁ ἕνας τὸν ἄλλον νὰ ἐκμεταλλευθῆτε καλλίτερα. Ἀκούσατε τὸν ἅγιον ἀπόστολον ποίας συμβουλὰς σᾶς διδει καὶ διορθώσατε τὴν θέσιν σας καὶ οἱ δύο: «Σεῖς οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε καθ' ὅλα εἰς τοὺς κατὰ σάρκα κυρίους σας, ποῦ ἂν εἶνε κύριοι τῆς σωματικῆς σας ἐργασίας, δὲν ἐξουσιάζουν ὁμως καὶ τὴν ἀθάνατόν σας ψυχήν. Κάμνετε τὸ ἔργον σας ὄχι δουλεύοντες διὰ τὰ μάτια καὶ κυττάζοντες ν' ἀρέσετε εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μὲ ἁπλότητα καρδίας καὶ μὲ φόβον Θεοῦ, ὁ ὁποῖος σᾶς βλέπει καὶ σᾶς παρακολουθεῖ. Καὶ ὅ,τι καὶ ἂν κάμνετε κάμνετέ το μὲ τὴν ψυχήν σας, ὡσὰν νὰ ἐργάζεσθε ὄχι δι' ἀνθρώπους, ἀλλὰ διὰ τὸν Κύριον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ τὸν οὐράνιον μισθόν σας θὰ λάβετε. Διότι μὴ ἀμφιβάλλετε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ὑπέρτατος Κύριός σας καὶ κάθε κακὸς δοῦλος θὰ λάβῃ τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του ἀπ' Αὐτὸν ποῦ πρόσωπα δὲν λαμβάνει καὶ οὔτε εἰς μικροὺς, οὔτε εἰς μεγάλους χαρίζεται. Σεῖς πάλιν οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα εἰς τοὺς δούλους σας προσφέρετε. Προσφέρετέ τους τὸ δίκαιον δηλαδὴ, τὴν τροφήν των, τὸ δωμάτιόν των, τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς των, τὸν σωστὸν, μισθὸν των κάθετι ποῦ δικαιοῦνται νὰ πάρουν ἀπέναντι τῆς ἐργασίας των. Ἀλλὰ προσφέρατέ τους καὶ τὴν ἰσότητα, λογαριάζοντές του καὶ αὐτοὺς ἀνθρώπους φέροντας τὴν θείαν εἰκόνα ποῦ φέρετε σεῖς, ἂν καὶ ὑπὸ περιστάσεις ὑλικῶς πτωχοτέρας. Μὴ λησμονεῖτε δὲ, κύριοι, ὅτι καὶ σεῖς ἐπίσης ἔχετε Αὐθέντην εἰς τὰ οὐράνια, πρὸς τὸν ὁποῖον θὰ δώσετε λόγον διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον πρὸς τοὺς ὑπηρέτας σας φέρεσθε».

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

Λ'.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Καὶ ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὃν ἔπλασε καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι αὐτόν».
(Γεν β', 16)

Χρονολογικῶς ἡ ἐργασία εἶνε ὁ πρῶτος καὶ ἀρχαιότατος νόμος ποῦ ὥρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεός. Συχνὰ, ὅταν ὁμιλοῦμεν περὶ αὐτῆς, ὁ νοῦς μας τρέχει εἰς τὴν ἁμαρτίαν τῶν πρωτοπλάστων καὶ τὴν ἐξορίαν καὶ τὴν τιμωρίαν ποῦ τοὺς ἐπεβλήθη νὰ τρώγουν ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου των τὸν ἄρτον των. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε ἔτσι. Ἐπειδὴ, καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ Ἀδὰμ ἔμενεν εἰς τὸν Παράδεισον τῆς τρυφῆς εἰς τὴν πρώτην καὶ ἀθῶαν του κατάστασιν, καὶ τότε εἰργάζετο, σκάπτων καὶ δουλεύων καὶ καλλιεργῶν τὰ φυτὰ τοῦ πρασίνου βασιλείου του, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ ἁγία Γραφὴ, ἂν καὶ ἡ ἐργασία ἐκείνη μὲ ἀγκάθια καὶ πόνους δὲν ἐπάλαιεν, ἀλλ' ἦτο ἀκόμη γλυκεῖα ἀπόλαυσις.

Καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ κατ' ἄλλον τρόπον. Διότι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη **κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ**, ὁ ὁποῖος «**ἕως ἄρτι ἐργάζεται**» (καθὼς εἶπεν ὁ Χριστὸς) καὶ τὴν ἀπραξίαν δὲν γνωρίζει, τότε ἐξ ἄπαντος καὶ αὐτὸς θὰ αἰσθάνεται φυσικὴν ἀπέχθειαν πρὸς τὴν ἀκινησίαν, θὰ ἀηδιάζῃ φυσικὰ τὴν ὀκνηρίαν καὶ φυσικὰ θὰ ὁρμᾷ εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ εἰς τὴν κίνησιν. Μὲ ποῖον ἄλλον τρόπον θὰ ἐδείκνυεν ὅτι εἶνε πλάσμα καὶ μικρογράφημα τοῦ Δημιουργοῦ; Καὶ πῶς ἐξ ἄλλου θὰ ἐφανέρονε τὸ μεγαλεῖόν του ἐμπρὸς εἰς τὰ ἄλλα δημιουργήματα

τὰ ὁποῖα μικρότερά του ὑπέταξεν ὁ Θεὸς κάτω ἀπὸ τοὺς πόδους του; Δουλεύει ὁ μύρμηξ, ὑφαίνει ἡ ἀράχνη, ζυχαροπλασγεῖ ἡ μέλισσα, τρέχει τὸ ρυάκι, μαστορεύει ὁ κάστωρ, καρπογονεῖ τὸ δένδρον, εὐωδιάζει τὸ λουλοῦδι, διασχίζει ὁ ἥλιος ὁλόθερμος τὸ στερέωμα. Καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς κτίσεως θὰ ἐσάπιζε ὡσὰν ψωφιμαῖον; καὶ θὰ ἐσταύρονε τὰ χέρια ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ, καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ σῶμα κοιμᾶται, αὐτὴ ὕπνον δὲν γνωρίζει, ἀλλὰ πτερυγίζει εἰς ἄϋλους κόσμους καὶ βλέπει πολύμορφα ὄνειρα;

Λόγια ἀμέτρητα δὲν θὰ ἦσαν ἱκανὰ διὰ νὰ πλέξουν τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἐργασίας, τῆς ὁποίας τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν βλέπει ὁ καθείς. Ἐνῷ οἱ δρόμοι τῶν ἀέργων εἶνε στρωμένοι μὲ ἀγκάθια, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ φύσις τρυπᾷ καὶ ἐκδικεῖται τοὺς πολεμίους της, ἀπ' ἐναντίας οἱ δρόμοι ἐκείνων ποῦ βάζουν εἰς ἐνέργειαν τὴν κινητήριόν των δύναμιν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Ὑψίστου, προβάλλουν, ὡσὰν μία ὡραία δενδροστοιχία, στολισμένοι μὲ πλοῦτον, δόξαν, ὑγείαν, σοφίαν, εὐτυχίαν, ἀρετὴν, κάθε εἴδους προκοπήν. Ἀπὸ ὁποιανδήποτε ὄψιν καὶ ἂν θελήσετε νὰ ἐξετάσετε, ὁ ἐργατικὸς περνᾷ τὸν ἀκαμάτην. Τὸν περνᾷ σωματικῶς· τὸν περνᾷ διανοητικῶς· τὸν περνᾷ ἠθικῶς.

Τὸν περνᾷ σωματικῶς, διότι μὲ τὴν ἐνεργητικότητά του κατορθόνει νὰ ἔχῃ ὀργανισμὸν στερεώτερον, νεῦρα δυνατώτερα, ὄρεξιν ζηλευτοτέραν, χώνευσιν εὐκολωτέραν, ἁρμοὺς πλέον εὐλυγίστους, ὑγείαν ἐλαστικὴν ποῦ ἠμπορεῖ νὰ ἀντέχῃ εἰς ὅλα τὰ κλίματα καὶ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολάς. Τὸν περνᾷ διανοητικῶς, διότι καταγίνεται καὶ πλουτίζει μὲ τὰς μελέτας τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ νοῦ του καὶ τροχίζει τὸ παρατηρητικόν του καὶ ἀκονίζει τὴν κρίσιν του καὶ φθάνει εἰς τὰς γενικὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς καὶ γίνεται εἰς τοὺς ἄλλους φανὸς ποῦ τοὺς ὁδηγεῖ εἰς τὰ σκότη τῆς ἀμαθείας των καὶ τοὺς φέγγει. Τὸν περνᾷ δὲ καὶ ἠθικῶς, διότι δίδων τροφὴν εἰς τὴν φυσικὴν τοῦ ἀεικινησίαν, δὲν ἀφίνει καιρὸν εἰς τὸν διάβολον νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ τὸν ἀγκιστρεύσῃ. Ἔρχεται ὁ διάβολος, κτυπᾷ τὴν θύραν του κάθε 'λίγο καὶ 'λιγάκι.— «Ποῖος εἶνε;» — «Εἶμαι ὁ διάβολος.» —«Τί ζητεῖς;» — «Ἦλθα νὰ τὰ ποῦμε νὰ περάσῃ ὀλίγον ἡ ὥρα.» — «Εἶμαι ἀπησχολημένος· φεῦγε». Καὶ ὁ διάβολος φεύγει κατσουφιασμένος χωρὶς νὰ κάμῃ τίποτε. Ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὸν δουλευτὴν, πηγαίνει εἰς τὸν ὀκνηρόν· «Τάκ, τάκ.» «Ποῖος εἶνε;» —«Εἶμαι ὁ διάβολος· Ἦλθα νὰ τὰ ποῦμε, νὰ περάσῃ ὀλίγον ἡ ὥρα.» — «Κόπιασε, κὺρ διάβολε». Καὶ κατ'αὐτὸν τὸ τρόπον πιάνεται εἰς τὴν παγίδα ὁ ὀκνηρός· Διότι ἡ ὀκνηρία εἶνε ἡ πρώτη καὶ μεγαλειτέρα παγίς·

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τὸ τέλος ἡ ἁγία Γραφὴ καὶ μὲ συμβουλὰς

καὶ μὲ παραδείγματα ἐνθυμίζει τοὺς ἀναγνώστας της ὅτι ἡ ἐργασία εἶνε θέλημα Θεοῦ. Ἡ ξηρὰ καὶ ἄκαρπος φακιρικὴ ἀκινησία ἡ ὁμοία μὲ τὰ σαπιοπράσινα νερὰ τῆς λίμνης, ἡ ἀκινησία ποῦ κρημνίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῆς δημιουργίας εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀναισθήτων μετάλλων, φυτρόνει ἴσως κοντὰ εἰς τὸν ἱερὸν ποταμὸν τῶν Ἰνδῶν Γάγγην, ὄχι ὅμως καὶ κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Τιβεριάδος, τῆς ὁποίας τὴν ἀμμουδίαν εὐλόγησαν τὰ κηρύγματα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ποῖός ποτε ἐδούλευσε τόσον, ὅσον ὁ Χριστός; Διὰ νὰ τιμήσῃ τὴν ἐργασίαν, ἐζώσθηκε τὴν ἐμπροσθέλλαν τοῦ ξυλουργοῦ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηγένισε τὰ «βάναυσα», ὅπως ὠνομάζοντο τότε, ἐπαγγέλματα, καὶ τὰ ἔκαμε καὶ αὐτὰ τόσον τίμια, ὅσον ἦσαν τίμια τὰ ἐπαγγέλματα τῶν ἐλευθέρων. Καὶ ὅταν, ἀφήνων τὸ σκεπάρνι καὶ τὸ πριόνι, ἤρχισε τὴν ἄλλην ἐκείνην ὑψηλοτέραν Ὑπηρεσίαν του, διὰ τὴν ὁποίαν ἐπίτηδες ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς εἶχε σταλῆ, τότε δὰ στιγμὴν δὲν ἐκάθησεν, ἀλλὰ ἰάτρευε τοὺς ἀρρώστους, ἐκαθάριζε τοὺς λεπροὺς, ὠμμάτονε τοὺς τυφλοὺς, ἐπαρηγοροῦσε τοὺς θλιμμένους, ἔτρεφε τοὺς πεινασμένους, ἐφώτιζε τοὺς σκοτισμένους, ἔδιδε ζωὴν εἰς χιλιάδας μαραμμένων ψυχῶν καὶ ὅταν ἐκεῖνοι ἐπήγαιναν νὰ κοιμηθοῦν, αὐτὸς ἀνέβαινε ὑψηλὰ εἰς τὸ ὄρος καὶ περνοῦσε τὰ νύκτας μὲ τῆς προσευχῆς τὰ κρυφομιλήματα. Καὶ ὅπως ὁ ἴδιος ἐτίμησε τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἐργασίαν, ἔτσι ἠθέλησε νὰ τὴν τιμήσουν καὶ οἱ μαθηταί του. Δι' αὐτὸ καὶ ἐκλέγων δὲν τοὺς ἐπῆρε ἀπὸ τοὺς ἀέργους καὶ πλουσίους ποῦ κάθηνται καὶ μετροῦν τὰ κομβολόγια των, ἀλλὰ τοὺς ἐπῆρε ἀπὸ τοὺς θαλασσινοὺς ποῦ εἶνε εἰς τὸν ἥλιον ψημένοι καὶ ἔχουν τύλους εἰς τὰ χέρια καὶ γνωρίζουν τί σημαίνει θαλασσοπάλαιμα. Οἱ Θεσσαλονικεῖς ἤκουσαν τὸν Παῦλον νὰ τοὺς γράφῃ διὰ τὴν μέλλουσαν κατάβασιν τοῦ Κυρίου καὶ τὸν παρεξήγησαν. Ἀφοῦ, εἶπαν θὰ καταβῇ ποῦ θὰ καταβῇ ὁ Χριστὸς, τίς ἡ ἀνάγκη νὰ δουλεύωμεν ἡμεῖς; ἂς σταυρώσωμεν καλλίτερα τὰ χέρια καὶ ἂς τὸν περιμένωμεν. Καὶ τότε ὁ Παῦλος τοὺς ἐπιπλήττει καὶ τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι διὰ νὰ εἶνε λογικώτεροι, πρέπει τὸ συμπέρασμά των νὰ τὸ δεχθοῦν μὲ ὅλας τὰς συνεπείας του· καὶ λοιπὸν δὲν ἐργάζονται, πρέπει καὶ νὰ μὴ τρώγουν. «**Ὁ μὴ ἐργαζόμενος, μηδὲ ἐσθιέτω.**» (Β΄ Θεσ.γ΄, 10). θαυμάσιον παράγγελμα, ποῦ ἂν ἀνελάμβαναν ὅλαι καὶ κυβερνήσεις νὰ τὸ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν πρᾶξιν, γρήγορα θὰ ἐξεκαθαρίζοντο αἱ κοινωνίαι ἀπὸ τὰ ἀπρόκοπα ἐκεῖνα κηφηνάρια, τὰ ὁποῖα τρώγουν τὸ ἕτοιμον μέλι τοῦ μελισσῶνος χωρὶς καὶ νὰ προσφέρουν τίποτε.

Ἀνέφερα πρῶτα τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἐπειδὴ αὐτὴ ἐκφράζει ἀγνότερα καὶ πλατύτερα τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀλλὰ ὄχι ὀλιγώ-

τερον καὶ ἡ Παλαιά: Μήπως ὅλοι οἱ ἥρωές της δὲν εἶνε παιδία τοῦ μόχθου, τοῦ κόπου καὶ τῆς προκοπῆς; Καὶ μήπως ἀπὸ τὰ στόματα ὅλων τῶν πνευματοκινήτων συγγραφέων της δὲν ἀκούονται αἱ πλέον βροντεραὶ συμβουλαὶ περὶ ἐργασίας ὡς τοῦ ἀπαραιτήτου ἐκείνου μέσου, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ καθένας θὰ κατορθώσῃ τὸν προορισμόν του ἀναλόγως τοῦ κύκλου του; Ἐκεῖνο λ. χ. τὸ μοναδικὸν κεφάλαιον τοῦ Παροιμιαστοῦ διὰ τὴν καλὴν οἰκοκυρᾶν, ἡ ὁποία «ἐγένετο ὡσεὶ ναῦς ἐμπορευομένη μακρόθεν, συνάγει δὲ αὕτη τὸν βίον, ἀναζωσαμένη ἰσχυρῶς τὴν ὀσφὺν αὐτῆς ἤρεισε τοὺς βραχίονας αὐτῆς εἰς ἔργον, ἐγεύσατο ὅτι καλὸν ἐστι τὸ ἐργάζεσθαι καὶ οὐκ ἀποσβέννυται ὁ λύχνος αὐτῆς ὅλην τὴν νύκτα, δισσὰς χλαίνας ἐποίησε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ἐκ δὲ βύσσου καὶ πορφύρας ἑαυτῇ ἐνδύματα, στεγναὶ διατριβαὶ οἴκων αὐτῆς, σῖτα δὲ ὀκνηρὰ οὐκ ἔφαγε» κλπ. ἐκεῖνο, λέγω, τὸ ποιητικώτατον καὶ λυρικώτατον καὶ πρακτικώτατον καὶ κοινωνικώτατον κεφάλαιον τοῦ Παροιμιαστοῦ ἔπρεπε νὰ τυπωθῇ μὲ μεγάλα γράμματα καὶ εἰς τὸ πρωτότυπον καὶ εἰς τὴν μετάφρασιν ἐπάνω εἰς πίνακας καὶ νὰ κρεμαθῇ εἰν τοὺς τοίχους ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν μας Παρθεναγωγείων, διὰ νὰ ἐνθυμίζῃ εἰς τὰ κοράσιά μας ὅτι αἱ κοῦκλαι δὲν πρέπει νὰ εἶνε τὸ ἰδανικὸν τῆς γυναικός.

Καὶ τὸν Παροιμιαστὴν ὅμως ἐπέρασεν εἰς τὰ ὑπὲρ τῆς ἐργασίας ἐπαινέματά του ὁ σοφὸς Σειρὰχ, ὁ ὁποῖος ὠνόμασε προσευχὴν τὴν ἐργασίαν. Μάλιστα. Ὁ ζευγηλάτης ποῦ ἔχει τὸ χέρι του ἐπάνω εἰς τὸ ἀλέτρι καὶ κεντᾷ τὰ βώδια μὲ τὸ βούκεντρον, τὴν ὥραν ποῦ ἀνοίγουν τὰ αὐλάκια εἰς τὸ χωράφι· ὁ ἀρχιτέκτων, ποῦ ὅλην τὴν νύκτα ἀγρυπνεῖ καὶ σχεδιάζει ἐπάνω εἰς τὸ χαρτὶ τὸ κτίριον· ὁ γλύπτης ποῦ ἀποτυπόνει τὴν ὕλην ὑπομονητικὰ μὲ τὴν σμίλην του καὶ κάμνει τὸ μάρμαρον νὰ σπαρταρᾷ ἀπὸ ἔκφρασιν καὶ ἀπὸ ζωήν· ὁ σφυροκόπος ποῦ κτυπᾷ τὸ ἀμμόνι του ἱδρωμένος ἐμπρὸς εἰς τὸ καμίνι του καὶ καταθερμασμένος· ὁ ἀγγειοπλάστης ποῦ στρέφει μὲ τὰ πόδια του τὸν τροχὸν καὶ πλάττει ἀπὸ τὴν τιποτένιαν καὶ ἐξευτελισμένην λάσπην σκεύη τοῦ σπιτιοῦ χρησιμώτατα, ὅλοι αὐτοὶ (λέγει ὁ Σειρὰχ) καὶ οἱ ὁμοιοίτων «ὧν ἄνευ οὐκ οἰκισθήσεται πόλις», κρατοῦν στάσιν προσευχομένων τὴν ὥραν ποῦ ἐργάζονται· καὶ τὰ πατήματα τοῦ ζευγηλάτη, τὰ σχέδια τοῦ ἀρχιτέκτονος, τὰ λεπτοπελεκήματα τοῦ γλύπτου, τὰ κτυπήματα τοῦ σφυροκόπου, τὰ χειρομαλάγματα τοῦ ἀγγειπλάστου εἶνε τόσαι καὶ τόσαι παρακλήσεις καὶ γονυκλισίαι καὶ μετάνοιαι, αἱ ὁποῖαι σὰν τὸ λιβάνι ἀπὸ τὸ θυμιατήριον ἀναβαίνουν ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν γλυκαίνουν καὶ τὸν πείθουν νὰ στάξῃ εἰς τὴν ἀποξηραμμένην γῆν τὰ ἐλέη τῆς μεγαλοδωρίας του.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΛΑ'.

ΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

«Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ δοῦναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως».

(Λουκ. ιδ', 42—43)

Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ. Ἂν τὸ χρῆμα διὰ τοὺς ὑλόφρονας γίνεται ἀφορμὴ τόσων μεγάλων κινδύνων, ὥστε νὰ καταντήσῃ ὁ Χριστὸς νὰ εἰπῇ πῶς εὐκολώτερα ἕνας κάλως ἡμπορεῖ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν τρύπαν τῆς σακκορράφας παρὰ νὰ εἰσέλθῃ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀλλὰ ἡ θεία χάρις ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ περνᾷ τὸν κάλων ἀπὸ τὴν σακκορράφαν. Τὸ χρῆμα δὲν εἶνε μόνον ὕφαλος ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον σπάνουν τὰ πλοῖα τὰ ἀκυβέρνητα. Εἶνε καὶ πηγὴ εὐλογιῶν δι' ὅσους γνωρίζουν νὰ τὸ μεταχειρισθοῦν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· Διότι τί ἄλλο εἶνε ὁ καλὸς πλούσιος παρὰ ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος φροντιστὴς, τὸν ὁποῖον διώρισεν ὁ Κύριος μέσα εἰς τὸ σπιτικόν του (διότι σπιτικὸν τοῦ Θεοῦ εἶνε ὁ κόσμος) διὰ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἄλλους ὑπηρέτας τὴν τροφήν; Καὶ τί ἄλλο γίνεται ὁ πλοῦτος εἰς τὰ χέρια τοῦ εὐσυνειδήτου παρὰ Νεῖλος τροφοδότης ποῦ ποτίζει εὐσπλαγχνικὰ τὸ διψασμένον χῶμα;

Ἀτομικαὶ, οἰκογενειακαὶ, κοινοτικαὶ, πατριωτικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ εἶνε αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ τιμίου χρήματος, τὸ ὁποῖον, ἀρχίζον πρῶτα ἀπὸ τὸν κάτοχόν του, ἐξαπλόνει τὰς παρηγορίας του καὶ εἰς κύκλον ὁλο-

νέα πλατύτερον. Τὸ χρῆμα ἔχει πρώτην ὑποχρέωσιν νὰ δουλεύσῃ τὸν οἰκοκύρην του. Περὶ τούτου δὲν ἐπιτρέπεται συζήτησις. **Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.** Ἂν ἐγὼ ἐμόχθησα καὶ ἔβαλα εἰς ἐνέργειαν ὅλην μου τὴν δραστηριότητα διὰ νὰ ἀποκτήσω χρῆμα, τὸ χρῆμα αὐτὸ εἶνε χρῆμά μου καὶ κτῆμά μου σφραγισμένον μὲ τὸν ἀτομικόν μου ἰδρῶτα (τοὐλάχιστον ἐφόσον ζῷ) καὶ δικαίωμά μου εἶνε νὰ τὸ μεταχειρισθῶ πρὸς ὄφελός μου. Ἔχω ἀνάγκας σωματικὰς, διανοητικὰς, αἰσθητικάς. Ἂς βαλθῇ λοιπὸν τὸ χρῆμά μου εἰς ἐνέργειαν, διὰ νά μου τὰς ἱατρεύσῃ. Ἂς μου προμηθεύσῃ τροφὴν, ποτὸν, φόρεμα, κατοικίαν, κρεββάτι, ὑπηρεσίαν, σχετικὴν ἀνάπαυσιν, διὰ νὰ μοῦ κάμῃ γλυκυτέραν τὴν ζωήν. Ἂς μοῦ εὕρῃ διδασκάλους, βιβλία, ταξείδια, συναναστροφὰς σοφὰς, διὰ νὰ μου πολλαπλασιάσῃ τὰς γνώσεις. Ἂς μου δώσῃ ἄνθη, στολίδια, εἰκόνας, θεάματα, μουσικὰς ἀπολαύσεις, κάθε νόμιμον ἔκφρασιν τῆς καλλιτεχνίας, διὰ νὰ λεπτύνῃ τὸ αἴσθημά μου. Μόνος ὁ μυθολογούμενος Μίδας εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ κάμῃ χρυσὸν κάθε τι ποῦ πιάνει καὶ ὅμως νὰ μὴν ἠμπορεῖ νὰ ἀπολαύσῃ τὸ φαγητόν του!

Τὸ ἄτομον ἐν τούτοις δὲν εἶνε τὸ πᾶν καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ χρήματος δὲν περιορίζονται μόνονεὶς αὐτό. Ἀπ' ἐναντίας. Καθὼς τὸ νερὸν ποῦ ἀπὸ τὴν πηγὴν ἀναβρύει, ὑγραίνει πρῶτα—πρῶτα τὴν πηγὴν, ἀλλὰ εἶνε φυσικὰ προωρισμένον νὰ τρέξῃ παρέκει, ἔτσι καὶ τὸ χρῆμα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σταθῇ ἐγωϊστικῶς εἰς μόνους ἡμᾶς—διότι τότε τί λογῆς οἰκονόμοι Θεοῦ εἴμεθα, ὅταν κρατοῦμεν διὰ τὸν ἑαυτόν μας τὸ «σιτομέτριον;—ἀλλὰ εἶνε χρέος τοι νὰ συντρέξῃ καὶ τοὺς ἄλλους ποῦ εὑρίσκονται πλησίον εἰς τὸ ἄτομόν μας. Καὶ ποῖοι εἶνε αὐτοὶ παρὰ ἡ μητέρα μας, τὰ ἀδέλφια μας. ἡ γυναῖκα μας, τὰ τέκνα μας; Διὰ τὰ φίλτατα αὐτὰ πρόσωπα πρέπει νὰ βαλθῇ εἰς κίνησιν ὁ παρὰς, γηροκομῶν τοὺς γηραλέους γονεῖς, βοηθῶν τοὺς στενοχωρημένους ἀδελφούς, ἀνακουφίζων κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν πολυάσχολον σύζυγον καὶ σπουδάζων, προικίζων, ἀποκαθιστῶν τὰ παιδιά μας. Ἡ ὑποχρέωσις αὐτὴ φαίνεται λογικωτάτη. Καὶ ὅμως δὲν εἶνε σπάνιον νὰ εὑρεθοῦν ἄνθρωποι τόσον φρικτὰ φιλοχρήματοι, ὥστε νὰ ἀφίνουν τὴν οἰκογένειάν των νὸ πεινᾷ, τοὺς υἱοὺς των νὰ μεγαλόνουν ἀγραμμάτους καὶ τὰς θυγατέρας των νὰ γίνωνται γεροντοκόραι. Χθὲς ἐκύτταζα ἀπὸ τὸ παράθυρον τὰ μικρὰ παιδιὰ τοῦ Ἑβραίου γείτονός μου κατακουρελιασμένα, ρυπαρὰ, κιτρινιάρικα καὶ κοκκαλιάρικα σὰν νὰ μὴν εἶχαν φάγει πρό μιᾶς ἑβδομάδας, αὐτὰ, ποῦ ὁ πατέρας των εἶνε ὑπέρπλουτος ἰδιοκτήτης ἐργοστασίου μουσαμάδων, ὅπου πεντακόσιαι ἐργάτριαι ἀπασχολοῦνται!

Ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν μας ὁ παρὰς προχωρεῖ ἀκόμη μακρύτερα,

διὰ νὰ ἐκτελέσῃ καὶ τὰς κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις του καὶ ἀπὸ στενὴ «χρῆσις» γείνῃ πλατεῖα «δόσις». Τώρα δὰ δικαιόνει τὴν εὐαγγελικὴν ἔκφρασιν: **πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος τοῦ δοῦναι.** Ἡ κοινωνία εἶνε καμωμένη ἀπὸ ἕνα σωρὸν ἀντιθέσεις·

Τί πρέπει λοιπὸν νὰ γείνῃ; Οἱ πλουσιώτεροι νὰ φροντίσουν διὰ τοὺς πτωχοτέρους, χύνοντες ἐπάνω εἰς τὰς πληγὰς τῶν δευτέρων τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον τῆς εὐσπλαγχνίας των, καθὼς ὁ Σαμαρείτης τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς. Καὶ εἰς τοῦτο ἂς πάρουν πάλιν μάθημα ἀπὸ τὴν φύσιν. Ὅταν ἡ βροχὴ πίπτῃ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν βουνῶν, τὰ βουνὰ δὲν τὴν κρατοῦν ἐγωϊστικῶς διὰ τὸν ἑαυτόν των, ἀλλὰ τὴν ἀφίνουν νὰ κατρακυλήσῃ καὶ πρὸς τὴν χαμηλὴν κοιλάδα διὰ νὰ πίῃ καὶ αὐτὴ καὶ ἀναζωογονηθῇ· Παρομοίως καὶ οἱ ὀλίγοι πλούσιοι, δεχόμενοι τὰ ἀγαθὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἂς τὰ φίνουν νὰ κατρακυλοῦν καὶ πρὸς τοὺς πεινασμένους καὶ δυστυχισμένους ὁμοίους των ποῦ ἀποτελοῦν τὰ χαμηλὰ στρώματα τῆς κοινωνίας. Ἂς ἀνοίγουν τὰ χέρια των καὶ ἂς ἐλεοῦν τὸν πτωχὸν, τὸ ἀπροστάτευτον, τὸ ὀρφανὸν, τὴν χήραν.

Ἂς ἐλεοῦν δὲ καὶ τὴν πατρίδα, ἡ ὁποία, ναὶ μὲν καὶ εἰς τὸ αἷμα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὴν αὐτοθυσίαν τῶν παιδιῶν της χρεωστεῖ τὴν ὕπαρξιν, τὴν χρεωστεῖ ὅμως καὶ εἰς τὸ χρῆμά των. Νοσοκομεῖα, σχολεῖα, διδασκαλεῖα, ὀρφανοτροφεῖα, νοσοκομεῖα, ἀκαδημίαι, πανεπιστήμια, μουσεῖα, ἀναστήλωσις παλαιῶν ἐρειπίων, ἐξημέρωσις τοῦ τόπου, κάθε τι φωτεινὸν καὶ ὡραῖον ποῦ γίνεται χρυσό σπαθὶ εἰς τὸ χέρι της καὶ ἐξαπλώνει περίγυρα τὴν πνευματικὴν κυριαρχίαν της, πῶς ἄλλως θὰ τὸ εἶχε ἡ Ἑλλὰς, ἐὰν δὲν ἤρχετο τὸ εὐλογημένον χρῆμα νὰ τῆς τὸ δωρήσῃ; Εἰς αὐτὸ τὸ εὐλογημένον χρῆμα χρεωστοῦμεν τοὺς μεγάλους μας ἐκείνους καὶ ἀθανάτους ἐθνικοὺς εὐεργέτας, οἱ ὁποῖοι, εἰς χρόνια στενὰ καὶ δίσεκτα, ἐκληροδοτοῦσαν εἰς τὴν νεογέννητην ἀκόμη πατρίδα μας ὁ ἕνας ἓν Ἀρσάκειον, ὁ δεύτερος μίαν Ριζάρειον, ὁ τρίτος ἓν Ζάππειον, ὁ τέταρτος ἓν Ζωγράφειον, ὁ πέμπτος ἓν Ζαρίφειον, ὁ ἕκτος μίαν Μαράσλειον Βιβλιοθήκην, ὁ ἕβδομος ἓν Στάδιον καὶ ἕνα θρυλικὸν Ἀβέρωφ καὶ ἄλλ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐβοηθοῦσαν τὴν ἄρρωστην πατρίδα νὰ τιναχθῇ ἀπὸ τὸ κρεββάτι της μεγαλοδύναμος καὶ ἡρωϊκή.

Καὶ μαζὶ μὲ τὴν πατρίδα ἂς μὴ ξεχνᾷ τὸ χρῆμα καὶ τὰς θρησκευτικὰς ὑποχρεώσεις. Ἡ Ἐκκλησία βέβαια εἶνε ἵδρυμα πνευματικὸν, ἀλλὰ τὸν σκοπόν της ἐπιτυγχάνει μὲ μέσα ὑλικά. Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ ἀπαιτῆτε νὰ ἔχῃ ἡ Ἐκκλησία μορφωμένον ἱερατεῖον, νὰ διατηρῇ εὐπροσώπους ναοὺς, νὰ καλλιεργῇ τὴν ἱερὰν τέχνην, νὰ ἐξοδεύῃ εἰς ἱεροκήρυκας, θεολογικὰς σχολὰς, ἐκτύπωσιν βιβλίων, κάθε λογῆς ἐλεημοσύνας. δὲν ἠμπορεῖτε νὰ

ἀπαιτῆτε νὰ ἔρχεται εἰς ἀξιοπρεπῆ συνάφειαν μὲ τὴν Ἀγγλικανικὴν καὶ ἄλλας Ἐκκλησίας, δὲν ἠμπορεῖτε νὰ ἀπαιτῆτε νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὴ ἱεραποστόλους, τοὺς ὁποίους θὰ χρειασθῇ πολὺ γρήγορα, ἂν προηγουμένως δὲν τῆς δοθοῦν τὰ ἀπαιτούμετα ὑλικὰ κεφάλαια. Ἡ Ἐκκλησία μας ζητεῖ νὰ τὴν συντρέχουν πλουσιοπαρόχως οἱ πλούσιοι, διὰ νὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐξακολουθῇ τὸ ἐξαγιαστικόν της ἔργον, ποῦ εἶνε χρησιμώτατον εἰς τὸ ἔθνος. Ἂν τὸ παράδειγμα τῆς ἀδελφῆς τοῦ Λαζάρου Μαρίας συγκινεῖ τὰς εὐλαβεῖς ψυχὰς καὶ ἂν ὁ Χριστὸς σωματικῶς δὲν παρουσιάζεται διὰ νὰ τοῦ ἀλείψουν τὰ πόδια καὶ αὐταὶ μὲ μύρον, ὑπάρχει ὅμως εἰς τὰ μάτια τοῦ καθενὸς ὁρατὸς ὀργανισμὸς ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία εἶνε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅποιος βοηθεῖ τὴν Ἐκκλησίαν χρηματικῶς, κάμνει τὸ ἴδιον σὰν νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν ἀλησμόνητον πρᾶξιν τῆς Μαρίας καὶ ἀλείφῃ μὲ ἀρώματα τὰ πανάχραντα πόδια τοῦ Σωτῆρος.

Αὐταί, διὰ νὰ μὴν ἐπιμείνωμεν περισσότερον εἶνε αἱ κυριώτεραι ὑποχρεώσεις τοῦ χρήματος. **Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;** Ποῖος θὰ εἶνε ἐκεῖνος ὁ φροντιστὴς, ὁ ὁποῖος εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν θὰ ἐκτελέσῃ τὰς ἀνωτέρω ὑποχρεώσεις; Μακάριος ὁ φροντιστὴς, **μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος!** Συγκεντρώσατε τὸν νοῦν σας, παρακαλῶ. εἰς τὴν φράσιν **ἐν καιρῷ.** Ὑπάρχει «καιρὸς τοῦ διδόναι,» ὅπως ὑπάρχει «καιρὸς παντὶ πράγματι». Καὶ ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ καιρός; Ἡ παροῦσα ζωή. Μόνον ἐφόσον ζῇς, ἠμπορεῖς νὰ δίδῃς. Ἦλθεν ὁ θάνατος; Σοῦ τὰ ἐπῆρεν ὅλα. Καὶ ἐννοεῖς τότε, ὅτι δὲν ἦσο σὺ ὁ οἰκοκύρης τοῦ παρὰ σου, ἀλλ' ἄλλος ἦτο ὁ Μεγάλος Οἰκοκύρης, τοῦ ὁποίου πρόσκαιρος οἰκονόμος ἔγεινες σύ. «Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ. Βλέπεις τὴν κάμηλον, τὴν ὁποίαν φορτόνει ὁ κύριος της μὲ ἕνα σωρὸν πραγματείας καὶ αὐτὴ περνᾷ ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ τρέχουν τὰ μικρὰ παιδιὰ ἀπ' ὀπίσω της καὶ τὴν θαυμάζουν, ἕως ὅτου ἐπὶ τέλους καταντᾷ εἰς τὸν προορισμόν της, ὅπου τὴν γονατίζουν, τὴν ξεφαρτόνουν ἀπὸ ὅ,τι ἔχει καὶ τῆς βγάζουν καὶ τὸ σαμάρι. Ἔτσι εἶσαι καὶ σὺ ὁ πλούσιος· πηγαίνεις φορτωμένος τὰς πραγματείας τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ μὴν ἀλαζονεύεσαι, Διότι θὰ ἔλθῃ μία ἡμέρα ποῦ τὸ ταξειδί σου θὰ παύσῃ· καὶ, γονατισμένος ἐμπρὸς εἰς τὸ μνῆμα, θὰ ξεφορτωθῇς ἀπὸ ὅ,τι ἔχεις, καὶ ἀπὸ τὸ δέρμα σου ἀκόμη. Μακάριος, ἐὰν ἔχῃς τότε τὴν γενναιότητα, νὰ εἰπῇς: «Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι· Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένοι!»

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΛΒ

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

«Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς: Τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν!»

(Μαρκ. ι, 24)

Δὲν θὰ τὸ ἀποκρύψωμεν φαρισαϊκῶς. Τὸ χρῆμα εἶνε δύναμις καὶ ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἔχει, κατέχει τὸ κλειδὶ πολλῶν εὐκολιῶν, τὰς ὁποίας ὁ πτωχὸς στερεῖται. Τὸ χρῆμα μᾶς δίδει τὰ πρὸς ζωάρκειαν, εὐκολύνει τὸν βίον, διατηρεῖ τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν καὶ ἀνεξαρτησίαν, βοηθεῖ τὴν σπουδὴν καὶ ἀνατροφήν, προσφέρει νεῦρα εἰς τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις, χαρίζει τὰ μέσα τῆς ἐλεημοσύνης καὶ καλωσύνης. Ἂν θέλωμεν νὰ ταξειδεύσωμεν καὶ νὰ γνωρίσωμεν κόσμον, χρῆμα χρειαζόμεθα. Ἂν εἴμεθα ἄρρωστοι καὶ ἀγωνιζόμεθα νὰ ἐμβαλώσωμεν τὴν ὑγείαν μας, χρῆμα χρειαζόμεθα. Ἂν ἐπιθυμοῦμεν νὰ κτίσωμεν εἰς τὸν τόπον μας ἐκκλησίας, σχολεῖα, βιβλιοθήκας, νοσοκομεῖα, γεφύρας, σιδηροδρόμους, δρόμους, κάθε ἔκφρασιν τοῦ πολιτισμοῦ, βῆμα δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν χωρὶς τὸ χρῆμα. Διὰ τὸ χρῆμα ὁ ἄνθρωπος ἀφῆκε τὴν ἡσυχίαν τοῦ σπιτιοῦ του, ἐταξείδευσεν ἄγρια πελάγη, ἐπεσκέφθη ἐλώδεις τόπους καὶ βάρβαρα ἔθνη καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὸ χρῆμα ἔχων ἐλατήριον, ἔφερε τὴν μίαν χώραν πλησιέστερα πρὸς τὴν ἄλλην. ἔδωκε τὸ χέρι εἰς ἀγνώστους λαοὺς, ἀντήλλαξε τὰ καλὰ τοῦ ἑνὸς ἔθνους μὲ τὰ προϊόντα τοῦ ἄλλου,

ἐγέμισε τὴν θάλασσαν μὲ λευκόπτερα καράβια καὶ ἔκαμε πολιτείαν ἀνθηρὰν καὶ ὑγιεινὴν τὸ νοσογόνον ἕλος. Μόνον ὅσον καιρὸν ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἀπολίτιστος, δὲν ὑπῆρχαν τὰ χρήματα. Ἀλλ' ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ ἤρχισε νὰ καταλαβαίνῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ τὰ γύρω του, τὸν χρυσὸν ξεθαμμένον ἀπὸ τὰ μαῦρα σπλάγχνα τῆς γῆς καὶ διυλισμένον καὶ μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου σφραγισμένον, καθιερώθηκε νὰ εἶνε ὁ ἀτμὸς καὶ ὁ ἠλεκρισμὸς τοῦ πολιτισμοῦ μας τόσον, ποῦ δὲν θὰ ἠμποροῦσε ὁ πολιτισμός μας χωρὶς αὐτὸ νὰ σταθῇ. Διατὶ λοιπὸν τὸ Εὐαγγέλιον νὰ κακοβλέπῃ μίαν τέτοιαν πανθομολογουμένην δύναμιν καὶ ὁ Χριστὸς νὰ λέγῃ **«πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν»;**

Διότι, ἂν τὸ χρῆμα εἶνε μεγάλη πρὸς καλὸν δύναμις, δὲν εἶνε ὅμως καὶ ἐλεύθερον ἀπὸ κινδύνους. Ἕνας κίνδυνος ποῦ κρύπτει τὸ χρῆμα μέσα του, εἶνε ὅτι ἀναγκάζει συχνὰ ἐκείνους ποῦ τὸ ἔχουν, νὰ κολλοῦν ἐπάνω εἰς αὐτὸ μὲ ὅλην τὴν καρδίαν των, νὰ τὸ ἐκτιμοῦν ὄχι ὅσον, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἀπὸ ὅσον τοῦ ἀξίζει, καὶ νὰ ἔχουν τὰ θάρρη των εἰς αὐτὸ καὶ ὄχι εἰς τὸν Θεόν. Κρατοῦντες εἰς τὰ χέρια των τὸ μέσον τοῦ παρᾶ, ἁλαζονεύονται, διότι νομίζουν ὅτι κρατοῦν ἕνα παντοδύναμον φετίχ, λησμονοῦν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Ὁ χρυσὸς γίνεται τότε δι' αὐτοὺς συρμόπλεγμα, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐμποδίζει νὰ προχωρήσουν πρὸς τοὺς οὐρανούς. Καὶ καθὼς τὸ φεγγάρι, ὅταν εἶνε γεμάτο, ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν ἥλιον περισσότερον, ἔτσι καὶ αὐτοὶ γεμάτα ἔχοντες τὰ ταμεῖά των, ἀποξενόνονται ἀπὸ τὴν θρησκείαν. Εἶνε ὅμως ἀλήθεια πῶς τὸ χρῆμα εἶνε τόσον παντοδύναμον, ὥστε νὰ ἠμπορῇ νὰ πάρῃ τὴν θέσιν τοῦ Θεοῦ; Καὶ ἔχουν δίκαιον οἱ **πεποιθότες ἐπὶ τοῖς χρήμασι** νὰ ὑψηλοφρονοῦν καὶ νὰ ἐλπίζουν ὄχι «ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ζῶντι τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλουσίως πάντα», καθὼς ἔγραφεν ὁ ἀπόστολος; (Α΄ Τιμ. στ΄.)

Ἐν πρώτοις τὸ χρῆμα εἶνε τὸ πλέον ἄπιστον πρᾶγμα. Ὅπως τὸ πουλὶ πετᾷ ἀπὸ κλαδὶ εἰς κλαδὶ καὶ ἀπὸ δένδρον εἰς δένδρον, ἔτσι καὶ αὐτὸ ἀκατάπαυστα μετακινεῖται καὶ φεύγει ἀπὸ τὰ χέρια μας κρυφὰ καὶ παίρνει μαζί του καὶ ὅλους τοὺς πόθους μας καὶ τὴν εὐτυχίαν. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἀνοησία νὰ στηρίζωμεν τὰ θάρρη μας ἐπάνω εἰς ἕνα τέτοιον ἀλλοπρόσαλλον φίλον; Ἔπειτα: εἶνε δύναμις βέβαια τὸ χρῆμα καὶ πολλὰ πράγματα μὲ αὐτὸ ἀγοράζονται, δὲ εἶνε ὅμως καὶ παντοδύναμον. Μὲ τὸ χρῆμα ἠμπορεῖς νὰ ἀποκτήσῃς ἕνα παλάτι, ὄχι ὅμως καὶ τὴν ἀγάπην τῆς

γυναικός σου· ἠμπορεῖς νὰ ἔχῃς λαμπρὰ ἔπιπλα, ὄχι ὅμως καὶ οἰκογενειακὴν εἰρήνην· ἠμπορεῖς νὰ περιτριγυρίζεσαι ἀπὸ κόλακας, ὄχι ὅμως καὶ ἀπὸ τιμίους φίλους. ἠμπορεῖς νὰ δωροδοκῇς τοὺς δικαστάς, ὄχι ὅμως καὶ νὰ πνίξῃς τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς σου· ἠμπορεῖς νὰ φωνάξῃς ὅλους τοὺς ἰατροὺς, ὄχι ὅμως καὶ νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τὸ ἀθεράπευτον πάθος σου· ἠμπορεῖς νὰ κάμῃς εἰς τὸν νεκρόν σου μεγαλοπρεπεστάτην κηδείαν, ὄχι ὅμως καὶ νὰ τὸν φέρῃς ὀπίσω εἰς τὴν ζωήν. Βλέπεις λοιπὸν πῶς πολὺ ὀρθὰ κάμνει νά σου φωνάζῃ ὁ Χριστός: «Πρόσεχε μὴ ἔχῃς ὅλην σου τὴν πεποίθησιν εἰς τὰ χρήματα»;

Ἀπὸ τὴν παράλογον καὶ ὑπερβολικὴν ἐκτίμησιν ποῦ γεννᾷ εἰς πολλὰς ἀδυνάτους ψυχὰς τὸ χρῆμα, ἠμπορεῖ νὰ προέλθῃ καὶ ἕνας ἄλλος κίνδυνος, ἡ παράνομός του ἀπόκτησις. Δὲν εἶνε τὸ χρῆμα θεός; Δὲν εἶνε ὁ Μαμμωνᾶς, ὁ ἰνδικὸς ἐλέφας, ἐπάνω εἰς τὴν ράχιν τοῦ ὁποίου ἀκουμβᾷ ὅλη ἡ γῆ; Καὶ ὅποιος κρατῇ τὸ χρῆμα δὲν εἶν' ἐκεῖνος, ἐμπρὸς εἰς τὸν ὁποῖον κάθε πόρτα ὀρθάνοικτη ἀνοίγει; Αἴ λοιπόν! Ἀφοῦ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἂς κάμωμεν ὅσον ἠμποροῦμεν περισσότερα χρήματα μὲ κάθε μέσον, θεμιτὸν ἢ ἀθέμιτον· Ἔτσι σκέπτονται μερικοί. Καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ παρᾶ ψευδολογοῦν, ἀπατοῦν, προσποιοῦνται, σκάπτουν τὸν λάκκον τοῦ ἄλλου, τρέχουν εἰς τὰς δίκας μὲ τὰ ἀδέλφια των, ἀδικοῦν τὴν πτωχολογίαν, γίνονται φονεῖς καὶ κλέπται καὶ λῃσταί. Ἐὰν δὲν ἦτο τὸ χρῆμα εἰς τὴν μέσην, οὔτε ὁ Ἀνανίας θὰ ἐψεύδετο κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὔτε ὁ Ἰούδας θὰ ἐπωλοῦσε τὸν Χριστὸν, οὔτε ὁ Ἐφιάλτης θὰ ἐπρόδιδε τὴν Ἑλλάδα. **«Οἱ βουλόμενοι πλουτεῖν,** εἶπε καὶ πάλιν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, **ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν· ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία».** Συνήθιζαν δὲ νὰ λέγουν καὶ οἱ χαριτωμένοι πρόγονοί μας, ὅτι ὁ πλοῦτος ἀπὸ δύο θεοὺς στέλλεται: πότε ἀπὸ τὸν Δία, τὸν θεόν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πότε ἀπὸ τὸν Πλούτωνα, τὸν θεὸν τοῦ Ἅδου. Καὶ ὅταν μὲν στέλλεται ἀπὸ τὸν Δία, εἶνε κουτσὸς καὶ μὲ μεγάλην δυσκολίαν σύρει τὰ πόδια του· ὅταν δὲ στέλλεται ἀπὸ τὸν ἄγριον θεὸν τοῦ θανάτου καὶ τῶν καταχθονίων, πετᾷ γοργόπτερος καὶ διασκελίζει τὴν γῆν. Μὲ τὴν παραβολὴν αὐτὴν ἤθελαν νὰ διδάξουν πῶς τὰ τίμια κέρδη ἀποκτῶνται ἀργὰ καὶ δύσκολα, ἐνῷ εὐκολώτερος εἶνε ὁ ἄδικος χρηματισμός· καὶ δι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι προτιμοῦν τὰς μεθοδείας τῆς κολάσεως παρὰ τὸν ἀνηφορικὸν τοῦ οὐρανοῦ δρόμον.

Ἔλα τώρα καὶ εἰς τὴν μεταχείρισιν τοῦ χρήματος καὶ ἰδὲ καὶ ἐδῶ ἄλλους κινδύνους. Ὅταν μὲ τὸν ἕνα ἢ μὲ τὸν ἄλλον τρόπον τὸ βάλουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸ χέρι, τί τὸ κάμνουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον; Μερικοὶ τὸ κλείουν εἰς τὰ ταμεῖά των καὶ ἀγαποῦν νὰ τό μετροῦν μυστικὰ καὶ νὰ τὸ καμαρόνουν σὰν εἰδωλολάτραι· καὶ ἄλλοι τὸ πετοῦν εἰς τοὺς δρόμους ἀλύπητα ἢ πολλαπλασιάζουν μὲ αὐτὸ τὰς ἀνομίας των. Οἱ πρῶτοι λησμονοῦν πῶς σκοπὸς τοῦ χρήματος εἶνε ἡ χρῆσις, καθὼς φανερόνει καὶ ἡ λέξις. Δι' αὐτοὺς χρῆμα σημαίνει ἀχρηστία! Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἔκοπταν τὰ πτερὰ τῆς Νίκης διὰ νὰ μὴ πετάξῃ καὶ τοὺς φύγῃ. καὶ οἱ χρηματολάτραι κλειδόνουν τὸ χρυσάφι των μὲ χίλια δύο κλειδιὰ καὶ τρέμουν νὰ ἐξοδεύσουν τὸ παραμικρὸν, μὴ τοὺς ὀλιγοστεύσῃ ὁ θησαυρός. Εἶνε κακὸν πρᾶγα ἡ πτωχεία, ἀλλὰ νὰ εἶνε κανεὶς πτωχὸς ἐνῷ κολυμβᾷ εἰς τὰ πλούτη, εἶνε τὸ πλέον χειρότερον· εἶνε βάσανος Ταντάλου, ὁ ὁποῖος ἐδιψοῦσε ἀνυπόφορα, ἐνῷ ὁλόκληρος ποταμὸς ἐπερνοῦσε ἀπ' ἐμπρός του.

Διὰ δὲ τοὺς ἀντίποδας τῶν φιλαργύρων τί νὰ εἰποῦμεν; Ἐλογαριάσθη ὅτι μόνος ὁ Λούκουλλος κάθε δεῖπνόν του ἐσπαταλοῦσε 20,000 λίρας στερλίνας! Ποῖα ἆρά γε ἄλλα ποσὰ νὰ καταστρέφουν οἱ ἄλλοι τοῦ κόσμου Λούκουλλοι; Τὶ χρῆμα νὰ σκορποῦν διὰ τὴν κοιλιάν των, διὰ τὸ δέρμα, των διὰ τὰς μόδας των, διὰ τὰ διαμαντικά των, διὰ τὸν ἐγωϊσμόν των, διὰ τὰς διασκεδάσεις των, διὰ τὰς ἰδιοτροπίας των, διὰ τὴν φιληδονίαν των, διὰ τὴν ἐξαχρείωσιν τῶν συνειδήσεων, διὰ τὴν διαστροφὴν τῆς φύσεως; Ἆχ! **πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν!** Ἆχ, πῶς τὸ κίτρινον μέταλλον ἀπομεταλλόνει τὰς καρδίας! Ἆχ, διὰ πόσους τὸ χρυσάφι ἔγεινε μνῆμα, κάτω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐπνίγηκαν τὰ καλλίτερα προτερήματά των! Ἐζήλευσεν ἡ Ρωμαία Ταρπηΐα τὰ χρυσᾶ βραχιόλια τῶν Σαβίνων καὶ τοὺς ἐμήνυσε πῶς, ἂν τῆς τὰ δώσουν, εὐχαρίστως θὰ τοὺς εἰσάξῃ μυστικὰ εἰς τὴν Ρώμην τὴν ὁποίαν ἐπολιορκοῦσαν. Ἡ προδοσία ἔγεινε· καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σαβίνων Τάτιος ἐκτελῶν τώρα τὴν ὑπόσχεσιν, βγάζει τὸ βραχιόλι του ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσπίδα ποῦ ἐστηρίζετο ἐπάνω εἰς αὐτὸ καὶ τὰ πετᾷ εἰς τὰ πόδια τῆς Ταρπηΐας. Τὸ ἴδιον κάμνουν καὶ οἱ στρατιῶταί του ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, εἰς τρόπον ὥστε εἰς ὀλίγην ὥραν ἀσπίδες καὶ βραχιόλια ἐκουκούλωσαν τὴν ἀφιλόπατριν καὶ ὁ σωρός των ἔγεινε τάφος της. Δὲν κάμνει τὸ ἴδιον καὶ τὸ χρῆμα εἰς μερικοὺς, οἱ ὁποῖοι τὸ ζηλεύουν μὲ τὴν λαχτάραν τῆς Ταρπηΐας, ἕως ὅτου ἐπὶ τέλους κάτω ἀπ' αὐτὸ παραδίδουν τὴν ψυχήν, των;

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΛΓ

ΜΗ ΚΑΤΑΛΑΛΕΙΤΕ ΑΛΛΗΛΩΝ

«Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. Ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής. Εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι. Σὺ τίς εἶ ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;»

(Ἰακώβ. δ', 11—12)

Πολὺ συνηθισμένον ἁμάρτημα εἶνε καὶ ἡ κακογλωσσιά, εἰς τὴν ὁποίαν, χωρὶς τὴν παραμικρὰν τύψιν τῆς συνειδήσεως, ριπτόμεθα γενικῶς μὲν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καθὼς παλαιόθεν ἀπέδειξε καὶ ὁ Αἴσωπος μὲ τὸν μῦθόν του περὶ τῶν δύο σάκκων, ἰδιαιτέραν ὅμως εὐχαρίστησιν εὑρίσκομεν ἡμεῖς εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἕνεκα τῆς περιωρισμένης μας πνευματικῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τῆς ἐλλείψεως σπουδαίων ζητημάτων ποῦ κινοῦν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ προσφέρουν ὑψηλοτέραν τροφὴν εἰς τὴν ἀεικίνητον ἀνθρωπίνην περιέργειαν. Ὁ ἀπόστολος ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τοῦ Διδασκάλου του, ποῦ καὶ ἐκεῖνος εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους διδαχήν του ὄχι ὀλίγα εἶπε διὰ τὴν γλῶσσαν, (Ματθ. στ., 1—5) μᾶς συμβουλεύει νὰ ἀποφεύγωμεν αὐτὸ τὸ τρομερὸν ἐλάττωμα: **Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί».** Καὶ ἐπειδὴ ἡ συμβουλὴ ἁπλῶς δὲν φθάνει διὰ τοὺς σκεπτικοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ χρειάζονται καὶ ἐπιχειρήματα διὰ νὰ πεισθῇ ὁ καθένας, ἔρχεται ἀμέσως καὶ ἀποδεικνύει πῶς ἀληθινὰ ἡ κακογλωσσία εἶνε μεγάλον

κακὸν· διότι εἶνε ἐναντίον καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον καὶ εἰς τὰ θεϊκὰ δικαιώματα εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτόν μας.

Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. Ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής. Εἶσθε ἀδελφοί· μὴ τὸ ξεχνᾶτε· λέγει ὁ ἀπόστολος. Ὡς ἀδελφοὶ λοιπὸν ὅπου εἶσθε μὴν ἀφίνετε τὴν γλῶσσαν σας σὰν μαχαῖρι δίκοπον νὰ κατασχίζῃ τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἄλλου. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατηγορεῖ τὸν ἄλλον καὶ κατακρίνει τὸν ἄλλον, κατηγορεῖ τὸν νόμον καὶ προσβάλλει τὸν νόμον, γινόμενος ἐπικριτὴς τοῦ νόμου, ἐνῷ τὸ χρέος του ἦτο νὰ εἶνε τοῦ νόμου ἐκτελεστής. Ἀλλὰ ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ νόμος, τὸν ὁποῖον ὑπονοεῖ ὁ ἀπόστολος; Εἶνε ὁ «**βασιλικὸς**», ὁ πρῶτος, ὁ μέγιστος νόμος τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον θεμελιόνεται ὅλη ἡ πρὸς τὸν πλησίον διαγωγή μας, εἶνε ὁ «**Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν**». Μά: ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ νόμου πρῶτα πρῶτα ὁ φιλοκατήγορος ἁμαρτάνει καὶ αὐτὸν τὸν νόμον ὑβρίζει καὶ κτυπᾷ, ὅταν κατηγορεῖ τὸν πλησίον του (Ἰαω. β΄, 8).

Ὁ φιλοκατήγορος δὲν ἀγαπᾷ. Εἰς τὰ μαῦρα στήθη του δὲν ἀνθίζει τὸ ὡραῖον λούλουδον τῆς φιλαδελφίας. Φαρμάκι μίσους καὶ κακεντρεχείας καὶ φθόνου ἔχει μέσα του καὶ δι' αὐτὸ ἡ γλῶσσά του κεντᾷ σὰν ἔχιδνα καὶ σὰν σκορπιός. Δὲν εἶνε παιδὶ τοῦ Θεοῦ ἀλλ' εἶνε γέννημα τοῦ Σατανᾶ, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐφεῦρε αὐτὸ τὸ ἁμάρτημα. Διότι αὐτὸς ἦτο, ὁ ὁποῖος ἐπαρουσιάσθηκε εἰς τὴν γυναῖκα καὶ «διέβαλε» τὸν Θεὸν, ὅτι δῆθεν ἀπὸ ἐγωϊσμὸν δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ φάγουν τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν, διὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ αὐτὸς μόνος τὸ μονοπώλιον τῆς θεότητος· καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τότε «διάβολος» δηλαδὴ φιλοκατήγηρος καὶ συκοφάντης ὁ Σατανᾶς ὠνομάσθηκε. Αὐτὸν μιμοῦνται καὶ οἱ κατάλαλοι καὶ ἔχουν ἀρχηγόν των. Καὶ καθὼς ἡ διαβολικὴ ἐκείνη καταλαλιὰ τῆς Ἐδὲμ ἔφερε πολλὰ κακὰ καὶ τὸν κόσμον ὅλον ἀναποδογύρισε, ἔτσι καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι καταλαλιαὶ γίνονται σπίθαι ποῦ μεγάλας φωτιὰς ἀνάπτουν καὶ καρδίας καίουν καὶ φίλους ψυχραίνουν καὶ ἀνδρόγυνα χωρίζουν καὶ ψυχὰς ἀπελπίζουν καὶ μαῦρα χύνονται δάκρυα. Διότι ἡ καταλαλιὰ πληγόνει τὸ τιμιώτερον πρᾶγμα ποῦ ἔχει ὁ πλησίον μας, τὴν ὑπόληψιν του, περὶ τῆς ὁποίας εἶπεν ὁ σοφὸς ὅτι «**τιμιωτέρα ἐστὶν πολλῶν θησαυρῶν**».

Ἀλλ' ἡ κακογλωσσία δὲν κτυπᾷ μόνον τὸν πλησίον. Κτυπᾷ καὶ τὸν Θεὸν (λέγει ὁ ἀδελφόθεος) τοῦ ὁποίου ἔρχεται νὰ ἁρπάξῃ τὰ δικαστι-

κὰ δικαιώματα. «**Εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι**», ἐκεῖνος ἐμπρὸς εἰς τὸν ὁποῖον ὅλοι θὰ παρουσιασθῶμεν διὰ νὰ δώσωμεν λόγον τῶν πράξεών μας. ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ στείλῃ τοὺς ἐξ ἀριστερῶν εἰς κόλασιν αἰώνιον. τοὺς δὲ ἐκ δεξιῶν εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον. Ἡ κρίσις εἶνε δικαίωμα τοῦ Θεοῦ. «**τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ ἐστι**». Τί χειροτονούμεθα λοιπὸν ἡμεῖς, ὡσὰν νὰ ἤμεθα Θεὸς, κριταὶ τῶν ἀδελφῶν μας καὶ τοὺς καθίζομεν εἰς τὸ σκαμὶ, ἐνῷ τὰ κατάλληλα προσόντα δὲν ἔχομεν; Ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς θὰ εἴπῃ ὅτι κρατεῖ εἰς τὰ χέρια μίαν τέτοιαν ζυγαριὰν, ἡ ὁποία μόνον εἰς τὰ χέρια τοῦ Παντεπόπτου Θεοῦ εὑρίσκεται; Ἡμεῖς μόνον τὰ ἔξω βλέπομεν καὶ αἱ ἐντυπώσεις μας εἶνε μόνον στιγμιαῖαι. Ἀλλὰ πῶς ἡ στενὴ θὰ κρίνῃ τὴν αἰωνιότητα; Πῶς ἀπὸ τὴν θεωρίαν τοῦ μέρους θὰ κρίνωμεν τὸ ὅλον; Πῶς ἀπὸ μίαν καὶ μοναχὴν πρᾶξιν τοῦ βίου, ὁ ὁποῖος πλέκεται μὲ χιλίας ἀντιθέσεις καὶ ἐναντιώσεις, θὰ χαρακτηρίσωμεν ὁλόκληρον τὸν βίον; Ὁ τελώνης εἰστὰ μάτια τοῦ κόσμου εἶνε κακὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἰδοὺ ὅτι ἐπιστρέφει εἰς τὸν οἶκόν του δικαιωμένος ἀπὸ τὸν Ἐξεταστὴν τῶν καρδιῶν. Οἱ Ἑβραῖοι θεωροῦν τὸν Ζακχαῖον ἁμαρτωλὸν ἄνδρα, ἀλλ' ὁ Χριστὸς τοὺς λέγει ὅτι (υἱὸς Ἀβραάμ ἐστι» καὶ εἶνε σωσμένος ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμήν. Ὁ ἅγιος Ἀνανίας λέγει εἰς τὸν **Κύριον** περὶ τοῦ διώκτου Σαύλου ὅτι πολλὰ κακὰ ἐχει κάμει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τώρα μὲ κακοὺς σκοποὺς ἦλθεν εἰς τὴν Δαμασκὸν, καὶ ὁ Κύτοῦ ἀπαντᾷ: «**Πορεύου ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μου ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ**», (Πράξ. θ΄, 15.) Διότι ὁ κόσμος δὲν εἶνε τόσον μαῦρος, ὅσον τὸν ὑποθέτουν μερικοί. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα μυστικὰ ἀναταράσσει τὰς καρδίας μας ὅπως ὁ ἄγγελος τὴν κολυμβήθραν τῆς Βηθεσδὰ καὶ κάθε ὥραν γίνονται θαύματα, ποῦ δὲν τὰ βλέπουν οἱ βέβηλοι.

Καὶ ἐπειτα ἡ κακογλωσσία δὲν περάζει μόνον τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον· πειράζει καὶ τὸν ἑαυτόν μας, ἐναντίον τοῦ ὁποίου κάμνει τὸν Κριτὴν αὐστηρότερον. Διότι ἐπὶ τέλους (ἐρωτᾷ κἄπως στενοχωρημένος ὁ Αδελφόθεος) «**σὺ τίς εἶ, ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;**» ποῖος κατὰ τὴν ἠθικὴν ποιότητα εἶσαι σὺ, ὁ ὁποῖος προσλαμβάνεις ὕφος μεγάλου δικαστοῦ ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ σου; Μήπως εἶσαι ἀθῶα περιστερὰ καὶ ἄσπιλος κρῖνος; Διατὶ λοιπὸν δὲν γυρίζεις τὸ μάτι σου εἰς τὴν ἰδικὴν σου κακομοιρὰν, ἀλλὰ μεγαλοποιεῖς τὰς ἐλλείψεις τοῦ πλησίον; **Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφ-**

θαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου· καὶ, ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου!» Ἔχει καὶ ὁ ἀδελφός σου βέβαια τὸ σκουπιδάκι του· καὶ ποῖος δὲν τὸ ἔχει; Ἀλλ' ἔχεις ὅμως καὶ σὺ τὸ ἰδικόν σου, τὸ ὁποῖον ἀφῆκες καὶ ἐμεγάλωσε καὶ ἀπὸ μικρὸν ἄχυρον κατήντησε δοκάρι, διότι, ἀντὶ νὰ συγκεντρώσῃς τὸν νοῦν σου εἰς αὐτὸ καὶ νὰ παρακαλέσῃς νὰ σ' ἐλεήσῃ ὁ Θεὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, ἐξώδευσες ὅλον τὸν μέχρι σήμερον καιρόν σου ἐξετάζων καὶ ἐπικρίνων τόν ἀδελφόν σου. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ὑπερηφάνεια σὲ ἐμέθυσε. καὶ κοντάρι πελώριον ἔγεινε ἡ οἴησίς σου, κοντάρι μὲ τὸ ὁποῖον ὁλότελα ἐτυφλώθηκαν οἱ ψυχικοὶ ὀφθαλμοί σου, ὡς ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Ὀδυσσεὺς ἐτύφλωσε τὸν μονόφθαλμον Κύκλωπα. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε διπλοῦν. Ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ἔκαμες τὸν ἑαυτόν σου ἀνίκανον εἰς πνευματικὴν προκοπὴν, διότι ἔχασες τὸ «γνῶθι σαυτὸν» καταγινόμενος πάντοτε μὲ τοὺς ξένους· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος παροργίζεις τὸν Θεὸν ἐναντίον σου καὶ προετοιμάζεις τὸ κριτήριον ἀδυσώπητον καὶ χωρὶς οἰκτιρμούς. Διότι μὲ τὸ μέτρον ποῦ μετρᾷς θὰ ἀντιμετρηθῇς καὶ σύ. Αὐστηρὸς ἐστάθηκες εἰς τὸν σύνδουλόν σου; Αὐστηρὸς θὰ σταθῇ καὶ εἰς σὲ ὁ Θεός. «Ἡ γὰρ κρίσις ἀνέλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος».

Ἂς ἐχωμεν λοιπὸν πάντοτε εἰς τὸν νοῦν μας τὰ ἀνωτέρω καὶ ἂς χαλινόνωμεν τὴν γλῶσσάν μας. Ἡ σωματική μας ὑγεία ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς γλώσσης μας· δι' αὐτὸ καὶ ὅταν ἐξετάζει. Ἀλλὰ παρομείως καὶ ἡ ψυχική μας ὑγεία φανερόνεται ἀπὸ τὴν γλῶσσαν, ἀπὸ τὸν ὡροδείκτην αὐτὸν τῆς ψυχῆς. «Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει οὗτος τέλειος ἀνήρ». Μεγάλον δῶρον τοῦ Θεοῦ εἶνε ἡ γλῶσσα, ἂν καὶ συγκριτικῶς τὸ μικρότερον ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη μας. Μὲ αὐτὴν ἐκφράζομεν τὰς σκέψεις μας, ἐρχόμεθα εἰς πνευματικὴν συγκοινωνίαν μὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἀδελφῶν μας, παρηγοροῦμεν τοὺς πονεμένους, φωτίζομεν τοὺς σκοτισμένους τονίζομεν ὕμνους πρὸς τὸν Πλάστην τῶν ὅλων καὶ Ποιητήν. Ἡ πηγὴ λοιπὸν τόσων εὐλογιῶν, ἂς μὴ γίνεται καὶ πηγὴ κατάρας. Ἀπὸ τὸ δένδρον τῶν ὡραίων καρπῶν ἂς μὴ φυτρόνουν καὶ ἀγκάθια. Ἀντὶ νὰ στάζῃ δηλητήριον ἐναντίον τῶν ὁμοίων μας ἡ γλῶσσά μας, πολὺ προτιμότερον θὰ εἶνε, παίρνουσα συντρόφους τὰ χαμηλωμένα γόνατα, τὰ ἀνασηκωμένα χέρια καὶ τὰ δακρυσμένα μάτια, νὰ γείνῃ θερμὸς μεσίτης τῶν ἀναριθμήτων ἁμαρτιῶν μας.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΛΔ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΘΑΒΩΡ

«Παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν.»
(Μάρκ. θ', 2)

Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Χριστοῦ εἶνε, ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ, ὄχι μόνον ἱστορία, ἀλλὰ καὶ προφητεία. Διὰ τὸν θεάνθρωπον λυτρωτὴν εἶνε ἱστορία, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ σαρκωθεῖσα θεότης σηκόνει ὀλίγον τὸ παραπέτασμα τῆς ταπεινώσεως καὶ συγκαταβάσεως καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἐγκλείστου Ἡλίου παρουσιάζουν διὰ μίαν στιγμὴν τὴν ὑπέρλαμπρον θεϊκήν των λάμψιν. Δι' ἡμᾶς ὅμως εἶνε προφητεία καὶ ὡς τοιαύτη πολλὴν σκορπίζει εἰς τὰς ψυχάς μας ἀξιοπρέπειαν· διότι ἔρχεται νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι, καθὼς ὁ Χριστὸς μετεμορφώθη εἰς τὸ ὄρος καὶ παρουσιάσθη ὑπέρλαμπρος καὶ ἐθαμβώθησαν ἀπὸ τὴν ἔκπληξιν τὰ μάτια τῶν μαθητῶν, οὕτω πως καὶ ἡμεῖς μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν μας θὰ μεταμορφωθῶμεν καὶ ὡσὰν φωστῆρες τριγύρω εἰς τὸν Ἀρχικὸν Ἥλιόν μας εἰς τοὺς οὐρανοὺς θὰ λάμψωμεν, ἀρκεῖ νὰ μὴ παύσῃ νὰ μᾶς ζωογονῇ τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ.

Θέατρον τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου δὲν γίνεται τὸ στρωμένον χωράφι καὶ ἡ χαμηλὴ κοιλάς, ἀλλὰ τὸ Θαβώριον ὄρος, ποῦ ἀνασηκόνει τὴν κορυφήν του πρὸς τὰ αἰθέρια ὕψη. Διότι εἰς τὰ ὄρη ἀνα-

βαίνοντες λησμονοῦμεν τὰ ἐγκόσμια· εἰς τὰ ὄρη ἀναβαίνοντες ροφοῦμεν τὸν καθαρώτερον καὶ πλέον ἀμόλυντον ἀέρα· εἰς τὰ ὄρη ἀναβαίνοντες, αἰσθανόμεθα πῶς γειτονεύομεν μὲ τὸν Θεόν. Ἡ τύρβη καὶ ἡ ὀχλοβοὴ μᾶς παρασύρουν εἰς τὴν γῆν ὅπως ὁ ποταμὸς παρασύρει τὰ ἄχυρα. Ἀλλ' εἰς τὰ μεγάλα βουνὰ ποῖος ἀνέβη καὶ δὲν ἐβεβαιώθη ὅτι ἐπλάσθη ἀνεξάρτητος διὰ νὰ συνομιλῇ μὲ τὸν ἐλεύθερον Θεόν; Δι' αὐτὸ καὶ αἱ σημαντικώτεραι ἀποκαλύψεις τοῦ Θεοῦ ἐπάνω εἰς τὰ ὄρη συνέβησαν, καθὼς εἰς τὸ Ἀραρὰτ, εἰς τὸ Χωρὴβ, εἰς τὸ Σινᾶ, εἰς τὸ ὄρος τοῦ Γολγοθᾶ, εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. Τὰ ὄρη εἶνε αἱ ἀναμνηστικαὶ στῆλαι τῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον φανερώσεως τοῦ Ὑψίστου.

Ὁ Σωτὴρ δὲν ἀναβαίνει ἐπάνω εἰς τὸ Θαβὼρ μόνος, ἀλλὰ **παραλαμβάνει** μαζί του καὶ τοὺς τρεῖς ἐκλεκτοτέρους καὶ προσφιλεστέρους του μαθητάς: τὸν Πέτρον, τὸν μαθητὴν τῆς ζωντανῆς πίστεως, τὸν Ἰάκωβον, τὸν μαθητὴν τῆς μαρτυρικῆς ἐλπίδος, καὶ τὸν Ἰωάννην, τὸν μαθητὴν, τῆς μυστικῆς ἀγάπης, διὰ νὰ τοὺς συνηθίσῃ σιγὰ σιγὰ εἰς τὰ οὐράνια θεάματα καὶ τοὺς κάμῃ χρυσοῦν τρίποδα, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἔστηνε τὸ Εὐαγγέλιόν του, διὰ νὰ μελετᾷ τὴν πίστιν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγάπην ὁ κόσμος. Ἐκτὸς τούτου, οἱ τρεῖς αὐτοὶ μαθηταὶ ἐπρόκειτο ὕστερον ἀπ' ὀλίγον νὰ γείνουν οἱ μόνοι μάρτυρες τῆς μεγάλης ἀγωνίας του εἰς τὴν Γεθσημανῆ. Καὶ ἔπρεπεν αὐτοί, ποῦ θὰ ἦσαν παρόντες εἰς τὰ ταπεινοτέρας στιγμὰς τοῦ πάθους του, νὰ παρευρεθοῦν πρῶτα εἰς τὴν δοξασμένην Μεταμόρφωσίν του, διὰ νὰ θωρακισθῇ ἡ πίστις των καὶ μὴ κλονισθῇ ὅταν σταυρωμένον θὰ τὸν βλέπουν ἐμπρός των.

Ὁ Ἰησοῦς μεταμορφόνεται ἔξαφνα ἐμπρὸς εἰς τοὺς τρεῖς του μαθητὰς καὶ τὸ ὅλον του παρουσιάζει ὄψιν οὐράνιον. Τὸ πρόσωπόν του ἀπαστράπτει καὶ ἀκτινοβολεῖ ὡς ὁ ἥλιος. Τὰ ἐνδύματά του ἀποκτοῦν μίαν τέτοιαν χιονώδη λευκότητα καὶ στιλπνότητα, τὴν ὁποίαν κανεὶς πλύστης καὶ λευκαστὴς τῆς γῆς δὲν θὰ ἠμποροῦσέ ποτε νὰ τοῖς δώσῃ. Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὰ ἔξω. Δὲν εἶνε τὸ χρύσωμα τοῦ φυσικοῦ ἡλίου τὸ χρύσωμα τοῦ μεσημεριοῦ, τὸ ὁποῖον ἔρχεται νὰ προσπαίξῃ ἐπάνω εἰς τὸ ἱλαρώτατον τοῦ Κυρίου πρόσωπον. Ἀλλ' εἶνε ἀντανάκλασις τῆς ἐνδομύχως κρυμμένης θεότητος ἐπάνω εἰς τὴν μορφήν του λυτρωτοῦ. εἶνε τὸ στιγμιαῖον παραμέρισμα τῆς σαρκὸς διὰ νὰ προβάλῃ πρὸς ὀλίγον ὁ οὐράνιος λόγος, εἶνε νὸ σήκωμα τοῦ παραπετάσματος, ὀπίσω ἀπὸ τὸ ὁποῖον τὰ ἁγιώτατα μυστήρια τελεσιουργοῦνται, εἶνε τὸ ἄνοιγμα τῆς κογχύ-

λης, ὅπου ὁ θεϊκὸς Μαργαρίτης κρύπτεται. Ἀπὸ τὸ βάθος πηδᾷ ἡ λάμψις, ἀπὸ τὴν ἔγκλειστον θεότητα στέλλεται τοῦ σωματικοῦ ὀστράκου ἡ περιχρύσωσις. ἀπὸ τὴν ἀφάνταστον ἐσωτερικὴν ἁγιότητα ἀκτινοβολεῖ καὶ τῶν ἱματίων ὁ λευκασμός· Πτωχὰ τοῦ Ἰησοῦ μου ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχετε καμμίαν συγγένειαν μέ τά κομπαστικὰ φορέματα τῆς ἐξωφρενικῆς ἐποχῆς μας! Ταπεινά τοῦ Ἰησοῦ μου ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα ὁ ἐργαλειὸς τῆς Παναγίας ὕφανε καὶ τὰ καματερά ἔραψαν δάκτυλά της! **Καὶ** σεῖς ἐπίσης μετεμορφωθήκατε καὶ ἐγείνατε χρυσοπόρφυρα, διότι σᾶς ἤγγισε ἡ θεωμένη σάρκα τοῦ Τίοῦ καὶ λόγου τοῦ Θεοῦ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξυψόνεται, ἐξευγενίζεται, ἐξαγιάζεται, λαμποκοπᾷ ὅ,τι πρᾶγμα ἐγγίσῃ ἡ δύναμις τοῦ Ἐμμανουὴλ, ἀκόμα καὶ ἂν εἶνε ψυχὴ ἁμαρτωλὴ, συγκύπτουσα κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ταπεινῶν παθῶν της.

Ὅπου εἶνε ἡ Κεφαλὴ, ἐκεῖ καὶ τὸ σῶμα καὶ ὅπου ὁ Χριστὸς, ἐκεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία του. Δι' αὐτὸ ὁ Σωτὴρ εἰς τὸ Θαβὼρ δὲν ἀναβαίνει μόνος, ἀλλὰ **παραλαμβάνει τὸν Πέτρον τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην** ὡς ἀντιπροσώπους τοῦ μυστικοῦ του σώματος. Ἡ Ἐκκλησία ὁμως δὲν ἀποτελεῖται μονάχα ἀπὸ τοὺς ζωντανοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ, οἱ ὁποῖοι μὲ κόπον καὶ μόχθον ταξειδεύουν πρὸς τὰ οὐράνια· ἀποτελεῖται καὶ ἀπὸ τὰς εὐλογημένας ψυχὰς τῶν μακαρίων, αἱ ὁποῖαι κατευωδώθησαν εἰς τὴν αἰωνίαν πατρίδα, χωρὶς νὰ παύσουν νὰ εἶνε ἐνεργὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου. Δι' αὐτὸ βλέπομεν ἔξαφνα τὴν εἰκόνα τοῦ Θαβὼρ νὰ πλατύνεται καὶ οἱ δύο μεγαλείτεροι ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας παρουσιάζονται καὶ ὁμιλοῦν μαζὶ μὲ τὸν Χριστόν. Ἐπίτηδες τὰ δύο αὐτὰ πρόσωπα ἀνάμεσα εἰς ἄλλους ἁγίους καὶ δικαίους διαλέγονται νὰ στολίσουν τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος, διότι αὐτῶν τῶν δύο ἡ μετάστασις ὑπῆρξε θαυμασία καὶ ξεχωριστὴ, οὐδ' ἀφῆκαν τὴν γῆν μὲ τὸν τρόπον ποῦ τὴν ἀφίνομεν ὅλοι ἡμεῖς. Παρεκτὸς τούτου, οἱ δύο αὐτοὶ μεγάλοι ἥρωες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔχουν καὶ μεγάλην συμβολικὴν σημασίαν διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὸν Χριστιανισμὸν, τὸν ὁποῖον ὄχι μόνον μὲ τὰ λόγια των ἐπρομήνυσαν ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα των. Ὁ πρῶτος ἐκτύπησε πέτραν καὶ ἐβγῆκε ἀπ' ἐκεῖ νερὸν τρεχόμενον, τὸ ὁποῖ ἐπροτύπονε τὸ Βάπτισμα. Ὁ δεύτερος ἐπρόσφερε θυσίαν μοναδικὴν ἐπάνω εἰς τὸ Καρμήλιον καὶ κατεντρόπιασε τὸ ψευδοβάαλ, προφητεύων τὴν θυσίαν τοῦ Γολγοθᾶ, ἡ ὁποία θὰ κατεταρτάρονε τὸν Σατανᾶν. Δι' αὐτὸ

τώρα αὐτοὶ οἱ δύο περιτριγυρίζουν τὸν Μεταμορφωμένον Χριστὸν καὶ θεωροῦν τὴν δόξαν Ἐκείνου, τὸν ὁποῖον πρὸ αἰώνων ὠνειρεύθησαν Πέτραν μαζὶ καὶ Πηγὴν, Ἀμνὸν μαζὶ καὶ Ἀνάστασιν.

Οἱ τρεῖς μαθηταὶ ποῦ εἶνε σκυμμένοι κάτω καὶ ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἐπίγειον Ἐκκλησίαν καὶ οἱ δύο προφῆται ποῦ πτερυγίζουν εἰς τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀντιπροσωπεύουν τὴν οὐράνιον, ἔχουν ὄχι ὀλίγας διαφορὰς ἂν συγκριθοῦν. Οἱ μαθηταὶ ἀναβαίνουν εἰς τὸ Θαβὼρ ἀπὸ τὴν χαμηλὴν πεδιάδα· οἱ προφῆται καταβαίνουν εἰς τὸ Θαβὼρ ἀπὸ τὰ μυστικὰ ὕψη. Οἱ μαθηταὶ πατοῦν καὶ ἐγγίζουν τὸ ταπεινὸν χῶμα· οἱ προφῆται πετοῦν ἀνάλαφρα μέσα εἰς νεφέλην φωτεινήν.

Ἐμπρὸς εἰς τὸ μακαριώτατον θέαμα τῆς Μεταμορφώσεως ὁ Πέτρος συνέρχεται ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ξεσπᾷ εἰς λόγια ἐνθουσιασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ. «**Ραββί**, λέγει, **καλὸν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι**». Ἰδοὺ τόπος καὶ τρόπος ζωῆς εὐχάριστος. Ἂς κόψωμεν κάθε σχέσιν μας μὲ τὴν πεζὴν γῆν. Ἂς μὴ ξανακαταβῶμεν πλέον εἰς τὴν ὀχλοβοὴν καὶ εἰς τὰ βάσανα τοῦ κάτω κόσμου· Ἂς ἀφήσωμεν τὴν ἀθλιότητα, τὴν ἀπιστίαν, τὴν πτώχειαν, τὴν κακομοιρίαν, τὴν ἀρρώστειαν, τὰ πάθη ποῦ ἀνεμοταράζουν τὴν καθημερινὴν ζωήν. Ἂς κάμωμεν ἓν ἀσκητικὸν κελλάκι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀποκέντρου βουνοῦ, μακρὰν ὁλόμακραν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, ἐκεῖ ὅπου δὲν φθάνουν οἱ στεναγμοὶ καὶ αἱ βλασφημίαι τοῦ πλήθους, καὶ εἰς τὸ κελλάκι αὐτὸ ἂς περάσωμεν μὲ προσευχὴν καὶ θεωρίαν τὸν ἐπίλοιπον βίον μας.»

Ἀλλ' ὁ Πέτρος βέβαια παραλαλεῖ καὶ δὲν ἠξεύρει τί λέγει. Ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς μας εἶνε πάλη καὶ ἐργασία, δὲν εἶνε ξηρὰ θεωρία καὶ ἄσκησις. Ποῖος δὲν θὰ εἴπῃ λόγια τιμητικὰ διὰ τὴν μοναξιὰν καὶ τὴν προσευχὴν, ἀφοῦ καὶ ἕνας Υἱὸς τοῦ Θεοῦ 40 ἡμέρας ἐμόνασεν εἰς τὴν ἔρημον; Τὰ πράγματα ὅμως αὐτὰ εἶνε μέσα καὶ ὄργανα, δὲν εἶνε βιωτικὸς προορισμός. Τὸ πλοῖον ἐμβαίνει εἰς τὸ λιμάνι διὰ νὰ φορτωθῇ, ἀλλὰ τὰ κύματα τοῦ πελάγους εἶνε ὁ καθημερινός του περίπατος. Ἡ σκέψις καὶ ἡ θεωρία εἶνε ἡ ἀκόνη, ποῦ θ' ἀκονίσῃ ἡ ψυχὴ τὸ σπαθί της, ἀλλὰ μέσα εἰς τοὺς πειρασμοὺς τοῦ κόσμου θὰ τὸ παίξῃ καὶ θὰ τὸ μεταχειρισθῇ. Σὰν ἀστραπαὶ περαστικαὶ περνοῦν ἀπ' ἐμπρός μας αἱ μεταμορφώσεις τοῦ Θαβὼρ. Καὶ ἀνοίγοντες τὰ μάτια μας, βλέπομεν πῶς καὶ πάλιν εἰς τὰ χαμηλὰ πεζοποροῦμεν!

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΛΕ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΥΓΕΝΕΙΑ

« Εὐχάριστοι γίνεσθε... Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι, ἠρτυμένος».
(Κολοσ. γ', 16. δ' 6.

Ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε ἡ θρησκεία τῆς ἀληθινῆς εὐγενείας καὶ, ἂν ὑπάρχει σήμερον πολιτισμὸς ἀξίζων τὸ ὄνομά του, εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου χρεωστεῖται. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπῆρξεν ὁ πλέον ἄφθαστος καὶ πλέον τέλειος Εὐγενὴς καὶ Ἀριστοκράτης καὶ διὰ τὴν μοναδικήν του καταγωγὴν καὶ διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἔζησεν εἰς τὴν γῆν. Ἐὰν μεγάλον καὶ ὑψηλὸν γένος εἶνε ὅ,τι χαρακτηρίζει τὴν πραγματικὴν εὐγένειαν, ποῖος λόγος ἠμπορεῖ νὰ παραστήσῃ τὴν εὐγένειαν τοῦ Χριστοῦ, εὐγένειαν, καθὼς ἔλεγεν ὁ προφήτης, ἀνεκδιήγητον (Ἡσ. νγ', 8), ἀφοῦ ὄχι ἀπὸ γηΐνους πρίγκηπας ἢ ἡγεμόνας ἢ βασιλεῖς, ἀλλ' ἀπ' αὐτὸν τὸν ὑπερύψιστον Θεὸν προαιωνίως καὶ κατ' εὐθεῖαν προέρχεται; Ἐὰν δὲ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἦτο γραμμένον νὰ ζήσῃ τριάντα τρία χρόνια μαζί μας ὡς ἕνας ὅμοιός μας, μὲ πόσον ἄψογον ἀξιοπρέπειαν δὲν ἔζησεν εἰς τὴν γῆν, πόσον κρινόλευκος ὑπῆρξεν ἡ χαριτωμένη φυσιογνωμία του καὶ πόσας ἀκτῖνας χρυσᾶς δὲν ἐσκόρπισεν ἀπ' ὀπίσω του ὁ κατάφωτος αὐτὸς Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης! Ἔβρεξε καλωσύνην

ὁπόθεν καὶ ἂν διῆλθε. Ἐπόνεσεν ὁλοψύχως τοὺς μικρούς. Ἠλέησε τοὺς δυστυχισμένους. Ἐσπλαγχνίσθη τὸ ὀρφανὸν, τὴν χήραν, τὸν ἄρρωστον. Ἐχυσε τὸ αἷμά του διὰ τὸνάμαρτωλὸν, ποῦ εἶνε ὁ δυστυχέστερος ὅλων τῶν δυστυχῶν. Ἄλλοι, χιλίας φορὰς ταπεινότεροί του, κατεχράσθησαν τὴν περιωρισμένην δύναμίν των. Αὐτὸς τὴν θεϊκὴν Παντοδυναμίαν του ἐχρησιμοποίησεν ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς ἄλλους καὶ μὲ τὰ καρφότρυπημένα χέρια του ἀνασηκώσας τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἐστρεψε τὸ ρεῦμά της εἰς ἔδαφος φιλανθρωπότερον. Εἰς τὸν εὐγενέστατον Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ταιριάζουν κατὰ γράμμα τὰ προφητικὰ λόγια τοῦ Ἡσαΐου (μβ΄, 3) ὅτι — «κάλαμον τεθλασμένον οὐ συντρίψει καὶ λίνον καπνιζόμενον οὐ σβέσει» — μὲ τὰ ὁποία προφητικῶς ἐγίνετο γνωστὸν ὅτι ὁ ἐρχόμενος Μεσσίας ὄχι μόνον δὲν ἤρχετο μὲ σκοπὸν νὰ ἀπελπίσῃ τὴν ἀθλιότητα τῆς γῆς, ἀλλ ἀπ' ἐναντίας ἤρχετο νὰ τὴν παρηγορήσῃ καὶ τῆς δώσῃ θάρρος.

Ἡ χριστιανικὴ εὐγένεια λοιπὸν στηρίζεται ἐπάνω εἰς τὴν διαγωγὴν τοῦ Χριστοῦ. Καθὼς δὲ ἐκείνη εἶνε τὸ ἁρμονικὸν ταίριασμα τῶν ἔξω καὶ τῶν μέσα ἢ τῆς ἐκφράσεως καὶ τῆς οὐσίας, ἔτσι καὶ ἡ Χριστιανικὴ εὐγένεια προσπαθεῖ νὰ βάλῃ εἰς συμφωνίαν τὰς ἐξωτερικάς μας πράξεις μὲ τὰς μυστικὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ Χριστιανικὴ εὐγένεια δὲν εἶνε ξηρὸν βερνίκωμα καὶ σωματικὸν γυάλισμα, κουτὶ εὔμορφον, τὸ ὁποῖον ὅμως εἶνε ἀπὸ μέσα ἄδειον. Ἀλλ' εἶνε πρὸ πάντων καὶ κυρίως βάθος, οὐσία, χαρακτὴρ, ἁγιωσύνη πραγματικὴ τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία στέλλει πρὸς τὰ ἔξω τὰς λάμψεις της μὲ τὸν τρόπον τὸν πλέον φυσικὸν καὶ ἀνεπιτήδευτον. Εἶνε, κατὰ τὸν ἀπόστολον «**ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος**» (Φιλ. δ΄, 8) τὰ ὁποῖα ρίπτουν τὴν ἀντανάκλασίν των ἐπάνω εἰς τὰ μάτια, εἰς τὰ χείλη, εἰς τὴν κορμοστασιὰ εἰς τοὺς τρόπους εἰς ὁλόκληρον τὴν ἐξωτερικήν μας διαγωγήν. Καὶ εἶνε αὐτὸ τὸ συστατικὸν τόσον ἀπαραίτητον καὶ οὐσιῶδες, ὥστε Χριστιανικὴ εὐγένεια νὰ μὴ ὑπάρχῃ ὅπου αὐτὸ δὲν ὑπάρχει. Διότι ἐπὶ τέλους μήπως ἡ ἐπιγραφὴ τῆς φιάλης δὲν πρέπει νὰ γράφῃ ὅ,τι εἶνε μέσα εἰς τὴν φιάλην; Μήπως τὸ φλοῦδι δὲν πρέπει νὰ μᾶς εἰδοποιῇ διὰ τὸ εἶδος τοῦ περιεχομένου καρποῦ; διὰ μίαν προσποίησιν καὶ ἀπάτην μᾶς ἐστειλεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον; Καὶ μήπως χειρόκτια καὶ ἐνδυμασία τοῦ τελευταίου συρμοῦ καὶ μονοΰαλος καὶ χαριεντισμοὶ καὶ ψευδοπεριποιήσεις καὶ ἐκ-

κεντρικότητες καὶ χρώματα κτυπητὰ εἶνε τὰ συστατικὰ τοῦ καλῶς ἐννοουμένου πολιτισμοῦ; Ἀλλ' ἂν εἶνε ἔτσι, τέτοιος πολιτισμὸς ἂς λείπῃ. Χιλιάκις προτιμότερος ἕνας δύσμορφος καὶ ἐκτρωματικὸς Αἴσωπος, ἄσχημος μὲν σωματικῶς, ἀλλὰ μὲ μυαλὸν εἰς τὸ κεφάλι, παρὰ μία πολυθέλγητρος ἀλλὰ κακοῦργος Δαλιδὰ, διὰ τὴν ὁποίαν τὰ θέλγητρα ἔχουν τόσην σημασίαν ὅσην ἔχει τὸ χρυσοῦν σκουλαρῆκι εἰς τὸ ρύγχος τοῦ χοίρου κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Παροιμιαστοῦ. «Ὥσπερ ἐνώτιον ἐν ρινὶ ὑὸς οὕτως γυναικὶ κακόφρονι κάλλος» (Παροιμ. ια, 22).

Ἂς ὁμολογήσωμεν ἐν τούτοις, ὅτι, μολονότι τὰ ἔξω ἔχουν σημασίαν δευτερεύουσαν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἔσω καὶ πρὸς τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἡ τελειότης εὑρίσκεται ἐκεῖ ὅπου καὶ τὰ ἔσω καὶ τὰ ἔξω συμφωνοῦν καὶ ἑνόνονται διὰ νὰ ἑλκύσουν τὸν θαυμασμόν μας. Καθὼς ἀπὸ τὸ ρητὸν τοῦ σημερινοῦ μου διδάγματος ὁ καθένας βλέπει, ὁ ἀπόστολος συνέστησεν εἰς τοὺς **Κ**ολοσσαεῖς νὰ εἶνε κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν συμπεριφοράν των «**εὐχάριστοι**», χαριτολόγοι, ἁλατισμένοι, νόστιμοι. Καὶ μία τέτοια συμβουλὴ τοῦ ἀποστόλου ἐκείνου, ὁ ὁποῖος περισσότερον ἀπὸ καθένα ἄλλον ἠγωνίσθη διὰ νὰ κάμῃ τὸν Χριστιανισμὸν θρησκείαν τῆς ψυχῆς καὶ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν φαρισαϊσμὸν καὶ τὴν τυπολατρείαν, μᾶς δίδει νὰ καταλάβωμεν πόσον καὶ ὁ Παῦλος ἐξετίμα τὴν καλὴν συμπεριφορὰν καὶ τοὺς καλοὺς τρόπους. Διότι διαμάντι βέβαια εἶνε καὶ τὸ ἀγυάλιστον· ἀλλ' ἂν ἡ ἐπιφάνεια του γυαλισθῇ καὶ τριφθῇ, γίνεται ἀκόμη πολυτιμότερον. Καὶ εὔμορφη βέβαια εἶνε ἡ πτωχοντυμένη κόρη· ἀλλ' ἂν τὴν στολίσετε, τότε ἡ φυσική της εὐμορφιὰ λάμπει μὲ τὸ παραπάνω. Καὶ Πλατων εἶνε ὁ Πλάτων, ἀκόμη καὶ ἂν τυπωθῇ εἰς πρόστυχον χαρτὶ· ἀλλ' ἂν τυπωθῇ εἰς καλὸ χαρτὶ καὶ χρυσοδεθῇ ὡραῖα, δὲν σᾶς φαίνεται πῶς τὸν διαβάζετε μὲ μεγαλειτέραν εὐχαρίστησιν;

Ὅσω καὶ ἂν θελήσωμεν νὰ ἐπαινέσωμεν τὴν ἀστόλιστην καὶ χονδροκομμένην ἀρετὴν ποῦ κάμνει τὸ καθῆκόν της χωρὶς γάντια καὶ ἀδιάφορη πρὸς τὰς κοινωνικὰς ἐθιμοτυπίας, ὡς ἔλλειψιν θὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν χωρατιὰν καὶ ἀγροικίαν, ὡς ἔλλειψιν ἡ ὁποία ζημιόνει καὶ τὴν καλλιτέραν ψυχικὴν προαίρεσιν. Τὰ καλὰ λόγια δὲν πληρώνουν τελώνιον λέγει μία παροιμία τοῦ λαοῦ μας. Ἀφοῦ λοιπὸν κάμνεις ποῦ κάμνεις τὸ καλὸν, διατὶ δὲν τὸ ἁλατίζεις καὶ μὲ ὀλίγον χαμόγελον, νὰ τὸ κάμῃς νοστιμώτερον.

Οἱ καλοὶ τρόποι προέρχονται ἀπὸ τὸν σεβασμὸν τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον μας πρὸς τὸν πλησίον μας. Ὅσοι δὲν στενοχωροῦνται διὰ τὴν ὑπόληψίν των ξεστομίζουν λόγια βάναυσα καὶ ἀπρεπῆ, κρατοῦν ἄσεμνην στάσιν, καὶ παρουσιάζουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὰ ψυχικά των κατακαθίσματα ποῦ καλὰ θὰ ἔκαμαν νὰ μὴν τὰ ἐτάραζαν. Καὶ ὅσοι δὲν λογαριάζουν καθόλου τὸν ἄλλον, συννεφιάζουν ἔμπρός του τὸν σραβοκυττάζουν, τοῦ χυδαιολογοῦν, τοῦ αἰσχρολογοῦν, τοῦ βλασφημοῦν καὶ τοῦ πληγόνουν τὴν λεπτὴν αἴσθησιν. Ἀλλ' ὁ καλοαναθρεμμένος Χριστιανὸς εἶνε προσεκτικὸς νὰ μὴ πειράζῃ κανένα ἀκόμα καὶ μὲ τὰ φερσίματα του. Διὰ τοῦτο λουλουδίζει πάντα ἀπὸ γέλοιον τὸ στόμά του, καὶ μετρημένον εἶνε τὸ βάδισμά του καὶ μέλι καὶ γάλα εἶνε ἡγλῶσσά του καὶ καθρέπτης ἀστραπιερὸς τῆς ἐσωτερικῆς καλωσύνης του εἶνε τὸ πρόσωπόν του καὶ ὁ λόγος του εἶνε «πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος». καὶ εἰς ὅλους γίνεται «εὐχάριστος» καὶ πᾶν ὅ,τι ἂν ποιῇ ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ ἐν ὀνόματι Κυρίου Ἰησοῦ ποιεῖ», (Κολ, γ΄. 17,) καὶ δὲν κάμνει διακρίσεις μικρῶν καὶ μεγάλων, ἀλλὰ μὲ τὴν ἰδίαν εὐγένειαν ποῦ φέρεται πρὸς τοὺς μεγάλους καὶ ἀνωτέρους ἢ ἴσους του, φέρεται καὶ πρὸς τοὺς κατωτέρους του.

Καὶ καθὼς αὐτὸς εἶνε πρόσχαρος πρὸς ὅλους, ἔτσι καὶ ἡ ἐπιτυχία εἶνε πρόσχαρη πρὸς αὐτόν. Ἄγριος καὶ μανιώδης ὁ Βορρᾶς εἰς τὰ χαμένα ἀγωνίζεται καὶ ἰδρόνει νὰ βγάλῃ μὲ τὰ βίαια φυσήματά του τὴν κάπαν ἀπὸ τὸν ταξειδιώτην, τὸ ὁποῖον ὅμως ὁγλυκὺς καὶ χαϊδευτικὸς Ἥλιος κατορθόνει μὲ τὴν καλοκάγαθον ἀκτῖνα καὶ λάμψιν του. Ὁ χωριάτης εἶνε σκουριασμένο κλειδὶ ποῦ δὲν δουλεύει εἰς τὴν κλειδαρότρυπαν καὶ δὲν ἀνοίγει τὴν θύραν. Ἀλλ' ἡ εὐγένεια εἶνε λάδι. Ἀλείφει τὸ κλειδὶ καὶ ὅλαι αἱ κλεισταὶ θύραι τῶν δυσκολιῶν ἀνοίγουν καὶ σὲ ὑποδέχονται κατακτητὴν καὶ κλειδοκράτορα·

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΛΣΤ

ΕΠΙΟΡΚΟΙ ΚΑΙ ΒΛΑΣΦΗΜΟΙ

«Οὐκ ὀμεῖσθε τῷ ὀνόματί μου ἐπ' ἀδίκῳ· καὶ οὐ βεβηλώσετε τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν».
(Λευιτ. ιθ΄, 12)

Ἡ εὐορκία (δηλαδὴ ἡ ἐπίκλησις τοῦ θείου Ὀνόματος εἰς μεγάλας καὶ σπουδαίας περιστάσεις διὰ νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἡ ἀλήθεια) δὲν ἐμποδίζεται εἰς τὰς ἁγ. Γραφάς. Ὅ,τι ἀπ' αὐτὰς ἐμποδίζεται, εἶνε ἡ μικρορκία, ἡ ψευδορκία καὶ ἡ ἐπιορκία. Ἡ μικρορκία, ποῦ εἰς μικρὰ καὶ τιποτένια πράγματα μεταχειρίζεται τὸ θεῖον Ὄνομα. Ἡ ψευδορκία, ποῦ ὁρκίζεται διὰ τὸ ψεῦμα. Καὶ ἡ ἐπιορκία, ποῦ ὑπόσχεται πρῶτα μὲ ὅρκον, καὶ ὕστερα πατεῖ τὸν ὅρκον της.

Ἡ εὐορκία ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὸ Δευτερονόμιον (στ΄, 13) τὸ ὁποῖον διατάζει: «Κύριον τὸν Θεόν σου θὰ φοβηθῇς καὶ αὐτὸν μόνον θὰ λατρεύσῃς καὶ πρὸς αὐτὸν θὰ προσκολληθῇς καὶ εἰς τὸ ὄνομά του θὰ ὀμόσῃς». Ἡ εὐορκία ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὴν Ἔξοδον (κβ΄, 8—11), ἡ ὁποία ζητεῖ μὲ ὅρκον νὰ διαπιστωθῇ, ἐὰν χρήματα ἢ κτῆνος ποῦ ἐδόθηκαν εἰς τὸν πλησίον διὰ νά μας τὰ φυλάξῃ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐχάθηκαν, ἐχάθηκανάληθινὰ καὶ δὲν εἶνε καθόλου ὁ πλησίον ὑπεύθυνος. Ἡ εὐορκία ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὸν Νοεμίαν (ι΄, 29) ὁ ὁποῖος ἐξιστορεῖ, ὅτι ἄρχοντες, ἱερεῖς, λευῖται, ὅλοι ὅσοι εἶχαν ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐπισήμως ὡρκίσθηκαν, ὅτι θὰ ἀκολουθοῦν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ποῦ τοὺς ἐφανέρωσε ἀπὸ τὸ Σινᾶ ὁ Μωϋσῆς. Ἡ εὐορκία ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, ὁ ὁποῖος εἰς

τὰς ἐπιστολάς του καὶ μίαν καὶ δύο φορὰς μάρτυρα τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του ἐπικαλεῖται τὸν Θεόν, τὸν καρδιογνώστην. Ἡ εὐορκία ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν (στ', 16) ἡ ὁποία διακηρύττει, ὅτι διὰ νὰ λυθῇ κάθε ἀντιλογία καὶ νὰ βεβαιωθῇ ἡ ἀλήθεια. τρέχομεν εἰς τὸν ὅρκον: **«πέρας πάσης ἀντιλογίας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος»**.

Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον συζήτησις. Ὅταν ἕνας Χριστιανὸς προσκαλεῖται εἰς τὸ δικαστήριον καὶ τὰ πράγματα χρειάζωνται διευκρίνισιν καὶ τοῦ ἐπιβάλλεται ὅρκος διὰ νὰ κρίνουν οἱ δικασταὶ δίκαια, ὁ χριστιανὸς χωρὶς βάρος συνειδήσεως ἠμπορεῖ νὰ ὁρκισθῇ, φθάνει μόνον τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν νὰ εἰπῇ. Ἀλλ' ἐὰν ἐξ ἑνὸς ἡ εὐορκία ἐπιτρέπεται καὶ μάλιστα εἰς τὰς σπουδαίας καὶ ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, ἐκ τοῦ ἄλλου ὅμως αὐστηρότατα ἀπαγορεύεται ἡ μικρορκία ποῦ κάθε λίγο καὶ λιγάκι, μεταχειρίζεται διὰ πράγματα τυχαῖα τὸ Ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι ἀπὸ τὴν πολλὴν συνήθειαν χάνει τὸν πρὸς αὐτὸ σεβασμόν, ἢ εἰς τόπον τοῦ θεϊκοῦ Ὀνόματος θέτει ὀνόματα κοινά, καθὼς εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Χριστοῦ οἱ Ἑβραῖοι ποῦ εἶχαν κακοσυνηθίσει νὰ ἀλατίζουν κάθε φράσιν των μὲ τὸ «μὰ τὸν οὐρανὸν», «μὰ τὴν γῆν», «μὰ τὰ Ἱεροσόλυμα», «μὰ τὴν κεφαλήν μου» κ.τ.τ. καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐνῷ δὲν ἐξευτέλιζαν κατ' εὐθεῖαν τὸ Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἐξευτέλιζαν ὅμως τὸν ὅρκον, δίδοντες εἰς αὐτὸν ταπεινὰς μορφάς. Ἐναντίον αὐτῆς τῆς καταχρήσεως ἐξεφώνησεν ὁ Κύριος τὸ **«μὴ ὀμόσαι ὅλως»** (Ματθ. ε', 34 – 35). Ὅταν κανεὶς συνηθίσῃ, καὶ ἐκεῖ ἀκόμα ποῦ ἕνα «ναὶ» ἢ ἕνα «ὄχι» εἶνε ὑπεραρκετὸν, νὰ δίδῃ εἰς τὴν ὁμιλίαν του σχήματα ὅρκου, εὔκολα τότε πλέον τοῦ ἀνοίγεται ὁδρόμος πρὸς τὴν ψευδορκίαν. «Προπετὴς ὅρκος, πρόχειρος ἐπιορκία» συνήθιζαν νὰ λέγουν οἱ εἰδωλολάτραι πρόγονοί μας, ἐννοοῦντες ὅτι ὅποιος ἔγεινε δοῦλος τῆς μικρορκίας δὲν θ' ἀργήσῃ νά παραδοθῇ καὶ εἰς τὴν ψευδορκίαν καὶ ἐπιορκίαν.

Εἶνε περιττὸν κἂν νὰ σημειωθῇ πόσον θεομίσητα εἶνε τὰ δύο τελευταῖα ἁμαρτήματα, τὰ ὁποῖα, ὄχι πλέον ἀπὸ μίαν ἀπερίσκεπτον συνήθειαν, ἀλλὰ ἀπὸ σκοπὸν πονηρὸν, προσκαλοῦν τὸν Θεὸν τῆς ἀληθείας, νὰ παρουσιασθῇ καὶ νὰ βάλῃ τὸν σφραγίδα του καὶ τὴν ὑπογραφήν του κάτω ἀπὸ τὸ ψεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶνε τοῦ διαβόλου θρέμμα καὶ γέννημα! Φρίκην ἠσθάνοντο οἱ προπάτορές μας διὰ τὸ τρομερὸν αὐτὸ κακὸν, ποῦ σείει ἀπὸ τὰ θεμέλια τὴν βάσιν τῆς πολιτείας, καὶ πολλὰ μᾶς ἀφῆκαν ἀνέκδοτα τιμωρίας ἐπιόρκων, καθὼς καὶ πολλὰ μᾶς ἀφῆκαν ἀνέκδοτα τιμωρίας ἐπιόρκων καθὼς ἐκεῖνο τοῦ Γλαύκου (τὸ ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος), τοῦ ὁποίου τὴν γενεὰν ἐξερρίζωσαν καλὰ-καλὰ οἱ θεοὶ, διότι εἶχε τὴν ἀ-

θεοφοβίαν νὰ ὁρκισθῇ ψεύματα. Εἰς αὐτὸ τὸ ἀνέκδοτον ἐγὼ θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω ἓν ἄλλο, παρμένον ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἱστορικὸν Εὐσέβιον, διὰ τρία ἀνθρωπάρια τὰ ὁποῖα ἐσυκοφάντησαν τὴν τιμὴν τοῦ ἁγίου Ναρκίσσου, ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων, μὲ ὅρκους φοβεροὺς βεβαιόνοντες τὰ λόγια των «Νὰ καῶ, ἂν λέγω ψεύματα» ἐφώναζεν ὁ ἕνας· «νὰ λεπρωθῶ». ἐφώναζεν ὁ δεύτερος, «νὰ στραβωθῶ» ἐφώναζεν ὁ τρίτος. Δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ μία σπίθα ἔπεσεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ πρώτου καὶ ἐκαυσε καὶ τὸ σπίτι καὶ τὸν οἰκοκύρην. Τὸ μανθάνει ὁ δεύτερος καὶ ἀπὸ τὸν τρόμον γεμίζει ἀπὸ πληγάς. Τὸ ὁποῖον ὅταν ἤκουσεν ὁ τρίτος, τόσον πολλὰ ἔχυσε δάκρυα ποῦ ἀληθινὰ τὰ μάτια του ἐστραβώθηκαν!

Ἀλλ' ἐὰν ἡ ἐπιορκία εἶνε ἁμάρτημα τόσον φρικτόν, ἡ ἐπιορκία ποῦ ἐπὶ τέλους ἐχει κάποιαν δικαιολογίαν συμφέροντος ἢ πάθους διὰ νὰ ἀκουμβήσῃ, διὰ τὴν βλασφημίαν ποῦ κατ' εὐθεῖαν προσβάλλει καὶ ὑβρίζει αἰσχρότατα τὸ Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, χωρὶς κέρδος, χωρὶς ἡδονὴν, χωρὶς καμμίαν ἀπολύτως ἱκανοποίησιν, ἁπλῶς καὶ μόνον διὰ νὰ κορδωθῇ ἀσεβέστατα καὶ ἀνοητότατα; Ἄνθρωπε πυγμαῖε, πόσας σπιθαμὰς εἶνε τὸ ἀνάστημά σου, καὶ σηκόνεις τὸ χέρι κατὰ τοῦ Ποιητοῦ σου; Ἀληθινὰ, ἀδελφοί μου, ἡ βλασφημία εἶνε ἡ χειροτέρα παραφροσύνη, ἡ ὁποία τίποτε ἄλλο δὲν ἀποδεικνύει, παρὰ τὴν διανοητικὴν τοῦ βλασφήμου γύμνωσιν. Νομίζει αὐτὸς πῶς, ξεχύνοντας εἰς τὴν ὁμιλίαν του βλασφημίας, τῆς δίδει ρητορικὴν δύναμιν· ἀλλ' ἂς μου ἐπιτρέψῃ νὰ τοῦ εἰπῶ, ὅτι ρητορικὴ δύναμις εἶνε ὄχι τὰ αἰσχρὰ καὶ βέβηλα ξεφωνητά, ἀλλὰ τὰ ἐπιχειρήματα, αἱ ἰδέαι, αἱ σκέψεις, τὰς ὁποίας ὅσοι δὲν ἔχουν φωνάζουν.

Εἶνε δὲ ἡ βλασφημία καὶ ἡ πλέον θηριώδης ἀχαριστία, ἐναντίον τοῦ μεγαλειτέρου Εὐεργέτου μας, ἐναντίον τοῦ Πατρὸς τῶν γονέων μας, ἐναντίον τῆς Πηγῆς τῶν ἀγαθῶν μας. Ὑποθέσατε ὅτι κάποιος ἀχρεῖος ὕβριζε τὴν τιμὴν τῆς μητρός μας ἢ τῆς ἀδελφῆς μας. Δὲν θ' ἀνέβαινε ἀμέσως τὸ αἷμα εἰς τὸ κεφάλι μας καὶ θὰ τοῦ ἐσφαλνοῦμεν μὲ ἕνα ράπισμα τὸ στόμα, κράζοντές του «Δέν σου ἐπιτρέπεται, ἄθλιε, νὰ προφέρῃς τέτοιον ὄνομα μὲ τὸ ἀκάθαρτον στόμα σου»; Καὶ πῶς λοιπὸν βεβηλόνομεν τὸ Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον εἶνε ἑκατομμυριάκις ἁγιώτερον ἀπὸ τὸ ὄνομα μητρὸς καὶ ἀδελφῆς; «Ἐὰν (λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος κανονίζει τὸν βλάσφημον ἴσα μὲ τὸν πόρνον καὶ δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ μεταλάβῃ) ἐὰν ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐκεῖνον ποῦ ἐκακολογοῦσε τὸν πατέρα του ἢ τὴν μητέρα του τὸν ἐτιμωροῦσε μὲ θάνατον, τί ἆρά γε τώρα πρέπει ἡμεῖς νὰ εἴπωμεν δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, διατελοῦντες ὑπὸ χάριν, κακολογοῦν ὄχι πλέον πατέρα ἢ μητέρα, ἀλλὰ τὸν Κύριον

τῶν ὅλων, τὸν Θεόν; Ποία κόλασις διὰ τὴν ἄμετρον κακίαν των θὰ θεωρηθῇ ἀρκετή; Ποῖος πύρινος ποταμός; Ποῖος σκώληξ ἀτελεύτητος; Ποῖον σκότος ἐξώτερον;»

Συγγραφεὺς τοῦ καιροῦ μας ἀναφέρει τί συνέβη εἰς ἕνα βλάσφημον πλοίαρχον, ὑποστηρίζων τὴν διήγησίν του μὲ τὴν μαρτυρίαν καὶ ἄλλων. Δὲν εἰξεύρω διατὶ οἱ ναυτικοὶ πρὸ πάντων καὶ οἱ στρατιωτικοὶ ἔχουν μανίαν μὲ αὐτὸ τὸ κακόν. ἀλλ' ὁ πλοίαρχος, περὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται, ποτὲ δὲν ἐξεκινοῦσε ἀπὸ τὸ Χοὺλ καὶ δὲν ἔσχιζε τὴν Βόρειον θάλασσαν χωρὶς νὰ μὴ προσθέτῃ εἰς τοὺς ἀφροὺς τοῦ πελάγους καὶ τοὺς ἀφροὺς τῶν βλασφημιῶν του. Μίαν ἡμέραν ἡ τρικυμία ἦτο τρομερωτάτη καὶ ὁ πλοίαρχος ἔχυνε καὶ πάλιν τὴν λύσσαν του ἐναντίον τοῦ Ὑψίστου, τὸν ὁποῖον ἐβλασφημοῦσεν ὡς αἴτιον τοῦ κακοῦ. Τί ὅμως συνέβη; Τὴν ἰδίαν στιγμὴν τοῦ κατέβηκεν ἀποπληξία (ὑπάρχουν ἀκόμη ναυτικοὶ εἰς τὸ Χοὺλ ποῦ ἠμποροῦν νὰ σᾶς τὸ διαβεβαιώσουν) ἡ ὁποία ὕστερον ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας τοῦ ἔφερε καὶ φρενοβλάβειαν. Νὰ μή σας τὰ πολυλογῶ, ὁ ἄνθρωπος ἐκλείσθηκεεἰς φρενοκομεῖον, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸν ἐλεεινότερον τῶν θανάτων.

Ἡ ἱστορία αὐτὴ τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου μοῦ ἐνθυμίζει τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἰουστινιανὸν Β' τὸν Ρινότμητον, βασιλέα ἐλεεινόν, τοῦ ὁποίου ὁ βίος ὅλος ἦτο μία ἐξοκολουθητικὴ βλασφημία. Ἔτσι καὶ αὐτὸς ἐλυσσοῦσε κατὰ τοῦ Θεοῦ ὅταν ἐπερνοῦσε τὴν Μαύρην θάλασσαν ἐν καιρῷ τρικυμίας μεγάλης· καὶ ἔλεγε ἀτελείωτες κατάρες ὅταν ἐγυρνοῦσε εἰς τὴν δυστυχισμένην πρωτεύουσάν του ἀπὸ τὴν ἐξορίαν διὰ νὰ ρκδικηθῇ καὶ σφάξῃ καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον γείνῃ παραίτιος σὰν κεἐαυνὸς νὰ πέσῃ ὀργὴ τοῦ Θοῦ ἐπάνω του καὶ ξερριζώσῃ καὶ τὴν τελευταίαι ρίζαν τοῦ γένους τῶν Ἡρακλείων· Αὐτὸς εἶνε ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, πρὶν εκόμη νὰ δολοφονηθῇ ἀπὸ τὸν σπαθάριόν του ἀνέβηκε θριαμβευτικῶς ἀὶς τὸν ἱππόδρομον καὶ ἐνῷ ἁλυσσοδεμένοι οἱ πολιτικοί του ἀντίπαλοι ἐπερνοῦσαν ἀπ' ἐμπρός του διὰ νὰ ὁδηγηθοῦν εἰς τὸν θάνατον, αὐτὸς ἐτσαλαπατοῦσε τὸν σβέρκον των μὲ τὰ πόδια του καὶ ἔψαλαν οἱ φίλοι του τὸν ψαλμὸν τοῦ Δαβίδ: **«ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσει καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα».** Ἄλλος καὶ αὐτὸς ἀθεόφοβος τρόπος βλασφημίας νὰ μεταχειρίζεται τὰ ἅγια λόγια τῆς Γραφῆς διὰ τοὺς κακούργους σκοπούς του. Ἀλλ' ἂς σταθῶμεν ἕως ἐδῶ διότι, ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἐξετάσωμεν τὴν βλασφημίαν εἰς ὅλον τὸ πλάτος της, θὰ μᾶς ἐχρειάζετο καιρὸς διπλάσιος.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΛΖ'

ΤΙΜΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΕΝΝΗΤΟΡΑΣ

« Ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου δόξασον τὸν πατέρα σου καὶ μητρὸς ὠδῖνας μὴ ἐπιλάθῃ. Μνήσθητι ὅτι δι' αὐτῶν ἐγεννήθης· καὶ τί ἀνταποδώσεις αὐτοῖς, καθὼς αὐτοί σοί;»
(Σειράχ ζ', 22—22)

Δόξα καὶ τιμὴ εἰς ἐκείνους ποῦ μᾶς ἐγέννησαι! Ἐὰν ἀκόμη εὑρίσκωνται εἰς τὴν γῆν, εὐλογημένα ἂς εἶνε τὰ γηρατειά των καὶ ἀνώδυνος καὶ εἰρηνικὴ ἡ δύσις τῆς ζωῆς των. Ἐὰν ἐμάζευσαν τὴν σκηνήν των καὶ ταξειδεύουν πρὸς τὴν αἰωνιότητα, τὸ φῶς τῶν δικαίων ἂς ὁδηγῇ τὰ βήματά των πρὸς τὴν Πηγὴν τῆς ἀναπαύσεως, πρὸς τὸν Πατέρα τῶν πατέρων.

«Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα» εἶνε ἡ θεϊκὴ διαταγή, ποῦ πρώτη πρώτη ἀναγράφεται ἐπάνω εἰς τὴν δευτέραν πλάκα τοῦ Δεκαλόγου. Καὶ ἀρκεῖ ἁπλῶς ἡ θέσις ποῦ κατέχει ἀνάμεσα εἰς τὰς δέκα ἐντολάς, ἐρχομένη ἀμέσως μετὰ τὰ χρέη μας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ πρὸς τὸν πλησίον χρέη, διὰ νὰ φανερώσῃ πόσον πλησίον εἶνε τὸ ἀξίωμα τῶν γονέων πρὸς τὴν θεϊκὴν Μεγαλειότητα καὶ πῶς καὶ αὐτοὶ ἔχουν κάποιαν σκιὰν θεϊκῆς ἀξίας, διὰ νὰ λογαριάζωνται τὰ πρὸς αὐτοὺς καθήκοντά μας ὕστερον ἀπὸ τὰ πρὸς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ μὲ θρησκευτικὰς τιμὰς ἐτίμησαν τὸν γονέα, καθὼς λ. χ. οἱ Ἰάπωνες, διὰ τοὺς ὁποίους οἱ πρόγονοι κάθε οἰκογενείας κατέχουν τὴν θέσιν ἐφεστίων θεῶν. Οἱ εἰδωλολάτραι πρόγονοί μας δὲν ἐπροχωροῦσαν εἰς βαθμὸν τόσον· εἶχαν ὅμως μίαν λέξιν, τὴν λέξιν «εὐσέβεια», μὲ τὴν ὁποίαν ἐχαρακτήριζον καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον εἶνε πρέπον ὁ ἄνθρωπος νὰ στέκεται

τὸν Θεὸν καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον εἶνε πρέπον ὁ ἄνθρωπος νὰ στέκεται ἐμπρὸς εἰς τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του. Μὲ τὴν ἰδίαν λέξιν ἐσήμαιναν καὶ τὰ δύο πράγματα.

Καταραμένον μᾶς ζωγραφίζει ἡ ἁγία Γραφὴ τὸν μαῦρον Χάμ, διότι ἠτίμασε καὶ ἐπεριγέλασε τὸν πατέρα του Νῶε, ὁ ὁποῖος χωρὶς ἀκόμη νὰ ἔχῃ δοκιμάσει τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τοῦ κρασιοῦ, εἶχε πίῃ καὶ μεθύσει· καὶ μᾶς δίδει λοιπὸν νὰ καταλάβωμεν, ὅτι καὶ λανθασμένους ἂν εὕρωμεν τοὺς γονεῖς μας, καὶ πάλιν χρεωστοῦμεν νὰ τοὺς τιμήσωμεν, σκεπάζοντες τὰ σφάλματά των μὲ τὴν ὑιϊκήν μας εὐλάβειαν, καθὼς ὁ Σὴμ καὶ ὁ Ἰάφεθ ὀπισθοβατικῶς ἐπῆγαν καὶ ἐσκέπασαν μὲ τὸ φόρεμα τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρός των. Ἐπικατάρατος, ἐβροντοφώνησε καὶ ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Γαιβὰλ, ἐπικατάρατος ἂς εἶνε ὅποιος ἀτιμάζει τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του· καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἂς συνενώσῃ τὴν φωνήν του καὶ ἂς κράξῃ »γένοιτο!» Ἀπ' ἐναντίας, ὁ Στοβαῖος μᾶς μεταβιβάζει μίαν πολὺ συγκινητικὴν καὶ διδακτικὴν ἱστορίαν, ἡ ὁποία ἀξίζει νὰ μεταγραφῇ εἰς τὸ δίδαγμά μας. Λέγει δηλαδὴ ὅτι ὅταν τὸ ἡφαίστειον τῆς Αἴτνας ἐξέχυνε ποταμοὺς λάβας φλογισμένης, ποῦ ὡσὰν ἀναλυμένον μολύβι ἐσκέπαζεν ὅλα τὰ χαμηλώματα γύρω της, οἱ κάτοικοι ὅλοι τῆς πεδιάδος ἔτρεχαν φεύγοντες καὶ ἀφίνοντες ὀπίσω των κάθε τι διὰ νὰ προφθάσουν νὰ σώσουν τὴν ζωήν των, ἐνῷ ἡ λάβα ἐσφύριζε καὶ τοὺς ἐκυνηγοῦσε. Μόνον ἕνα παλληκάρι ἐθυμήθηκε εἰς ἐκείνην τὴν ἀνεμοταραχὴν τὸν γηραλέον καὶ παράλυτον πατέρα του καὶ τὸν ἥρπαξε εἰς τοὺς ὤμους νὰ τὸν σώσῃ. Καὶ τί συνέβη; Τοὺς μὲν ἄλλους ὅλους ἐπρόφθασεν ἡ λάβα καὶ τοὺς ἔπνιξε εἰς τὸ καυτερόν της ἀνάβρασμα, ἐμπρὸς ὅμως εἰς τὸν εὐσεβῆ νεανίαν ὠπισθοδρόμησε θέλουσα νὰ δείξῃ πῶς καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἄγρια στοιχεῖα δεικνύουν εὐλάβειαν πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μὲ εὐλάβειαν φέρνονται πρὸς τοὺς γονεῖς των.

Ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς δόξα καὶ τιμὴ φανερόνεται πραγματικῶς μὲ τὴν ὑπακοὴν τῶν παιδιῶν εἰς τῶν γονέων τὸ θέλημα. **«Υἱέ, φύλασσε νόμον πατρός σου καὶ μὴ ἀπώσῃ θεσμοὺς μητρός σου· στέφανον γὰρ χαρίτων δέξῃ σῇ κορυφῇ καὶ κλοιὸν χρύσεον ἐπὶ σῷ τραχήλῳ».** (Παροιμ. α', 8). Ναί· στεφάνι χαριτωμένον καὶ λαιμοδέτης χρυσοῦς εἶνε εἰς τὰ τέκνα ησυμβουλή του γονέως, τὸν ὁποῖον ὁ Πλάστης ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας διώρισε νὰ παραστέκεται κοντὰ εἰς τὴν ἄπειρον ἡλικίαν, διὰ νὰ τὴν καθοδηγῇ μὲ τὴν φρόνησίν του καὶ τὴν πολυπειρίαν του. Ζῶμεν σήμερον εἰς μίαν ἐποχὴν ποῦ ὅλοι ζητοῦν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐσήκωσαν κεφάλι. Καὶ ὅμως πολλαὶ ἀποτυχίαι καὶ ἀπογοητεύσεις θὰ ἐπρολαμβάνοντο ἐὰν

βουλὰς καὶ ἐλυγίζαμεν τὴν ἄωρον θέλησίν μας εἰς τὴν ἰδικήν των θέλησιν. Διότι ποῖος φίλος ὑπάρχει εἰς ὅλον τὸν κόσμον ποῦ νὰ μᾶς ἀγαπᾷ μὲ τόσην ἀνιδιοτέλειαν μὲ ὅσην οἱ γονεῖς μας, οἱ ὁποῖοι καὶ τὰ μάτια των ἀκόμη θὰ ἦσαν πρόθυμοι νὰ χύσουν καὶ νὰ μᾶς προσφέρουν ἂν ἐπρόκειτο νὰ συντελέσουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὴν εὐτυχίαν μας; Γονεῖς ποῦ συμβουλεύουν τὸ κακὸν εἶνε κάτι ἐπίστευτον, ἀφύσικον, ἐκτρωματικόν. Εἰς βαθμὸν τόσης μοχθηρίας καὶ τόσης ἀποθηριώσεως σπανιώτα ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις. Ἀπαιτεῖται μεγάλη συνέργεια τοῦ Σατανᾶ διὰ νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὰ φίλτατά του ἕνας γονεύς. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ πιθανὸν νὰ ἐχάλασε εἰς διάφορα σημεῖά της. Ἀλλ' εἰς τὸ σημεῖον τῆς στοργῆς, τῆς φροντίδος, τῆς ἀγάπης, τοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὰ γεννήματά της εἶνε ἀκόμη, δόξα τῷ Θεῷ, ρωμαλεωτάτη.

Λαμπρὸν παράδειγμα ὑπακοῆς μᾶς προσφέρει ὁ προφήτης Ἱερεμίας τοὺς Ρηχαβίτας: «**Ἔδωκα**» (λέγει) **κατὰ πρόσωπον αὐτῶν κεράμιον οἴνου καὶ ποτήρια καὶ εἶπα: πίετε οἶνον. Καὶ εἶπον: οὐ μὴ πίωμεν οἶνον, ὅτι Ἰωναδὰβ, υἱὸς Ρηχὰβ, ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐνετείλατο λέγων: οὐ μὴ πίητε οἶνον ἡμεῖς καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἕως τοῦ αἰῶνος**». (μβ', 5—6). Ἀκούετε; Ὁ προφήτης τοῦ θεοῦ ἔβαλε ἐμπρὸς εἰς τοὺς Ρηχαβίτας, διὰ νὰ τοὺς δοκιμάσῃ καὶ τοὺς κάμῃ εἰς τοὺς ἄλλους παράδειγμα, σταμνί γεμάτο μὲ κρασὶ καὶ τοὺς ἐπρότρεψε νὰ πίουν· Ἀλλ' αὐτοί, ὄχι, εἶπαν, δὲν πίνομεν. Ὁ πάππος μας ἀφῆκεν ἐντολὴν εἰς τὸν πατέρα μας καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ εἰς ὅλους του τοὺς ἀπογόνους νὰ φυλάξουν ἐγκράτειαν. Καὶ ἡμεῖς συμμορφονόμεθα εὐλαβῶς πρὸς τὴν διαταγήν του πάππου μας, τὴν ὁποίαν ἐννοοῦμεν ὄχι μόνον ἡμεῖς νὰ κρατοῦμεν ἀλλὰ καὶ νὰ μεταδίδωμεν εἰς τοὺς ἀπογόνους μας ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον (ἐξακολουθεῖ νὰ λέγῃ ὁ προφήτης) ὁ Θεὸς εὐλόγησε τοὺς Ρηχαβίτας καὶ ἕως αὐτὴν τὴν ὥραν ποῦ σᾶς ὁμιλῶ, ἂν καὶ ἐπέρασαν ἐν τῷ μεταξὺ αἰῶνες, ἀλλ' ἡ γενεὰ τῶν Ρηχαβιτῶν δὲν ἐχάθη ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ κόσμου. Ζῇ καὶ βασιλεύει μακροημερεύουσα, καθὼς ζῇ καὶ βασιλεύει μακροημερεύων κάθε υἱὸς καὶ κάθε θυγάτερη ποῦ ὑπακούει εἰς τοὺς γονεῖς του.

Καὶ τὸ παράδειγμα τῶν Ρηχαβιτῶν δὲν εἶνε τὸ μόνον. Ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐγνώρισα ἀνθρώπους γέροντας πού, ὅταν ἦσαν μικρὰ παιδιὰ τοὺς ἐδασκάλευσαν οἱ γονεῖς των νὰ μὴ πιάσουν χαρτιὰ εἰς τὸ χέρι καὶ δὲν τὰ ἤγγιξαν πραγματικῶς εἰς ὅλην τὴν ζωήν! Συνήντησα δὲ εἰς τὸν βίον μου καὶ γυναῖκας καὶ ἄνδρας ποῦ ἕως ὅτου ἔκλεισαν τὰ μάτια, φυλακτὸν εἶχαν τὰς παραγγελίας τῶν γονέων των. Καὶ ἐπὶ τέλους πρὸς τί γυρεύομεν τὰ παραδείγματά μας μακράν, ἀφοῦ παράδειγμα ὑποταγῆς μᾶς παρουσιάζει τὸ Εὐαγγέλιον τὸν Κύριον ἡμῶν; Ἐκεῖνος ποῦ ἔχει τὸν οὐρανὸν θρόνον, τὴν δὲ

γῆν ὑποπόδιον τῶν ποδῶν του, φορέσας σάρκα, ὑποτάσσεται εἰς τὴν Παναγίαν Μητέρα του καὶ τὸν θετὸν πατέρα του· καὶ Θεὸς αὐτὸς, μὲ μεγάλην εὐπείθειαν ἐκτελεῖ ἀνθρώπων διαταγὰς, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ διδάξῃ τὸν κόσμον πῶς συμφέρον τῶν μικρῶν εἶνε νὰ περιπατοῦν κρατούμενοι ὡς ἀπὸ χέρι ἀπὸ τὴν θέλησιν τῶν μεγάλων. Καὶ ἐὰν ὁ ἰσόθεος Λόγος ὑπακούῃ τοὺς ἐπιγείους του γονεῖς, ποῖον παιδὶ θὰ πράξῃ τὸ ἐναντίον, μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι εἶνε καὶ ἀπὸ τὸν Χριστὸν σοφώτερον;

Καὶ ἀπὸ τὴν ὑπακοὴν ὅμως ὑπάρχει τρόπος ἀκόμη πρακτικώτερος διὰ νὰ φανερώσωμεν τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς μας τιμὴν καὶ δόξαν, ἡ περίθαλψις καὶ ἡ γηροκόμησίς των, Οἱ πελαργοί, ὅταν ἰδοῦν πῶς οἱ γονεῖς των ἐγήρασαν πλέον καὶ ἔπεσαν τὰ πτερά των καὶ κρυόνουν οἱ δυστυχισμένοι, μαδοῦν ἀπὸ τὸ πλούσιον πτέρωμά των πούπουλα καὶ πτερὰ καὶ τοὺς σκεπάζουν διὰ νὰ τοὺς θερμάνουν, ἀποδίδοντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ τροφεῖα εἰς ἐκείνους ποῦ τόσα καὶ τόσα χάριν αὐτῶν ἔκαμαν. Καὶ τὰ παιδιὰ ποῦ ἐμεγάλωσαν τώρα πλέον καὶ βλέπουν τοὺς γονεῖς των ἀδυνάτους, ἀρρώστους γέρους, ἑτοιμοθανάτους, ἀνικάνους νὰ ἐργασθοῦν, χρέος ἱερὸν ἔχουν νὰ τοὺς φροντίσουν μὲ κάθε τρόπον, διὰ νὰ γλυκάνουν ὅσον ἠμποροῦν τὰς τελευταίας των στιγμάς. Δὲν ὑπάρχει εἶπεν ὁ φιλόσοφος Πλάτων, ἄγαλμα ἱερώτερον εἰς ἕνα σπίτι ἀπὸ ἕνα γηραλέον πατέρα ἢ μίαν ἀσθενικὴν μητέρα, εἰς τοὺς ὁποίους προσφέρει τὰς περιποιήσεις της ἡ ὑϊκή φιλοστοργία.

Ἡ γηροκόμησις τῶν γονέων εἶνε ἡ δικαιοτέρα ἀπαίτησις τῆς φύσεως· εἶνε μία παραμικρὰ πληρωμή ἀπέναντι εὐεργεσιῶν φύσει ἀνεξοφλήτων: «ἀντιγεννῆσαι γὰρ ἀδύνατον.» Διότι σκέψου πόσα ὑπέφεραν ἐκεῖνοι χάριν τῆς ὑπάρξεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ βλαστοῦ των. Ἐνοχλήσεις ᾐσθάνετο ἡμήτηρ, ὅταν εἶχεν εἰς τὴν γαστέρα τὸ ἐμβρυον. Μὲ πόνους ὀξυτάτους τὸ παρουσίασεν ἔπειτα εἰς τὴν ζωὴν, κινδυνεύσασα αὐτὴ νὰ ἁρπαγῇ ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἐπέρασεν ἀκολούθως νύκτας καὶ ἡμέρας εἰς τὸ πλευρόν του, ἄγρυπνη εἰς τὰς ἀρρωστείας, του, ἕτοιμη εἰς κάθε θέλησίν του, προσφέρουσα τὸ γάλα της, τὰ αἵμά της, τὴν ὑγείαν της, τὴν νεότητά της, τὴν καλλονήν της, τὴν ζωηρότητά της, διὰ νὰ στολίσῃ αὐτό. Ἐβασανίσθη καὶ ὁ πατὴρ εἰς τὴν ἐργασίαν ἵδρωσε εἰς τὸ πέλαγος, εἰς τὸ βουνόν, εἰς τὴν ἀγοράν, ἄσπρισε καὶ ἐκυρτώθη πρὶν τῆς ὥρας του, διὰ νὰ ἐ:ο μάσῃ πλέον εὐχάριστον καὶ τὸ παρόν καὶ τὸ μέλλον τοῦ καρποῦ του. Καὶ τώρα τί ζητοῦν ἀπὸ τὸ γέννημά των καὶ οἱ δύο; Μίαν γωνίτσαν ζεστήν. Μίαν πολυθρόναν. Ἕνα γράμμα· Μίαν ἐπίσκεψιν· Ἕνα καρδιοκτύπι. Ἕνα τρυφερό βελούδινο χέριποῦ θὰ ἔλθῃ νὰ τοὺς κλείσῃ τὰ σκοτεινιασμένα βλέμματα. Ποῖος θὰ εἶνε τέτοιον τέρας ἀσπλαγχνίας, ὥστε νὰ τοὺς τὸ ἀρνηθῇ

Ὁ ἅγιος Παϊσαχρυσάνθου. Θεόν
Ελπίχάμη
Το

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΥΠΟ Κ. Κ.

ΛΗ'

ΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ

«Ἰδοὺ δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνὸν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό;»
(Ψαλμ. ρλϐ', 1)

Ἐκίνησεν ἡ ἀδελφικὴ ὁμόνοια τὸν θαυμασμὸν τοῦ ἐστεμμένου ψάλτου, ὁ ὁποῖος θέλων νὰ τὴν ἐγκωμιάσῃ ὡς τὸ εὐμορφότερον καὶ γλυκύτερον θέαμα ἀπὸ ὅσα παρουσιάζουν τῆς γῆς αἱ σχέσεις, τὴν παρωμοίασε μέσα εἰς τὸν ἀκράτητον θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμὸν του μὲ τὸ ἅγιον ἐκεῖνο μύρον, μὲ τὸ ὁποῖον ἔχριε τὴν κεφαλήν του ὁ μέγας τῆς θρησκείας του Ἀρχιερεὺς, καθὼς καὶ μὲ τὴν δρόσον ποῦ καταβαίνει καὶ σταλάζει ἐπάνω εἰς τὰ ἁγιώτερα τῆς πατρίδος του ὄρη: «Ἰδοὺ δὴ τί καλὸν ἢτι τερπνὸν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό; Ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ πώγωνα, τὸν πώγωνα τοῦ Ἀαρών, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ, ὡς δρόσος Ἑρμών, ἡ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών!» Μυρίζει μεθυστικὰ τὸ ἅγιον μύρον· ἡ εὐωδία του γεμίζει ὅλην τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου καὶ ὁ καθένας ὀσφαίνεται· Καὶ τὰ ἀγαπημένα ἀδέλφια εὐωδιάζουν τὸ θυμίαμα τῆς ἀγάπης καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἀναγαλλιάζει νὰ τὰ καμαρόνῃ· Ποτίζει ἡ πρωϊνὴ δρόσος τὰ κατάξηρα ὄρη, τὰ ὁποῖα εὐφραίνονται μὲ τὸ ρόφημά της· Παρηγορεῖ καὶ ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη τὴν κατάξηρην ἀπὸ ἐγωϊσμὸν γῆν ἡ ὁποῖα ἀνακουφίζεται καὶ ἐλαφρόνεται μὲ τέτοιον ὡραῖον καὶ σπάνιον φαινόμενον· Χυνόμενον τὸ μύρον ἐπάνω εἰς τοῦ Ἀαρὼν τὴν κεφαλὴν δὲν ἔμενε ἐκεῖ ἀλλ' ἀπ' ἐκεῖ ἔρρεε πρὸς τὴν γενειάδα, ἀπὸ τὴν γενειάδα εἰς τὸ στῆθος ἀπὸ τὸ στῆθος ἔφθανεν ἕως εἰς τὴν κροσσωτὴν ἄκραν τοῦ ἀρ-

χιερατικοῦ σάκκου του. καὶ ἐπισκεπτομένη ἡ οὐρανόπεμπτος δρόσος τὸ ὑψηλότερον καὶ μεγαλείτερον ὄρος Ἀερμὼν δὲν ἐστάθμευεν ἐκεῖ, διὰ νὰ ποτίσῃ μόνον αὐτό, ἀλλὰ κατέβαινε ἀπὸ τὸ Ἀερμὼν καὶ παρακάτω καὶ ἐδρόσιζε τὴν Σιὼν ποῦ ὑψόνετο ταπεινοτέρα καὶ χαμηλοτέρα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον (ψάλλει ὁ θεόπνευστος ὑμνωδὸς τοῦ Ἰσραήλ) καὶ τὸ γλυκὺ αἴσθημα τῆς φιλαδελφίας, ἡ ὁποία εἶνε δῶρον τοῦ οὐρανοῦ, ὅταν ἔμβῃ μέσα εἰς ἕνα πολυμελὲς σπίτι, δὲν στέκεται ἄεργον μονομερῶς εἰς τὸν ἕνα ἀλλ' ἀπὸ τὸν μεγαλείτερον ἀδελφὸν καταβαίνει καὶ εἰς τὸν μικρότερον, ἀπὸ τὸν μικρότερον εἰς τὸν πλέον μικρότερον καὶ κάμνει τὴν περιοδείαν του εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων, ἕως ὅτου τὰς ἀλείψῃ ὅλας με τὸ ἴδιον χρίσμα τῆς ἀγάπης καὶ τὰς ποτίσῃ ὅλας μὲ τὴν ἰδίαν οὐρανοστάλακτον δρόσον τῆς ἀφοσιώσεως·

Ἔχει δίκαιον ὁ Ἑβραῖος ποιητής. Ἡ ἀδελφοσύνη εἶνε θαυμαστὸς καὶ ἀδιάσπαστος σύνδεσμος, τὸν ὁποῖον ἐπάνω εἰς τὸν ἀκατάλυτον ἄκμονά της ἐσφυρηλάτησεν ἡ φύσις καὶ τὸν ὁποῖον ἀκουλούθως κατειργάσθη καὶ καὶ ἐτελειοποίησε ἡ συμβίωσις. Ποῖος νὰ τὸν σπάσῃ ἠμπορεῖ; Καὶ ἡ φιλία βέβαια εἶνε σχέσις τερπνή, ἀλλὰ ἔχει κάτι τὸ ἐξωτερικόν, τὸ συμπτωματικόν, τὸ κολλημένον· Μὲ τὸν φίλον μας δὲν ἠρχίσαμεν μαζὶ τὴν ζωὴν, δὲν ἐβυζάξαμεν τὸ ἴδιον γάλα, δὲν ἐκοιμηθήκαμεν ἐπάνω εἰς τὰ ἴδια γόνατα, δὲν ἐμεγαλώσαμεν κάτω ἀπὸ τὴν ἰδίαν στέγην. Ἁπλῶς τὸν ἐσυναντήσαμεν κάπου εἰς μίαν καμπὴν τοῦ δρόμου καὶ τοῦ ἐδώσαμεν τὸ χέρι. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιον καὶ μὲ τὰ ἀδέλφια μας, τὰ ὁποῖα εὑρέθηκαν ἐμπρὸς μας μόλις σχεδὸν ἠνοίξαμεν τὰ μάτια καὶ εἰς τὰ αἱματοφόρα ἀγγεῖα τῶν ὁποίων τὸ ἴδιον ἀκριβῶς αἷμα βράζει καὶ σφυρίζει, τὸ ὁποῖ βράζει καὶ σφυρίζει καὶ εἰς τὰ ἰδικά μας· Ὅταν σφαλοῦμεν τὰ μάτια εἰς τὴν γεροντικὴν μας πλέον ἡλικίαν καὶ ἀφίνωμεν τὸ μνημονικὸν νὰ κατεβῇ σκαλοπάτια, σκαλοπάτια τὰ περασμένα μας χρόνια ἕως ὅτου φθάσῃ ἐκεῖ ποῦ ἡ ἐνθύμησις σκοτεινιάζει καὶ χάνεται, ποίους ἄλλους βλέπομεν ἔξω ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας, νὰ τρώγουν μαζί μας, νὰ κοιμοῦνται μαζί μας, νὰ παίζουν μαζί μας, νὰ ἀγκαλιάζωνται μαζί μας, νὰ χοροπηδοῦν μαζί μας, νὰ κλαίουν μαζί μας, νὰ γελοῦν μαζί μας, παρὰ τοὺς ἀδελφούς μας καὶ τὰς ἀδελφάς μας; Καὶ ὅταν ἔχωμεν τὴν εὐτυχίαν νὰ κάμωμεν κανένα σπανιώτατον φίλον εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀγρίου ἐγωϊσμοῦ καὶ θέλωμεν νὰ τὸν προσαγορεύσωμεν μὲ τίτλον βγαλμένον ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδιά μας, πῶς ἀλλοιώτικα τὸν ὀνομάζομεν παρὰ «ἀδελφόν» μας; Διότι ἡ ἀδελφοσύνη εἶνε τὸ πλέον ἄφθαστον ζενίθ τῆς τελείας φιλίας.

Ὁ Θεὸς ἔβαλε τὰ ἀδέλφια κοντὰ εἰς τ' ἀδέλφια καὶ τὰ ἔσμιξε μέσα εἰς τὸ ἴδιον σπίτι, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ πρῶτα-πρῶτα τὴν ἠθικήν των τε-

λειοποίησιν, ἡ ὁποία κατορθόνεται μόνον μὲ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑνὸς χαρακτῆρος ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον. Χωρισταὶ τσακμακόπετραι σπίθαν δὲν βγάζουν. Τὰς πλησιάζεις, τὰς τρίβεις καὶ ἰδοὺ τὸ πῦρ. Ἡ οἰκογένεια εἶνε τὸ ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον τῆς κοινωνίας. Τὰ μοναχοπαίδια, ὅσον καλοαναθρεμμένα καὶ ἂν εἶνε, μοῦ φαίνεται πῶς κάποιον ἐλάττωμα ἔχουν, διότι τοὺς λείπει ἐκείνη ἡ ἀδελφικὴ ἀκόνη, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν τροχίζεται ἡ ψυχή. Ἀλλ' ὅπου δύο, τρία, τέσσαρα, πέντε, δέκα παιδιὰ τῶν ἰδίων γονέων συζοῦν μαζί, ἐκεῖ καὶ μία μικροσκοπικὴ κοινωνία παρουσιάζεται, μὲ ὅλα τὰ δοῦναι καὶ λαβεῖν της, μὲ ὅλας τὰς ποικιλίας της, μὲ ὅλας τὰς ἀντιθέσεις της, μὲ ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ τὰ προτερήματά της. Ἡ συμβίωσίς των κάτω ἀπὸ τὴν ἰδίαν στέγην τοὺς πλάττει ὡς ἓν μικρὸν βασίλειον· Αἱ κοιναὶ εὐτυχίαι καὶ οἱ κοινοὶ πόνοι τοὺς κάμνουν ἀναγκαίους τὸν ἕνα εἰς τὸν ἄλλον. Αἱ διαφοραὶ τῶν κράσεων καὶ τῶν φυσικῶν τοὺς μανθάνουν πῶς νὰ ἀνέχωνται ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, πῶς νὰ ἀλληλοσυγχωροῦνται καὶ νὰ ὑποχωροῦν. Ἡ ποικιλία των εἰς σωματικῶς μεγαλειτέρους καὶ μικροτέρους ἀνοίγει τὸν δρόμον εἰς τὰς κοινωνικὰς τάξεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶνε ὅλαι ἴσαι, ἀλλ' ἄλλαι στέκονται ὑψηλότερα καὶ ἄλλαι χαμηλότεραι. Ἡ φροντὶς τῶν μεγάλων ἀδελφῶν διὰ τοὺς μικροὺς προετοιμάζει τὸ κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον ποῦ θὰ ἔχουν αὔριον οἱ δυνατώτεροι διὰ τοὺς ἀσθενεστέρους, ἐνδιαφέρον ποῦ καὶ ἕως εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος θάνατον θὰ εἶνε ἱκανὸν νὰ προχωρήσῃ. Τὸ κοινὸν οἰκογενειακὸν θέλημα ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ γονιοῦ καὶ ὅλα τὰ ἀδέλφια λέγουν «ἀμὴν», ὁδηγεῖ σιγὰ σιγὰ τὴν πλαττομένην νεολαίαν εἰς τὸ πλατὺ τοῦ βίου στάδιον, ὅπου θὰ διατάζῃ αὔριον μὲ τοὺς νόμους της ἡ πατρὶς καὶ ὁ πολίτης θὰ ὑπακούῃ χωρὶς γογγυσμόν. Μὲ ὀλίγα λόγια, δὲν ὑπάρχει κοινωνικὴ ἀρετή, ἡ ὁποία νὰ μὴ εὑρίσκῃ ἀνάμεσα εἰς τὴν συναδελφικὴν ζωὴν τοὺς πρώτους σπόρους της·

Ὁ Θεὸς ἔβαλε τὰ ἀδέλφια κοντὰ εἰς τὰ ἀδέλφια καὶ τὰ ἔσμιξε κατὰ δεύτερον λόγον διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ κάπως καὶ εἰς τὸν αὐριανὸν συζυγικόν μας βίον. Ἐδῶ πρὸ πάντων ἀποβλέπω εἰς τὴν σχέσιν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς. Ὅπου τὰ δύο αὐτὰ πράγματα μαζὶ δὲν ὑπάρχουν, ὁ νέος ἀναπτύσσεται μόνος μὲ ὅλους του τοὺς ἀνδρικοὺς περιορισμοὺς καὶ ἡ νέα μεγαλόνει μονάχη μὲ ὅλην της τὴν γυναικείαν στενότητα. Ὅπου ὅμως ὁ Θεὸς ἐχάρισε ἕνα ἀδελφὸν ἐκεῖ δίδεται ἀφορμὴ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ καλλίτερα τὸ ἕνα φύλον τὸ ἄλλο. Ὁ ἀδελφὸς θὰ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸ σχολεῖον, ἀπὸ τὸ ἐργαστῆρι, ἀπὸ τὸ γραφεῖον. Ἡ σχηματιζομένη γυναῖκα θὰ τὸν ὑποδεχθῇ, θὰ τοῦ μαλάξῃ κάπως τὴν ἀγριάδα μὲ τὰ παρθενικά της λόγια, θὰ ἀκούσῃ μὲ ἐνδιαφέρον τὰ νέα του, θὰ πλατύνῃ τὸ μυαλόν της ποῦ εἶνε αἰωνίως κατάκλειστον, θὰ ἐνδιαφερθῇ

διὰ τὰς ἐπιτυχίας ἢ ἀνδραγαθίας του, θὰ θαυμάσῃ ὅ,τι ὡραῖον καὶ ὑψηλὸν ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνδρα. Ἐκεῖνος πάλιν θὰ εὕρῃ ἀπόλαυσιν εἰς τὴν συντροφιάν της, θὰ γείνῃ ἱππότης τῆς τιμῆς της, θὰ τὴν ὑπερασπίσῃ φιλότιμα ἀπὸ κάθε φαῦλον καὶ ἀλιτήριον, θὰ καθρεπτισθῇ εἰς τὴν ἀγνότητά της, θὰ ἐμπνευσθῇ ἀπὸ τὰ αἰσθήματά της καὶ θὰ μάθῃ πῶς νὰ σέβεται τὴν γυναῖκα καὶ νὰ μὴ βλέπῃ εἰς κάθε θηλυκὸν ἀφορμὴν πειρασμοῦ. Τὰ δύο αὐτὰ ὄντα, ὅταν αὔριον ἀφήσουν τὸ πατρικὸν σπίτι διὰ νὰ κτίσουν ὁ ἕνας τὴν φωλίτσαν του, θὰ ἠξεύρουν ὡς σύζυγοι καλλίτερα νὰ φερθοῦν· διότι ἔχουν ἤδη σπουδάσει πῶς νὰ συζοῦν μὲ τὸ ἄλλο φύλον καὶ νὰ εὑρίσκουν εἰς τὴν συντροφιάν του τὴν ὑψηλοτέραν εὐχαρίστησιν. Τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς εἶνε παμπάλαιον καὶ δυσκολώτατον. Θὰ διευκολύνετο ὅμως κατὰ πολὺ καὶ θὰ ἐπρολαμβάνοντο πολλαὶ δυσαρμονίαι καὶ διαιρέσεις τοῦ ἐγγάμου βίου, ἂν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ παιδιὰ ἐμάνθαναν πῶς νὰ φέρωνται ὡς ἀδελφοὶ πρὸς τὰς ἀδελφάς των ἢ ὡς ἀδελφαὶ πρὸς τοὺς ἀδελφούς των.

Ὁ Θεὸς ἔβαλε τὰ ἀδέλφια κοντὰ εἰς τὰ ἀδέλφια καὶ τὰ ἔσμιξε κατὰ τρίτον λόγον διὰ νὰ ὑποστηρίζουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Δύο καὶ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς δύο εἶνε ἀνδρειότεροι παρὰ ὁ ἕνας· διότι **«ἐὰν πέσωσιν, ὁ εἷς ἐγερεῖ τὸν μέτοχον αὐτοῦ· καὶ οὐαὶ αὐτῷ τῷ ἑνὶ, ὅταν πέσῃ καὶ μὴ ᾖ δεύτερος ἐγεῖραι αὐτόν!»** (Ἐκκλ. δ΄, 9—10). Ἕνας σπάγγος εὐκολα ἠμπορεῖ νὰ σπάσῃ. Πάρετε ὅμως τέσσαρας, πέντε δέκα σπάγγους. Πλέξατέ τους καὶ κάμετέ τους σχοινὶ καὶ δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ τοὺς σπάσῃ κανείς· Ἡ ἑνότης εἶνε δύναμις. Ἡ δὲ ἑνότης τῶν ἀδελφῶν εἶνε ἡ δύναμις τῶν δυνάμεων, διότι δὲν εἶνε μόνον δύναμις χεριῶν, ἀλλὰ καὶ ψυχῶν καὶ καρδιῶν καὶ πνευμάτων. Κάστρον κτισμένον ἐπάνω εἰς τὸ βουνὸν, βασίλειον θεμελιωμένον ἐπάνω εἰς γρανίτας εἶνε ἀδελφὸς ποῦ περιπατεῖ χέρι μὲ χέρι μὲ τὸν ἀδελφόν του. **«Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος ὡς πόλις ὀχυρὰ καὶ ὑψηλὴ, ἰσχύει δὲ ὥσπερ τεθεμελιωμένον βασίλειον»**. (Παροιμ. ιη΄, 19). Τέτοιαν ἀκατάλυτην δύναμιν ποῖος ἐχθρὸς, ποῖον συμφέρον, ποῖον πάθος θὰ διασπάσῃ; Ὁ ἄνεμος τῶν προστριβῶν καὶ τῶν παρεξηγήσεων εἶνε πιθανὸν νὰ σείσῃ διὰ μίαν στιγμὴν τὰ κλαδιὰ τοῦ δένδρου καὶ τὰ φύλλα του· ἀλλὰ ἡ ρίζα εἶνε βαθειὰ στερεωμένη εἰς τὴν ἀθάνατον ἀγάπην καὶ ἡ ἔχθρα δὲν τὴν κλονίζει. Καὶ ἂν χωρισθοῦν τὰ ἀδέλφια τοπικῶς καὶ ἂν αἱ ἀνάγκαι τοῦ κοινωνικοῦ βίου τοὺς σκορπίσουν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὅπως τὰ πουλιὰ σκορπίζει ὁ χειμῶνας, ἀλλ' αἱ καρδίαι των εἶνε πάντα μαζὶ καὶ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον δὲν ξεχνᾷ. Καὶ πῶς ὄχι; Ἂν οἱ ἥλιοι καὶ τὰ ἄψυχα ἄστρα, ποῦ ἀπέχουν ἑκατομμύρια μίλια, πάλιν ἕλκονται μὲ τὴν φυσικὴν ἕλξιν καὶ τραβᾷ πρὸς τὸν ἑαυτόν του τὸ ἕν τὸ ἄλλο, δὲν θὰ ἐξακολουθοῦν ἑλκόμενοι καὶ ἐνδιαφερόμενοι ὑπὲρ ἀλλήλων οἱ χωρισμένοι ἀδελφοί;

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

ΛΘ΄

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

« Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου».
(Γαλ. στ΄, 14)

Ἄλλοι μὲν ἴσως καυχῶνται διὰ τὴν καταγωγήν των ἀπὸ μεγάλους καὶ κοσμοφημισμένους προπάτορας ἢ διὰ τὰ πλούτη των καὶ τὰ ἑκατομμύριά των, ἢ διὰ τὴν σοφίαν καὶ εὐφυΐαν ἢ διὰ τὴν ἀνυπέρβλητον σωματικήν των εὐμορφιάν· ἀλλὰ καύχημα καυχημάτων δι' ἡμας τοὺς πιστεύοντας εἶνε ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου. Εἰς αὐτὸν ἡμεῖς βλέπομεν τὸ περιεκτικώτερον ἱερογλυφικὸν καὶ πλουσιώτερον μονόγραμμα τῆς θρησκείας μας, τὸ ὁποῖον ὁλόκληρον τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ἓν ἁπλούστατον σημεῖον ἀνακεφαλαιόνει. Ἐπάνω εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς τὸ θαυμασιώτερον βιβλίον, διαβάζουν τὴν μελαγχολικὴν πτῶσίν μας καὶ τὴν ἀνεξερεύνητον ἄβυσσον τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Ὑψίστου. Διὰ μέσου αὐτοῦ νοιώθομεν ὄχι μόνον τί δύσκολον πρόβλημα εἶνε ἡ φύσις μας, ἀλλὰ καὶ πῶς τὸ πρόβλημα αὐτὸ εὑρίσκει τὴν λύσιν του.

Ὁ ἄνθρωπος ἔπεσε! Μὲ ὅσα καὶ ἂν μᾶς εἰποῦν οἱ ἐπιπόλαιοι, τὸ ἀριστούργημα τοῦ Μεγάλου Τεχνίτου δὲν παρουσιάζεται σήμερα ὅπως ἦτο ὅταν ἔβγαινε δροσερὸν καὶ ἀκέραιον τὴν πρώτην ἡμέραν ἀπὸ τὰ ἅγια καὶ σοφὰ χέρια τοῦ Πλάστου. Κάποια μαύρη συμφορὰ ἐν τῷ μετα-

ξὺ συνέβη καὶ ἐρράγισε τὸ πολύτιμον σκεῦος, ἐθρυμματίσθη τὸ πανώραιον ἄγαλμα, σεισμὸς μυστικὸς ἐκλόνισε τὸ παλάτιον τοῦ Βασιλέως. Ἄλλως δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ ἡ σημερινὴ κατάστασίς μας. Ἀχόρταστοι πόθοι σὰν τοὺς γυπαετοὺς τοῦ Προμηθέως κατατρώγουν τὰ σπλάγχνα μας νυχθημερόν. «Ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου» σὰν κύματα ὑπερύψηλα γλύφουν καὶ γδέρνουν τὴν καρδίαν μας. Σπαραγμοὶ τῆς συνειδήσεως ὡσὰν σαράκια κατατυραννοῦν τὰ ἄτομα. Διαζύγια, φιλονεικίαι, οἰκογενειακὰ σκάνδαλα χαλνοῦν τὰς οἰκογενείας. Ἐγκλήματα καὶ κακουργήματα ἀτελείωτα καὶ ἀξερρίζωτα φωλιάζουν εἰς τὰς πόλεις. Πόλεμοι καθημερινοὶ χύνουν ὡσὰν νὰ ἦτο νερὸν τὸ αἷμα τῶν λαῶν.

Ὁ ἄνθρωπος ἔπεσε! Ἀλλ' ὁ Θεὸς τοῦ ἤνοιξε δρόμον, ἂν θέλῃ, νὰ σωθῇ. Ἂν καὶ ἡ ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου ἀναποδογύρισε τὴν ἠθικὴν τοῦ κόσμου τάξιν, ἂν καὶ ἐπρόσβαλε τὴν θεϊκὴν Δικαιοσύνην, ἐν τούτοις ὁ φιλανθρωπότατος Θεὸς, ἀπὸ ὑπερβολικὴν εὐσπλαγχνίαν κινούμενος, δὲν ἀφῆκε ἀβοήθητον τὸ χαμένον πρόβατον, ἀλλ' ἔστειλεν ἀπὸ τὰ οὐράνια τὸν Μονογενῆ του Υἱὸν, διὰ νὰ τὸ ζητήσῃ ἐπάνω εἰς τοὺς κρημνοὺς καὶ μέσα εἰς τὰ λαγγάδια τῆς ἀνομίας καὶ τὸ ἐπαναφέρῃ σῷον καὶ ἀκέραιον εἰς τὴν μάνδραν τῆς ἀνεκλαλήτου ἀγάπης «Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον». (Ἰω. γ', 16). Ὦ ράγισμα θλιβερώτατον, διὰ τὸ κόλλημα τοῦ ὁποίου ἐχρειάσθηκε νὰ καταβῇ ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ νὰ ἐνανθρωπήσῃ ἕνας ὑπερμέγιστος Θεὸς! Ὦ ἀρρώστεια ἐλεεινὴ, ἡ ὁποία τέτοιον ἕνα μοναδικὸν ἰατρικὸν ἐστοίχισεν! Δὲν μᾶς ἀφῆκε νὰ σαπίσωμεν εἰς τὴν κακορριζικιάν μας ὁ Θεὸς. Ἀλλὰ ἦλθεν αὐτὸς εἰς τὸν λάκκον ὅπου εἴχαμεν κρημνισθῇ, ἐχαμήλωσεν ἕως εἰς τὸ κρεββάτι τῶν πόνων μας καὶ μᾶς ἄπλωσε πρῶτος τὸ στοργικὸν χέρι. Καὶ ἐπειδὴ λέπρα κατέτρωγε τὴν σάρκα μας, καὶ τὸ αἷμα μας ἀπὸ παλαιὰς καὶ νέας ἁμαρτίας ποῦ ἐσώρευσαν οἱ αἰῶνες ἦτο μολυσμένον, καὶ μία βρωμερὰ πληγὴ εἴχαμεν καταντήσει ὅλοι ἀπὸ τὰ νύχια ἕως τὴν κορυφὴν, καὶ αἷμα ἅγιον καὶ ἁγνὸν ἐχρειάζετο νὰ μεταγγισθῇ εἰς τὰς δηλητηριασμένας φλέβας μας διὰ νὰ ξανανιώσῃ καὶ ξανανθήσῃ ἡ ψυχικὴ ὕπαρξίς μας, διὰ τοῦτο εὐδόκησεν ὁ Θεὸς πρὸς χάριν μας νὰ θυσιασθῇ τὸ μόνον Τέκνον, τὸ ὁποῖον ἐλάτρευε ὡσὰν τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν του, διὰ νὰ ἀπολουσθιοῦμεν ἡμεῖς οἱ λεπρωμένοι εἰς τὸ πολύτιμον τοῦ θεϊκοῦ Θύματος Αἷμα καὶ σὰν ἀγγεῖα ξαναπλασμένα «ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν».

Καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀνοίχθη ὁ δρόμος πρὸς σωτηρίαν καὶ ἀνοίχθη διὰ μέσου τοῦ Σταυροῦ. Ἄτιμον, φρικαλέον, ἀνατριχιαστικὸν ἦτο τὸ θανατηφόρον αὐτὸ ὄργανον, ποῦ ἐδέχετο τοὺς χειροτέρους καὶ προστυχοτέρους κακούργους γυμνοὺς, φραγγελωμένους, ποτισμένους ναρκωτικὸν ποτὸν καὶ ὕστερα καρφονομένους ἐπάνω του, διὰ νὰ περάσουν μίαν ἀτελείωτην συνοδείαναίμορραγιῶν, σπασμῶν, σπαραγμῶν, ἀπεριγράπτων βασάνων καὶ ἐπὶ ὥρας καὶ ὥρας σταλαγματιὰν πρὸς σταλαγματιὰν παραδώσουν τὴν πνοήν των. Ἀλλ' ὁ Ἰ. Χριστὸς μὲ τὸ παναγιώτατόν του μαρτύριον ἡγίασε καὶ ἐδόξασε τὸ φρικαλέον κρὶ ἀνατριχιαστικὸν ὄργανον τῆς Φοινικικῆς σκληρότητος καὶ Καρχηδονιακῆς ἀπανθρωπίας—διότι αὐτοὶ ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοί του ἐφευρέται—καὶ καταπόρφυρον θρόνον αἰωνίας ἀγάπης ἀνέδειξε τό Ξύλον τοὺ Σταυροῦ, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἔσχισε τὸ χρεωστικὸν τῶν ἁμαρτημάτων μας καὶ συμφιλίωσε τὸν Θεὸν μὲ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ τόπος Κρανίου, ὅπου τὸ κρανίον εὑρέθη κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ πρώτου Ἀδὰμ, γίνεται τόπος θριάμβου τῆς θεϊκῆς εὐσπλαγχνίας καὶ ἐκεῖ ὅπου προηγουμένως ἐμύριζεν ἡ κατάρα καὶ ἡ νέκρα, ἀκτῖνες παλιγγενεσίας χύνουν τὴν λάμψιν των.

Δι' αὐτὸ μόλις ἔκλεισε ἡ μεγάλη τραγῳδία τοῦ Γολγοθᾶ καὶ τὸ «τετέλεσται» ἀπὸ τὰ ὠχρὰ χείλη τοῦ Σταυρωμένου τὸ ἀγκάλιασμα τῶν ἐπιγείων καὶ οὐρανίων ἐσήμανε, ὁ Σταυρὸς ἔπαυσεν ἀμέσως νὰ σκορπίζῃ τὸν τρόμον· Εἰς σύμβολον εἰρήνης, αὐτοθυσίας, θριάμβου, προόδου ἐπροβιβάσθηκε τὸ ἀποτρόπαιον βασανιστήριον. Καμάρι καὶ στολίδι ἔγεινε τὸ καταματωμένον καὶ χολοποτισμένον ξύλον. Καὶ σὰν ἄστρον εἰς τὸ στερέωμα ἔλαμψε τὸ ἱκρίωμα τοῦ Χριστοῦ ποῦ ὄχι πλέον τρεῖς μάγους ἀλλ' ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα ἐπροσκαλοῦσε εἰς μίαν νέαν Βηθλεὲμ. Ἐσελάγισεν ὁ Σταυρὸς ἐπάνω εἰς τοὺς ἀμιμήτους τῶν Βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν μας θόλους. Ἐστόλισε τοὺς θρόνους τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τὰ μαργαριταρένια των στέμματα. Ἐχαΐδευσε τὰ ἀνδρεῖα στήθη ὡς παράσημον ἀνδρείας. Ἐβάδισεν ἐμπρὸς εἰς ἐκπολιτιστικοὺς καὶ ἐξευγενιστικοὺς στρατοὺς ὡς σημαία ἐξημερώσεως τῶν ἠθῶν. Ἀνυψώθη ἀπὸ τὰ χέρια Γερμανῶν καὶ Ἡρακλείων ὡς τρόπαιον κατὰ βαρβάρων. Ἐστόλισε τὸν λαιμὸν τρυφερῶν παρθένων καὶ ξανθοκόμων νηπίων. Ἀνεγνωρίσθη ὡς σημεῖον διεθνὲς μεγάλων εὐεργετικῶν σωματείων, ὅπως τὸ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἐσκέπασε κάτω ἀπὸ τὰ πτερά του τὸν ὑστερινὸν ὕπνον τῶν νεκρῶν καὶ ἐγλύκανε μὲ παρηγορίαν καὶ ἐλπίδα τὰς βουβὰς νεκροπόλεις των. Ἀνεστηλώθηκε τέλος πάντων ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν τῆς γῆς ἕως τὴν ἄλλην

καὶ μὲ τοὺς τέσσαράς του βραχίονας ἁπλωμένους εἰς τὸν Βορρᾶν, εἰς τὸν Νότον, εἰς τὴν Ἀνατολὴν, καὶ εἰς τὴν Δύσιν, ἀγκάλιασε σὰν παιδί του μονάκριβον ὅλην τὴν οἰκουμένην.

Ποῖος ἀντιπαρετάχθη ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν του μὲ τὴν πίστιν τοῦ Σταυροῦ καὶ δὲν ἐνίκησε; Ὀλίγους ὁπλίτας ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ Χλωροῦ μαζί του καὶ ταράττεται καὶ ἀνησυχεῖ ἡ καρδιά του μὴ τυχὸν καὶ ὁ Μαξέντιος τὸν νικήσῃ μὲ τὰ πολυάριθμα στρατεύματά του. Ἀλλὰ μὴ φοβεῖσαι, Κωνσταντῖνε! Ἀνασήκωσε τὰ μάτια μὲ πίστιν πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ θὰ ἰδῇς ἐκεῖ ἐπάνω λαμπερὸν τὸ σημεῖον τοῦ θριάμβου σου. Κάμε στήριγμα τῆς βασιλείας σου τὸν Σταυρὸν καὶ θὰ εἶσαι πάντα νικητής. Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ὑπακούει εἰς τὸν χρησμὸν καὶ εἰς τὴν διοσημείαν. Κατασκευάζει λάβαρον. Ρίπτει εἰς τὸν Σταυρωμένον τὰ θάρρη του. Καὶ ἰδοὺ οἱ ὀλίγοι νικοῦν τοὺς πολλοὺς καὶ ἡ αἰωνία πόλις ἀνοίγει τὰς πύλας της καὶ τοὺς ὑποδέχεται καὶ χειροκροτεῖ.

Γονάτισε καὶ σὺ ἐμπρὸς εἰς τὸν Σταυρὸν, Χριστιανὲ, διάβασε ὡς εἰς βιβλίον εἰς αὐτὸν τί δρόμον πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃς εἰς τὸν βίον σου, ἂν δὲν ἐχύθηκε τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ χαμένα διὰ σέ. Ἂν εἶσαι κυβερνήτης, κύττα τὸν Σταυρὸν διὰ νὰ διδαχθῇς ὅτι πρὸς χάριν τοῦ λαοῦ σου καὶ τὴν ζωήν σου ἀκόμα χρεωστεῖς νὰ θυσιάζῃς. Ἂν εἶσαι πολίτης, κύττα τὸν Σταυρὸν διὰ νὰ σπουδάσῃς σέβας πρὸς τὴν ἐξουσίαν καθὼς ὁ Υἱὸς ἐσεβάσθη τοῦ Πατέρα τὸ θέλημα. Ἂν εἶσαι πλούσιος, κύττα τὸν Σταυρὸν, διὰ νὰ μάθῃς ἀπὸ τὸν Γυμνὸν αὐτὸν τὴν περιφρόνησιν εἰς τὰ ἐγκόσμια ἀγαθά. Ἂν εἶσαι πτωχὸς, κύττα τὸν Σταυρὸν, διὰ νὰ εὕρῃς συντροφιὰν καὶ παρηγορίαν εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. Ἂν εἶσαι σοφὸς, κύττα τὸν Σταυρὸν καὶ μὲ αὐτὸν ὡσὰν μὲ κλειδί θὰ λύσῃς ὅλα τὰ μεγάλα προβλήματα. Ἂν εἶσαι ἀμαθὴς, κύττα τὸν Σταυρὸν καὶ θὰ γείνῃς σοφώτερος καὶ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα. Ἂν εἶσαι οἰκογενειάρχης, κύττα τὸν Σταυρὸν, διὰ νὰ καταβάλῃς ἀκαταμέτρητα βάθη στοργῆς θεϊκῆς. Ἂν εἶσαι τέκνον, κύττα τὸν Σταυρὸν διὰ νὰ πάρῃς ὑπακοῆς μαθήματα. Ἂν εἶσαι δίκαιος, κύττα τὸν Σταυρὸν, διὰ νὰ ἀσφαλισθῇς καὶ μὴ πέσῃς. Ἂν εἶσαι ἁμαρτωλὸς, ὦ, τότε δὰ πρὸ πάντων μὴ παύσῃς νὰ ἔχῃς καρφωμένα τὰ μάτια σου εἰς τὸν Σταυρὸν, ὁ ὁποῖος θὰ σὲ ὁδηγήσῃ τὸν δρόμον σου πρὸς τὸν Θεὸν τῶν οἰκτιρμῶν καὶ τοῦ ἐλέους.

ΗΘΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
ΥΠΟ Κ. Κ.

Μ΄.

ΜΕΤΑΞΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΒΑΑΛ

«Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἠλιού: Ἕως πότε ὑμεῖς χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις; Εἰ ἔστι Κύριος ὁ Θεὸς, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ· εἰ δὲ Βάαλ, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ». (Γ' Βασιλ. ιη', 21)

Ποτὲ δὲν ἀναγινώσκω εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν μου τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ τρομεροῦ προφήτου, χωρὶς νὰ μή μου ἐλθῃ εἰς τὸν νοῦν μία τάξις συμπατριωτῶν μας ἀχρωμάτιστη, διφορουμένη καὶ ἑρμαφρόδιτος ποῦ πότε τρικλίζει ἀπ' ἐδῶ καὶ πότε ἀπ' ἐκεῖ. Ἡ περιβόητος διὰ τὴν κακίαν της Ἰεζάβελ ἦτο ἀπὸ τὴν Φοινίκην, ἀλλὰ μὲ τὸν βασιλέα τῆς Σαμαρείας Ἀχαὰβ, τὸ ἀβούλητον ἐκεῖνο νευρόσπαστόν της, ἤνωσε τὴν τύχην της μὲ μίαν ἀπόφασιν, νὰ μεταφυτεύσῃ τὴν φοινικικὴν λατρείαν τοῦ ψευδοθεοῦ Βάαλ εἰς τὴν ἄμπελον ποῦ ἐφύτευσεν ἡ δεξιά του Θεοῦ. Ἀντικρὺ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος, ὁ ὁποῖος ἕνας καὶ μοναδικὸς εἰς ὅλην τὴν ὑφήλιον ἐφανέρονε καὶ ἐδιαλαλοῦσε ὁ ἐνιαῖος τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, αὐτὴ ἔστησε ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ καὶ μέσα εἰς τὰ δάση ἀναρίθμητα «βααλεὶμ,» γεννήματα αἰσχρὰ τοῦ ἀρσενικοῦ Θεοῦ τῆς Φοινίκης Βάαλ καὶ τῆς θηλυκῆς θεᾶς Ἀστάρτης. Καθὼς ὁ καθεὶς καταλαμβάνει, μία τέτοια λατρεία, ὠθοῦσε τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ λατρεύσουν τὴν γενετήσιον δύναμιν καὶ ὄχι τὸν ἅγιον τοῦ κόσμου Γεννήτορα. Ἐσκέπτοντο ὅμως τὰ

περασμένα των, εἶχαν τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς προφήτας ποῦ τοὺς ἐσυγκρατοῦσαν· καὶ τοιουτοτρόπως ἡ καρδία των ἐδιχάζετο μεταξὺ τῆς Μωσαϊκῆς θρησκείας ποῦ παρέλαβαν ἀπὸ τοὺς πατέρας των καὶ τῆς Φοινικικῆς, ποῦ βασίλισσα ξένη ἤρχετο νὰ εἰσάξῃ εἰς τὸ βασίλειόν των. Ἀναποφάσιστοι καὶ ἀνισόρροποι ἐστέκοντο εἰς τὴν μέσην τοῦ σταυροδρομίου, τώρα παίρνοντες τὸν δρόμον τὸν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἐπιστρέφοντες, τώρα τὸν πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ μὴ γνωρίζοντες τί νὰ κάμουν. Δὲν ἦσαν ζεστοί, δὲν ἦσαν ψυχροί, ὅπως λέγει ἡ Ἀποκάλυψις, καὶ δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς μὲ τόσην τοὺς ἔβλεπε ἀηδίαν ποῦ τοῦ ἤρχετο ἐμετός. (γ', 16).

Ἡ διαγωγὴ τῆς τάξεως τῶν ὁμογενῶν, διὰ τοὺς ὁποίους σήμερον γράφεται τὸ παρὸν, δὲν εἶνε καθόλου διαφορετική. Εἶνε μία πιστὴ καὶ πανομοιότυπος ἀνατύπωσις τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν Θεὸν εἶχεν ἀλλάξει δακτυλίδια καὶ ὁ ὁποῖος μολοντοῦτο ἐπρόδωκε τὸν ἀρραβῶνά του καὶ μὲ τὰ «βααλεὶμ» ἠθέλησε νὰ παίξῃ· Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ὑπῆρξαν γέννημα καὶ θρέμμα Ἑλληνορθοδόξων γονέων. Ἐβύζαξαν γάλα Ἑλληνορθόδοξον. Ἤκουσαν εἰς τὴν κούνιαν των νανουρίσματα Ἑλληνορθόδοξα. Ἐβαπτίσθηκαν εἰς Ἑλληνορθόδοξον κολυμβήθραν. Ἐχρίσθησαν μὲ Ἑλληνορθόδοξον Μύρον. Ἀλλὰ τί συνέβη ἐν τῷ μεταξὺ καὶ παραιτήθησαν ἀπὸ τὸν βασιλικὸν δρόμον καὶ πλανῶνται χωρὶς χάρτην καὶ χωρὶς πυξίδα ἐπάνω καὶ κάτω εἰς τὸ ἀχανὲς πέλαγος· Τοὺς εὑρῆκαν τὰ «βααλεὶμ» τοῦ πιθηκισμοῦ καὶ τῆς ξενομανίας. Πρὶν νὰ ριζωθῇ καὶ νὰ βλαστήσῃ εἰς τὸ ἔδαφος των ὁ σπόρος των, τὸν μετεφύτευσαν καὶ τὸν ἐξαναφύτευσαν εἰς ἄλλα ἐδάφη. Ἐδοκίμασαν ν' ἀνακατώσουν μαζὶ πράγματα ἐναντίας φύσεως. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε μία διανοητικὴ καὶ ψυχικὴ σαλάτα, ποῦ δὲν ἠξεύρει κανεὶς ποῖα εἶνε τὰ συστατικά της.

Τώρα τὴν βλέπετε τὴν τερατώδη αὐτὴν Σφίγγα. Ἂν παρουσιασθῇ εἰς τὰ σαλόνια ὑπερήφανη καὶ στολισμένη ὡσὰν Παρισινὸν φιγουρίνι, ἐντρέπεται τὴν γλῶσσάν της νὰ ὁμιλήσῃ, διότι τὴν κρατεῖ, λέγει, διὰ τὴν ὑπηρέτριάν της. Ἂν γράψῃ γράμμα πρὸς ὁμοεθνῆ καὶ ὁμόφυλόν της, θὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειαν ξένης γλώσσης, διότι αὐτὴ ἡ Ἑλληνιλὴ Ὀρθογραφία καὶ ἡ Γραμματικὴ εἶνε πράγματα ἀνυπόφορα. Ἂν ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν της νὰ προσευχηθῇ δὲν καταλαμβάνει τὴν Λειτουργίαν της.

Ἂν ἀκούσῃ τὸ Εὐαγγέλιον, τῆς φαίνεται κάτι ποῦ δὲν ἔχει τὴν παραμικρὰν συγγένειαν μὲ τὴν ἀντίληψιν τοῦ μυαλοῦ της. Ἀντολμήσῃ καμμίαν φορὰν νὰ ψαλιδίσῃ καὶ μερικὰ Ἑλληνικά, ἐπειδὴ ἔτυχεν ὁ συνομιλητής της νὰ μὴ ἐννοῇ ἄλλην γλῶσσαν, ὦ, τότε, Θεέ μου, τί διεθνὴς κυκεὼν καὶ τί ἑλληνογαλλοϊταλλοαγγλοτουρκικὸν ἀνακάτωμα κατρακυλᾷ ἀπὸ τὰ χείλη της. Ἡ πτωχὴ τί νά σου κάμῃ; Ἐξ μῆνας ὅλους ὅλους παρέδόθηκε εἰς τὸ σπίτι της αὐτὰ τὰ ἄνοστα καὶ ἀνάλατα Ἑλληνικὰ ἀπὸ ἰδιαίτερον διδάσκαλον. Καὶ δέκα ἓξ χρόνια τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς της ἡλικίας ἐξώδευσε εἰς τὰ ξένα σχολεῖα ποῦ μανθάνουν τοὺς καλοὺς τρόπους οἱ καθὼς πρέπει ἄνθρωποι.

Μήπως μὲ αὐτὰ ποῦ λέγω ἔρχομαι νὰ κτυπήσω τὴν γλωσσομάθειαν καὶ τὴν ἀγάπην ποῦ κάθε Χριστιανὸς κατὰ καθῆκον χρεωστεῖ εἰς τοὺς ξένους; Θεὸς νὰ φυλάξῃ! Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐδίδαξε ξένας γλώσσας εἰς τοὺς Μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν διὰ νὰ τοὺς κάμῃ ἐπιτηδειοτέρους εἰς τὴν ἐργασίαν των καὶ νὰ τοὺς δώσῃ τὰ μέσα νὰ ἔλθουν εἰς σχέσεις μὲ τὸν πλατὺν κόσμον. Ὅποιος γυρεύει σήμερον νὰ ἀπομονωθῇ, δὲν γνωρίζει τὸ συμφέρον του καὶ δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐπέρασαν τὰ χρόνια ποῦ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ ζῇ εἰς τὸ ἐρημητήριόν του καὶ νὰ μὴ παίρνῃ εἴδησιν τοῦ τί συμβαίνει παρέκει. Τὰ διαστήματα σήμερον ἐσυντομεύθησαν, αἱ ἐμπορικαὶ δοσοληψίαι μᾶς φέρνουν τὸν ἕνα κοντὰ εἰς τὸν ἄλλον, αἱ ἐπιστημονικαὶ σπουδαὶ μᾶς ἀναγκάζουν νὰ γνωρισθῶμεν μὲ τὰς ξένας φιλολογίας διὰ νὰ μάθωμεν πῶς σκέπτονται καὶ οἱ ἄλλοι, τὸ πνεῦμα τῆς Εὐαγγελικῆς συναδελφοσύνης μᾶς ὑποχρεόνει νὰ μὴν εἴμεθα ἀδιάφοροι πρὸς ὅσους φέρνουν μέσα των τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν ἀνήκουν εἰς ἄλλο ἔθνος καὶ ἂν ἄλλην γλῶσσαν λαλοῦν. Παρεκτὸς τούτου, ἡ γεωγραφική μας θέσις, κατὰ μεσῆς τριῶν ἠπείρων εὑρισκομένη, μᾶς ὑποχρεόνει, θέλοντες καὶ μὴ, νὰ καλλιεργοῦμεν φιλικὰς σχέσεις μὲ ὅσους περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας. Καὶ εἰς αὐτὰ μία γλωσσικὴ ἐκπαίδευσις εἶνε, καθὼς φαίνεται, ἀναγκαία.

Πότε ὅμως; ἀφοῦ πρῶτα βάλωμεν τὰ ἀσάλευτα θεμέλια τῆς ἐθνικῆς μας διαπαιδαγωγήσεως. Ἀφοῦ πρῶτα μεστωθοῦμεν εἰς τὰς ἐθνικάς μας πεποιθήσεις· Ἀφοῦ πρῶτα ἀποστηθίσωμεν τὸ ἐθνικόν μας «Πιστεύω». Ἀφοῦ πρῶτα μάθωμεν τὴν ἐθνικήν μας Κατήχησιν. Ἀφοῦ πρῶτα ριζωθοῦμεν εἰς τὸ ἔδαφός μας γερὰ καὶ δὲν φοβούμεθα νὰ μᾶς κλονίσῃ κανείς. Ἀλλὰ ὅταν τὸ τρυφερὸν καὶ ἀσχημάτιστον ἐκεῖνο νήπιον τὸ παρα-

δίδωμεν εἰς τὰ χέρια ξένων πρὸς τὴν οἰκογένειάν του ἀνθρώπων, ὅταν τὸ ἀφίνωμεν νὰ γείνῃ κόρη ἢ νέος 15, 16, 18, 20 ἐτῶν καὶ εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἄλλην ἐκκλησίαν δὲν εἶδε παρὰ τὴν ἀλλόδοξον, καὶ ἄλλην γλῶσσα δὲν ἤκουσε παρὰ τὴν ξένην καὶ γεωγραφίαν ἄλλην δὲν ἔμαθε παρὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ξένου ἔθνους καὶ ἱερέα ἄλλον δὲν εἶδε παρὰ τὸν προπαγανδιστὴν ποῦ ἐπέρασε βουνὰ καὶ λαγκάδια καὶ πελάγη διὰ νὰ καταντήσῃ εἰς τὴν δυστυχῆ Ἀνατολήν μας καὶ στήσῃ τὰ ἰξόβεργά του διὰ νὰ πιάσῃ πουλάκια καὶ τὰ κλείσῃ εἰς τὸ κλουβί του, πῶς τότε αὐτὴ ἡ ὕπαρξις. εἴτε ἀρσενικὴ εἶνε εἴτε θηλυκή, δὲν θὰ χαλάσῃ καὶ δὲν θὰ διαστρεβλωθῇ, ἀφοῦ ἀλλοιώτικα ἐγεννήθηκε καὶ ἀλλοιώτικα τώρα ἀνατρέφεται;

«Ἔλθετε εἰς νήσους Χεττιείμ καὶ ἴδετε (ἐκφώναζε ὁ Θεὸς μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτου του Ἱερεμίου πρὸς τοὺς πιθηκίζοντας καὶ ἐκφυλισμένους Ἑβραίους τῶν παλαιῶν χρόνων) καὶ εἰς Κηδὰρ ἀποστείλατε καὶ νοήσατε εἰ γέγονε τοιαῦτα, εἰ ἀλλάξονται ἔθνη θεοὺς αὐτῶν καὶ οὗτοι οὐκ εἰσὶ θεοί. ὁ δὲ λαός μου ἠλλάξατο τὴν δόξαν αὐτοῦ!» Ναί! κανεὶς λαός, ὅσον μικρὸς καὶ ἐξευτελισμένος καὶ ἂν εἶνε, δὲν ἀρνεῖται τὸ σύμβολόν του, τὸ παρελθόν του, θὰ ἱστορικά του ἴχνη. Πολὺ περισσότερον ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ κρατήσῃ τιμημένα τὴν θέσιν του: θέσιν χιλιάδων χρόνων. θέσιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αἱ μεγαλείτεραι ἰδέαι ἐμοσχοβόλησαν, θέσιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ ζέφυροι τῆς ἐλευθερίας εἰς τὸν δοῦλον κόσμον ἐφύσησαν· θέσιν, ἡ ὁποία ἐχρημάτισε ὁ διδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς τῆς ἀνθρωπότητος· θέσιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ὁ θεῖος Χριστιανισμὸς τὴν γλῶσσάν του καὶ τὴν ἔκφρασίν του ἐδανείσθηκε· θέσιν, ἡ ὁποία ἐστόλισε τὸ πάνθεον τῆς γῆς μὲ φυσιογνωμίας ἡρώων καὶ σοφῶν καὶ μαρτύρων πολλῶν· θέσιν, ἐπάνω ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει καὶ πάλιν μία νέα αὐγὴ νὰ ροδίζῃ. Τὰ σύνορα τῶν ἐθνῶν εἶνε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν καθωρισμένα (Πράξ. ιζ', 26) καὶ ὅποιος ἔρχεται νὰ τὰ ἀνακατεύσῃ, κινεῖ τὴν περιφρόνησιν καὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ. Εἰς τὴν μεγάλην μουσικὴν συναυλίαν τῶν ἐθνῶν ὁ καθένας χρεωστεῖ νὰ παίξῃ τὸ μουσικόν του ὄργανον, ἀλλ' ἂς τὸ παίξῃ πραγματικά. Τοὺς χαμαιλέοντας καὶ Πρωτεῖς καὶ Ἀρλεκίνους σικχαίνεται καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α.	ὁ Ἀγγελικὸς ὕμνος.	σελ.	1
Β'	Ἕως ἡμέρα ἐστίν.	»	5
Γ'	Πλούσιοι καὶ πτωχοί.	»	9
Δ'	Ἡ σημασία τοῦ οἴκου.	»	13
Ε'	Ὁ οἰκογενειάρχης.	»	17
ΣΤ'	Ὁ γυναικεῖος καθρέπτης.	»	21
Ζ'	Τὰ τυχηρὰ παιγνίδια.	»	25
Η'	Τάξις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.	»	29
Θ'	Ἡ φθορὰ τοῦ θείου ναοῦ.	»	33
Ι'	Διασκεδάσεις.	»	37
ΙΑ'	Ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου.	»	41
ΙΒ'	Ὑπὲρ τῶν δημοσίων ἠθῶν.	»	45
ΙΓ'	Καύχησις ἐπὶ πατραγαθίᾳ.	»	49
ΙΔ'	Τὰ πρὸς τὴν Πατρίδα χρέη.	»	53
ΙΕ'	Πίστις καὶ Πατρίς.	»	57
ΙΣΤ'	Ἡ ἁγία κοινωνία.	»	61
ΙΖ'	Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται.	»	65
ΙΗ'	Ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου.	»	69
ΙΘ'	Κοινοκτημοσύνη.	»	73
Κ'	Τὸ ἀδιάσπαστον τῆς συζυγίας.	»	77

ΚΑ΄	Ἡ πίστις τσῦ Πρωτομάρτυρος	»	81
ΚΒ΄	Τὰ κακὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ.	»	85
ΚΓ΄	Ἡ χριστιανὴ σύζυγος.	»	89
ΚΔ΄	Ἁγυιόπαιδες.	»	93
ΚΕ΄	Ἡ Πεντηκοστή.	»	97
ΚΣΤ΄	Ἡ ἠθικὴ τῆς ἀγορᾶς.	»	101
ΚΖ΄	Τὸ ἔργον τῶν γονέων	»	105
ΚΗ΄	Ἡ γυναικεία χειραφέτησις.	»	109
ΚΘ΄	Κύριοι καὶ ὑπηρέται.	»	113
Λ΄	Ὁ νόμος τῆς ἐργασίας.	»	117
ΛΑ΄	Αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ χρήματος.	»	121
ΛΒ΄	Οἱ κίνδυνοι τοῦ χρήματος.	»	125
ΛΓ΄	Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων.	»	129
ΛΔ΄	Ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβώρ.	»	133
ΛΕ΄	Χριστιανικὴ εὐγένεια.	»	137
ΛΣΤ΄	Ἐπίορκοι καὶ βλάσφημοι.	»	141
ΛΖ΄.	Τιμὴ πρὸς τοὺς γεννήτορας.	»	145
ΛΗ΄	Οἱ ἀδελφοί.	»	149
ΛΘ΄	Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου.	»	153
Μ΄	Μεταξὺ Θεοῦ καὶ Βάαλ.	»	157

